

DABAS PARKA “VECUMU MEŽI”

DABAS AIZSARDZĪBAS PLĀNS

Viļakas novads

Plāns izstrādāts laika periodam no 2020. gada līdz 2032. gadam.

Izstrādātājs: SIA „Vides Konsultāciju Birojs”		
Pasūtītājs: Dabas aizsardzības pārvalde		
<i>Eiropas Savienības Kohēzijas fonda projekts “Priekšnosacījumu izveide labākai bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai un ekosistēmu aizsardzībai Latvijā”</i>		

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

Plāna izstrādē iesaistītie eksperti/speciālisti:

Voldemārs Spunģis, bezmugurkaulnieku sugu eksperts,

Kārlis Millers, putnu sugu eksperts,

Matīss Žagars, zivju sugu eksperts (Vides risinājumu institūts),

Agrita Žunna, zīdītāju sugu eksperte,

Laura Grīnberga, tekošu un stāvošu saldūdeņu biotopu, vaskulāro augu sugu eksperte,

Gaidis Grandāns, purvu, mežu un virsāju biotopu eksperts,

Ilze Kukāre, vaskulāro augu sugu un zālāju biotopu eksperte,

Agnis Rečs, kartogrāfs,

Diāna Afoņina, sabiedrisko attiecību speciāliste,

Jolanta Bāra, plāna 1. redakcijas izstrādes vadītāja,

Kristīne Vilciņa, plāna izstrādes vadītāja, ainavu eksperte,

plānā izmantoti Aivara Petriņa un Uģa Bergmaņa materiāli un/vai konsultācijas.

Uz 1. vāka: mazā ērgļa mazulis (A.Zacmaņa foto).

Plāna izstrādes uzraudzības grupa (apstiprināta ar DAP 03.04.2018. rīkojumu Nr.1.1/60/2018, 16.10.2018. rīkojumu Nr. 1.1/210/2018, 22.01.2019. rīkojumu Nr. 1.1/11/2019 un 13.03.2019. rīkojumu Nr. 1.1/45/2019):

Valdis Pilāts, Dabas aizsardzības pārvaldes Dabas aizsardzības departamenta Monitoringa un plānojumu nodaļas vecākais eksperts;

Lidija Logina, Viļakas novada Vecumu pagasta pārvaldes vadītāja;

Andris Zelčs, Valsts vides dienesta Rēzeknes reģionālās vides pārvaldes Resursu kontroles sektora vecākais inspektors;

Inga Erta, Valsts meža dienesta Austrumlatgales virsmežniecības inženiere vides aizsardzības jautājumos;

Iļona Ločmele, Lauku atbalsta dienesta Ziemeļaustrumu reģionālās lauksaimniecības pārvaldes ES Tiešo maksājumu daļas vadītāja;

Mārtiņš Engēlis, Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras Tūrisma departamenta Mārketinga nodaļas vadošais eksperts;

Jolanta Ķikute, Valsts robežsardzes Galvenās pārvaldes Nodrošinājuma pārvaldes Materiāltehniskās nodaļas vecākā speciāliste;

Diāna Marga, AS “Latvijas valsts meži” Ziemeļlatgales reģiona vides plānošanas speciāliste.

Tekstā izmantotie saīsinājumi

A – austrumi;

D – dienvidi;

Biotopu direktīva – 1992. gada 21. maija Padomes Direktīva 92/43/EEK par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību

BVZ – bioloģiski vērtīgs zālājs

DAP – Dabas aizsardzības pārvalde;

DA plāns – dabas aizsardzības plāns;

DL – dabas liegums;

DMB – dabiskie meža biotopi;

DP – dabas parks

ES – Eiropas Savienība;

EP – Eiropas Padome;

ETC – European Topic Centre;

ĪADT – īpaši aizsargājamā dabas teritorija;

LĢIA – Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūra;

LOB – Latvijas ornitoloģijas biedrība;

LVM – akciju sabiedrība „Latvijas valsts meži”

MK – Ministru Kabinets;

NVO – nevalstiskās organizācijas;

Ozols – Dabas datu pārvaldības sistēma “Ozols”, valsts informācijas sistēmas pārzinis – Dabas aizsardzības pārvalde;

Putnu direktīva – Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/147/EK par savvaļas putnu aizsardzību;

SDF, Natura 2000 SDF – Natura 2000 teritoriju apraksta standarta datu forma;

PDMB – potenciālie dabisko mežu biotopi;

R – rietumi;

VARAM – Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija;

VMD – Valsts meža dienests;

VVD – Valsts vides dienests;

Z – ziemeļi;

m – metrs;

km – kilometrs;

ha – hektārs.

Izmantotie termini

Aizsargjoslas – noteiktas platības, kuru uzdevums ir aizsargāt dažāda veida (gan dabiskus, gan mākslīgus) objektus no nevēlamas ārējās iedarbības, nodrošināt to ekspluatāciju un drošību vai pasargāt vidi un cilvēku no kāda objekta kaitīgās ietekmes. To galvenais uzdevums ir samazināt vai novērst antropogēnās negatīvās iedarbības ietekmi uz objektiem, kuriem noteiktas aizsargjoslas.

Antropogēnās slodzes – vielas, objekti un procesi, kas rada slodzes uz dabas komponentiem vai teritorijām un ir saistīti ar cilvēka saimniecisko un cita veida darbību. Antropogēnās slodzes var izmērīt un aprēķināt.

Areāls – kādas sugas, pasugas, ģints vai dzimtas dabiskās izplatības apgabals.

Bioloģiskā daudzveidība – dzīvo organismu un to eksistences apstākļu dažādības kopums. Ekoloģijas pamatjēdziens un ekosistēmu stāvokļa un nenoplicinošas izmantošanas kritērijs. Bioloģiskajai daudzveidībai izšķir vairākus hierarhiskos līmeņus: 1) ģenētisko

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai daudzveidību; 2) sugu daudzveidību; 3) ekosistēmu vai dzīvesvietu daudzveidību; 4) kultūrdaudzveidību.

Bioloģiski vērtīgie zālāji – pusdabiski zālāji, kas nav sēti un apmēram 20 gadus nav tikuši aparti. Tās ir ziedaugiem bagātas **dabiskās pļavas**, kuras ir ekstensīvi apsaimniekotas ar tradicionālajām metodēm – pļaušanu un ganīšanu. Ilgstošas apsaimniekošanas rezultātā šie zālāji ir izveidojušies par sarežģītām ekosistēmām ar lielu bioloģisko daudzveidību.

Biotopi — dabiskas vai daļēji dabiskas izcelsmes sauszemes vai ūdens teritorijas, ko raksturo noteiktas ģeogrāfiskas, abiotiskas un biotiskas pazīmes. Dabiskie meža biotopi (mežaudžu atslēgas biotopi) – ekoloģiski vērtīgas vietas mežā, kur dažādu apstākļu kopums nodrošina retu un apdraudētu augu un dzīvnieku sugu klātbūtni.

Biotopu speciālistu sugas - sugas ar šauru ekoloģisko amplitūdu, kuru pastāvēšanai ir nepieciešami ļoti specifiski apstākļi.

Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamas dabas teritorijas (NATURA 2000) – vienots Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju tīkls. Tas izveidots, lai nodrošinātu īpaši aizsargājamo biotopu, īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu aizsardzību vai, kur tas nepieciešams, atjaunošanu to dabiskās izplatības areāla robežās.

Ekosistēma – dzīvo organismu kopa un to eksistences vide, kas, pastāvot cēloņsakarību un mijiedarbības saitēm, veido vienotu veselumu.

Imago – pieaudzis kukaiņa īpatnis.

Indikatorsuga – suga, kas saistīta ar specifiskiem vides apstākļiem, kurus var konstatēt pēc šīs sugas klātbūtnes.

Īpaši aizsargājamas dabas teritorijas – ģeogrāfiski noteiktas platības, kas atrodas īpašā valsts aizsardzībā saskaņā ar kompetentu valsts varas un pārvaldes institūciju lēmumu, un tiek izveidotas, aizsargātas un apsaimniekotas nolūkā aizsargāt un saglabāt dabas daudzveidību (retas un tipiskas dabas ekosistēmas, aizsargājamo sugu dzīves vidi, savdabīgas, skaistas, Latvijai raksturīgas ainavas, ģeoloģiskos un ģeomorfoloģiskos veidojumus u.t.t.), nodrošināt zinātniskos pētījumus un vides pārraudzību, saglabāt sabiedrības atpūtai, izglītošanai un audzināšanai nozīmīgas teritorijas.

Aizsargājamās teritorijas iedala šādās kategorijās: dabas rezervāti, nacionālie parki, biosfēras rezervāti, dabas pieminekļi, dabas parki, aizsargājamās jūras teritorijas un aizsargājamo ainavu apvidi.

Mikroliegums – teritorija, ko nosaka, lai nodrošinātu īpaši aizsargājamas sugas vai biotopa aizsardzību ārpus īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, kā arī īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, ja kāda no funkcionālajām zonām to nenodrošina.

Saproksilofāgs – ar atmirušu / atmirstošu koksni saistīta suga.

Sukcesija – ekosistēmas veidošanās process. Sukcesija ir pakāpenisks process, kurā mainās sugu sastāvs augu sabiedrībā. Mērenajā joslā vairumā gadījumu sauszemes ekosistēmu sukcesija beidzas ar meža veidošanos. Ekosistēma tiecas uz stacionāru stāvokli, kas atbilst attiecīgā klimata un augsnes apstākļiem un nodrošina noturīgu ekosistēmas funkcionēšanu.

Vides monitorings – sistemātiski vides stāvokļa un piesārņojuma emisiju vai populāciju un sugu novērojumi, mērījumi un aprēķini, kas nepieciešami vides stāvokļa vērtējumam, vides politikas izstrādāšanai un vides un dabas aizsardzības pasākumu plānošanai, kā arī to efektivitātes kontrolei.

SATURS

KOPSAVILKUMS	7
1. DP „VECUMU MEŽI” TERITORIJAS APRAKSTS.....	10
1.1. Vispārēja informācija par aizsargājamo teritoriju.....	10
1.1.1. Aizsargājamās teritorijas zemes lietošanas veidu raksturojums un zemes īpašuma formu apraksts	10
1.1.2. Pašvaldību teritoriju plānojumos noteiktā teritorijas izmantošana un atļautā (plānotā) izmantošana	10
1.1.3. Esošais funkcionālais zonējums	12
1.1.4. Aizsardzības un apsaimniekošanas īsa vēsture.....	15
1.1.5. Kultūrvēsturiskais raksturojums	16
1.1.6. Valsts un pašvaldības institūciju funkcijas un atbildība aizsargājamā teritorijā.....	17
1.2. Normatīvo aktu normas, kas saistošas DP „Vecumu meži”	17
1.2.1. Starptautiskās un ES noteiktās saistības	18
1.2.2. Latvijas normatīvais regulējums.....	19
2. FIZISKI ĢEOGRĀFISKAIS RAKSTUROJUMS	28
2.1. Klimats.....	28
2.2. Ģeoloģija un ģeomorfoloģija.....	28
2.3. Hidroloģija.....	28
2.4. Augsne	30
3. TERITORIJAS SOCIĀLĀS UN EKONOMISKĀS SITUĀCIJAS APRAKSTS.....	30
3.1. Iedzīvotāji, apmeklētāji, apdzīvotās vietas, nodarbinātība	30
3.2. Pašreizējā un paredzamā antropogēnā slodze uz teritoriju	31
3.3. Teritorijas sociālā un ekonomiskā nozīme	32
4. TERITORIJAS NOVĒRTĒJUMS	33
4.1. Aizsargājamā teritorija kā vienota dabas aizsardzības vērtība un faktori, kas to ietekmē, tai skaitā iespējamo draudu izvērtējums.....	33
4.2. Teritorijas ainaviskais novērtējums	35
4.3. Biotopi	37
4.3.1. Saldūdens biotopi	40
4.3.2. Zālāju biotopi.....	46
4.3.3. Purvu biotopi	53
4.3.4. Mežu biotopi.....	57
4.4. Vaskulāro augu sugas	77
4.5. Bezmugurkaulnieki.....	87
4.6. Putni.....	94
4.7. Zīdītāji.....	121
4.8. Zivis, abinieki un rāpuļi.....	128
4.9. Sūnu, ķērpju un sēņu sugas.....	130
4.10. Citas aizsargājamās dabas teritorijas vērtības.....	133
4.11. Aizsargājamās teritorijas vērtību apkopojums un pretnostatījums.	133
5. INFORMĀCIJA PAR AIZSARGĀJAMĀS TERITORIJAS APSAIMNIEKOŠANU	136
5.1. Iepriekšējā dabas aizsardzības plānā paredzēto apsaimniekošanas pasākumu izvērtējums.....	136
5.2. Aizsargājamās teritorijas apsaimniekošanas ilgtermiņa un īstermiņa mērķi plānā noteiktajam apsaimniekošanas periodam	139
5.2.1. Teritorijas apsaimniekošanas ideālais jeb ilgtermiņa mērķis	139

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

5.2.2. Teritorijas apsaimniekošanas īstermiņa mērķi plānā apskatītajam apsaimniekošanas periodam	139
5.3. Plānotie apsaimniekošanas pasākumi	140
6. PLĀNA IEVIEŠANA UN ATJAUNOŠANA	165
6.1. Priekšlikumi nepieciešamajiem grozījumiem Viļakas novada teritorijas plānojumā.....	165
6.2. Priekšlikumi par aizsargājamās teritorijas individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projektu, ieteicamo teritorijas funkcionālo zonējumu...	165
IZMANTOTIE INFORMĀCIJAS AVOTI	182

Pielikumi:

1. DP “Vecumu meži” pamatkarte ar zemes lietošanas veidiem
2. DP “Vecumu meži” esošā funkcionālā zonējuma karte
3. DP “Vecumu meži” zemes īpašumtiesību sadalījuma karte
4. DP “Vecumu meži” meža augšanas apstākļu tipu karte
5. DP “Vecumu meži” mežaudžu karte
6. DP “Vecumu meži” dabas vērtību, izņemot putnus, karte
7. DP “Vecumu meži” aizsargājamo un reto putnu sugu atradņu karte
8. DP “Vecumu meži” plānotā funkcionālā zonējuma karte
9. DP “Vecumu meži” apsaimniekošanas pasākumu un infrastruktūras karte
10. Mazā ērgļa dzīvotņu un barošanās biotopu karte
11. Pārskats par DA plāna izstrādi

KOPSAVILKUMS

DP “Vecumu meži” atrodas Latvijas ziemeļaustrumu daļā, Viļakas novada Žiguru un Vecumu pagastos. Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas platība pēc dažādiem datiem ir 7842 ha vai 7874 ha. DP dibināts 2004. gadā. DP “Vecumu meži” kopš 2004. gada ir iekļauts Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju *Natura 2000* sarakstā.

1. attēls. DP “Vecumu meži” novietojuma shēma.

DP “Vecumu meži” izveidošanas mērķis ir apdraudēto putnu sugu, to dzīvotņu un citu dabas vērtību aizsardzību, kā arī teritorijas ilgtspējīga attīstība.

DA plāna izstrāde balstīta uz projekta ekspertu sniegtajiem materiāliem, kas iegūti teritorijas inventarizācijas rezultātā, kā arī ir izmantoti Dabas skaitīšanas dati, monitoringa dati, pieejamā literatūra par teritoriju un iepriekšējā DA plānā iekļautā informācija.

DP “Vecumu meži” ir konstatēti kopumā 13 dažādi ES aizsargājamie biotopi. DP “Vecumu meži” galvenā vērtība ir meži, tajos sastopamie ES aizsargājamie biotopi un īpaši aizsargājamo putnu sugu dzīvotnes. DP “Vecumu meži” teritorijai ir nozīmīga loma meža biotopu nepārtrauktības un daudzveidības saglabāšanā. DP “Vecumu meži” sastopami 6 veidu aizsargājamie mežu biotopi ar kopējo platību 1067,76 ha. Gandrīz pusi (49,46 %) no visas aizsargājamo meža biotopu platības aizņem biotopi, kas ir saistīti ar pārmitriem augšanas apstākļiem – tie ir *Staignāju meži 9080**, *Purvaini meži 91D0** un *Aluviāli meži (aluviāli krastmalu un palieņu meži) 91E0**, kas visi ir arī ES prioritāri aizsargājami biotopi. DP “Vecumu meži” teritorijas rietumu daļā atrodas neliels augstais purvs – Badnovas (Vecumu) purvs, kura atsevišķas kūdras ieguves un meliorācijas neskartās daļas atbilst biotopam *Aktīvi augstie purvi 7110**.

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

DP “Vecumu meži” centrālajā daļā ir plašas lauksaimniecības zemju platības, kur nozīmīgākie ainavas elementi ir saglabājušās viensētas ar ēkām un koku grupām, upju ielejām, kur saglabājušies arī atsevišķi dabiski upju posmi, bioloģiski vērtīgi zālāji. Teritorijā sastopami četrus veidu aizsargājami zālāju biotopi 44,43 ha platībā, lielākā daļa kādreizējo zālāju gar upēm ir aizauguši un vairs neatbilst aizsargājamo biotopu minimālajām prasībām, lielākās lauksaimniecības zemju platības tiek intensīvi apsaimniekotas. Vēl saglabājušos ekstensīvi apsaimniekoto zālāju uzturēšanai ir nozīmīga loma mazo ērgļu populācijas saglabāšanā.

DP “Vecumu meži” kopumā konstatētas 32 īpaši aizsargājamas putnu sugas, kā arī 28 sugas ir iekļautas Putnu Direktīvas I pielikumā un divas II pielikumā, savukārt deviņām putnu sugām ir veidojami mikroliegumi. DP “Vecumu meži” ir viena no Latvijā nozīmīgākajām ligzdošanas vietām melnajam stārķim *Ciconia nigra* un mazajam ērglim *Clanga pomarina*. Mitrie melnalkšņu meži ir ligzdošanas un barošanās biotops baltmugurdzenim *Dendrocopos leucotos*, trīspirkstu dzenim *Picoides tridactylus* un vidējam dzenim *Dendrocopos medius*.

Nozīmīgākās reto un aizsargājamo augu sugas DP “Vecumu meži” teritorijā ir platlapu cinna *Cinna latifolia*, akotainais grīslis *Carex atherodes*, Lietuvas ūdenszāle *Glyceria lithuanica*, bezlapu epipogija *Epipogium aphyllum*, jumstiņu gladiola *Gladiolus imricatus*, atvašu saulrietenis *Jovibarba globifera*.

DP “Vecumu meži” konstatētas trīs Biotopu direktīvā iekļautas zivju sugas: akmeņgrauzis, dūņu pīkste un platgalve. Teritorijai raksturīga Latvijas apstākļiem vidēja zivju sugu daudzveidība, pavisam kopā teritorijā konstatētas 14 sugas.

Kopumā DP “Vecumu meži” konstatētas 13 īpaši aizsargājamas bezmugurkaulnieku sugas, tostarp piecas Biotopu direktīvas sugas. Aizsargājamās bezmugurkaulnieku sugas apdzīvo gan mežu, gan zālāju, gan ūdeņu biotopus.

DP “Vecumu meži” ir sastopamas vairākas īpaši aizsargājamas zīdītāju sugas (meža sicista, ūdrs, vilks, Eirāzijas lūsis, brūnais lācis), ierobežoti izmantojamas īpaši aizsargājamas sugas (vilks, Eirāzijas lūsis, meža cauna, sesks, baltais zaķis), Biotopu direktīvas pielikumos minētas sugas (bebrs, ūdrs, vilks, Eirāzijas lūsis, brūnais lācis) un Bernes konvencijas pielikumos minētas sugas (meža sicista, vilks, brūnais lācis, ūdrs, lūsis, abas zaķu sugas, visas trīs ciršļu sugas, bebrs, āpsis, abas caunu sugas, zebiekste, sesks, visas trīs briežu dzimtas sugas). Trīs no šīm sugām – meža sicista, lielais ūdenscirslis un brūnais lācis – Latvijā ir reti sastopamas un ierakstītas Latvijas Sarkanajā grāmatā.

2018. gada 5. martā Viļākā notika DA plāna informatīvā sanāksme. Informatīvajā sanāksmē ieinteresētajām pusēm bija iespējams uzzināt par dabas aizsardzības plāna izstrādāšanas kārtību, tika sniegta informācija par teritorijas dabas vērtībām un uzklauti klātesošo ieteikumi un ierosinājumi turpmākajai teritorijas apsaimniekošanai. 2019. gada 23. janvārī, 14. maijā un 2. oktobrī tika sasauktas DA plāna izstrādes uzraudzības grupas sanāksmes, kurās tika apspriests sagatavotais DA plāna DP “Vecumu meži” projekts un priekšlikumi DP “Vecumu meži” individuālo noteikumu un funkcionālā zonējuma grozījumiem, klātesošie izteica priekšlikumus plāna labojumiem un papildinājumiem (skat priekšlikumu apkopojumu 11. pielikumā).

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

DA plāns izstrādāts laikā no 2018. līdz 2019. gadam. DA plāns sniedz ieteikumus teritorijas apsaimniekošanai turpmākajos 12 gados, periodā no 2020. līdz 2032. gadam.

Teritorijas apsaimniekošanas ilgtermiņa mērķi ir ainavekoloģiski saistīta aizsargājamo meža biotopu tīkla izveidošana, kas nodrošina ar mežiem saistīto augu, putnu, zīdītāju un bezmugurkaulnieku sugu populāciju ilglaicīgu pastāvēšanu, un bioloģiski un ainaviski vērtīga lauku ainava, kuras būtiskākie elementi ir upju ielejas ar bioloģiski daudzveidīgiem zālājiem un seniem kokiem to krastos un saglabāta kultūrvēsturiski un ainaviski vērtīga tradicionālā apdzīvojuma struktūra.

Teritorijas apsaimniekošanas īstermiņa mērķis ir pašreizējo aizsargājamo biotopu un īpaši aizsargājamo sugu atradņu saglabāšana, DP “Vecumu meži” funkcionālā zonējuma koriģēšana meža biotopu fragmentācijas mazināšanai, kā arī pasākumi bioloģiski daudzveidīgas lauku ainavas saglabāšanai.

DA plāns tiek izstrādāts ES Kohēzijas fonda projekta “Priekšnosacījumu izveide labākai bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai un ekosistēmu aizsardzībai Latvijā” jeb Dabas skaitīšanas ietvaros.

1. DP „VECUMU MEŽI” TERITORIJAS APRAKSTS

1.1. Vispārēja informācija par aizsargājamo teritoriju

DP "Vecumu meži" atrodas Latvijas ziemeļaustrumu daļā, Viļakas novada Žīguru un Vecumu pagastos, Krievijas Federācijas pierobežas zonā (skat. 1. attēlu). Saskaņā ar Ministru kabineta 22.11.2005. noteikumiem Nr. 886 "Dabas parka "Vecumu meži" individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi" (turpmāk – Individuālie noteikumi) 3. punktu DP "Vecumu meži" platība ir 7842 ha, bet saskaņā ar Ozola informāciju un DA plāna izstrādē precizētajām robežām ĪADT platība ir 7874,42 ha.

Teritorijas centra koordinātes: 729558,5; 6351299,7 jeb 27° 48' 19,0"; 57° 14' 49,4".

DP "Vecumu meži" dibināts 2004. gadā, kad arī iekļauts ES nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju tīklā *Natura 2000*. ĪADT kods ir LV0304800.

1.1.1. Aizsargājamās teritorijas zemes lietošanas veidu raksturojums un zemes īpašuma formu apraksts

Zemes īpašumi DP "Vecumu meži" teritorijā pieder gan valstij, gan pašvaldībai, gan privātpersonām un juridiskām personām (skat. karti 3. pielikumā).

Meži aizņem 4103 ha platību jeb 52,13 % no kopējās DP "Vecumu meži" platības. Mežu teritorija 3340,43 ha platībā jeb 42,42 % no DP teritorijas (DP ietilpst daļa no Žīguru un no Vecumu mežu masīviem) ir valsts meža zeme, kas pieder vai piekrīt Latvijas valstij un ierakstīta zemesgrāmatā uz valsts vārda Zemkopības ministrijas personā. Tās apsaimniekošanu un aizsardzību saskaņā ar Meža likuma 4. panta otro daļu veic LVM, kas nodibināta valsts meža īpašuma pārvaldīšanai un apsaimniekošanai. DP "Vecumu meži" teritorijā ir arī fiziskām un juridiskām personām piederoši meži.

LAD noteiktie lauku bloki 2019. gadā aizņem 2492,32 ha lielu platību jeb 31,65 % no visas DP "Vecumu meži" teritorijas, no tiem lielākā daļa (55 % no visiem lauku blokiem) ir intensīvi izmatotas lauksaimniecības zemes – graudaugu un citu kultūru sējumi (<https://karte.lad.gov.lv/>). Savukārt BVZ reģistrēti tikai 2,8 % no visas lauku bloku platības, pēc jaunākā kartējuma – tikai 1,18 % no lauksaimniecības zemēm. Plašas teritorijas DP "Vecumu meži" aizņem ar kokiem un krūmiem aizaugošas lauksaimniecības zemes dažādās sukcesijas stadijās. DP "Vecumu meži" teritorijā ir arī zeme zem ceļiem, ūdeņiem un viensētu pagalmiem, būvēm, augļu un sakņu dārziem.

1.1.2. Pašvaldību teritoriju plānojumos noteiktā teritorijas izmantošana un atļautā (plānotā) izmantošana

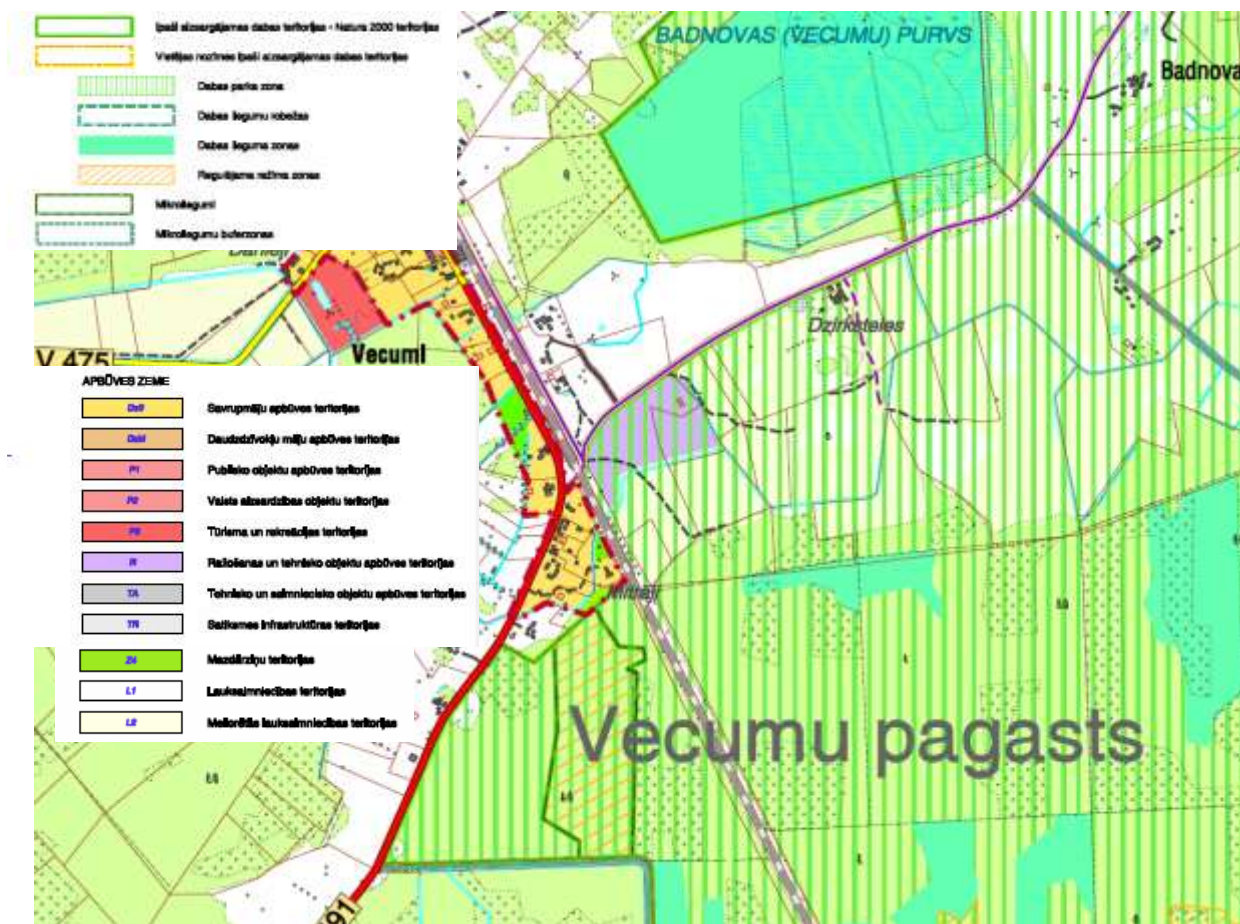
Viļakas novada teritorijas plānojums 2012.-2024. gadam apstiprināts ar Viļakas novada domes 2012. gada 26. aprīļa lēmumu.

Informatīvajā shēmā "Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas un objekti" attēlots DP "Vecumu meži", kā arī dabas liegums "Badnovas purvs", kurš gan nepastāv kopš 2005. gada.

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

Shēmā nav attēlotas DP “Vecumu meži” funkcionālās zonas. Shēmā attēloti DP “Vecumu meži” teritorijā izveidotie mikroliegumi, izņemot vienu mikroliegumu mazajam ērglim, mikroliegumu buferzonas, kā arī pēc teritorijas plānojuma apsatiprināšanas izveidoto mikroliegumu aluviālu krastmalu un palieņu mežu biotopam.

Minētā teritorijas plānojuma plānotās izmantošanas kartē DP “Vecumu meži” teritorija attēlota kā mežu (M) un lauksaimniecības zemju (L1) teritorija, blīva apbūve DP “Vecumu meži” nav plānota, izņemot Tehnisko un saimniecisko objektu (TA) teritoriju pie DP “Vecumu meži” robežas, pie Vecumu ciema (skat. 1.1.1. attēlu). Viļakas novada Vecumu pagasta teritorijā plānotās izmantošanas kartē ir attēlots DP “Vecumu meži” funkcionālais zonējums, bet Žiguru pagasta teritorijā funkcionālais zonējums kartē nav attēlots, uzrādītas tikai izveidoto mikroliegumu teritorijas. Teritorijas plānojuma kartē attēloti senkapi - Lavošnieku viduslaiku kapsēta - ar tai noteikto kultūras pieminekļa aizsargjoslu.

1.1.1. attēls. Fragments no Viļakas novada teritorijas plānojuma 2012.-2024. gadam plānotās (atļautās) izmantošanas kartes.

Kopumā Viļakas novada teritorijas plānojums nav pretrunā ar DP “Vecumu meži” izveidošanas mērķiem, bet nepieciešams precizēt informāciju, kas attiecas uz DP “Vecumu meži” funkcionālajām zonām, uz šobrīd neeksistējošo dabas liegumu, uz mikroliegumu teritorijām un to buferzonām.

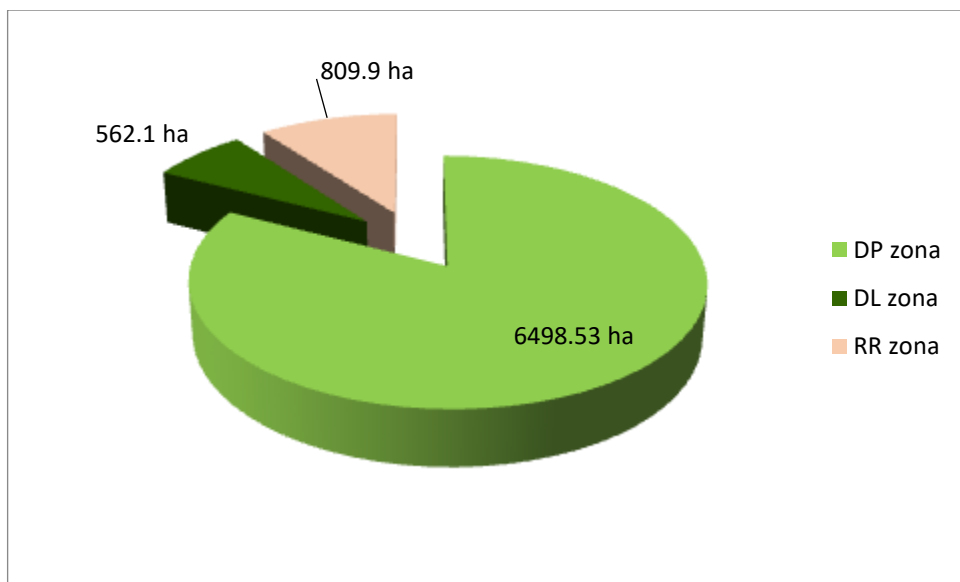
1.1.3. Esošais funkcionālais zonējums

DP “Vecumu meži” funkcionālais zonējums noteikts 2005. gadā, kad tika apstiprināti Individuālie noteikumi, nosakot regulējamā režīma, dabas lieguma un dabas parka zonas (skat. 1.1.3. attēlu un karti 2. pielikumā).

Regulējamā režīma (turpmāk – RR) zona ir izveidota īpaši aizsargājamo sugu, Eiropas nozīmes biotopu un dabisko meža biotopu saglabāšanai. Tajā ir aizliegta visa veida saimnieciskā darbība, izņemot atsevišķas Individuālajos noteikumos atļautās darbības, piemēram, kājāmgājēju pārvietošanos, zinātnisko pētījumu veikšanu un ekosistēmu, īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu un īpaši aizsargājamo biotopu aizsardzībai un saglabāšanai nepieciešamo pasākumu īstenošanu pēc DAP rakstiskas atļaujas saņemšanas. Saskaņā ar Ozola informāciju RR zona aizņem 809,90 ha platību jeb 10,29 % no DP teritorijas.

Dabas lieguma (turpmāk – DL) zona ir izveidota, lai mazinātu mežsaimnieciskās darbības ietekmi uz regulējamā režīma zonu, kā arī lai veidotu vienlaidus mežaudzes ar nozīmīgu bioloģiskās daudzveidības potenciālu. Tajā ir noteikti sezonāli saimnieciskās darbības aprobežojumi, kā arī, piemēram, galvenās cirtes un rekonstruktīvās cirtes aizliegums. DL zona aizņem 562,11 ha platību jeb 7,14 % no DP teritorijas.

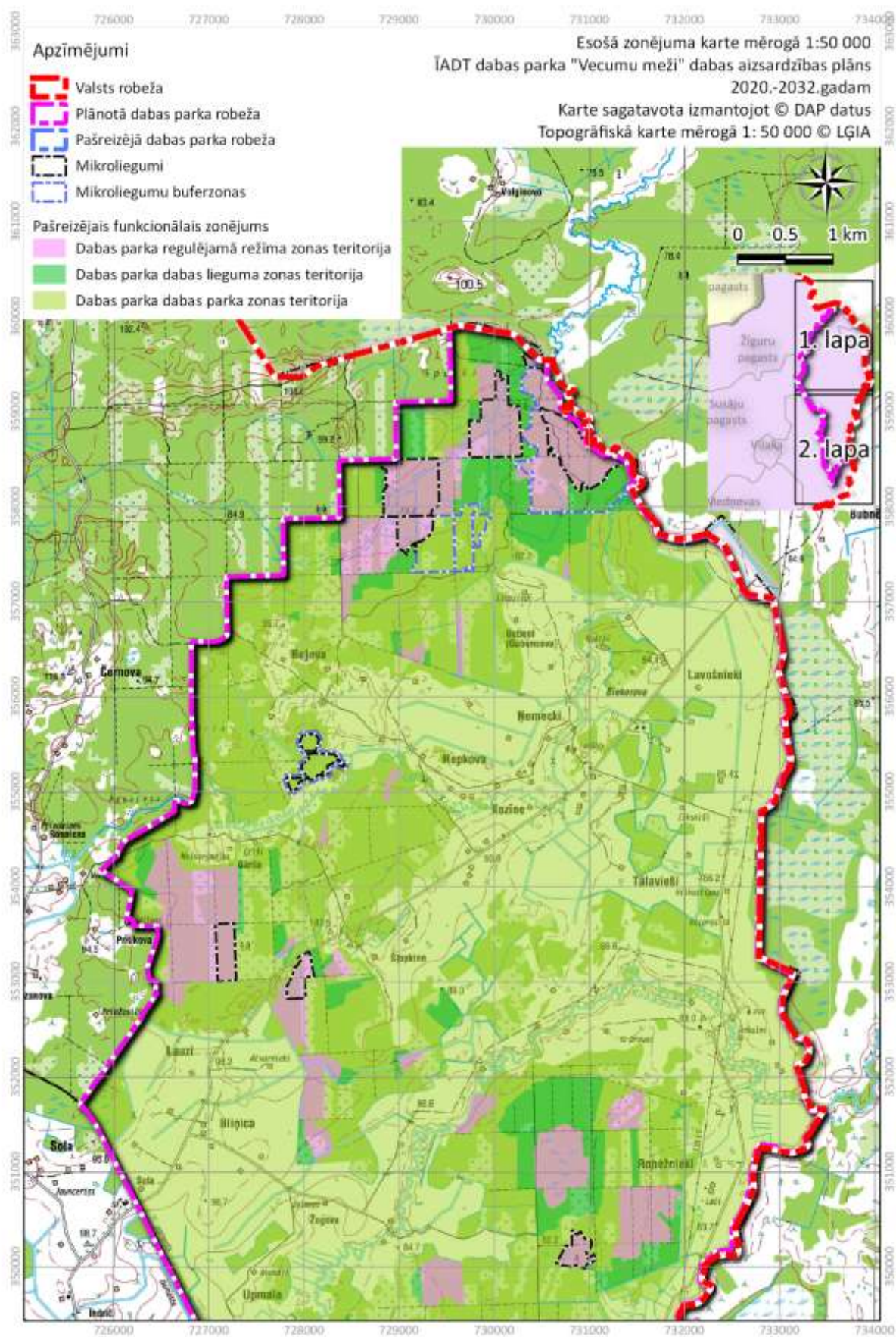
Pārējā DP “Vecumu meži” teritorija ietilpst dabas parka zonā, kas ir izveidota, lai veicinātu visu dabas vērtību kompleksu saglabāšanu un nodrošinātu teritorijas ilgtspējīgu izmantošanu. Dabas parka zonā ietilpst DP “Vecumu meži” teritorijas lielākā daļa jeb 82,57 % no visas teritorijas. Dabas parka zonas saimnieciskā izmantošana aprobežota ievērojami mazāk, nekā RR un DL zonās. Piemēram, dabas parka zonā, saņemot DAP rakstisku atļauju, var veikt galveno cirti, nepārsniedzot noteikto maksimālo kailcirtes platību (skat. 1.1.2. attēlu).

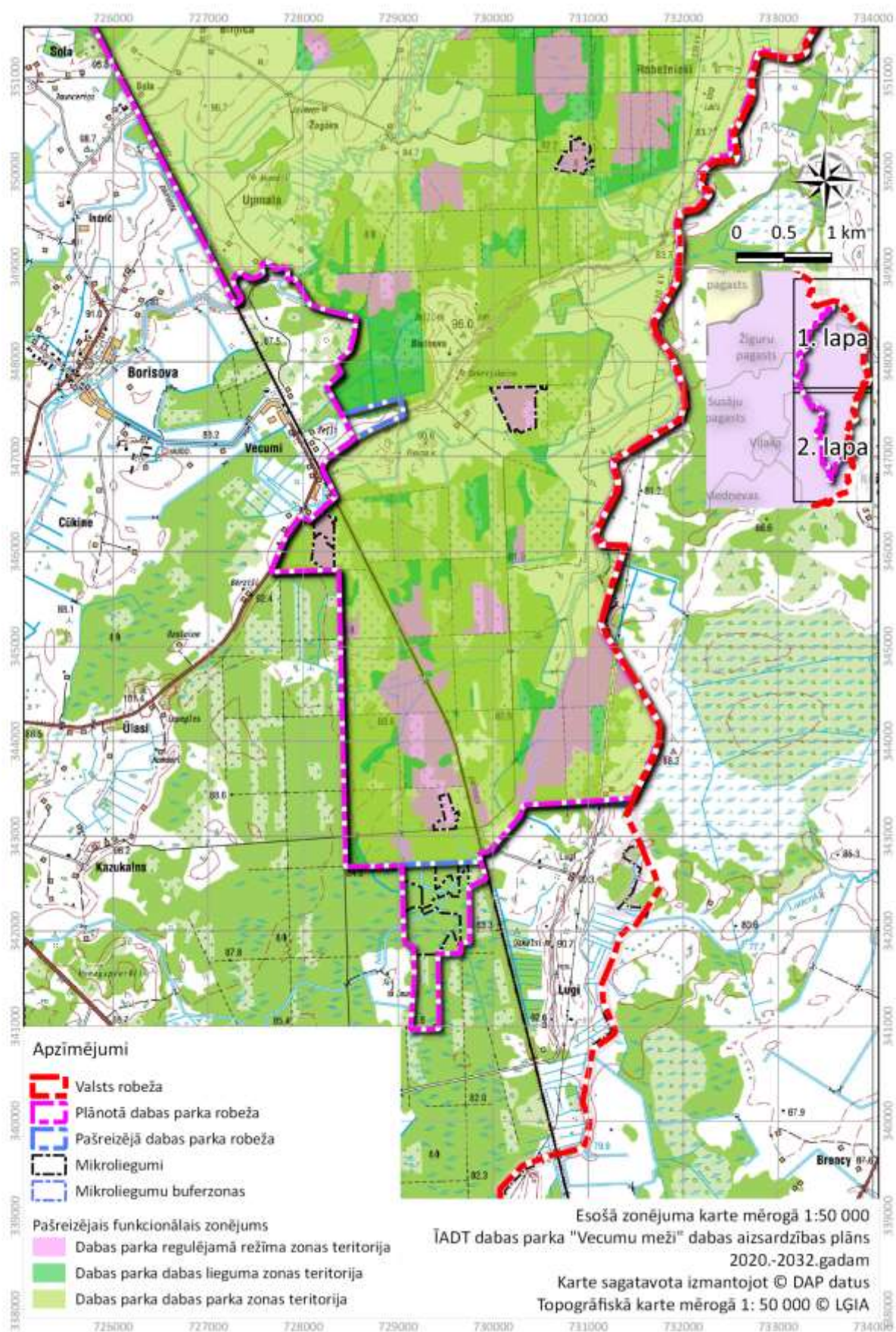
1.1.2. attēls. DP “Vecumu meži” noteikto funkcionālo zonu sadalījums.

Dabas parka "Vecumu meži" dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

1.1.3. attēls. DP “Vecumu meži” noteikto funkcionālo zonu karte.

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

Saskaņā ar Ozola informāciju DP “Vecumu meži” ir izveidoti 14 mikroliegumi, no kuriem 13 izveidoti īpaši aizsargājama putnu sugu dzīvotņu aizsardzībai, bet viens mikroliegums – aizsargājama meža biotopa aizsardzībai. 4 mikroliegumiem ir noteiktas arī buferjoslas. Putnu sugu dzīvotņu aizsardzībai izveidotajos mikroliegumos iekļautā teritorija, ja neņem vērā nelielas robežas neprecizitātes, pilnībā ietilpst DP “Vecumu meži” RR zonā. Mikroliegumos kopumā iekļauta 188,22 ha platība (pēc mikroliegumu izveidošanas dokumentiem – 191,55 ha), bet buferjoslās – 119.82 ha (pēc dokumentiem – 112,6 ha).

1.1.4. Aizsardzības un apsaimniekošanas īsa vēsture

1994. gadā tagadējās DP “Vecumu meži” teritorijas Z daļa kopā ar teritoriju gar Krievijas robežu uz ZR no pašreizējā DP “Vecumu meži” kopumā 3668 ha platībā tika iekļauta ES putniem nozīmīgo vietu (turpmāk – PNV) sarakstā ar nosaukumu “Vecumi” (LV056). Vietas robežas būtiski mainītas 2001. – 2003. gadā LIFE-Nature pētījumu rezultātā. Saskaņā ar 2004. gada pārskatu PNV robežas pilnībā sakrīt ar DP “Vecumu meži” robežu (Račinskis 2004).

DP “Vecumu meži” nodibināts 2004. gadā, tam vienlaikus izstrādājot DA plānu 2004.-2008. gadam (ar Vides ministra rīkojumu pagarināts līdz 2019. gada beigām). 2005. gadā apstiprināti ĪADT individuālie izmantošanas un apsaimniekošanas noteikumi, nosakot tā funkcionālo zonējumu, atļautās un aizliegtās darbības katrā no zonām, lai nodrošinātu apdraudēto putnu sugu, to dzīvotņu un citu dabas vērtību aizsardzību, kā arī teritorijas ilgtspējīgu attīstību (normatīvo aktu izklāstu skat. 1.2. nodaļā).

Līdz 2004. gadam teritorijā nav bijis noteikts dabas aizsardzības režīms, izņemot 1977. gadā nodibināto dzērvenāju liegumu “Badnovas purvs” 106 ha platībā. Dabas liegums “Badnovas (Vecumu) purvs” pastāvēja līdz 2005. gada 22. novembrim, kad tas tika svītrots no dabas liegumu saraksta, jo dabas vērtību aizsardzību nodrošināja DP “Vecumu meži” izveidotais funkcionālais zonējums.

2003. gadā teritorijā pēc Māra Strazda ierosinājuma tika izveidoti 8 mikroliegumi: viens mikroliegums melnā stārķa (*Ciconia nigra*) aizsardzībai ar platību 33,0 ha (buferzona 36,9 ha), trīs mikroliegumi mazā ērgļa (*Clanga pomarina*) aizsardzībai ar platību 31,9 ha, 12,4 ha un 17,7 ha, viens mikroliegums medņa (*Tetrao urogallus*) aizsardzībai ar platību 34,2 ha (buferzona 69,2 ha) un trīs mikroliegumi baltmugurdzeņa aizsardzībai ar platību 4,4 ha, 10,7 ha un 8,7 ha.

Savukārt 2007. gadā pēc Māra Strazda ierosinājuma izveidoti vēl trīs mikroliegumi: baltmugurdzenim ar platību 6 ha, trīspirkstu dzenim ar platību 6,8 ha un vidējam dzenim ar platību 5,6 ha. Bet 2017. gadā teritorijā pie Vjadas upes ir izveidots mikroliegums aluviālu krastmalu un palieņu mežu aizsardzībai 11,35 ha platībā. 2019. gadā blakus esošajam aluviālo mežu mikroliegumam izveidots jauns mikroliegums mazjam ērglim 1,86 ha platībā (Ozola informācija).

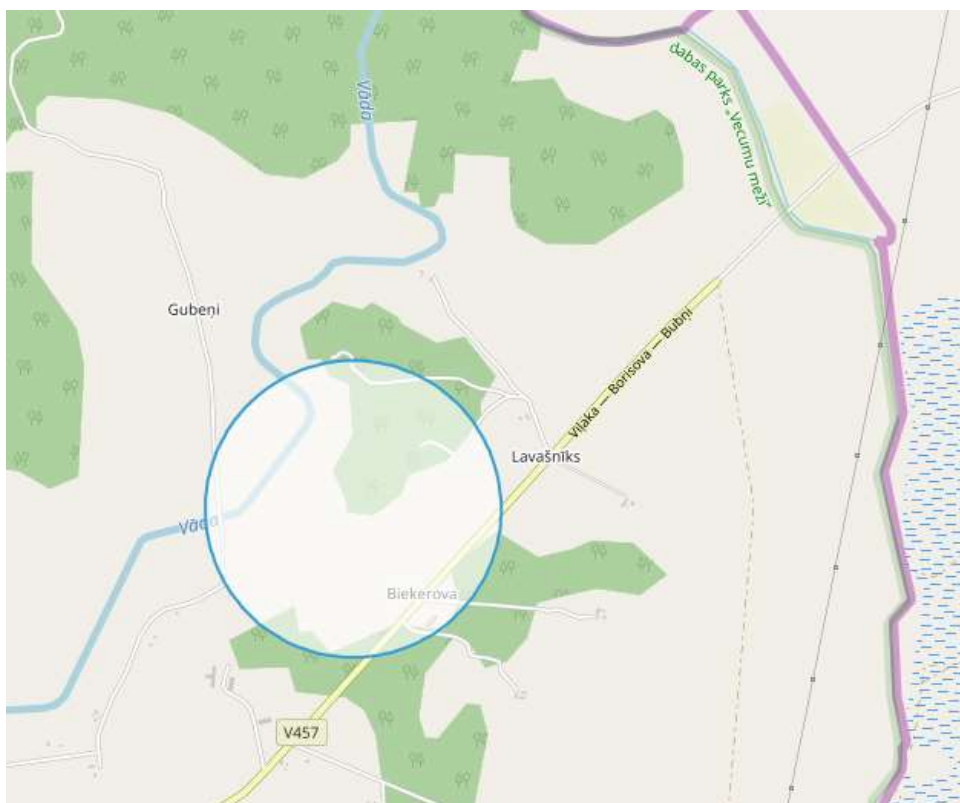
Lai gan DP nosaukums ir “Vecumu meži”, tomēr dabas vērtību saglabāšanā, it sevišķi īpaši aizsargājamo zālāju biotopu un mazā ērgļa barošanās biotopu saglabāšanā, liela nozīme ir ne tikai mežiem, bet arī lauku zemēm. Agrāk teritorijā bija plašas pļavu un ganību platības, kas koncentrējās galvenokārt ap upēm. PSRS laika topogrāfiskajā kartē redzamo

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai zālienu vietā šobrīd ir meži un krūmēji, vai arī tās ir pārvērstas par intensīvi izmantotu aramzemi. Pašreizējā lauksaimniecības prakse, apvienojot nelielos laukus, pārvēršot par lauksaimniecības zemi arī vēsturiskās mājvietas, atsevišķus kokus un koku grupas, gan noplicina ainavu, gan arī būtiski ietekmē DP “Vecumu meži” bioloģisko daudzveidību.

1.1.5. Kultūrvēsturiskais raksturojums

DP “Vecumu meži” teritorijā, Lavošniekos, atrodas vietējas nozīmes valsts arhitektūras piemineklis – Lavošnieku viduslaiku kapsēta (aizsardzības Nr. 300, Nacionālā kultūras mantojuma pārvaldes pieminekļu saraksts, https://is.mantojums.lv/?id=&title=lavo%C5%A1nieku&type_group=1&value_group=&datin g=&address=&region=).

Arheologs J. Urtāns viduslaiku kapsētu atklājis 1978. gadā. Aptaujājot vietējos iedzīvotājus, uzzinājis, ka vēl pirms gadiem 50 -60 tajā vietā redzēti krusti un glabāti mirušie. Senkapu vieta ir uzarta un arumos mētājušies cilvēku kauli, bet senlietas nav atrastas. Senkapu apkārtnē viegli vilņots reljefs, augsne smilšaina. Senkapi aizņem aptuveni 70 m garu un 30 m platu laukumu. Vietējie iedzīvotāji vēl norādījuši, ka, paplašinot Lavošnieku lielceļu, atrasts skelets blūķa silē, kura bijusi pārsista ar dēli. Senkapi varētu attiekties uz XVIII - XIX gadsimtu. (aplūkots 12.01.2019. Balvu reģiona kultūrvēstures datu bāzē, <http://www.balvurcb.lv/kb/?View=entry&EntryID=176>).

1.1.5. attēls. Lavošnieku viduslaiku kapsēta Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes informācijas sistēmā (Avots: <https://is.mantojums.lv/map/>).

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

1.1.6. Valsts un pašvaldības institūciju funkcijas un atbildība aizsargājamā teritorijā

DP “Vecumi” pārvaldes un apsaimniekošanas kārtību nosaka likums Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām un citi normatīvie akti. DP apsaimniekošanu, kā arī aizsardzības un izmantošanas noteikumu ievērošanu nodrošina zemes īpašnieks vai lietotājs.

DP “Vecumi” atrodas Viļakas novada Žīguru un Vecumu pagastu administratīvajā teritorijā. Novada pašvaldība darbojas likuma „Par pašvaldībām” ietvaros, kā arī citu normatīvo aktu ietvaros. Attiecībā uz īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, pašvaldībai ir tiesības izdot saistošos noteikumus un paredzēt administratīvo atbildību par to pārkāpšanu, ja tas nav paredzēts likumos par publiskā lietošanā esošo mežu un ūdeņu, kā arī par republikas pilsētas vai novada īpaši aizsargājamo dabas un kultūras objektu aizsardzību un uzturēšanu. Likumā „Par pašvaldībām” noteiktajā kārtībā pašvaldībām ir pienākums izstrādāt pašvaldības teritorijas attīstības programmu un teritorijas plānojumu, nodrošināt teritorijas attīstības programmas realizāciju un teritorijas plānojuma administratīvo pārraudzību, kā arī pašvaldības funkcija ir noteikt zemes izmantošanas un apbūves kārtību atbilstoši pašvaldības teritorijas plānojumam.

Šobrīd DP “Vecumi” pārvaldi īsteno VARAM pakļautībā esošā DAP, kura uzrauga arī DA plāna izstrādes gaitu un pēc DA plāna apstiprināšanas veicinās tā ieviešanu, kā arī organizē un koordinē ĪADT monitoringu. Sugu un biotopu aizsardzības likumā, likumā Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” un tiem pakārtotajos normatīvajos aktos ietvertu nosacījumu ievērošanu kontrolē DAP. Sākot ar 2011. gada 1. februāri DP “Vecumi” pārvaldi un dabas aizsardzības normatīvo aktu ievērošanas kontroli īsteno DAP struktūrvienība - Latgales reģionālā administrācija.

Meža apsaimniekošanas un izmantošanas normatīvo aktu ievērošanu teritorijā kontrolē VMD Austrumlatgales virsmežniecība.

VVD Rēzeknes reģionālā vides pārvalde veic vides aizsardzības un dabas resursu izmantošanas valsts kontroli.

LAD Ziemeļaustrumu reģionālā lauksaimniecības pārvalde uzrauga normatīvo aktu ievērošanu lauksaimniecības nozarē un pilda ar lauksaimniecību un lauku atbalsta politikas īstenošanu saistītas funkcijas.

Valsts mežus DP “Vecumu meži” teritorijā apsaimnieko LVM struktūrvienība – Ziemeļlatgales reģions.

1.2. Normatīvo aktu normas, kas saistošas DP „Vecumu meži”

DP “Vecumi” ir Latvijas ĪADT un ES nozīmes aizsargājamā dabas teritorija (*Natura 2000*). Tajā ir saistoši Latvijas Republikas normatīvie akti, kas regulē ĪADT aizsardzību un izmantošanu, kā arī normatīvie akti, kas regulē saimnieciskās darbības, kas veicamas teritorijā (mežsaimniecība, lauksaimniecība, tūrisma attīstība un citas). Tāpat teritorijai saistoši normatīvie akti, kas regulē teritorijā sastopamo biotopu (meži, zālājs, upe un citi) izmantošanu un vispārējie īpašuma tiesības regulējošie normatīvie akti.

DP “Vecumu meži” izmantošanu regulē ne tikai Latvijas Republikas normatīvie akti, saistoši ir arī ES direktīvu un Latvijas ratificēto konvenciju nosacījumi un prasības.

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

Turpmāk uzskaitīti būtiskākie normatīvie akti, aprakstot arī, kā tieši konkrētais normatīvais akts ietekmē DP “Vecumi” izmantošanu.

1.2.1. Starptautiskās un ES noteiktās saistības

Konvencijas **“Par bioloģisko daudzveidību”**, kurai Latvija pievienojās ar likumu „Par 1992. gada 5. jūnija Riodežaneiro konvenciju par bioloģisko daudzveidību”, uzdevumi ir bioloģiskās daudzveidības saglabāšana un dzīvās dabas ilgtspējīga izmantošana.

Bernes konvencijas **“Par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību”**, kas Latvijā apstiprināta ar likumu „Par 1979. gada Bernes konvenciju par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu saglabāšanu”, mērķis ir aizsargāt savvaļas floru un faunu un to dabiskās dzīvotnes, īpaši tās sugas un dzīvotnes, kuru aizsardzībai nepieciešama vairāku valstu sadarbība, kā arī veicināt šādu sadarbību. Īpaša uzmanība pievērsta apdraudētajām un izzūdošajām sugām, tai skaitā apdraudētajām un izzūdošajām migrējošajām sugām.

Eiropas ainavu konvencija Latvijā pieņemta ar likumu „Par Eiropas ainavu konvenciju”, kur dalībvalstis apstiprina, ka Eiropas ainavu kvalitāte un daudzveidība ir kopīgs resurss un ka ir jāsadarbojas, lai tās aizsargātu un pārvaldītu, kā arī veiktu plānošanu, vēloties radīt jaunu instrumentu, kas īpaši domāts Eiropas visu ainavu aizsardzībai, pārvaldībai un plānošanai.

Orhūsas konvencijas (pieņemta ar likumu „Par 1998. gada 25. jūnija Orhūsas konvenciju par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem”) mērķis ir nodrošināt sabiedrības informēšanu, piekļūšanu informācijai, iespējas piedalīties lēmumu pieņemšanā un griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem.

Bonnas konvencija (pieņemta ar likumu „Par 1979. gada Bonnas konvenciju par migrējošo savvaļas dzīvnieku sugu aizsardzību”) nosaka apdraudētās migrējošās sugas, migrējošās sugas, kurām ir nelabvēlīgs aizsardzības statuss, kā arī principus, kas jāņem vērā, īstenojot minēto sugu aizsardzības pasākumus.

Konvencija par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību ir iestrādāta likumā „Par Konvenciju par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību”. UNESCO Pasaules mantojuma konvencija ir pasaulē nozīmīgākā mantojuma aizsardzības sistēma un viena no svarīgākajām UNESCO programmām. Tā iestājas par vērtībām un kopīgām lietām visai cilvēcei – par kultūru, par dabas bagātības un daudzveidības saglabāšanu, par savstarpēju saprašanos un ilgtspējīgu attīstību.

Eiropas Padomes Vispārējā konvencija par kultūras mantojuma vērtību sabiedrībai ir iestrādāta likumā „Par Eiropas Padomes Vispārējo konvenciju par kultūras mantojuma vērtību sabiedrībai”.

Līgums par sikspārņu aizsardzību Eiropā (pieņemts ar MK 2003. gada 7. janvāra noteikumiem Nr. 10 „Noteikumi par līgumu par sikspārņu aizsardzību Eiropā”) izriet no 1979. gada Bonnas konvencijas un nosaka sikspārņu aizsardzības principus.

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva „Par savvaļas putnu aizsardzību” 2009/147/EK pieņemta, lai saglabātu migrējošo sugu populācijas tādā līmenī, kas atbilst

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai īpašajām ekoloģiskajām, zinātniskajām un kultūras prasībām, tai pašā laikā ņemot vērā ekonomiskās un rekreācijas vajadzības, vai lai regulētu šo sugu populāciju lielumu atbilstībā šim līmenim. Daudzas savvaļas putnu sugas, kuras dabiski sastopamas Eiropā, skaitliski samazinās, dažos gadījumos tas notiek ļoti strauji, un tas rada nopietnus draudus vides aizsardzībai, īpaši tādēļ, ka tiek apdraudēts bioloģiskais līdzsvars.

Eiropas Padomes Direktīvas „Par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību” 92/43/EEK mērķis ir veicināt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanos, veicot dabisko biotopu un faunas un floras aizsardzību. Tā nosaka, ka programmas Natura 2000 ietvaros jāizveido Vienotais Eiropas ekoloģiskais tīkls, kurš aptver īpaši aizsargājamās teritorijas. Šim tīklam jānodrošina dabisko biotopu tipu un attiecīgo sugu biotopu saglabāšanu, vai, kur tas nepieciešams, labvēlīgā aizsardzības statusa atjaunošanu to dabiskās izplatības areāla robežās.

Eiropas Parlamenta un Padomes Ūdeņu Struktūrdirektīvas 2000/60/EK mērķis ir aizsargāt un uzlabot virszemes un pazemes ūdeņu ekosistēmu stāvokli un veicināt ilgtspējīgu ūdeņu lietošanu ieviešot integrētu upju baseinu apsaimniekošanas procesu.

1.2.2. Latvijas normatīvais regulējums

Vides aizsardzības likums nosaka resursu ilgtspējīgu izmantošanu, valsts pārvaldes institūciju un pašvaldību institūciju kompetenci vides aizsardzībā un dabas resursu izmantošanā, Latvijas Republikas iedzīvotāju tiesības uz kvalitatīvu dzīves vidi, Latvijas Republikas iedzīvotāju pienākumus vides aizsardzībā un dabas resursu izmantošanā, sabiedrības tiesības saņemt vides informāciju un piedalīties ar vides aizsardzību saistītu lēmumu pieņemšanā. Vides aizsardzības likums nosaka valsts kontroli vides jomā, atbildību par nodarīto kaitējumu, kas nodarīts īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, mikroliegumiem, aizsargājamām sugām un biotopiem, ūdeņiem, augsnei un zemes dzīlēm. Tāpat likums nosaka, ka Vides valsts kontroli (tajā skaitā valsts nozīmes īpaši aizsargājamo dabas teritoriju, īpaši aizsargājamo sugu un biotopu, mikroliegumu apsaimniekošanu un aizsardzību, kā arī paredzēto darbību veikšanas nosacījumu vai tehnisko noteikumu ievērošana atbilstoši normatīvajiem aktiem, kas reglamentē ietekmes uz vidi novērtējumu) veic Valsts vides dienesta un Dabas aizsardzības pārvaldes valsts vides inspektori.

MK 2007. gada 24. aprīļa noteikumi Nr. 281 „**Noteikumi par preventīvajiem un sanācijas pasākumiem un kārtību, kādā novērtējams kaitējums videi un aprēķināmas preventīvo, neatliekamo un sanācijas pasākumu izmaksas**” nosaka zaudējumu atlīdzināšanas kārtību, atlīdzības lielumu un sugu sarakstu, par kuru iznīcināšanu jāatlīdzina zaudējumi. Ja DP teritorijā tiktu nodarīti kādi būtiski kaitējumi videi (piemēram, iznīcināta vai bojāta īpaši aizsargājamas augu sugas atradne), tiktu piemērotas šajos noteikumos iekļautās prasības. Atbilstoši noteikumu 12.1. apakšpunktam novērtē kaitējumu īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, mikroliegumiem, kaitējumu īpaši aizsargājamām sugām vai biotopiem.

MK 2007. gada 27. marta noteikumi Nr. 213 „**Noteikumi par kritērijiem, kurus izmanto, novērtējot īpaši aizsargājamām sugām vai īpaši aizsargājamiem biotopiem nodarītā kaitējuma ietekmes būtiskumu**” nosaka kritērijus, kurus izmanto, novērtējot īpaši

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai aizsargājamām sugām vai īpaši aizsargājamiem biotopiem nodarītā kaitējuma ietekmes būtiskumu salīdzinājumā ar pamatstāvokli. Viens no kritērijiem, kurš tiek piemērots ietekmes būtiskuma novērtēšanā, ir kaitējuma skarto atsevišķo sugas indivīdu nozīme attiecīgās sugas (arī biotopa) saglabāšanā un dabiskā izplatībā, sugas jutību un sastopamības biežumu (to novērtē vietējās pašvaldības, valsts, ES ietilpstošā boreālā (ziemeļu) reģiona un ES līmenī.

Likums “**Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām**” definē ĪADT kategorijas, nosaka ĪADT izveidošanas kārtību, kā arī nosaka nepieciešamību tām izstrādāt DA plānus un individuālos aizsardzības un izmantošanas noteikumus. Minētā likuma 13. panta otrā daļa nosaka, ka DP izveido MK. Minētā likuma 18. panta ceturtajā daļā noteikts ka, izstrādājot ĪADT individuālos aizsardzības un izmantošanas noteikumus, kā arī valsts un reģionālās attīstības plānošanas dokumentus un apsaimniekojot ĪADT, var izmantot DA plānā ietverto informāciju, kā arī to, ka DA plānam ir ieteikuma raksturs.

Minētā likuma pielikumā uzskaitītas Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas (Natura 2000). DP “Vecumi” 44. punktā noteikts kā “C” tipa teritorija (LV0304800). Tas nozīmē, ka tā noteikta īpaši aizsargājamo sugu un īpaši aizsargājamo biotopu aizsardzībai.

MK 09.03.1999. noteikumi Nr.83 “**Noteikumi par dabas parkiem**” nosaka dabas parkus, to teritorijas shēmas un robežpunktu koordinātas. Šo MK noteikumu 1.24. apakšpunktā un 26. pielikumā sniegta DP “Vecumi” robežu shēma, robežpunktu koordinātes un apraksts,

MK 2005. gada 22. novembra noteikumi Nr. 886 „**Dabas parka “Vecumu meži” individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi**” (turpmāk – Individuālie noteikumi) nosaka DP “Vecumu meži” individuālo aizsardzības un izmantošanas kārtību, kā arī to, ka DP “Vecumu meži” nav spēkā MK 2010. gada 16. marta noteikumi Nr. 264 „**Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi**”. Individuālo noteikumu 4. līdz 9. punktā iekļauti aizsardzības un izmantošanas nosacījumi, kas attiecas uz visu DP teritoriju. Individuālo noteikumu 3. un 10. punktā, kā arī 1. un 2. pielikumā noteiktas DP funkcionālās zonas un to robežas, tālākajā Individuālo noteikumu tekstā noteiktas regulējamā režīma zonas, dabas lieguma zonas un dabas parka zonas izveidošanas mērķi, katrā zonā atļautās un aizliegtās darbības. Individuālo noteikumu 23. līdz 28. punktā iekļauti noteikumi dabas pieminekļu aizsardzībai un izmantošanai, bet 4. pielikumā noteiktas aizsargājamo koku sugas un katrai no tām koka stumbra apkārtmērs un koka augstums, no kura koks uzskatāms par aizsargājamu. Sīkāku Individuālo noteikumu satura analīzi skatīt 6. nodaļā.

MK 2007. gada 9. oktobra noteikumi Nr. 686 „**Noteikumi par īpaši aizsargājamās dabas teritorijas dabas aizsardzības plāna saturu un izstrādes kārtību**” nosaka, kādai informācijai jābūt ietvertai DA plānā un kāda ir DA plāna izstrādes kārtība.

MK 2002. gada 28. maija noteikumi Nr. 199 „**Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000) izveidošanas kritēriji Latvijā**” (izdoti saskaņā ar likuma „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” 43. panta otro daļu) nosaka kritērijus, kas piemērojami Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju izveidošanai Latvijā.

MK 2006. gada 18. jūlija noteikumi Nr. 594 „**Noteikumi par kritērijiem, pēc kuriem nosakāmi kompensējošie pasākumi Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000) tīklam, to piemērošanas kārtību un prasībām ilgtermiņa monitoringa plāna izstrādei un ieviešanai**” nosaka kompensējošo pasākumu veikšanas

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai kārtību, ja paredzētā darbība negatīvi ietekmēs Natura 2000 teritorijā esošas sugas vai biotopus, un šo kompensējošo pasākumu rezultātu monitoringa kārtību. Šādu noteikumu piemērošanas nepieciešamība rastos gadījumā, ja, piemēram, aizsargājamo ainavu apvidus teritorijā tiku plānota darbība, kas varētu negatīvi ietekmēt kādu no tajā esošajām dabas vērtībām (sugu vai biotopu). Šādā gadījumā tiktu piemēroti noteikumos minētie kritēriji par kompensējošajiem pasākumiem.

Sugu un biotopu aizsardzības likums regulē sugu un biotopu aizsardzību, apsaimniekošanu un uzraudzību, veicina populāciju un biotopu saglabāšanu, kā arī regulē īpaši aizsargājamo sugu un biotopu noteikšanas kārtību. Minētais likums nosaka valsts pārvaldes institūciju kompetenci un zemes īpašnieku un pastāvīgo lietotāju pienākumus un tiesības sugu un biotopu aizsardzībā, kā arī nepieciešamību veikt sugu un biotopu monitoringu.

MK 2000. gada 14. novembra noteikumi Nr. 396 „**Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu**” uzskaita Latvijā īpaši aizsargājamās (1. pielikums) un aizsargājamās un ierobežoti izmantojamās (2. pielikums) sugas. No šajos noteikumos minētajām sugām DP teritorijā sastopams, piemēram, baltmugurdzenis, kā arī citas sugas.

MK 2006. gada 21. februāra noteikumos Nr. 153 „**Par Latvijā sastopamo Eiropas Savienības prioritāro sugu un biotopu sarakstu**” ietverts Latvijā sastopamo ES prioritāro sugu un biotopu saraksts. No šajos noteikumos minētajiem prioritārajiem biotopiem DP teritorijā sastopams, piemēram, biotops “Veci vai dabiski boreāli meži” (kods 9010*).

MK 2009. gada 15. septembra noteikumi Nr. 1055 „**Noteikumi par to Eiropas Kopienā nozīmīgo dzīvnieku un augu sugu sarakstu, kurām nepieciešama aizsardzība, un to dzīvnieku un augu sugu indivīdu sarakstu, kuru ieguvei savvaļā var piemērot ierobežotas izmantošanas nosacījumus**” nosaka to Eiropas Kopienā nozīmīgu dzīvnieku un augu sugu sarakstu, kurām nepieciešama aizsardzība (1. pielikums), un to Eiropas Kopienā nozīmīgu dzīvnieku un augu sugu indivīdu sarakstu, kuru ieguvei savvaļā var piemērot ierobežotas izmantošanas nosacījumus (2. pielikums).

MK 2017. gada 20. jūnija noteikumos Nr. 350 „**Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu**” iekļauts īpaši aizsargājamo biotopu veidu saraksts. No noteikumos iekļautajiem biotopu veidiem DP teritorijā, Kiras upē, konstatēts, piemēram, biotops Upju straujteces un dabiski upju posmi, minēto MK noteikumu pielikuma 5.12.apakšpunkts.

MK 2012. gada 18. decembra noteikumi Nr. 940 „**Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu**” nosaka mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu. Noteikumu pielikumos ir pieejams īpaši aizsargājamo zīdītāju, abinieku, rāpuļu, bezmugurkaulnieku, vaskulāro augu, sūnu, aļģu, ķērpju un sēņu sugu saraksts, kuru aizsardzībai var izveidot mikroliegumus, kā arī īpaši aizsargājamo putnu sugu saraksts, kuru aizsardzībai var izveidot mikroliegumus, un katrai sugai noteiktā mikrolieguma platība. DP, piemēram, ir izveidots mikroliegums mednim (atbilstoši minēto noteikumu 2. pielikuma 1.18. apakšpunktam).

Likums Par kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem aizsargājamās teritorijās paredz nosacījumus, ar kuriem piešķirama kompensācija par saimnieciskās darbības ierobežojumiem valsts un pašvaldību izveidotajās īpaši aizsargājamās

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai dabas teritorijās un mikroliegumos un kuri izriet no aizsargājamo teritoriju aizsardzības prasībām, kā arī kompensācijas piešķiršanas kārtību. Tajā noteikts, ka Ikgadēju atbalsta maksājumu par saimnieciskās darbības ierobežojumiem Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijās (Natura 2000) izmaksā normatīvajos aktos par lauku attīstības atbalsta piešķiršanu noteiktajā kārtībā no attiecīgo ESs fondu līdzekļiem.

MK 2016. gada 7. jūnija noteikumi Nr. 353 „**Kārtība, kādā zemes īpašniekiem vai lietotājiem nosakāmi to zaudējumu apmēri, kas saistīti ar īpaši aizsargājamo nemedījamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītajiem būtiskiem postījumiem**, un minimālās aizsardzības pasākumu prasības postījumu novēršanai” nosaka kārtību, kādā zemes lietotājiem nosakāmi to zaudējumu apmēri, kas saistīti ar īpaši aizsargājamo nemedījamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītajiem būtiskiem postījumiem.

Likums Par ietekmes uz vidi novērtējumu nosaka darbības un objektus, kuriem ir nepieciešams ietekmes uz vidi novērtējums un darbības, kurām ir nepieciešams sākotnējais ietekmes uz vidi novērtējums, kā arī nosaka plānošanas dokumentus, kuriem nepieciešams stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums. Minētā likuma 4.1 pants paredz, ka kompetentā institūcija var pieņemt lēmumu par ietekmes novērtējumu uz Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju arī darbībām, kuras nav iekļautas likuma 1. un 2. pielikumā. Novērtējums jāveic saskaņā ar atsevišķi noteiktu kārtību. Likums piemērojams darbībām, kā arī izstrādes procesā esošiem plānošanas dokumentiem, kuros paredzētas darbības, kas var būtiski ietekmēt Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000), izņemot plānošanas dokumentus, kuri nosaka dabas aizsardzības un apsaimniekošanas prasības un pasākumus attiecībā uz šīm teritorijām.

MK 2011. gada 19. aprīļa noteikumi Nr. 300 „**Kārtība, kādā novērtējama ietekme uz Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000)**” nosaka, kā novērtējama to paredzēto darbību ietekme uz Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000), kuru īstenošanai nav jāveic ietekmes uz vidi novērtējums.

MK 2004. gada 23. marta noteikumi Nr. 157 „**Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums**” nosaka kārtību, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums, kā arī plānošanas dokumentu veidus, kuriem veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums. Noteikumi nosaka vides pārskatā iekļaujamās prasības, tajā skaitā, ar plānošanas dokumentu saistītās vides problēmas, īpaši tās, kuras attiecas uz jebkurām vides aizsardzībai būtiskām teritorijām, arī uz īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, mitrājiem, mikroliegumiem, īpaši aizsargājamām sugām, to dzīvotnēm.

MK 2015. gada 13. janvāra noteikumi Nr. 18 „**Kārtība, kādā novērtē paredzētās darbības ietekmi uz vidi un akceptē paredzēto darbību**” nosaka kārtību, kādā veicams ietekmes uz vidi novērtējums. Ja darbība, kurai nepieciešams veikt ietekmes uz vidi novērtējumu, tiktu plānota aizsargājamo ainavu apvidus teritorijā vai šī darbība to varētu netieši ietekmēt, tad šādu informācija būtu jānorāda attiecīgajā iesniegumā.

MK 2015. gada 27. janvāra noteikumi Nr. 30 „**Kārtība, kādā Valsts vides dienests izdod tehniskos noteikumus paredzētajai darbībai**” nosaka paredzētās darbības, kurām nav nepieciešams ietekmes uz vidi novērtējums, bet kuru veikšanai ir nepieciešami tehniskie noteikumi, kā arī šo tehnisko noteikumu saturu, pieprasīšanas, sagatavošanas un izdošanas kārtību. Tehniskajos noteikumos tiek noteiktas vides aizsardzības prasības paredzētajai darbībai tās norises vietā, tajā skaitā norāde par atrašanos īpaši aizsargājamā dabas teritorijā,

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai ietekme uz īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, mikroliegumiem, īpaši aizsargājamām sugām un īpaši aizsargājamiem biotopiem, īpašu uzmanību pievēršot: ūdenstecēm, ūdenstilpēm (tai skaitā ūdenstecēm un ūdenstilpēm, kas noteiktas normatīvajos aktos par riska ūdensobjektiem), kā arī prasībām, kas attiecībā uz attīrīšanas iekārtu projektēšanu, būvniecību un ekspluatāciju noteiktas normatīvajos aktos par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī, vides un dabas resursu aizsardzības aizsargjoslās un īpaši aizsargājamiem meža iecirkņiem, kā arī ģeoloģiskajiem procesiem.

Likuma “**Par piesārņojumu**” mērķis ir novērst vai mazināt piesārņojuma dēļ cilvēku veselībai, videi un īpašumam nodarīto kaitējumu, kā arī novērst vai samazināt piesārņojošo darbību radīto kaitējumu, noteikt kārtību piesārņoto un potenciāli piesārņoto vielu reģistrācijai un sanācijai, novērst vai samazināt vides trokšņa ietekmi uz cilvēkiem, samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas un noteikt sabiedrības tiesības piedalīties lēmumu pieņemšanā attiecībā uz piesārņojošo darbību atļauju izsniegšanu. Likums definē terminu – īpaši jutīgas teritorijas: “Teritorijas, kur piesārņojums var pastiprināti ietekmēt cilvēku veselību vai vidi un tās bioloģisko daudzveidību, vai teritorijas, kuras ir īpaši jutīgas pret piesārņojuma radīto slodzi, sauc par īpaši jutīgām teritorijām.”

Meža likums nosaka mērķi regulēt visu Latvijas mežu ilgtspējīgu apsaimniekošanu, visiem meža īpašniekiem vai tiesiskajiem valdītājiem garantējot vienādas tiesības, īpašumtiesību neaizskaramību un saimnieciskās darbības patstāvību un nosakot vienādus pienākumus.

MK 2012. gada 18. decembra noteikumi Nr. 935 “**Noteikumi par koku ciršanu mežā**” nosaka koku ciršanas kārtību mežā, kā arī dabas aizsardzības prasības koku ciršanai. Šo noteikumu IX nodaļā ir noteikta specifiska ainavu ciršu plānošanas metodika, kuru var iekļaut DA plānā.

MK 2012. gada 18. decembra noteikumi Nr. 936 “**Dabas aizsardzības noteikumi meža apsaimniekošanā**” nosaka vispārējās dabas aizsardzības prasības meža apsaimniekošanā, aprobežojumus aizsargjoslās ap purviem, bioloģiski nozīmīgu meža struktūras elementu noteikšanas un saglabāšanas nosacījumus, kā arī saimnieciskās darbības ierobežojumus dzīvnieku vairošanās sezonas laikā.

MK 2012. gada 18. decembra noteikumi Nr. 947 “**Noteikumi par meža aizsardzības pasākumiem un ārkārtas situāciju izsludināšanu mežā**” nosaka meža aizsardzības pasākumus, to izpildes kārtību un termiņus, kārtību, kādā izsludināmas ārkārtas situācijas sakarā ar meža ugunsgrēku izplatīšanos, meža kaitēkļu savairošanos un slimību izplatīšanos masveidā. Šie noteikumi attiecas arī uz īpaši aizsargājamajām dabas teritorijām, ja individuālajos aizsardzības un izmantošanas noteikumos nav noteikts citādi.

MK 2012. gada 18. decembra noteikumi Nr. 889 “**Noteikumi par atmežošanas kompensācijas noteikšanas kritērijiem, aprēķināšanas un atlīdzināšanas kārtību**” nosaka ar atmežošanu izraisīto negatīvo seku kompensācijas noteikšanas kritērijus, aprēķināšanas un atlīdzināšanas kārtību. Noteikumos paredzēts, ka kompensācija jāmaksā:

- ☐ par oglekļa dioksīda piesaistes potenciāla samazināšanos;
- ☐ par bioloģiskās daudzveidības samazināšanos;
- ☐ par vides un dabas resursu aizsardzības aizsargjoslu un sanitāro aizsargjoslu funkciju kvalitātes samazināšanos.

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

MK 2012. gada 2. maija noteikumi Nr. 309 „**Noteikumi par koku ciršanu ārpus meža**” cita starpā nosaka kārtību koku ciršanai ārpus meža zemes un kārtību, kādā izsniedz atļauju šo koku ciršanai. Minēto noteikumu 1. pielikumā ir norādītas koku sugas un to izmēri, kuru nociršanai ārpus meža nepieciešama vietējās pašvaldības atļauja, kā arī Dabas aizsardzības pārvaldes atzinums.

Ūdens apsaimniekošanas likums nosaka mērķus, kas ietver tādas virszemes un pazemes ūdeņu aizsardzības sistēmas izveidošanu, kas: veicina ilgtspējīgu un racionālu ūdens resursu lietošanu, nodrošinot to ilgtermiņa aizsardzību un iedzīvotāju pietiekamu apgādi ar labas kvalitātes virszemes un pazemes ūdeni; novērš ūdens un no ūdens tieši atkarīgo sauszemes ekosistēmu un mitrāju stāvokļa pasliktināšanos, aizsargā šīs ekosistēmas un uzlabo to stāvokli. Likumā tiek definēts termins: virszemes ūdensobjekts, kas ir nodalīts un nozīmīgs virszemes ūdens hidrogrāfiskā tīkla elements: ūdenstece (upe, strauts, kanāls vai to daļa), ūdenstilpe (ezers, dīķis, ūdenskrātuve vai to daļa), kā arī pārejas ūdeņi vai piekrastes ūdeņu posms.

MK 2004. gada 19. oktobra noteikumi Nr.858 „**Noteikumi par virszemes ūdensobjektu tipu raksturojumu, klasifikāciju, kvalitātes kritērijiem un antropogēno slodžu noteikšanas kārtību**” nosaka virszemes ūdensobjektu tipu raksturojumu un virszemes ūdensobjektu klasifikāciju, antropogēnās slodzes noteikšanas kārtību, prioritārās vielas un to emisijas ierobežošanas kārtību, kā arī virszemes ūdeņu ekoloģiskās un ķīmiskās kvalitātes kritērijus.

MK 2015. gada 22. decembra noteikumi Nr. 800 „**Makšķerēšanas, vēžošanas un zemūdens medību noteikumi**” nosaka kārtību, kādā fiziskās personas Latvijas Republikas ūdeņos var nodarboties ar amatierzveju – makšķerēšanu un zemūdens medībām, zivju (vēžu un citu ūdens bezmugurkaulnieku) ieguvi (turpmāk – makšķerēšana) ar šajos noteikumos atļautiem makšķerēšanas, zemūdens medību un vēžošanas rīkiem.

Medību likums un MK 2014. gada 22. jūlija noteikumi Nr. 421 „**Medību noteikumi**” reglamentē medību saimniecības noteikumus.

Lauksaimniecības un lauku attīstības likums nosaka mērķi radīt tiesisku pamatu lauksaimniecības attīstībai un noteikt ilglaicīgu lauksaimniecības un lauku attīstības politiku saskaņā ar ES kopējo lauksaimniecības politiku un kopējo zivsaimniecības politiku.

MK 2015. gada 7. aprīļa noteikumi Nr. 171 „**Noteikumi par valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanu, administrēšanu un uzraudzību vides, klimata un lauku ainavas uzlabošanai 2014.–2020. gada plānošanas periodā**” nosaka kārtību, kādā piešķir, administrē un uzrauga valsts un ES lauku attīstības platībatkarīgo atbalstu lauku attīstībai – vides, klimata un lauku ainavas uzlabošanas pasākumiem. Viens no pasākumiem, kam tiek piešķirts atbalsts, ir „Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālājos”. Atbilstoši noteikumiem tiek noteikts atbalsta apmērs par vienu hektāru atbalsttiesīgās platības, kas tiek iedalītas piecās dažādās vērību kategorijās. Saskaņā ar LAD informāciju DP teritorijā ir 54,63 ha bioloģiski vērtīgu zālāju, kuriem nav noteikta kategorija. Atbilstoši jaunākajam biotopu kartējumam noteikti 30,08 ha botānisko bioloģiski vērtīgo zālāju, tajā skaitā 1. apsaimniekošanas klasē iekļauti 25,32 ha, bet 2. apsaimniekošanas klasē – 4,76 ha zālāju.

Tūrisma likuma mērķis ir radīt tiesisku pamatu tūrisma nozares attīstībai Latvijā, noteikt kārtību, kādā valsts pārvaldes iestādes, pašvaldības un uzņēmumi (uzņēmēj sabiedrības) darbojas tūrisma jomā, un aizsargāt tūristu intereses. Minētā likuma 1.

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

panta 2. punktā definēts dabas tūrisms – tūrisma veids, kura mērķis ir izzināt dabu, apskatīt raksturīgas ainavas, biotopus, novērot augus un dzīvniekus dabiskajos apstākļos, kā arī izglītoties dabas aizsardzības jautājumos. Likuma 3. panta 4. un 10. punktā ir noteikts, ka viens no tūrisma nozares galvenajiem uzdevumiem ir veicināt kultūrvēsturiskā un dabas mantojuma saglabāšanu un racionālu izmantošanu, kā arī nodrošināt kultūras un dabas tūrisma attīstību. Turklāt ir jānodrošina tūrisma harmoniska attīstība atbilstoši dabas un kultūras vides aizsardzībai tā, lai tūrisms nenonāktu pretrunā ar dabas un kultūras vides aizsardzību.

Civillikuma trešās daļas (Lietu tiesības) trešās nodaļas (Īpašums) piektajā apakšnodaļā (Īpašuma aprobežojumi) 1082. pants nosaka: „Īpašuma lietošanas tiesības aprobežojumu noteic vai nu likums, vai tiesas lēmums, vai arī privāta griba ar testamentu vai līgumu, un šis aprobežojums var attiekties kā uz dažu lietu tiesību piešķiršanu citām personām, tā arī uz to, ka īpašniekam jāatturas no zināmām lietošanas tiesībām, vai arī jāpacieš, ka tās izlieto citi.”

Teritorijas attīstības plānošanas likums nosaka mērķi panākt, ka teritorijas attīstība tiek plānota tā, lai varētu paaugstināt dzīves vides kvalitāti, ilgtspējīgi, efektīvi un racionāli izmantot teritoriju un citus resursus, kā arī mērķtiecīgi un līdzsvaroti attīstīt ekonomiku.

MK 2013. gada 30. aprīļa noteikumi Nr. 240 „**Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi**” nosaka vispārīgās prasības vietējā līmeņa teritorijas attīstības plānošanai, teritorijas izmantošanai un apbūvei, kā arī teritorijas izmantošanas veidu klasifikāciju, kas pielietojama teritorijas plānošanā.

MK 2014. gada 14. oktobra noteikumi Nr. 628 „**Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem**” cita starpā nosaka novada vai republikas pilsētas pašvaldības vietējā līmeņa teritorijas attīstības plānošanas dokumentu – ilgtspējīgas attīstības stratēģijas, attīstības programmas, teritorijas plānojuma, lokālplānojuma un to grozījumu, detālplānojuma un tematiskā plānojuma – saturu un to izstrādes kārtību.

Likums **Par pašvaldībām** reglamentē Latvijas pašvaldību darbības vispārīgos noteikumus un ekonomisko pamatu, pašvaldību kompetenci, domes un tās institūciju, kā arī domes priekšsēdētāja tiesības un pienākumus, pašvaldību attiecības ar Ministru kabinetu un ministrijām, kā arī pašvaldību savstarpējo attiecību vispārīgos noteikumus. Minētā likuma 14. panta otrās daļas 1. punktā ir noteikts, ka pašvaldībām likumā noteiktajā kārtībā ir pienākums izstrādāt pašvaldības teritorijas attīstības programmu un teritorijas plānojumu, nodrošināt teritorijas attīstības programmas realizāciju un teritorijas plānojuma administratīvo pārraudzību. Savukārt saskaņā ar šī likuma 15. panta pirmās daļas 3. punktu pašvaldībai ir piešķirta autonomā funkcija noteikt kārtību, kādā izmantojami publiskā lietošanā esošie meži un ūdeņi, ja likumos nav noteikts citādi, bet 13. punktā ir noteikts, ka pašvaldības funkcija ir noteikt zemes izmantošanas un apbūves kārtību atbilstoši pašvaldības teritorijas plānojumam. Plašāk par Viļakas novada teritorijas plānojumu skatīt šī plāna 1.1.2. nodaļā.

Aizsargjoslu likums nosaka aizsargjoslu veidus un funkcijas, izveidošanas, grozīšanas un likvidēšanas pamatprincipus, uzturēšanas un stāvokļa kārtības kontroli, kā arī saimnieciskās darbības aprobežojumus aizsargjoslās. Likums cita starpā nosaka arī dažādus aprobežojumus ūdenstilpju un ūdensteču aizsargjoslās, kā arī ūdenstilpju un ūdensteču aizsargjoslu platumu atkarībā no to izmēriem. Aizsargjosla tiek noteikta, lai samazinātu

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai piesārņojuma negatīvo ietekmi uz ūdens ekosistēmām, novērstu erozijas procesu attīstību, kā arī saglabātu apvidum raksturīgo ainavu. MK 1998. gada 4. augusta noteikumu Nr. 284 “Ūdenstilpju un ūdensteču aizsargjoslu noteikšanas metodika” 2. punktā noteikts, ka ūdenstilpju un ūdensteču aizsargjoslu sauszemes robežas nosaka pa izteiktām kontūrām dabā, piemēram, ceļiem, meža nogabaliem, kvartālstigām, grāvjiem, elektropārvades līnijām, zemes īpašumu robežām vai pa iedomātu līniju.

Zemes ierīcības likums nosaka uzdevumu aizsargāt zemes lietotāju tiesības un regulēt zemes lietošanas un zemes ierīcības pamatnoteikumus.

Likums **Par nekustamā īpašuma nodokli** nosaka nodokļu aprēķināšanas un maksāšanas kārtību, nodokļu atvieglojumus. Minētā likuma 1. panta otrās daļas 5. punkts noteic, ka ar nekustamā īpašuma nodokli neapliek zemi īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, kurās ar likumu aizliegta saimnieciskā darbība, un šajās teritorijās esošās dabas aizsardzībai izmantojamās ēkas un inženierbūves saskaņā ar MK apstiprināto sarakstu. DP “Vecumi” teritorijā neietilpst zemes platības, kurās ar likumu ir pilnībā aizliegta saimnieciskā darbība.

Latvijas Republikas valsts robežas likums nosaka pierobežas režīmu, pierobežas joslas režīmu un valsts robežas joslas režīmu. DP “Vecumu meži” visa teritorija ietilpst pierobežā, daļa no teritorijas ietilpst pierobežas joslā un valsts robežas joslā.

Saskaņā ar minētā likuma 13. panta pirmo daļu, lai iezīmētu valsts sauszemes robežas atrašanos dabā visā tās garumā, kā arī radītu robežapsardzības sistēmas pastāvēšanai nepieciešamos apstākļus pie ārējās robežas, Ministru kabinets nosaka noteikta platuma **valsts robežas joslu**. Saskaņā ar MK 14.08.2012. noteikumu Nr. 550 “Noteikumi par Latvijas Republikas valsts robežas joslu, pierobežas joslu un pierobežu, kā arī pierobežas, pierobežas joslas un valsts robežas joslas norādījuma zīmju un informatīvo norāžu paraugiem un to uzstādīšanas kārtību” 2.2. apakšpunktu Latvijas Republikas valsts robežas joslas platums ar Krievijas Federāciju ir 12 m. Ja valsts robeža noteikta pa upes vidu (Vjadas upe un Nīdrupīte), valsts robežas josla nosakāma no ūdenstece krotas vai krasta līnijas. Zemes un ūdens virsmas platība starp ūdenstece krotas vai krasta līniju un valsts robežu papildus iekļaujama valsts robežas joslā. Saskaņā ar Latvijas Republikas valsts robežas likuma 13. pantu personu uzturēšanās valsts robežas joslā ir aizliegta, izņemot gadījumus, kad tā saistīta ar:

- 1) robežuzraudzību;
- 2) valsts sauszemes robežas, tās nostiprinājuma būvju un elementu un valsts robežas joslas uzturēšanas un atjaunošanas darbiem, kas ir saskaņoti ar Valsts robežsardzi;
- 3) valsts robežu šķērsojošo komunikāciju (piemēram, cauruļvadu, sakaru līniju, elektrolīniju), autoceļu un dzelzceļu uzturēšanas darbiem, kas ir saskaņoti ar Valsts robežsardzi;
- 4) ģeodēzijas un kartogrāfijas darbiem, kas ir saskaņoti ar Valsts robežsardzi;
- 5) katastrofu seku likvidācijas darbiem, par ko ir informēta Valsts robežsardze.

Saskaņā ar minētā likuma 15.pantu, lai nodrošinātu Latvijas Republikas teritorijas apsardzībai un robežapsardzības sistēmas pastāvēšanai nepieciešamos apstākļus, kā arī robežuzraudzību ārējai sauszemes robežai piegulošajā teritorijā, Ministru kabinets nosaka pierobežas joslu, ne platāku par diviem kilometriem, sākot no valsts robežas. Pierobežas joslā aizliegta tādu būvju, iežogojumu, uzbērumu, grāvju, sakaru torņu vai citādu objektu izveidošana, kā arī meliorācijas un irigācijas darbi, kas traucē robežuzraudzību, robežkontrolē iesaistīto kompetento iestāžu amatpersonu un transportlīdzekļu pārvietošanos, valsts robežas uzturēšanu vai piekļūšanu robežkontroles objektiem (16.panta septītā daļa). Personām no 15

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai gadu vecuma, uzturoties pierobežas joslā, nepieciešama Valsts robežsardzes izsniegta speciālā caurlaide, izņemot gadījumus, kad:

- 1) persona, kas ir deklarējusi dzīvesvietu pierobežas joslā, uzturas attiecīgā novada (pilsētas) vai blakus esošā novada (pilsētas) pierobežas joslā;
- 2) persona pārvietojas pa valsts autoceļu, kas šķērso pierobežas joslu;
- 3) valsts pārvaldes iestādes vai pašvaldības amatpersona (darbinieks) pilda dienesta (amata) pienākumus pierobežas joslā un var uzrādīt dienesta apliecību, ja tā paredzēta attiecīgās iestādes darbību reglamentējošos normatīvajos aktos;
- 4) persona var uzrādīt Latvijas Republikas izdotu vietējās pierobežas satiksmes atļauju (18. pants).

Pastāvīgās caurlaides izsniedz personām, kurām pierobežas joslā pieder nekustamais īpašums.

Pierobeža noteikta ne mazāk kā 30 km platumā, sākot no valsts robežas (19. pants). Personai, uzturoties pierobežā, ir pienākums glabāt pie sevis un pēc Valsts robežsardzes amatpersonas pieprasījuma uzrādīt dokumentu (dokumentus), kas apliecina personas identitāti un tiesības uzturēties Latvijā Republikā (20. panta pirmā daļa).

2. FIZISKI ĢEOGRĀFISKAIS RAKSTUROJUMS

2.1. Klimats

Teritorija atrodas Mudavas zemienes Abrenes nolaidenumā, kas nosaka to, ka klimats ir mēreni kontinentāls. Nokrišņu daudzums - 600-700 mm gadā. Aktīvo temperatūru summa – 1900 - 1950 °C. Raksturīgs īss bezsala periods 130-141 diena. Janvāra vidējā temperatūra ir 8,2 °C, jūlija vidējā temperatūra – 17,0 °C.

2.2. Ģeoloģija un ģeomorfoloģija

Pēc Latvijas dabas rajonu un apvidu kartes DP "Vecumu meži" ietilpst Mudavas (Veļikajas) zemienes Abrenes nolaidenumā. Saskaņā ar ģeomorfoloģisko karti DP "Vecumu meži" ietilpst zemienē ar glaciofluviāliem un glaciolimniskiem smilšainiem līdzenumiem. Mudavas zemiene pieder pie konverģentajām zemienēm, kas radušās lielpazeminājumos, kuri sašaurinās ledāja plūsmas virzienā (<https://enciklopedija.lv/skirklis/26548>).

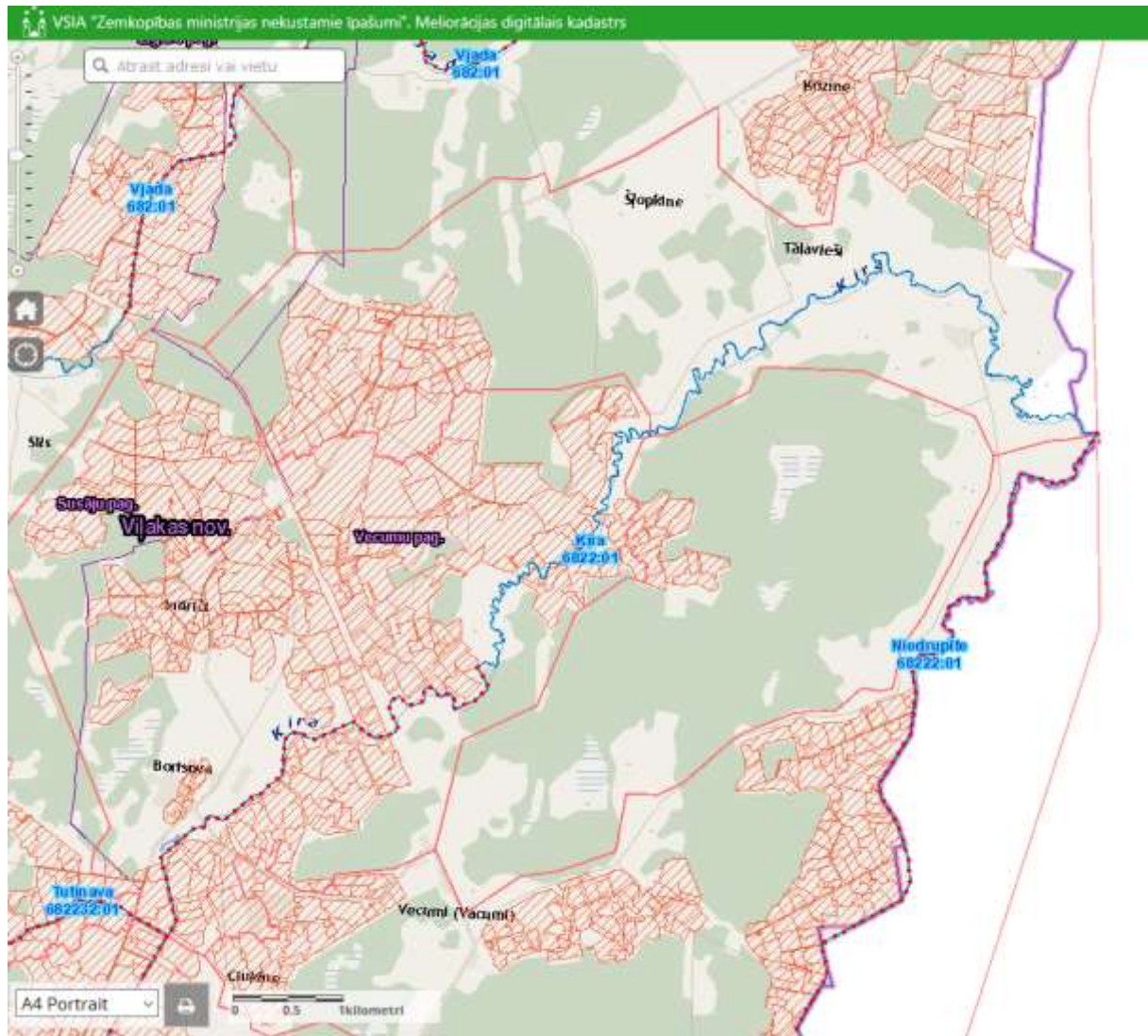
Mudavas (Veļikajas) zemienes Abrenes nolaidenuma virsma ir lēzeni viļņota un pakāpeniski pazeminās austrumu – ziemeļaustrumu virzienā, uz Krievijas robežas pusi. Augstums virs jūras līmeņa ir no 81,2 m līdz 101,4 m. Nelieli pauguri paceļas Ūlasu (101,4 m), Šļopkīnes (97,5 m) un Badnovas (97,0 m) ciemos. Teritorijas pamatiežu virsu zem kvartāra nogulumu segas, ko veido limnoglaciālie nogulumi, veido Katlešu - Ogres svīta. Tie ir augšdevona nogulumi – smilšakmeņi, aleirolīti, māli, domerīti, dolomīti, ģipši. Tās biezums 3-65 m. (Brangulis, Kuršs u.c. 1998).

DP "Vecumu meži" teritorijā atrodas divas derīgo izrakteņu atradnes. Šļepkīnes (Šļopkīnes) smilts-grants atradne, kas izpētīta 2006. gadā, nedarbojas, bet Badnovas smilts atradne, kas izpētīta 2011. gadā, norādīta kā izmantota ceļu būvniecībai. Atradņu prognozētie krājumi ir attiecīgi 2,5 un 38,95 tūkstoši m³ (Viļakas novada teritorijas plānojuma paskaidrojuma raksts, 2012, 44.-48. lpp.).

2.3. Hidroloģija

DP "Vecumu meži" teritorijai cauri tek trīs nozīmīgākās upes: Vjada (citviet arī Vēda vai Vāda) – ziemeļu daļā, Kira (citviet – Koura) – vidusdaļā un Nīdrupīte (citviet arī Niedrupīte, Trostjanka) – dienvidu un dienvidaustrumu daļā. Vjada un Nīdrupīte atsevišķos posmos ir arī Latvijas-Krievijas robežupe, kā arī DP "Vecumu meži" robeža.

Visu šo upju sateces baseini ir izstiepti un sniedzas arī ārpus DP teritorijas. DP "Vecumu meži" robežās ietilpst Vjadas un Kiras vidusteces, kā arī Nīdrupītes lejtece. Saskaņā Meliorācijas valsts kadastra informāciju starp Kiru un Nīdrupīti atrodas beznoteces baseins, kurš gan ir daļēji meliorēts un ūdeņi tiek novadīti gan uz Kiru, gan uz Nīdrupīti. Šo upju baseini pieder Veļikajas augšgala baseinam, kura baseina kods saskaņā ar MK 03.07.2018. noteikumu Nr.397 "Noteikumi par ūdens saimniecisko iecirkņu klasifikatoru" 1. pielikuma 12. punktu ir 68. DP "Vecumu meži" teritorijā esošās upes – Kira, Vjada un Nīdrupīte – minētajā klasifikatorā nav iekļautas, lai gan bija iekļautas iepriekšējā 2012. gada klasifikatorā.

2.3.1. attēls. DP “Vecumu meži” daļā starp Kiru un Nīdrupīti atrodas beznoteces baseins.
Avots: VSIA “Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi” Meliorācijas digitālais kadastrs.

Vjada ir Veļikajas kreisā krasta pieteka Balvu rajonā. Tā nelielā posmā ir Latvijas un Krievijas robežupe. Upes garums ir 87 km, no kuriem tikai 40 km ir Latvijas teritorijā. Baseina lielums Latvijā – 609,8 km² (valsts nozīmes ūdensnotekas kods Meliorācijas digitālajā kadastrā 682:01, <https://www.melioracija.lv>). Baseina augšdaļa atrodas Adzeles pacēlumā, kur Vjada iztek no Stampaku purva kā neliels grāvis. Vjada tek cauri Nastrovas un Tepenīcas ezeram. DP “Vecumu meži” teritoriju tā šķērso 17 km garā posmā (no 60. kilometra līdz 45. kilometram). Vjadas kreisā krasta pietekas ir Virica (7 km), Liepna (47 km Latvijā), Voroža un Opočka, bet labā krasta pieteka ir Kira (25 km Latvijā). Izņemot Viricu, visas nosauktās pietekas ietek Vjadā jau Krievijas teritorijā. Vjada gandrīz visā tās tecējumā caur DP, izņemot nelielu posmu aptuveni 0,5 km pirms Latvijas-Krievijas robežas, ir regulēta.

Kira ir Vjadas labā krasta pieteka. Tās garums ir 59 km, no kuriem Latvijā 25 km. Baseina lielums Latvijas teritorijā ir 216,1 km² (valsts nozīmes ūdensnotekas kods Meliorācijas digitālajā kadastrā 6822:01, <https://www.melioracija.lv>). Kira sākas Austrumlatvijas zemienes Adzeles pacēlumā uz dienvidiem no Viļakas. Tek augstos krastos pa morēnu pauguraini, vidustece atrodas Abrenes nolaidenumā, bet lejtece Mudavas zemienē.

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

Uz austrumiem no Viļakas ezera tā ieplūst plašos pļavu masīvos. Vidustecē un lejtecē Kira tek galvenokārt pa laukiem un tūrumiem, kur upe ieļējā veido vairākus lielus līkumus, pa kuriem gultne savukārt meandrē ar mazākiem līkumiem. Kiras kreisā krasta pietekas ir Tutinava, Meirupīte, Bušma un Gurva, taču neviena no šīm upēm nav objekta robežās. DP “Vecumu meži” teritorijas austrumu stūrī Kirā ietek tās labā krasta pieteka Nīdrupīte. Kira DP teritorijā ir regulēta tikai nelielā posmā aiz Vecumiem, pārējā teritorijā saglabājot dabisko tecējumu.

Nīdrupītes ir Kiras labā krasta pieteka, tās garums ir 21 km, baseina laukums – 71 km², no kura Latvijā atrodas 56,9 km² (valsts nozīmes ūdensnotekas kods Meliorācijas digitālajā kadastrā 68222:01, <https://www.melioracija.lv>). Upe sākas kā novadgrāvis uz ziemeļiem no Medņevas. Baseins galvenokārt atrodas Abrenes nolaidenumā. Upes gultne augštecē un lejtecē ir regulēta. Vidustecē Nīdrupīte tek pa mežainu apvidu uz A no Viļakas, gultne vāji izteikta (Zīverts, 1997). Saskaņā ar meliorācijas kadastru Nīdrupīte DP teritorijā ir regulēta visā tās garumā. Lejteces posma pēdējos 8 km tā ir noteikta kā robeža starp Latviju un Krieviju, tā ir arī DP robeža.

Apskatāmo upju baseinu mežainība ir atšķirīga (20-75% robežās), jo Kira pārsvarā tek pa mežiem maz klātu apvidu, galvenokārt pa pļavām un tūrumiem, tādēļ tur mežainība ir tikai 20-30%, bet abas pārējās upes – Vjada un Nīdrupīte – tek pa mežainu apvidu, līdz ar to meži no sateces baseina platības aizņem 50-75 %.

Zināmu ietekmi uz upju hidroloģisko režīmu atstāj arī upju sateces baseinos esošie purvi, piemēram Badnovas purvs (augstais purvs, 107 ha).

DP “Vecumu meži” teritorijā nav reģistrēti ezeri (<https://www.ezeri.lv/database>). Pie Šlopkīnes, Lauziem un Badnovas kādreizējo smilts karjeru vietā atrodami daži nelieli dīķi,

2.4. Augsne

Saskaņā ar augšņu kartes datiem DP teritorijā sastopamas podzolaugsnes (dominē velēnu podzolaugsnes), glejaugsnes (dominē virsēji velēnglejotā augsne, pseidoglejotā augsne), podzolētās glejaugsnes (<https://enciklopedija.lv/skirklis/26023>).

Teritorijā galvenokārt sastopama velēnu podzolaugsne uz māla cilmieža (pēc FAO klasifikācijas Haplic Podzols). Tās ir augsnes, kam raksturīgs vienkāršs un normāls augsnes horizontu sakārtojums, veidojusies uz brīvos karbonātus saturošiem nogulumiem. Sastopama arī pseidoglejotā augsne (Gleyc Podzols), kurai raksturīgs gleja horizonts, kas ir blīvs ar vāju ūdens caurlaidību.

Augsnes teritorijā ir vidēji auglīgas līdz auglīgas, kas nosaka meža augšanas apstākļu – vēris, gārša, dumbrājs un liekņa dominēšanu mežos.

3. TERITORIJAS SOCIĀLĀS UN EKONOMISKĀS SITUĀCIJAS APRAKSTS

3.1. Iedzīvotāji, apmeklētāji, apdzīvotās vietas, nodarbinātība

DP “Vecumu meži” atrodas Viļakas novada Žīguru un Vecumu pagastos. Saskaņā ar statistikas datiem 01.07.2018. Viļakas novadā kopā dzīvoja 5038 iedzīvotāji, tajā skaitā

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai 10,7 % no tiem ir līdz darbaspējas vecumam, 66,3 % - darbaspējas vecumā, bet 23 % - pēc darbaspējas vecuma. Žīguru pagastā dzīvoja 626 iedzīvotāji, tajā skaitā 10,5 % no tiem ir līdz darbaspējas vecumam, 67 % - darbaspējas vecumā, bet 22,5 % - pēc darbaspējas vecuma, savukārt Vecumu pagastā dzīvoja 465 iedzīvotāji, tajā skaitā 8,6 % no tiem ir līdz darbaspējas vecumam, 70,5 % - darbaspējas vecumā, bet 20,9 % - pēc darbaspējas vecuma (aplūkots 12.01.2019.: <https://www.pmlp.gov.lv/sakums/statistika/iedzivotaju-registrs/>).

DP “Vecumu meži” Žīguru pagastā ietilpstošā teritorija ir neapdzīvota, bet Vecumu pagasta daļā izvietojušies vairāki apdzīvoti vai daļēji apdzīvoti skrajciemi (saskaņā ar LĢIA ciemu klasifikāciju vismaz triju izklaidus esošu viensētu kopums): Tālavieši, Robežnieki, Lavošnieki, Kozīne, Nemecki, Rejeva (Rejova), Šļopkine, Bliņica, Upmala, Gubeņi (Gubencova), Repkova, Gārša, lauži (Louzi), Žogova. DP “Vecumu meži” tuvākais ciems, kuram Viļakas novada teritorijas plānojumā ir noteiktas robežas, ir Vecumi, kas robežojas ar DP tā dienvidrietumos. Savukārt tuvākā blīvi apdzīvotā vieta (apmešanās vai darba vieta, kurā viens otram kaimiņos vai netālu dzīvo vai strādā vismaz 50 pastāvīgie iedzīvotāji) ir Borisova, kas atrodas aptuveni 1,2 km attālumā no DP “Vecumu meži” robežas (<https://data.gov.lv/dati/dataset/bat/resource/93c8a5ed-0930-45f1-afeb-1105b6d5a7ca>), bet Viļakas novada centrs – Viļaka – atrodas aptuveni 7 km attālumā.

Tā kā DP “Vecumu meži” teritorija atrodas pie Latvijas robežas ar Krievijas federāciju, 2 km joslā no tās darbojas pierobežas joslas režīms. Šīs joslas apmeklēšanai tiem, kas tur nedzīvo vai nepārvietojas pa valsts autoceļu, ir nepieciešama speciāla vietējās pierobežas satiksmes caurlaide. Tā kā caurlaides saņemšana aizņem līdz 3 darba dienām, tad pierobežas joslas apmeklēšana jāplāno laikus, kas, domājams, samazina potenciālo DP “Vecumu meži” apmeklētāju skaitu (Pierobežas joslas režīms, aplūkots 12.01.2019: <http://www.rs.gov.lv/index.php?id=803&top=0>).

3.2. Pašreizējā un paredzamā antropogēnā slodze uz teritoriju

Antropogēno slodzi rada teritorijas saimnieciskā izmantošana. Tā kā visā DP “Vecumu meži” teritorijā, izņemot dabas lieguma un regulējamā režīma zonu, kā arī mikroliegumus, ir atļauta galvenā cirte (dabas parka zonā ar DAP atļauju), notiek mežizstrāde. Dabas parka zonā ir atļauta arī kailcirte, atkarībā no meža tipa tās maksimāli pieļaujamā platība ir no 1 līdz 3 ha. Dabas parka zonā mežaudzes, kas sasniegušas galvenās cirtes vecumu, bet neatbilst aizsargājamam biotopam, visbiežāk tiek nocirstas.

Lielākās vienlaidu lauksaimniecības zemes platības tiek intensīvi apsaimniekotas, graudaugu un citu kultūru sējumi aizņem 55 % no visām lauksaimniecībā izmantojamām zemēm. 2019. gadā LAD administrētajiem maksājumiem pieteikti 95 % no kopējās labai lauksaimniecības praksei atbilstošās zemes. Jo sevišķi pēdējā laikā, pateicoties lauksaimniecības zemes īpašumu konsolidācijai, kādreiz novārtā pamestās lauksaimniecības zemēs uzsākta to intensīva apsaimniekošana, apvienojot atsevišķos nelielos laukus vienlaidu platībās, šajā procesā likvidējot arī atsevišķus kokus un koku joslas, neapdzīvotās vēsturiskās mājvietas. Kā ilggadīgie zālāji tiek apsaimniekoti 23,6 % no lauksaimniecības zemēm, bet BVZ saglabājušies nelielās platībās, samazinās arī tādu zālāju platības, kas noder kā mazo ērgļu barošanās vietas (skat. karti 10. pielikumā).

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

Kiras un Vjadas upēs biežās perlamutrenes saglabāšanos ietekmē difūzais piesārņojums no ganībām un tīrumiem, kam līdz ar lauksaimniecības intensifikāciju ir tendence pieaugt. Tūrisma radītā slodze uz upju biotopiem ir nebūtiska, jo nav attīstīts tūrisma pakalpojumu piedāvājums. Spriežot pēc ekspertu novērojumiem upju apsekošanas laikā, makšķerēšana nerada nozīmīgu antropogēnu slodzi DP “Vecumu meži” teritorijā. Iekārtotu makšķerēšanas vietu nav.

Galvenie aizsargājamās zivju sugas un zivju resursus kopumā ietekmējošie faktori ir ūdens kvalitāte, nārsta vietu platība un maluzvejniecība. Informācija par apsekoto upju ekoloģisko kvalitāti nav pieejama, bet pieņemams, ka tā ir vidēja/laba. Piemērotu nārsta vietu platība visām atrasto zivju sugām uzskatāma par pietiekamu. Maluzveja, domājams, neatstāj būtisku negatīvu ietekmi uz Biotopu direktīvā iekļautajām zivju sugām. Jāpiemin, ka maluzveja var atstāt negatīvu ietekmi uz citām zivju sugām, kam piemīt augstāka zivsaimnieciska vērtība, piemēram, līdaku, asari u.c.

3.3. Teritorijas sociālā un ekonomiskā nozīme

DP “Vecumu meži” teritorijā atrodas nozīmīgi saimnieciski resursi – mežs un lauksaimniecības zemes, ir potenciāls rekreācijas un tūrisma resurss, ja tiks attīstīti nišas piedāvājumi.

Galvenā tautsaimniecības nozare Vecumu pagastā ir lauksaimniecība. SIA “Ķira” apsaimnieko vairāk nekā 1000 ha platību. Firmas nosaukumā likts Vecumu pagasta garākās upes – Kiras vārds. SIA “Ķira” nodarbojas ar graudaugu audzēšanu, mežsaimniecību, tirdzniecību, augļkopību, lauksaimniecisko pakalpojumu sniegšanu piemājas saimniecībām (aplūkots 12.01.2019.: <http://vilaka.lv/index.php?page=vecumu-pagasta-parvalde>).

DP “Vecumu meži” dabas parka zonā ietilpstošie meži tiek aktīvi apsaimniekoti, jo tajos, saņemot DAP rakstisku atļauju, ir atļauta galvenā cirte, tajā skaitā kailcirte. Meži ir arī nozīmīgs medību resurss.

Apsekoto upju posmu (Kira un Nīdrupīte) zivju resursa sociālekonomiskā vērtība uzskatāma par zemu, upes ir grūti pieejamas un to zivju resursi ir makšķerniekiem nepievilcīgi. Nav pieejama kvantitatīva informācija par makšķernieku daudzumu DP “Vecumu meži” un iegūto zivju apjomu. Zveja DP “Vecumu meži” teritorijā netiek organizēta.

4. TERITORIJAS NOVĒRTĒJUMS

4.1. Aizsargājamā teritorija kā vienota dabas aizsardzības vērtība un faktori, kas to ietekmē, tai skaitā iespējamo draudu izvērtējums

DP "Vecumu meži" galvenā vērtība ir meži, tajos sastopamie ES aizsargājamie biotopi un īpaši aizsargājamo putnu sugu dzīvotnes. DP teritorijai ir nozīmīga loma meža biotopu nepārtrauktības un daudzveidības saglabāšanā. DP "Vecumu meži" sastopami 6 veidu aizsargājamie mežu biotopi ar kopējo platību 1067,76 ha. Gandrīz pusi (49,46 %) no visas aizsargājamo meža biotopu platības aizņem biotopi, kas ir saistīti ar pārmitriem augšanas apstākļiem, tie ir *Staignāju meži 9080**, *Purvaini meži 91D0** un *Aluviāli meži (aluviāli krastmalu un palieņu meži) 91E0**, kas visi ir arī ES prioritāri aizsargājami biotopi. DP teritorijas rietumu daļā atrodas neliels augstais purvs – Badnovas (Vecumu) purvs, kura atsevišķas kūdras ieguves un meliorācijas neskartās daļas atbilst biotopam *Aktīvi augstie purvi 7110** (skat. karti 6. pielikumā).

DP "Vecumu meži" ir viena no Latvijā nozīmīgākajām ligzdošanas vietām melnajam stārķim *Ciconia nigra* un mazajam ērglim *Clanga pomarina*. Mitrie melnalkšņu meži ir ligzdošanas un barošanās biotops baltmugurdzenim *Dendrocopos leucotos*, trīspirkstu dzenim *Picoides tridactylus* un vidējam dzenim *Dendrocopos medius*. DP "Vecumu meži" kopumā konstatētas 32 īpaši aizsargājamās putnu sugas, kā arī 28 sugas ir iekļautas Putnu Direktīvas I pielikumā un divas II pielikumā, savukārt deviņām putnu sugām ir veidojami mikroliegumi.

DP "Vecumu meži" centrālajā daļā un gar valsts robežu ir plašas lauksaimniecības zemju platības, kur nozīmīgākie ainavas elementi ir saglabājušās viensētas ar ēkām un koku grupām, upju ielejām, kur saglabājušies arī atsevišķi dabiski upju posmi, bioloģiski vērtīgi zālāji. Teritorijā sastopami 4 veidu aizsargājamie zālāju biotopi 44,43 ha platībā, lielākā daļa kādreizējo zālāju gar upēm ir aizauguši un vairs neatbilst aizsargājamo biotopu minimālajām prasībām, lielākās lauksaimniecības zemju platības tiek intensīvi apsaimniekotas un apartas. Vēl saglabājušos ekstensīvi apsaimniekoto zālāju uzturēšanai ir nozīmīga loma mazo ērgļu populācijas saglabāšanā.

Nozīmīgākās reto un aizsargājamo augu sugas DP "Vecumu meži" teritorijā ir platlapu cinna *Cinna latifolia*, akotainais grīslis *Carex atherodes*, Lietuvas ūdenszāle *Glyceria lithuanica*, bezlapu epipogija *Epipogium aphyllum*, jumstiņu gladiola *Gladiolus imricatus*, atvašu saulrietenis *Jovibarba globifera*.

DP "Vecumu meži" konstatētas trīs zivju sugas: akmeņgrauzis, dūņu pīkste un platgalve, kas iekļautas ES Biotopu direktīvā. Teritorijai raksturīga Latvijas apstākļiem vidēja zivju sugu daudzveidība, pavisam kopā teritorijā konstatētas 14 sugas.

Kopumā DP "Vecumu meži" konstatētas 13 īpaši aizsargājamās bezmugurkaulnieku sugas, tostarp piecas Biotopu direktīvas sugas.

DP "Vecumu meži" ir sastopamas vairākas īpaši aizsargājamās zīdītāju sugas (meža sicista, ūdrs, vilks, Eirāzijas lūsis, brūnais lācis), ierobežoti izmantojamas īpaši aizsargājamās sugas (vilks, Eirāzijas lūsis, meža cauna, sesks, baltais zaķis), Biotopu direktīvas pielikumos minētas sugas (bebrs, ūdrs, vilks, Eirāzijas lūsis, brūnais lācis) un Bernes konvencijas pielikumos minētas sugas (meža sicista, vilks, brūnais lācis, ūdrs, lūsis, abas zaķu sugas, visas trīs ciršļu sugas, bebrs, āpsis, abas caunu sugas, zebiekste, sesks, visas trīs briežu dzimtas

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai sugas). Trīs no šīm sugām – meža sicista, lielais ūdenscirslis un brūnais lācis – Latvijā ir reti sastopamas un ierakstītas Latvijas Sarkanajā grāmatā.

Draudus aizsargājamām sugām un biotopiem rada intensīva mežsaimnieciskā darbība, kas var nelabvēlīgi ietekmēt gan īpaši aizsargājamo meža biotopu pastāvēšanu, gan arī mežos dzīvojošo sugu: meža biotopu speciālistu putnu un bezmugurkaulnieku sugu populācijas.

Par draudu uzskatāma arī tradicionālās saimnieciskās darbības pārtraukšana, piemēram, pļavu un ganību apsaimniekošanas pārtraukšana vai arī to pārvēršana par aramzemi. Lai saglabātu nelielās platībās saglabājušos īpaši aizsargājamās zālāju biotopus, nepieciešams tiem nodrošināt atbilstošu apsaimniekošanu, kā arī, lai samazinātu aizsargājamo zālāju biotopu fragmentāciju, nepieciešams atbilstoši apsaimniekot arī upju ielejās un aizsargājamo zālāju tuvumā esošos ilggadīgos un sētos zālājus, kā arī atjaunot zālājus šobrīd aizaugušajās vai daļēji aizaugušajās teritorijās.

4.1.1. tabula. Pārskata tabula par apdraudējumiem, slodzēm un darbībām, kas ietekmē DP “Vecumu meži” teritoriju.

Nr.p.k.	Ietekmes veids	Ietekmes pakāpe	Ietekmes kods*	Piesārņojuma kods	Ietekmes vieta	Piezīmes
1.	Pārveidošana no viena lauksaimniecības zemes izmantošanas veida uz citu	N/H	A02		i	Zālājus aktīvi pārvērš par aramzemi izdevīgāku atbalsta maksājumu dēļ.
2.	Zālāju apsaimniekošanas pārtraukšana	N/H	A06		i	Saglabājusies tikai neliela daļa no kādreiz sastopamajiem BVZ
3.	Mežu apsaimniekošana, samazinot vecu mežu īpatsvaru	N/H	B15		i	Samazinās no veciem mežiem atkarīgu sugu īpatsvars teritorijā.
4.	Problemātiskas vietējās sugas	N/M	I04		i	Bebru darbība

Paskaidrojumi

Ietekmes veids: N – negatīva; P – pozitīva

Ietekmes pakāpe:

H - liela nozīme/ietekme

Liela tieša vai tūlītēja iedarbība un/vai iedarbība, kas skar plašus apgabalus

M - vidēja nozīme/ietekme

Vidēja tieša vai tūlītēja iedarbība, galvenokārt netieša iedarbība un/vai iedarbība, kas skar ierobežotu apgabalu/tikai reģionāli

L - maza nozīme/ietekme

Neliela tieša vai tūlītēja iedarbība, netieša iedarbība un/vai iedarbība, kas skar nelielu apgabala daļu/tikai lokāli

Ietekmes kods: atbilstoši Izziņu portālā http://cdr.eionet.europa.eu/help/habitats_art17/ norādītajam (xls fails *List of pressures and threats (last updated: 07.05.2018)* sadaļā *List of pressures and threats and conservation measures with specific guidance on the use of distinct pressure and measure codes*)

Piesārņojuma kods: N - slāpekļa ienese; P - fosfora/fosfātu ienese; A - skābju ienese/paskābināšanās; T - toksiskas neorganiskās ķīmiskās vielas; O - toksiskas organiskās ķīmiskās vielas; X - jaukts piesārņojums

Ietekmes vieta: i – teritorijā; o – ārpus teritorijas; b – teritorijā un ārpus teritorijas

*Ietekmju klasifikācija saskaņā ar http://cdr.eionet.europa.eu/help/habitats_art17/:

A02 - Conversion from one type of agricultural land use to another (excluding drainage and burning)

A06 – Abandonment of grassland management (e.g. cessation of grazing or mowing),

B15 – Forest management reducing old growth forests,

4.2. Teritorijas ainaviskais novērtējums

DP “Vecumu meži” atbilstoši Latvijas ainavu klasifikācijai (Ramans, 1995) ietilpst Austrumlatgales ainavzemes Viļakas āraines ainavapvidū. Āraines šajā klasifikācijā ir ainavu vienību tips, kur dominē agroainavas – lauksaimniecībā izmantojamās zemes (VARAM, 2000).

DP “Vecumu meži” teritorijas centrālās daļas starp Vjadas un Kiras upēm ainavas struktūru veido plaša āraines ainavu telpa ar savrupiem meža masīviem un meža puduriem. Ainavai šeit mozaīkveida raksturs, kur lauki mijas ar mežiem, pārsvarā tuvi un vidēji tāli skati. Šajā teritorijā izvietojusies lielākā daļa DP “Vecumu meži” teritorijā esošo skrajciemu. Ainavu telpas ass ir valsts autoceļš V-457, kas ved no Borisovas uz Lavošniekiem un noslēdzas ar strupceļu pie Latvijas-Krievijas robežas (skat. 4.2.1. attēlu). Nozīmīgākie lauku ainavas elementi ir saglabājušās viensētas ar ēkām un koku grupām – gan apdzīvotas, gan neapdzīvotas (skat. 4.2.2. attēlu), atsevišķi koki un koku grupas, vērtīgi ainavas elementi ir meandrējošās Kiras upes ieleja un Kiras upes krastos augošie ainaviski vērtīgie koki un dižkoki (skat. 4.2.3. attēlu). Plaša mozaīkveida ainavu telpa izvietojusies arī joslā gar Krievijas robežu.

4.2.1.attēls. Ainavu telpas ass - ceļš no Borisovas uz Lavošniekiem un līdz Latvijas-Krievijas robežai. Foto: K.Vilciņa

4.2.2. attēls. Vērtīgs ainavas elements – vēsturiskā mājvieta ar ēku un koku grupu.
Foto: K.Vilciņa

4.2.3. attēls. Vērtīgs ainavas elements – Kiras upes ieleja ar ainaviski vērtīgiem kokiem.
Foto: K.Vilciņa

4.2.4. attēls. Saglabājusies tradicionālā lauku ainava, pļavas apsaimniekošanā izmantots zirga grābeklis. Foto: G. Grandāns

4.2.5. attēls. Kādreizējā pļava aizaug neapsaimniekošans dēļ, tātad vēl saglabājusies vēsturiskā viensēta. Foto: K. Vilciņa

Savukārt DP “Vecumu meži” ziemeļu daļā, Žīguru pagasta teritorijā, izvietojies meža masīvs, kas turpinās arī ārpus DP teritorijas. DP “Vecumu meži” centrālajā un dienvidu daļā arī izvietojušies meža masīvi. Minētās ainavas ir tipiskas līdzenumu meža ainavas, kur pārsvarā tuvi skati. Ainavekoloģiski nozīmīgs ir uz ziemeļiem no Vecumiem esošais Badnovas (Vecumu) purvs un purvaino mežu masīvs.

Liela daļa no DP “Vecumu meži” teritorijā esošajām viensētām ir neapdzīvotas vai apdzīvotas tikai vasarā. Tuvākā blīvi apdzīvotā vieta ir Vecumu ciems, kas atrodas pie DP “Vecumu meži” dienvidrietumu robežas. Lai gan vietām vēl saglabājusies tradicionālā lauku ainava un tradicionālā apsaimniekošanas prakse (skat. 4.2.4. attēlu), tomēr ainavas vērtības negatīvi ietekmē gan atklātās ainavas telpas apmežošanās, aizaugšana ar kokiem un krūmiem (skat. 4.2.5. attēlu), gan arī lauksaimniecības un meža zemju pārāk intensīva izmantošana. Lauksaimniecības zemēs pēdējā laikā novērojams milzīgu vienlaidus lauksaimniecības zemju

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai veidošanas process, iznīcinot vērtīgus ainavas elementus: koku un krūmu grupas, vēsturiskās mājvietas (skat. 4.2.6., 4.2.7. attēlus).

4.2.6. attēls. Plaša vienlaidus lauksaimniecības zemju ainava. Foto: K. Vilciņa

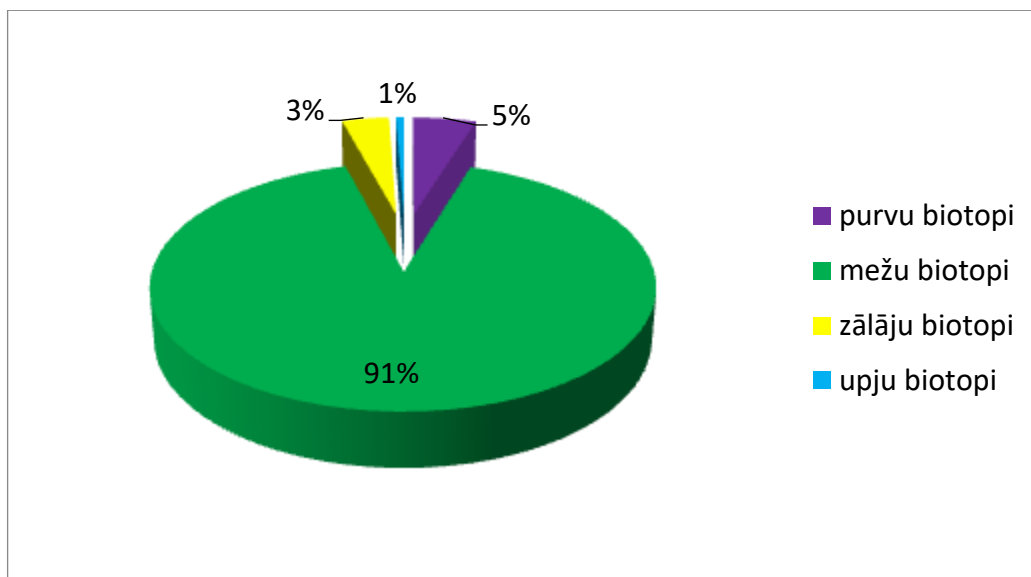
4.2.7. attēls. lauku ainavā zuduši tās vērtīgie elementi, saglabājušies tikai vienlaidus lauki un meža “siena”. Foto: G. Grandāns

Aktīvi ainavas pārveidošanas procesi vērojami arī DA “Vecumu meži” plāna izstrādes laikā – pat salīdzinot 2017. un 2019. gada novērojumus, ainavā notikušas būtiskas negatīvas izmaiņas. Ainava noplicinās, samazinās tās estētiskā un ekoloģiskā vērtība. Lai saglabātu ainavas vērtības, nepieciešams steidzīgi veikt pasākumus, lai saglabātu vērtīgos ainavas elementus, piemēram, paredzot attiecīgus nosacījumus Individuālajos noteikumos, pašvaldības saistošajos noteikumos vai topošajā Lauku attīstības programmā.

4.3. Biotopi

ES aizsargājamo biotopu inventarizācija DP “Vecumu meži” teritorijā veikta 2017. gada sezonā ES Kohēzijas fonda projekta “Priekšnosacījumu izveide labākai bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai un ekosistēmu aizsardzībai Latvijā” jeb Dabas skaitīšanas (turpmāk - Dabas skaitīšana) ietvaros. Izvērtēta sastopamo biotopu atbilstība ES aizsargājamajiem biotopiem.

Kopumā ES aizsargājamie biotopi aizņem 1184,04 ha jeb 15,03 % no DP “Vecumu meži” platības. Visvairāk jeb 90,2 % no visiem aizsargājamiem biotopiem ir mežu biotopi, bet procentuāli vismazāk ir aizsargājamo saldūdeņu biotopu – tikai 0.7 %.

4.3.1. attēls. DP “Vecumu meži” sastopamo ES aizsargājamo biotopu sadalījums pa biotopu grupām.

ES aizsargājamo biotopu platības un biotopu novērtējums apkopots 4.3.1. tabulā. Biotopu izvietojumu skatīt kartē 6. pielikumā.

4.3.1. tabula. ES un Latvijas nozīmes aizsargājamie biotopi DP “Vecumu meži”

Nr. p.k.	ES nozīmes aizsargājamā biotopa nosaukums	ES nozīmes aizsargājamā biotopa kods (ar * atzīmē prioritāros biotopus)	ES nozīmes aizsargājamā biotopa labvēlīga aizsardzības stāvokļa novērtējums valstī kopumā (atbilstoši ETC datiem)	Latvijas nozīmes īpaši aizsargājamā biotopa nosaukums	Biotopa platība (ha) teritorijā	ES nozīmes aizsargājamā biotopa platības attiecība (%) pret biotopa platību Natura 2000 teritorijās Latvijā
1.	Upju straujteses un dabiski upju posmi	3260	U1 S	Upju straujteses un dabiski upju posmi (5.12.)	7,55	0,16
2.	Sausi zālāji kaļķainās augsnēs	6210	U2 D	Sausi zālāji kaļķainās augsnēs (3.6.)	3,07	0,13
3.	Sugām bagātas ganības un ganītas pļavas	6270*	U2 D	Sugām bagātas ganības un ganītas pļavas (3.9.)	25,10	0,65
4.	Mitri zālāji periodiski izžūstošās augsnēs	6410	U X	Mitri zālāji periodiski izžūstošās augsnēs (3.8.)	6,09	0,52
5.	Palieņu zālāji	6450	U2	Palieņu zālāji (3.11.)	10,15	0,07

Dabas parka "Vecumu meži" dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

Nr. p.k.	ES nozīmes aizsargājamā biotopa nosaukums	ES nozīmes aizsargājamā biotopa kods (ar * atzīmē prioritāros biotopus)	ES nozīmes aizsargājamā biotopa labvēlīga aizsardzības stāvokļa novērtējums valstī kopumā (atbilstoši ETC datiem)	Latvijas nozīmes īpaši aizsargājamā biotopa nosaukums	Biotopa platība (ha) teritorijā	ES nozīmes aizsargājamā biotopa platības attiecība (%) pret biotopa platību Natura 2000 teritorijās Latvijā
			D			
6.	Aktīvi augstie purvi	7110*	U1 S	-	15,44	0,02
7.	Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās	7140	U2 X	-	44,42	0,65
8.	Veci vai dabiski boreāli meži	9010*	U2 X	Veci vai dabiski boreāli meži (1.14.)	137,41	0,67
9.	Veci jaukti platlapju meži	9020*	U2 S	Veci jaukti platlapju meži (1.3.)	67,04	2,08
10.	Lakstaugiem bagāti egļu meži	9050	U2 X	-	379,05	13,81
11.	Staignāju meži	9080*	U2 D	Staignāju meži (1.12.)	224,59	3,66
12.	Purvaini meži	91D0*	U1 S	Veci un dabiski purvaini meži (1.15.)	186,22	0,93
13.	Aluviāli meži (aluviāli krastmalu un palieņu meži)	91E0*	U1 X	Aluviāli krastmalu un palieņu meži (1..8.)	132,65	5,99
	Kopā				1238,75	

Avots: Ziņojums Eiropas Komisijai par ES nozīmes biotopu (dzīvotņu) un sugu aizsardzības stāvokli Latvijā. Novērtējums par 20013.-2018. gada periodu. Ziņojuma kopsavilkums par dzīvotņu aizsardzības stāvokli (www.daba.gov.lv).

Apzīmējumi ES nozīmes aizsargājamā biotopa labvēlīga aizsardzības stāvokļa novērtējumam valstī kopumā (atbilstoši ETC datiem):

U1 Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-nepietiekams (Unfavourable-Inadequate)

U2 Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-slikts (Unfavourable-Bad)

Apzīmējumi dzīvotnes aizsardzības stāvokļa tendencei:

D - pasliktinās

S - stabils

X nezināms

ES nozīmes aizsargājamo biotopa platības Natura 2000 teritorijās Latvijā pēc http://cdr.eionet.europa.eu/Converters/run_conversion?file=lv/eu/art17/envxwalvg/LV_habitats_reports-20190829-115432.xml&conv=589&source=remote

4.3.1. Saldūdens biotopi

DP “Vecumu meži” teritorijas saldūdens biotopi apsekoti 2017. gada 22. augustā projekta "ES nozīmes aizsargājamo biotopu inventarizācija Latvijā" ietvaros, kā arī 2019. gada 11. jūlijā, lai precizētu un papildinātu biotopu inventarizācijā iegūto informāciju (eksperte Laura Grīnberga). Kartēšanas rezultāti liecina, ka DP teritorijā ir upju posmi, kas atbilst tekošu saldūdeņu biotopam 3260 *Upju straujteses un dabiski upju posmi*. To kopējā platība ir 7,55 ha jeb 0,7 % no visiem aizsargājamiem biotopiem. Stāvošu ūdeņu biotopi (ezeri, vecupes) teritorijā nav konstatēti.

Izstrādājot DP “Vecumu meži” iepriekšējo DA plānu, saldūdens biotopi nav pētīti.

Dabas aizsardzības vērtība

Biotopa 3260 Upju straujteses un dabiski upju posmi 2. variantam (dabiskas upes un upju posmi, kur straumes ātrums ir mazāks par 0,2 m/s) atbilst Kira gandrīz visā tās tecējumā DP “Vecumu meži” robežās un Vjada uz Latvijas valsts robežas un nelielā posmā augšpus robežas, kur tai ir dabisks tecējums.

Minētajām upēm ir dabiska gultne un nepārveidots hidroloģiskais režīms, kas ir minimālās prasības upju biotopiem. Kira un Vjada dabiskajos posmos ir meandrējošas, plūst pa līdzenuma ainavu. Upju krastos aug ainaviski un ekoloģiski vērtīgi koki, vairāki no kuriem ir dabas pieminekļi – aizsargājami koki.

4.3.2. attēls. Kiras upe ziemā. Foto: K.Vilciņa

Abās upēs straumes ātrums ir neliels, kas nosaka arī grunts un ūdensaugu sugu sastāvu. Kirā grunts sastāvā lielākoties dominē grants, tomēr gar piekrasti un lēnākajos posmos uzkrājušās dūņas un detrits. Vjadā grunts sastāvā dominē dūņas un detrits.

4.3.3. attēls. Straujteču posmi Kirā lejpus mājām “Ogukalns” un “Stanči” (foto: L. Grīnberga)

Kira pie Upmalas ciema, lejpus DP “Vecumu meži” robežas 1,9 km garā posmā ir taisnota un padziļināta, tādēļ neatbilst biotopa minimālajām prasībām. Arī sākoties dabiskajam posmam, upe plūst caur meliorētām lauksaimniecības zemēm, tās krastos ir blīvs grāvju tīkls. Posmos, kur upes kritums ir lielāks (lejpus mājām “Ogukalns”, “Stanči”) veidojas īsi straujteču posmi, kur sastopama lielāka ūdensaugu un bezmugurkaulnieku sugu daudzveidība.

Aizauguma pakāpe Kirā ir augsta, lielākoties augi sedz 50 – 100% upes gultnes, mazāka aizauguma pakāpe ir apēnotajos posmos. Upē attīstījušās blīvas ūdensaugu audzes, kas liecina par augstu barības vielu daudzumu ūdenī. Dominējošās ūdensaugu sugas ir dzeltenā lēpe *Nuphar lutea*, vienkāršā ežgalvīte *Sparganium emersum*, lielā ežgalvīte *Sparganium erectum*, bieži sastopams čemurainais puķumeldrs *Butomus umbellatus*, parastā bultene *Sagittaria sagittifolia*, abinieku paķērsa *Rorippa amphibia*, ūdens mētra *Mentha aquatica*, parastais miežubrālis *Phalaroides arundinacea*, parastā cemere *Sium latifolium*, retāk sastopama smaržīgā kalme *Acorus calamus*, parastā niedre *Phragmites australis*, ezera meldrs *Scirpus lacustris*, mazais ūdenszieds *Lemna minor*, parastā cirvene *Alisma plantago-aquatica*.

4.3.4. attēls. Lielākoties Kira ir maz apēnota, kas veicina veģetācijas attīstību upē (foto: L. Grīnberga)

4.3.5. attēls. Apēnots posms iepretim mājām “Gulbīši”, kur aizauguma pakāpe ir neliela (foto: L. Grīnberga)

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

Vjadas dabiskajā posmā aizauguma pakāpe pārsvarā ir neliela (20 – 40%), ko nosaka ūdens dziļums. Sugu sastāvā dominē dzeltenā lēpe, parastā bultene, retāk konstatēta upes kosa *Equisetum fluviatile*, abinieku paķērsa, parastais miežubrālis, parastā niedre, čemurainais puķumeldrs, *uzpūstais grīslis* *Carex rostrata*, parastā mazlēpe *Hydrocharis morsus-ranae*, kā arī pavedienvēda zaļalģes. Ņemot vērā to, ka Vjada ir robežupe, vietām tās piekraste ir attīrīta no apauguma, lai nodrošinātu robežkontroles darbu.

4.3.7. attēls. Vjadas dabiskais posms lejpus Žīguriem, augšpus DP “Vecumu meži” teritorijas (foto: L. Grīnberga)

4.3.8. attēls. Vjadas dabiskais posms uz Latvijas – Krievijas robežas (foto: L. Grīnberga)

Kopumā abās upēs biotopa stāvoklis novērtēts kā labs. Arī 2008. gadā VSIA “Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra” veiktā virszemes ūdensobjektu kvalitātes vērtējumu pārskata rezultāti apstiprina Kiras un Vjadas labo ūdens ekoloģisko stāvokli. Abām upēm paraugi ievākti uz Latvijas – Krievijas robežas.

Nīdrupīte un meliorētie Vjadas posmi, kā arī Kira augšpus un lejpus Upmalas ciemam neatbilst aizsargājamam biotopam, jo upju gultne ir iztaisnota un padziļināta. 2019. gadā apsekots Vjadas dabiskais posms augšpus DP “Vecumu meži”. Upe ir dabiski meandrējoša, grunts sastāvā dominē smilts un grants, straumes ātrums variē no lēna līdz vidēji ātram. Salīdzinoši garais dabiskais posms Vjadas vidustecē nodrošina ūdeņu pašattīrīšanos un nodrošina labu ūdens kvalitāti upes lejtecē.

Nīdrupīte ir iztaisnota un padziļināta visā tās garumā un, lai arī daudzos posmos plūst caur meža zemēm, tās kvalitāte ir zema, aizauguma pakāpe ar ūdensaugiem augsta.

4.3.6. attēls. Meliorētā **Nīdrupīte** vidustecē, uz DP dienvidu robežas (foto: L. Grīnberga).

4.3.7. attēls. Meliorētā **Nīdrupīte** vidustecē, uz Latvijas–Krievijas robežas (foto: L. Grīnberga)

Sociālekonomiskā vērtība

Saldūdens biotopi veido unikālas ekosistēmas, kas nodrošina dzīves vidi un barošanās vietas daudzām bezmugurkaulnieku, zivju, abinieku, putnu un zīdītāju sugām. Nozīmīga ir saldūdens biotopu rekreatīvā funkcija, piemēram, laivošana, makšķerēšana.

Ietekmējošie faktori

DP „Vecumu meži” teritorijā biotopa 3260 *Upju straujteces un dabiski upju posmi* pastāvēšana netiek būtiski apdraudēta, ja tiek saglabāta upju dabiskā hidromorfoloģija un dabiskais hidroloģiskais režīms, kā arī netiek būtiski izmainīts zemes lietojuma veids sateces baseinā (piemēram, liels kailciršu īpatsvars) un netiek paaugstinātas biogēnu slodzes. Būtiskāko negatīvo ietekmi uz biotopu DP „Vecumu meži” atstājusi teritorijā jau daudzus gadus atpakaļ veiktā upju hidromorfoloģiskā pārveidošana un dabiskā hidroloģiskā režīma ietekmēšana: iztaisnotas upju gultnes, pārveidoti gultnes profili.

Tas palielina citu faktoru ietekmi – bebru darbība visaktīvākā ir grāvjos un upju meliorētajos posmos, kas veicina koku sagāzumu veidošanos un attiecīgi tiek būtiski traucēts upes dabiskais tecējums.

Bebru darbība

Bebru darbība ir būtisks saldūdens biotopus ietekmējošs faktors teritorijā, kas rada izmaiņas upes tecējumā, kā arī piekrastes biotopos. Nogāztie koki veido aizsprostojumus upē; ja arī netiek izveidots bebru dambis, upē esošie nograuztie koki uzķer citus pa straumi nestos kokus un to zarus, veidojot aizdambējumus. Īpaši negatīva bebru darbības ietekme uz upi ir posmos, kur sastopamas retas bezmugurkaulnieku sugas.

Igaunijā veiktā pētījumā secināts, ka lēni tekoša upe uzskatāma par stipri ietekmētu, ja viena km garā posmā ir viens vai vairāki bebru dambji (Jarvet, 2014).

Kirā 2019. gadā konstatētie bebru dambji ir salīdzinoši nelieli, bet šī situācija ir ļoti mainīga, tādēļ jāseko līdzi bebru skaita izmaiņām un situācijai upē. Vjadā bebru darbība ir ļoti aktīva, bet to ierobežo robežsardze.

Koku sagāzumu veidošanās

Koku sagāzumi ūdeņos negatīvi ietekmē upju ekosistēmu. Palielinoties upē iekritušo koku skaitam, tie būtiski samazina straumes ātrumu un nereti arī izmaina straumes virzienu. Straumes ātrumam samazinoties, izgulsnējas straumes nestie saneši. Sagāzumu veicinātās izskalošanās dēļ upes kļūst platākas un vienlaikus seklākas.

Lielākais koku sagāzums Kirā konstatēts iepretim mājām “Gulbīši”, bet upē iekrituši koki atrodami visos posmos, kur krastos ir krūmājs vai mežs. Vietās, kur koki atrodas šķērsām straumei, tie uzķer mazākus straumes nestus kokus un zarus.

Aizsprostojumu veidošanās konstatēta arī pie caurtekām pār ceļiem.

4.3.8. attēls. Bebru aizsprosts iepretim mājām “Ogukalns” (foto: L. Grīnberga)

4.3.9. attēls. Straumes sanesti koku zari, kas veido aizsprostojumu iepretim mājām “Gulbīši” (foto: L. Grīnberga)

Eitrofikācija

Eitrofikācija ir ūdens bagātināšanās ar viegli noārdāmām barības vielām, galvenokārt fosfora un slāpekļa savienojumiem, kas izraisa pastiprinātu ūdensaugu un aļģu attīstību. Barības vielu ieplūdi ūdeņos rada ieplūdes no apdzīvotām vietām, privātmājām, fermām un rūpnīcu teritorijām, kā arī noplūdes no lauksaimniecības zemēm.

DP “Vecumu meži” robežās upes plūst galvenokārt caur mazapdzīvotu apvidu, tomēr intensīvi apstrādātu lauksaimniecības zemju teritorijas koncentrējas gar upju krastiem, kur zemes ir meliorētas. Vērojams, ka aramzemes atrodas tiešā krastu tuvumā, vietām aptuveni 1 – 2 m no ūdens joslas. No aramzemēm upēs nonāk ne tikai papildus barības vietas, bet arī ieskalotās augsnes daļiņas, kas veicina sedimentāciju, upes aizsērēšanu un attiecīgi aizaugšanu ar ūdensaugiem.

Arī augšpus DP “Vecumu meži” Kira ir meliorēta un tek cauri intensīvi apsaimniekotiem laukiem, kur uzņem barības vielām bagātus ūdeņus. Tas negatīvi ietekmē upes ekoloģisko stāvokli arī DP “Vecumu meži” robežās – upē ir paaugstināta aizauguma pakāpe un uzkrājas dūņas.

4.3.10. attēls. Lauksaimniecības zemju platības lejpus mājām “Bumburi”, “Palāni” (foto: L. Grīnberga)

4.3.11. attēls. Aramzemes atrodas tiešā upes tuvumā, kas veicina eitrofikāciju un upes aizsērēšanu (foto: L. Grīnberga)

Dabas vērtību aizsardzība un apsaimniekošana

Bebru skaita regulēšana

Bebru darbība ietekmē visas ūdensteces DP “Vecumu meži” teritorijā, gan meliorētos posmos, gan dabiskos un līdz ar to piekrastē esošos aizsargājamus biotopus. Bebru skaits jāregulē saskaņā ar citiem dabas aizsardzības pasākumiem un prioritātēm teritorijā, iepriekš veicot bebru uzskaiti un nosakot, kāds ir optimālais bebru skaits un kur tas tiek pārsniegts. Maksimāli pieļaujamais bebru skaits ir 4 īpatņi uz vienu km ūdensteces. Medības jāveic regulāri, jo nomedīto dzīvnieku vietā agrāk vai vēlāk atnāks bebri no blakus teritorijām. Medībās stingri jāievēro bebru slazdu lietošanas norādes, lai mazinātu iespēju tajos iekrist ūdram, kā arī bebru šaušana drīkstētu notikt tikai uz sauszemes, jo ūdenī bebru var viegli sajaukt ar ūdru.

Koku sagāzumu izvākšana

Posmos, kur upēs sakritušie koki aizsprosto straumi, veidojot uzpludinājumus un detritu un sedimentu akumulēšanos, būtu rekomendējama daļēja koksnes izvākšana, atjaunojot raksturīgo upes tecējumu, un atstājot pārējo koksni, kas nodrošinātu slēptuves ūdens bezmugurkaulniekiem un zivīm.

Upēs sakritušie koki jāizvāc – to var darīt gan ar roku darbu, gan izmantojot tehniku. Svarīgi, lai no upes izņemtie koki pie paaugstināta ūdens līmeņa netiktu ieskaloti atpakaļ upē. Tāpēc ir vēlams tos novietot krastā virs palu ūdeņu līmeņa. Izvāktos kokus var arī aizvest vai sadedzināt. Rezultātā atjaunojas ūdens plūsma un sugu migrācijas ceļi. Tiek novērsti izskalojumi un mazināta krastu erozija. Attīrītie posmi ik gadus jāpārskata, vai pasākums nav jāatkārto.

Aizsargjoslu uzturēšana

Aizsargjoslas ir izveidotas, lai samazinātu piesārņojuma negatīvo ietekmi uz ūdens ekosistēmām, novērstu erozijas procesu attīstību, ierobežotu saimniecisko darbību applūstošajās teritorijās un saglabātu apvidum raksturīgo ainavu. Fosfora savienojumi nelielos daudzumos izskalojas no jebkura tipa augsnēm. Lielos daudzumos tie izskalojas no intensīvi apsaimniekotām lauksaimniecības zemēm. Izšķīdušo fosfora savienojumu ienese ūdeņos pārsvarā ir saistīta ar virszemes noteci, mazākā mērā – ar drenu noteci (Urtāns, 2017).

Lai novērstu barības vielu un augsnes daļiņu ieskalēšanos no aramzemēm, gar upi jāatstāj vismaz 2 m plata zālāja, koku vai krūmu josla.

Monitorings

Nepieciešams veikt biotopu kvalitātes monitoringu ik pēc pieciem, sešiem gadiem, kā arī ūdeņu sastāva fizikāli-ķīmiskās analīzes, lai novērtētu ūdens kvalitātes izmaiņas kopš 2008. gada.

4.3.2. Zālāju biotopi

Dati par īpaši aizsargājamiem zālāju biotopiem apkopoti, izmantojot Dabas skaitīšanas rezultātus, kā zālāju biotopu apsekošana DP "Vecumu meži" veikta 2019. gada 14. maijā, 9. jūlijā, 6. augustā un 15. septembrī.

DP "Vecumu meži" aizsargājami zālāju biotopi aizņem tikai 44,43 ha platību jeb 3,8 % no visiem aizsargājamiem biotopiem. Lai gan DP "Vecumu meži" ir samērā liels lauksaimniecībā izmantojamo zemju īpatsvars un Lauku atbalsta dienesta noteiktie lauku bloki aizņem 1925,01 ha platību, tomēr lielākoties tās ir intensīvi apsaimniekotas lauksaimniecības zemes un aizsargājami zālāji konstatēti tikai 2 % no lauksaimniecības zemēm.

DP "Vecumu meži" ir sastopami šādi aizsargājami zālāju biotopi:

Sausi zālāji kaļķainās augsnēs 6210,

Sugām bagātas ganības un ganītas pļavas 6270*,

Mitri zālāji periodiski izžūstošās augsnēs 6410,

Palieņu zālāji 6450.

Biotops *Sausi zālāji kaļķainās augsnēs 6210* konstatēts tikai vienviet meža ielokā netālu no Šlopkines 3,07 ha platībā. Biotops atbilst tā 2. variantam (austrumu), kurā nav Rietumlatvijai tipisko kalcifīto sugu. Sausais zālājs ir sliktā stāvoklī – tajā uzkrāties biezs kūlas slānis, ir liels aizaugums ar ekspansīvo smiltāju ciesu *Calamagrostis epigeios*. Biotopa platība sākusi apmežoties un atrodas ārpus LAD noteiktajiem lauku blokiem. Biotopa saglabāšanai nepieciešams nekavējoties uzsākt tā apsaimniekošanu, kur tas iespējams, ekstensīvi pļaujot vai noganot, bet pārējās daļās nepieciešami atjaunošanas pasākumi, kas ietver kūlas novākšanu, koku un krūmu apauguma novākšanu un cijas ierobežošanu. Mežmalā, nogāzes pakājē pie minētā biotopa poligona 2008. gadā konstatētas īpaši aizsargājamo augu sugu – bezdelīgactiņas *Primula farinosa* un plankumainās dzegužpirkstītes *Dactylorhiza maculata* atradnes. Bezdelīgactiņa 2019. gadā vairs nav konstatēta, bet joprojām ir saglabājušies tai piemērotu biotopu fragmenti, kas aizauguši ar krūmiem un kokiem. Novācot koku un krūmu apaugumu un uzsākot ekstensīvu ganīšanu vai pļaušanu, iespējams izveidot bioloģiski vērtīgu zālāju, kas atbilstu biotopam *Mitri zālāji periodiski izžūstošās augsnēs 6410*. Līdzīga situācija ir iepretīm uzkartētajam zālājam, kur senāk arī bijušas sausu zālāju platības ar mitrām malām, kuru sausā daļa saarta vagās apstādīšanai (stādīšana tomēr nav veikta vai audze iznīkusi), bet mitrās malas aizaugušas ar kokiem un krūmiem. Šie zālāji 2019. gadā vairs neatbilst īpaši aizsargājamiem biotopiem, bet ir saglabājuši atjaunošanas potenciālu.

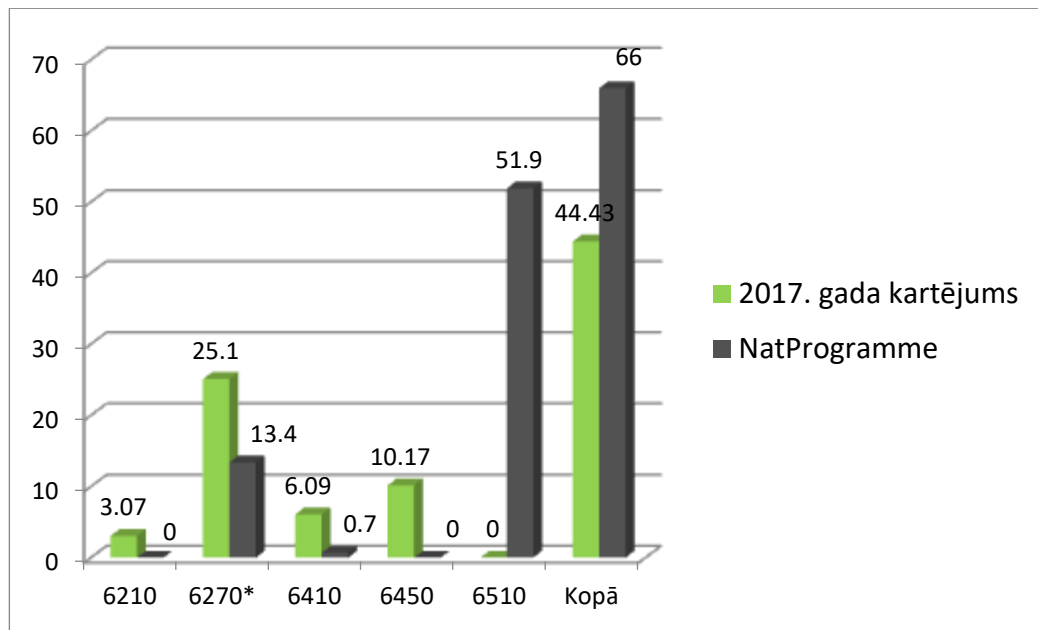
Biotops *Sugām bagātas ganības un ganītas pļavas 6270** atrasts vairākās DP "Vecumu meži" vietās: Lavošniekos, Šlopkīnē, Upmalā, Robežniekos un Badnovā kopumā 25,1 ha platībā. Tas ir visvairāk sastopamais aizsargājamais zālāju biotops DP "Vecumu meži" teritorijā. No 13 minētā biotopa poligoniem 10 atbilst biotopa pirmajam tipiskajam variantam – sugām bagāts, parasti neitrālās, mēreni mitrās augsnēs. Trīs poligoni atbilst minētā biotopa trešajam variantam, kas izveidojies mitrās augsnēs, tajos dominē mitru vietu graudzāles. Biotopa 1. variants atbilst 1. apsaimniekošanas klasei, bet 3. varianta apsaimniekošana ir sarežģītāka un tas atbilst 2. apsaimniekošanas klasei, par kura

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai apsaimniekošanu iespējams saņemt lielāku atbalsta maksājumu. Vismaz 9 no 13 zālāju poligoniem LAD lauku bloku kartē ir mazāki nekā aizsargājamo zālāju uzskaitītās dabiskās robežas – lauku blokos ietilpst 25,08 ha no kopējās minētā biotopa platības. No biotopu aizsardzības viedokļa vēlama zālāju apsaimniekošana visā platībā līdz pat poligonu robežām. Tās ir mitrākās, krūmiem un kokiem aizaugušās vietas zālājos, kas bijušas grūtāk apsaimniekojamas, tāpēc pamestas, mainoties apsaimniekošanas tehnikai, un, iespējams, tāpēc, ka zāle vairs nav nepieciešama.

Biotops *Mitri zālāji periodiski izžūstošās augsnēs 6410* saskaņā ar Ozolu sastopams tikai vienā poligonā 6,09 ha platībā Upmaļos. Biotops atbilst 4. variantam, kurā ir liela sugu daudzveidība un daudz divdīgļlapju sugu, nav izteiktas dominējošās sugas. Zālājā ir koki un krūmi, tas aizaug un kvalitāti pasliktina arī esošā meliorācijas sistēma. Periodiski izžūstošās augsnēs ir visā teritorijā, bet agrākās atklātās platības ir aizaugušās ar krūmiem un kokiem. Šādu zālāju platību atjaunošanai ir prioritāte, jo tie ir salīdzinoši reti un apdraudēti nosusināšanas dēļ, tas ir arī izdevīgi no saimnieciskā viedokļa, jo šim zālāju veidam atbalsta maksājums parasti ir lielāks (tiek piešķirta 3. klase). Pirms jaunas meliorācijas veikšanas vai veco sistēmu atjaunošanas aizaugušajās senākajās lauksaimniecības zemēs, nepieciešams izvērtēt mēreni mitro zālāju iespējamību, lai neiznīcinātu vēl saglabājušos šādu zālāju potenciālu.

Aizsargājamais biotops *Palieņu zālāji 6450* sastopams Vjadas un Kiras upju palienēs 7 poligonos kopumā 10,15 ha platībā. Plašāk sastopams biotopa 1. variants – augsto grīšļu un miežabrāļa zālāji (savienības *Magnocaricion* veģetācija), bet 2,65 ha platībā atrasts arī biotopa 3. variants – mitri palieņu zālāji vidēji auglīgās augsnēs (savienības *Calthion* veģetācija ar pļavas biteni, parasto vīgriezi u.c. mitru zālāju sugām). Vairāki palieņu zālāji ir pilnībā ārpus LAD lauku blokiem vai tikai daļēji iekļauti, jo ilgstoši netiek apsaimniekoti, tāpēc ir aizauguši ar kokiem un krūmiem un neatbilst labas lauksaimniecības prakses nosacījumiem. Kopumā tikai 2,7 ha no minētā biotopa platībām ietilpst lauku blokos.

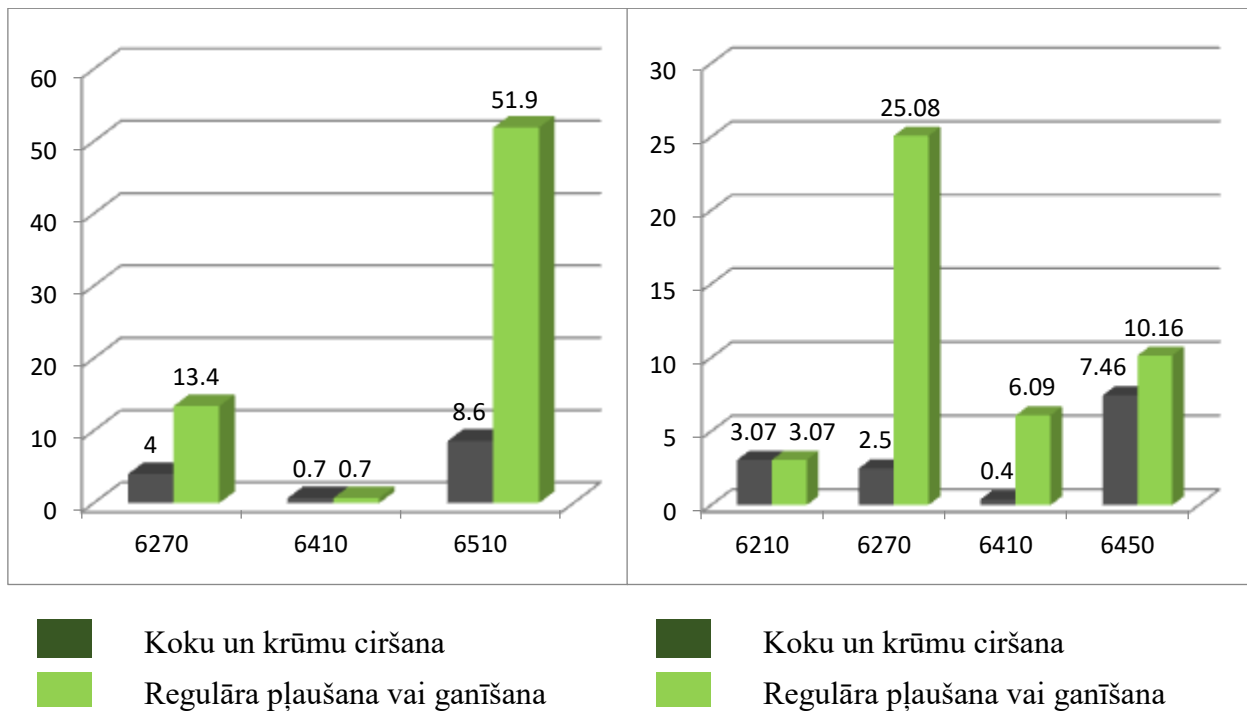
Biotops *Mēreni mitras pļavas 6510* 2008. gadā atrasts tikai vienā poligonā 0,58 ha platībā, mozaīkveida ainavā aptuveni 4 km uz R no Lavošniekiem. Spriežot pēc ortofoto, tas ir daļēji aizaudzis, kā arī saskaņā ar LAD informāciju vairs neatbilst lauku blokam. 2018. gada 12. augusta apsekojumā konstatēts, ka biotopa vietā ir krūmājs, tas stipri aizaudzis ar kārklēm, nav sastopama BVZ veģetācija. NatProgramme minēts, ka *Mēreni mitras pļavas 6510* DP “Vecumu meži” sastopamas 51,9 ha platībā, kur nepieciešama šo pļavu uzturēšana, bet minētā biotopa atjaunošana veicama 8,6 ha platībā. Dabā nav identificēti citi poligoni, kas atbilstu šim biotopam, jo daļa ir aizaugusi ar krūmiem un kokiem, bet citi uzarti. Daži šobrīd uzskatīti kā aizsargājami biotopi *Sugām bagātas ganības un ganītas pļavas 6270** vai *Palieņu zālāji 6450*.

4.3.5. attēls. DP “Vecumu meži” 2017. gadā veiktā zālāju biotopu kartējuma (Ozols) salīdzinājums ar NatProgramme datiem (Ikauniece S., Pikšena I., Priede A. (red.) 2017, 700. lpp.).

Visos zālāju poligonos, kas ir ārpus LAD lauku blokiem vai kuru lauku bloku robežas ir mazākas nekā zālāju poligonu robežas, nepieciešams veikt pasākumus, lai teritorijas varētu atzīt par labā lauksaimniecības stāvoklī esošām un iekļaut tās lauku blokos, kas ļautu pretendēt uz atbalsta maksājumiem par īpaši aizsargājamo bioloģiski vērtīgo zālāju apsaimniekošanu pilnā apmērā. Šajās vietās nepieciešams veikt vienreizējus biotopa atjaunošanas pasākumus atbilstoši konkrētās vietas situācijai, kas ietver koku un krūmu, kā arī to sakņu novākšanu, kūlas likvidēšanu, zālāja virsmas nolīdzināšanu un citas darbības. Atbilstošie pasākumi un metodes jāizvērtē saskaņā ar Vadlīnijām aizsargājamo biotopu saglabāšanai (Rūsiņa, 2017).

Gadījumos, kad esošo lauku bloku robežās tikai daļa platības atzīta par bioloģiski vērtīgu zālāju, jāveicina visa lauku bloka uzturēšana tādā stāvoklī, lai nākotnē viss vienoti apsaimniekotais zālājs varētu veidoties par bioloģiski vērtīgu zālāju, jo lielākas biotopa platības nodrošina stabilāku vidi to apdzīvojošām sugām.

4.3.6. attēls. Aizsargājamo zālāju biotopu apsaimniekošana saskaņā ar NatProgramme (Ikauniece S., Pikšena I., Priede A. (red.) 2017, 700. lpp.)

4.3.7. attēls. Aizsargājamo zālāju biotopu apsaimniekošana saskaņā ar 2019. gada situāciju (Avots: Ozols, LAD lauku bloku karte)

Zālāju biotopu sociālekonomiskā nozīme

Dabiskajiem zālājiem ir augsta vērtība kā tradicionālās Latvijas lauku ainavas elementam. Zālāji nodrošina kultūras, estētiskās un pētnieciskās izziņas vērtības. Kā sugām piesātinātākās augu sabiedrības pasaulē, dabiskie zālāji sniedz daudzveidīgu ekosistēmu pakalpojumu iespējas. Tāpat zālāji ir nozīmīgs apgādes un nodrošinājumu pakalpojumu resurss. Tie ir neatņemama lopkopības nozares sastāvdaļa, jo zāle un siens ir lopu pamatbarība. Zālāji ir ganības ne tikai mājlopiem, bet arī mēdjamajiem dzīvniekiem, kā arī tie nodrošina nektāraugus bitēm. Zālajos var iegūt gan tradicionālajā medicīnā izmantojamus, gan arī dekoratīvus augus, piemēram, Jāņu vainagiem. Tāpat dabiskie zālāji ir nozīmīga dzīvesvide daudzām gan augu, gan dzīvnieku sugu grupām, kā arī tie ir barības ķēžu svarīgas sastāvdaļas (Rūsiņa 2017). Dabiskajiem zālājiem ir būtiska nozīme arī kā vērtīgam ainavas elementam.

Zālāju biotopus ietekmējošie faktori, ieteicamā apsaimniekošana

Zālāju biotopus negatīvi ietekmē zemes lietojuma veida maiņa un dabisko zālāju fragmentācija. Lielās platībās DP “Vecumu meži” teritorijā kādreizējās pļavas un ganības ir uzartas. Būtisks negatīvais faktors ir zālāju poligonu fragmentēšana, jo dabiskie zālāji saglabājas kā “salas” plašu tīrumu vidū. Fragmentācijas dēļ ir apgrūtināta dabisko zālāju atjaunošanās, jo ir traucēti lakstaugu sugu dabiskās izplatīšanās ceļi.

Tāpat kā pārāk intensīva zemes apsaimniekošana, zālājus negatīvi ietekmē arī apsaimniekošanas pārtraukšana un pārāk maza apsaimniekošanas intensitāte. Latvijas reģionā zālājus kā ilglaicīgu ekosistēmu veido cilvēku lauksaimnieciskā darbība, tāpēc, pārtraucot

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai jebkādu zālāja apsaimniekošanu, tie dabiskās sukcesijas rezultātā ātrāk vai lēnāk aizaug ar krūmiem un kokiem. Būtiskākie aizaugšanu ietekmējošie faktori ir zālāja mitrums, kokaugu sēklu pieejamība un kūlas slāņa biezums. DP “Vecumu meži” teritorijā jo sevišķi ātri aizaug upju palieņu zālāji.

Zālāju biotopus negatīvi ietekmē arī nepiemērota apsaimniekošana. XX gadsimta otrajā pusē aktuāla kļuva visu lauksaimniecībā izmantojamo zemju ielabošana, tajā skaitā arī dabisko zālāju. Zālāju ielabošana izpaudās, tos mēslojot un piesējot zāļu maisījumus. Ielabotos zālajos veģetācijā vērojamas negatīvas iezīmes – samazinās vaskulāro augu sugu daudzveidība, jo veģetācija sablīvējas un attīstās straujāk nekā dabiskajā sastāvā. Šo procesu rezultātā samazinās arī putnu un bezmugurkaulnieku daudzveidība zālāja ekosistēmā. Izmantotās piesēto zālāju sugas ir ģenētiski vienveidīgas (īpatņi savā starpā neatšķiras, veido viena augstuma zelmeni, kas dabiskajiem īpatņiem nav raksturīgi), bieži vien arī ļoti noturīgas un izkonkurē vietējās sugas.

Līdzīgu negatīvu efektu dabisko zālāju biotopus rada intensīva mitro un applūstošo teritoriju nosusināšana. Meliorētās platībās mainās sugu sastāvs, jo daļa barības vielu spēj ātrāk atbrīvoties no sausās augsnes virskārtas un veicina eitrofikāciju, līdz ar to palielina ekspansīvo sugu augšanu. Visbūtiskāk negatīvi meliorācija ietekmē peridosiski izzūstošos zālājus, bet tāpat samazina arī mitro ganību un palieņu mikrobiotopu un līdz ar to arī sugu daudzveidību. Zālāju kā bioloģiski daudzveidīgu teritoriju uzturēšanai var tikt veidoti sekli meliorācijas grāvīši, kas, piemēram, palienēs, ļauj virszemes ūdeņiem ātrāk noplūst, bet nemaina pazemes ūdeņu plūsmu. Jau izveidoto grāvju un sistēmu kopšana un atjaunošana katrā gadījumā individuāli jāizvērtē zālāju ekspertam kopā ar hidrologu, lai nesamazinātu potenciāli vērtīgo zālāju teritorijas nākotnē, bet arī neveicinātu lauksaimniecības teritoriju pamešanu gadījumos, kad nav iespējama zālāja apsaimniekošana, jo tas ir pastāvīgi pārāk slapjš. Izvēloties ekstensīvu apsaimniekošanu zālajos, rūpīgi jāizvērtē pieejamās tehnikas un lopu svars atbilstoši konkrētā zālāja velēnas nestspējai.

Situācijās, kad pļaušanu veic biežāk nekā divas reizes gadā, vai arī noris pārāk intensīva noganīšana, zālājā samazinās augu sugu daudzveidība un tajā sāk dominēt viena vai dažas graudzāles. Lopiem intensīvi nobradājot, veidojas velēnas bojājumi, augsne sablīvējas, mazinās augsnes faunas daudzveidība.

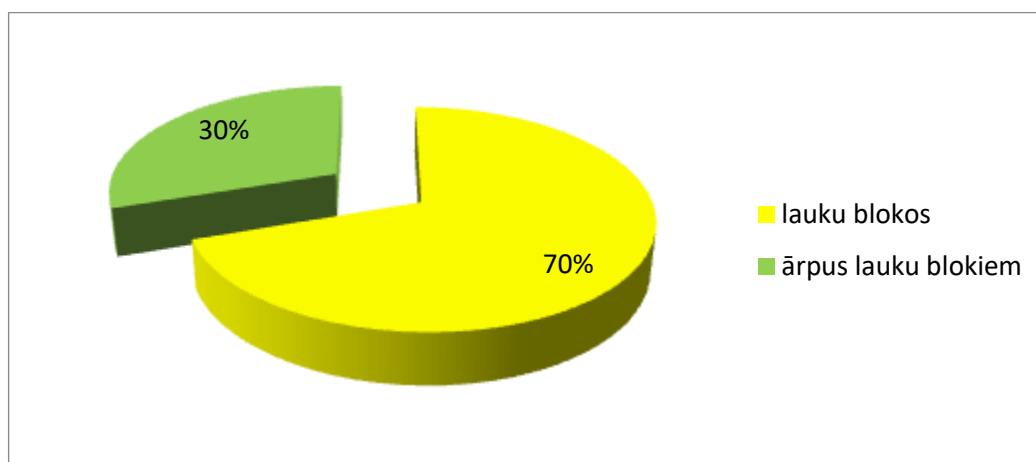
Zālājus negatīvi ietekmē arī nopļautās zāles smalcināšana un atstāšana biotopā: Procesam ir divējāda iedarbība. Labvēlīgos mitruma apstākļos smalcināto augu daļu sadalīšanās noris strauji un ātri atgriežas vielu apritē, radot mēslošanas efektu. Situācijās, kad atstātā zāle sadalās lēni, veidojas kūlas slānis, kas rada fizisko barjeru augu sugu dīgšanā. Palienēs smalcināšana ietekmē ne tikai pašu zālāju, bet arī ar to saistīto ūdensteci, kurās palu laikā nonākušās augu atliekas veicina eitrofikāciju. Arī augsta zālāja pļaušana virs 5-10 centimetriem veicina zālāja eitrofikāciju.

Negatīva ietekme ir zālāju vēlai pļaušanai, kas tiek veikta, sākot ar jūlija otro pusi. Kā apsaimniekošanas metode tā ir vēlama galvenokārt zālāju putnu aizsargāšanai (īpaši griezes aizsardzībai), taču optimālas apsaimniekošanas mērķis ir nodrošināt un uzlabot zālāja kopējo daudzveidību. Vēlās pļaušanas ietekmē mazinās sugu daudzveidība, zālajos sāk dominēt graudzāles. Tā kā aizsargājamo zālāju teritorijā ir ļoti maz, tad tajos nepieciešams koncentrēties uz paša biotopa aizsardzību, bet vēlajai pļaušanai, ja tā īpaši nepieciešama putnu aizsardzībai apsaimniekot daļu no pārējiem ilggadīgajiem zālājiem. Lai nodrošinātu zālāju

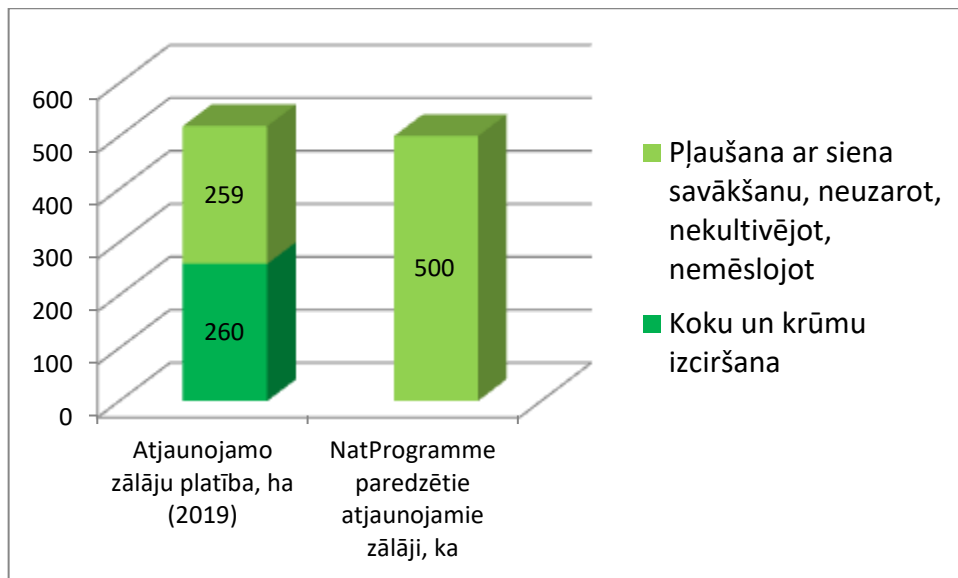
Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai sugu daudzveidības saglabāšanu noteikti jāizmanto zālāju vadlīnijās (Rūsiņa S. (red.) 2017) ieteiktās dzīvnieku un augu saudzēšanas metodes – pļaušanas virziena izvēle, nepļautas joslas, atbaidīšanas iekārtas.

Lai nodrošinātu aizsargājamo zālāju biotopu saglabāšanos, jānodrošina to pļaušana vienu reizi gadā. Vēlamais pļaušanas laiks ir atkarīgs no konkrētā gada laikapstākļiem, bet parasti tas ir jūnijs vai jūlija sākums. Auglīgās vietās var būt nepieciešama otrreizēja pļaušana vai noganīšana attālā (2019. gadā atbalsta maksājumu nosacījumi to nepieļauj, bet nākotnē nepieciešams plānot katram zālājam atbilstošāko apsaimniekošanu individuāli). Pēc 2019.gada LAD datiem 30 % no īpaši aizsargājamo zālāju platībām neatbilst labas lauksaimniecības prakses nosacījumiem un nav iekļautas lauku blokos (skat. 4.3.8. attēlu). Lai veicinātu apsaimniekošanu, nepieciešams likvidēt zālāju aizaugumu ar krūmiem un iekļaut zālāju biotopus LAD lauku blokos.

4.3.8. attēls. DP “Vecumu meži” esošo īpaši aizsargājamo zālāju biotopu platību atbilstība labas lauksaimniecības prakses prasībām (avots: LAD lauku bloku karte).

Tomēr aizsargājamie zālāji DP “Vecumu meži” saglabājušies tikai nelielās platībās un to ilgtspējīga saglabāšanās ir apgrūtināta zālāju biotopu fragmentācijas un apkārtējo lauksaimniecības zemju intensīvas apsaimniekošanas dēļ. *Natura 2000* teritoriju nacionālajā aizsardzības un apsaimniekošanas programmā 2018-2030 (turpmāk – NatProgramme) DP “Vecumu meži” ieteikts atjaunot zālājus kopumā 500 ha platībā (Ikauniece S., Pikšena I., Priede A. (red.) 2017, skat. 4.3.9. attēlu). Aizaugoši zālāji, kurus iespējams atjaunot, atrodas Vjadas un Kiras krastos un pašreiz konstatēto aizsargājamo zālāju biotopu tuvumā. Tomēr liela daļa šo lauku nav LAD lauku blokos, kas nozīmē, ka šobrīd nav pieejami atbalsta maksājumi.

4.3.9. attēls. DP “Vecumu meži” DA plānā paredzēto zālāju atjaunošanas pasākumu salīdzinājums ar NatProgramme datiem (Ikauniece S., Pikšena I., Priede A. (red.) 2017, 700. lpp.).

Būtiska ir ne tikai aizsargājamo zālāju biotopu saglabāšana un atjaunošana, bet arī jebkādu atklātu un neuzartu, lauksaimniecībā ekstensīvi izmantotu platību esamība DP “Vecumu meži”. Šādas teritorijas ir nepieciešams saglabāt un/vai atjaunot kā mazā ērgļa barošanās biotopus (Bergmanis U. 2019). Ilggadīgo zālāju teritorijas ir piemērotas arī griežu ligzdošanai.

Potenciāli atjaunojamie īpaši aizsargājamo zālāju biotopi ir:

- 1) **ilggadīgie zālāji** (LAD lauku blokos iekļautie zālāji, kas pieteikti atbalstam kā ilggadīgie zālāji, kods 710). Tos ieteicams apsaimniekot kā bioloģiski vērtīgos zālājus: neuzart, nekultivēt, nepiesēt, pļaut vienu reizi gadā vai noganīt, tādējādi paaugstinot bioloģisko daudzveidību šajos zālajos un tuvinot tos īpaši aizsargājamiem zālāju biotopiem. Prioritāri šādi ieteicams apsaimniekot zālājus upju palienēs un līdz 300 metru attālumā no konstatētajiem īpaši aizsargājamo zālāju biotopiem, īpaši teritorijas, kas pieguļ esošajiem īpaši aizsargājamiem zālāju biotopiem un var tikt apsaimniekotas kopējā sistēmā;
- 2) **aizaugušie un daļēji aizaugušie zālāji** (atrodas ārpus LAD lauku blokiem, ilgstoši neapsaimniekoti un neatbilst labas lauksaimniecības prakses nosacījumiem). Tos nepieciešams atbrīvot no koku un krūmu aizauguma, kas radies pēdējo 20-30 gadu laikā, saglabājot lielos kokus. Prioritāri atjaunojami ir sliktā stāvoklī esošie īpaši aizsargājami zālāju biotopi, tie zālāji, kas kādreiz atzīti par bioloģiski vērtīgiem, kuros kādreiz konstatētas aizsargājamo augu atradnes, kas atrodas upju palienēs un/vai līdz 300 metru attālumā no esošajiem īpaši aizsargājamo zālāju biotopiem, īpaši teritorijas, kas pieguļ esošajiem īpaši aizsargājamiem zālāju biotopiem un var tikt apsaimniekotas kopējā sistēmā.

Iespējama un vēlama ir arī sēto zālāju un atmatu turpmāka apsaimniekošana, neparedzot to uzaršanu, bet tikai regulāru pļaušanu vai noganīšanu. Jo sevišķi šāda

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai apsaimniekošana ir ieteicama upju palienēs, lai aizsargātu upju biotopus un tajos mītošos organismus no biogēnu un citu lauksaimniecībā izmantotu ķīmisku vielu ieneses.

4.3.3. Purvu biotopi

Dabas aizsardzības vērtība

DP “Vecumu meži” aizsargājамie purvu biotopi aizņem 59,86 ha platību jeb 5 % no visiem aizsargājamiem biotopiem un konstatēti tikai kādreizējā dabas lieguma “Badnovas (Vecumu) purvs” teritorijā.

ES aizsargājamo biotopu platības un biotopu novērtējums apkopots 4.3.4.1. tabulā, purvu biotopu novērtējums sniegts 4.3.3.1. tabulā. Biotopu izvietojumu skatīt kartē 6. pielikumā.

4.3.3.1. tabula. ES aizsargājамie purvu biotopi DP „Vecumu meži”

Biotopa kods ¹	Biotopa nosaukums	Platība, ha	% no teritorijas	Datu kvalitāte ²	Reprezentativitāte ²	Relatīvā platība ²	Saglabāšanās ²	Vispārējais novērtējums ²
7110*	Aktīvi augstie purvi	15,44	0,20	G	C	C	C	C
7120	Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās	44,42	0,56	G	C	C	C	C
	Kopā	59,86	0,760					

¹Saskaņā ar ES aizsargājamo biotopu Latvijā noteikšanas metodiku, kas apstiprināta ar vides ministra 15.03.2010. rīkojumu Nr.93.

²Saskaņā ar Eiropas Komisijas īstenošanas lēmumu (2011. gada 11. jūlijs) par formu, kādā sniedzama informācija par *Natura 2000* teritorijām (*izziņots ar dokumenta numuru C(2011) 4892*) (2011/484/ES)

Datu kvalitāte: G – laba, M – viduvēja, P – slikta; Reprezentativitāte (attiecīgā dzīvotņu veida reprezentativitāte konkrētajā teritorijā): A - izcila reprezentativitāte, B - laba reprezentativitāte, C - nozīmīga reprezentativitāte, D - nenozīmīga klātbūtne (šajā gadījumā tālākās sadaļas “relatīvā platība”, “saglabāšanās” un “vispārējais novērtējums” tālākos laukus neaizpilda); Relatīvā platība (teritorijas platība, ko aizņem dabisko dzīvotņu veids, attiecībā pret kopējo platību, kuru valstī aizņem minētais dabisko dzīvotņu veids): A: $100 \geq p > 15 \%$; B: $15 \geq p > 2 \%$; C: $2 \geq p > 0 \%$; Saglabāšanās: A - izcila saglabāšanās pakāpe, B - laba saglabāšanās pakāpe, C - viduvēja vai zema saglabāšanās pakāpe; Vispārējais novērtējums: A - izcila vērtība, B - liela vērtība, C - ievērojama vērtība.

Salīdzinot *Natura 2000* standarta datu formā atrodamo informāciju par īpaši aizsargājamo purvu biotopu platībām DP “Vecumu meži”, konstatētas būtiskas atšķirības (skat. 4.3.3.2. tabulu). Purvu platības izmaiņas notikušas, kartējot atbilstoši precizētajai ES biotopu noteikšanas metodikai, kā arī kartēšana notikusi detalizētāk un uz kvalitatīvāka kartogrāfiskā materiāla pamatnes.

4.3.3.2. tabula. DP “Vecumu meži” konstatēto ES nozīmes aizsargājamo biotopu platības izmaiņu izvērtējums

Biotopa kods	Biotopa nosaukums	Natura 2000 datu bāze, standarta datu forma (ha)	DAP izstrādes gaitā iegūtie dati (ha)	Starpība	Platību izmaiņu iemesli
7110*	Aktīvi augstie purvi	13,33	15,44	+2,11	Precizēta ES biotopu noteikšanas metodika
7120	Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās	48,31	44,42	-3,89	Precizēta ES biotopu noteikšanas metodika

Aktīvi augstie purvi 7110*

Badnovas (Vecumu) purva vērtīgākā un neietekmētā daļa atbilst biotopam *Aktīvi augstie purvi 7110**. Tie ir 3 nelieli savstarpēji nodalīti purva fragmenti ar kopējo platību 16,02 ha.

4.3.3.1. attēls. ES nozīmes aizsargājamais biotops 7110* *Aktīvi augstie purvi* DP „Vecumu meži”. Foto: G. Grandāns.

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

Purva vērtīgākā un neietekmētā daļa atbilst biotopam Aktīvi augstie purvi 7110*. Tie ir 3 nelieli purva fragmenti ar kopējo platību 15,44 ha. Biotopa kvalitāte novērtēta kā laba līdz vidēja. Purviem neraksturīgs priežu aizaugums veido 20 līdz 85 % no purva teritorijas. Purvā nav konstatēti ciņi, lāmas, nav deguma pazīmju. Purvā nav meliorācijas grāvju, bet ir vērojama neliela izmīdīšanas ietekme un atrodami sadzīves atkritumi, kas saistīts ar purva izmantošanu dzērveņu lasīšanai.

Augstā purva biotops visā tā teritorijā pārsvarā ar nelielu priežu segumu, tikai vietām atklāts bez koku un krūmu stāva. Dominē sfagnus ģints *Sphagnum sp.* sūnas. Apstākļi ir piemēroti daudzām sīkkrūmu sugām: polijlapu andromedai *Andromeda polifolia*, sila virsim *Calluna vulgaris*, ārkauša kasandrai *Chamaedaphne calyculata*, melnajai vistenei *Empetrum nigrum*, purva vaivariņam *Ledum palustre*, zilenei *Vaccinium uliginosum*. Bieži sastopama makstainā spilve *Eriophorum vaginatum*; sūnas - parastais dzegužlins *Polytrichum commune*, viļņainā divzobe *Dicranum polysetum*, purva krokvēcelīte *Aulacomnium palustre*.

Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai kuros noris dabiskā atjaunošanās 7120

Lielākā Badnovas (Vecumu) purva daļa 44,42 ha platībā atbilst biotopa *Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai kuros noris dabiskā atjaunošanās 7120* 2. variantam - vidēji ietekmēti vai atjaunoties sākuši purvi. Biotopa kvalitāte novērtēta kā zema. 70 % no purva teritorijas izveidojies ciņu mikroreljefs. Meliorācijas grāvji atrodas gan pašā purvā, gan arī tā perifērijā, lai gan nesena grāvju tīrīšana vai rakšana nav konstatēta. Sadzīves atkritumi un izmīdīšana šajā Badnovas purva daļā nav konstatēti, purvu visdrīzāk neizmanto dzērveņu lasīšanai.

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

4.3.3.2. attēls. ES nozīmes aizsargājamais biotops 7120* *Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai kuros noris dabiskā atjaunošanās* DP „Vecumu meži”. Foto: G. Grandāns.

Par purva virsmas un veģetācijas degradēšanos nosusināšanas rezultātā liecina pastiprināta makstainās spilves ieviešanās, purva vaivariņa un citu sīkrūmu dominēšana. Uz ilgstošu purva degradāciju norāda priedes, kurām raksturīga ātra augšana.

4.3.3.3. attēls. Nosusinoši grāvji Badnovas purvā DP „Vecumu meži” teritorijā. Foto: G. Grandāns.

Purvu biotopu sociālekonomiskā nozīme un ietekmējošie faktori

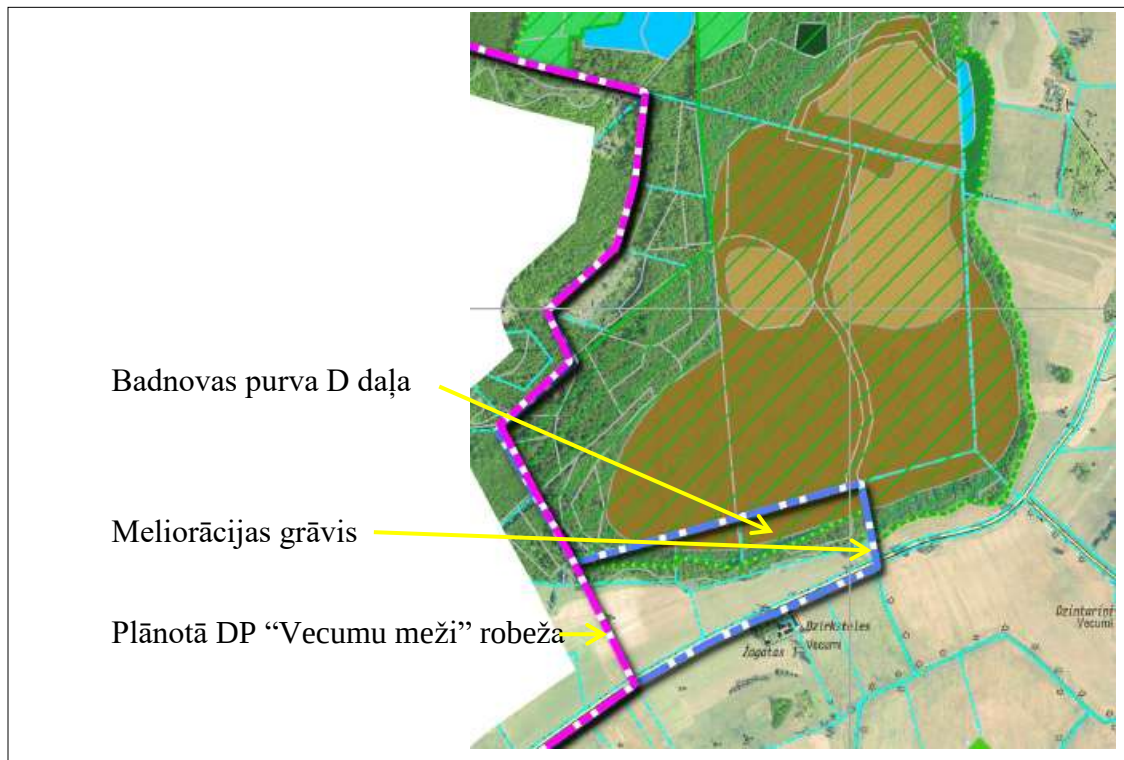
Augstā purva biotopi ir nozīmīgi kā dzērveņu lasīšanas vieta, jau sākotnēji Badnovas (Vecumu) purva aizsardzība tika nodrošināta tieši kā dzērvenāju liegumam. Pati dzērveņu lasīšana būtiski negatīvi neietekmē purvu biotopus, bet negatīva ietekme ir ar dzērveņu lasīšanu saistītajai purva izmīdīšanai un purvā atstātajiem sadzīves atkritumiem. Dzērveņu lasītājus nepieciešams izglītēt par nepieciešamību savus atkritumus neatstāt purvā, kā arī pēc iespējas neiemīt takas, kurās veidojas atklātas kūdras laukumi.

Purvi ir nozīmīgi ekosistēmas pakalpojuma sniegšanā teritorijas hidroloģiskā režīma stabilizēšanā.

Purvu biotopus būtiski ietekmē tajos izbūvētās meliorācijas sistēmas. Lai uzlabotu purva biotopa kvalitāti un nepieļautu purva tālāku degradāciju, ir nepieciešams veikt Badnovas purva pašreizējā hidroloģiskā režīma izpēti, izstrādāt pasākumu plānu purva hidroloģiskā režīma atjaunošanai, kā arī realizēt minētos pasākumus. Purva hidroloģiskā režīma atjaunošana veicinātu augstā purva dabisko atjaunošanos šobrīd degradētā augstā purva platībās, kā arī, iespējams, uzlabotu dzērveņu augšanas apstākļus.

Lai nodrošinātu labāku Badnovas (Vecumu) purva biotopu aizsardzību un atvieglotu hidroloģiskā režīma atjaunošanas pasākumu plānošanu un veikšanu (šajā purva daļā atrodas meliorācijas grāvis, kas tek no purva Z-D virzienā), ieteicams iekļaut DP “Vecumu meži” visu purvu, t.sk. tā D malu kopā ar piegulošajām teritorijām. Aizsargājamais purva biotops iekļaujams dabas lieguma zonā, pārējā teritorija – dabas parka zonā (skat. 4.3.3.4. attēlu).

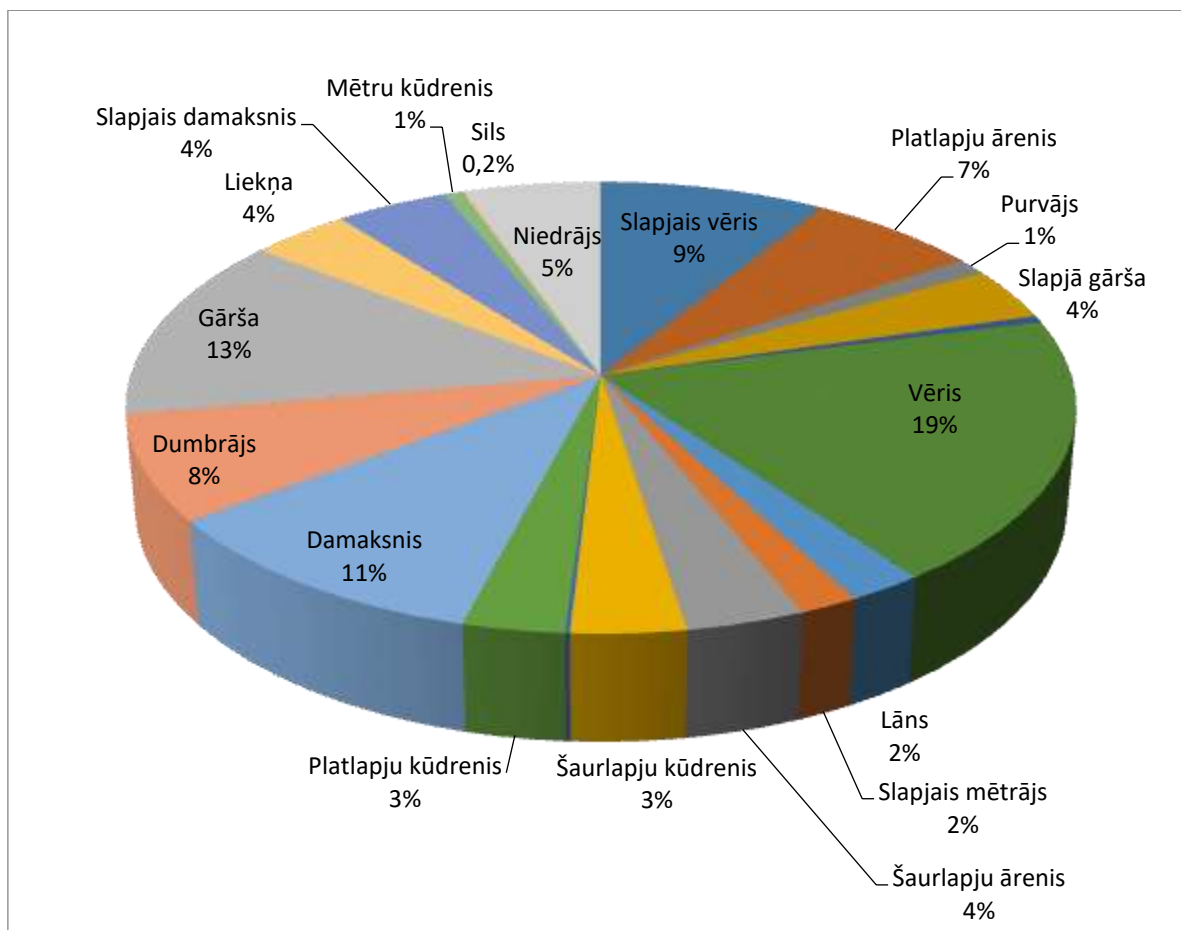
4.3.3.4. attēls. Ieteicamais dabas lieguma “Vecumu meži” paplašinājums, iekļaujot visu Badnovas purvu un tam piegulošo teritoriju.

4.3.4. Mežu biotopi

Mežu vispārējs raksturojums

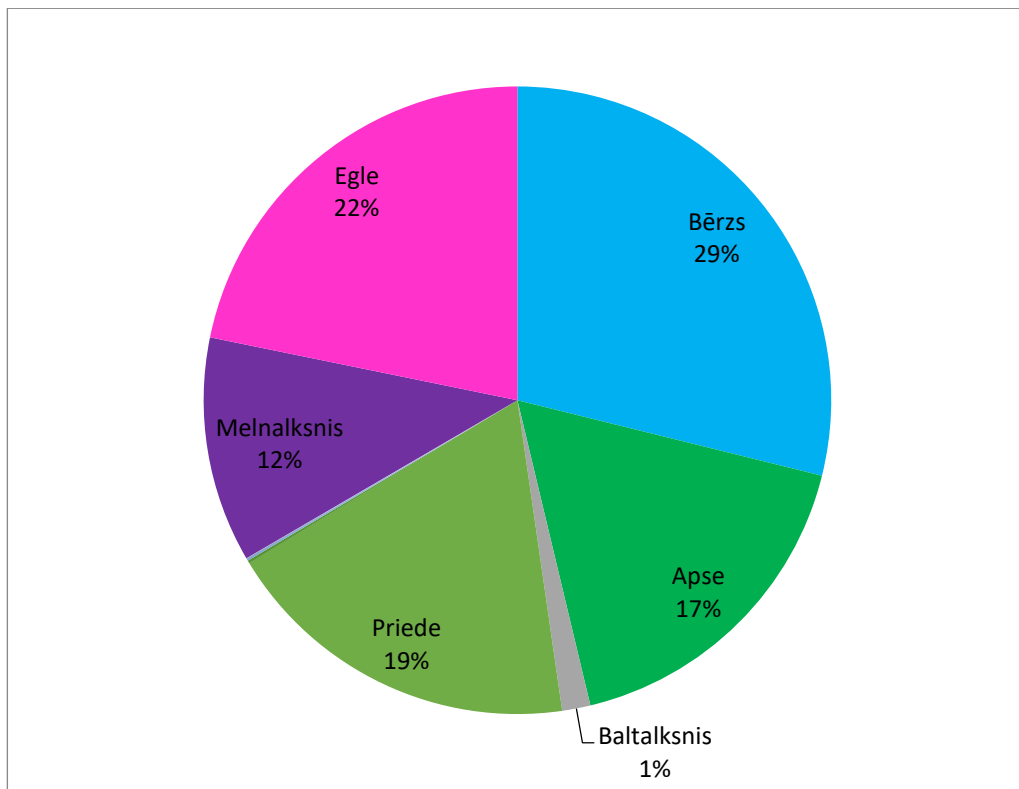
DP “Vecumu meži” meži aizņem 4103,2 ha jeb 52,11 % no kopējās platības. Meži DP “Vecumu meži” veido gan lielus masīvus, gan arī iekļaujas mozaīkveida mežu un lauku ainavā. Teritorijā dominē sausieņu rindas mežu augšanas apstākļu tipi, tie veido 45,61 % no mežu kopplatības, no tiem sastopami sils, mētrājs, lāns, vēris, damaksnis un gārša. Slapjaiņu rindas meži DP “Vecumu meži” teritorijā aizņem mazāku platību – 768,6 ha jeb 18,73 %, no tiem DP “Vecumu meži” teritorijā ir sastopami – slapjais mētrājs, slapjais vēris, slapjais damaksnis un slapjā gārša. Līdzīgu platību aizņem purvaiņi – 17,95 % no mežu teritorijas. No purvaiņu mežu tipu rindas sastopami: purvājs, niedrājs, dumbrājs un liekņa. Susinātie meži – kūdreņi (301,2 ha jeb 7,34%) un āreņi (425,4 ha jeb 10,37 %) ir atrodamī salīdzinoši mazākās platībās (skat. Mežaudžu plānu 5. pielikumā).

Dominējošie meža tipi DP “Vecumu meži” teritorijā ir vēris, damaksnis un gārša, kas aizņem attiecīgi 19, 11 un 13 % no mežu kopējās platības DP “Vecumu meži” teritorijā. Salīdzinoši lielu daļu aizņem arī slapjie vēri (362,0 ha jeb 8,82 %), dumbrāji (309,9 ha jeb 7,55 %) un niedrāji (215,9 ha jeb 5,26%). Citi mežu augšanas apstākļu tipi sastomi retāk, bet vismazāk ir silu – tikai 0,2 ha (skat. 4.3.4.1. attēlu) Meža tipu telpiskais izvietojums DP “Vecumu meži” teritorijā skatāms 4. pielikumā.

4.3.4.1. attēls. Meža augšanas apstākļu tipu sadalījums DP “Vecumu meži” teritorijā

DP “Vecumu meži” teritorijā dominē lapukoku mežaudzes, kas aizņem 59,61 % no mežu platībām. Skujukoku mežaudzes aizņem – 40,39 %. Izplatītākās lapukoku sugas ir bērzs (āra bērzs *Betula pendula* un purva bērzs *Betula pubescens*), apse *Populus tremula* un melnalksnis *Alnus glutinosa*. Retāk sastopami baltalkšņa *Alnus incana*, ošu *Fraxinus excelsior*, ozolu *Quercus robur*, blīgznu *Salix caprea* un liepu *Tilia cordata* meži. Izplatītākās skuju koku sugas ir priede *Pinus sylvestris* un egle *Picea abies* (skat. 4.3.4.2.attēlu).

4.3.4.2. attēls. Kokaudzes pirmajā stāvā valdošo koku sugu sadalījums DP “Vecumu meži” mežos

Aizsargājamie mežu biotopi

DA plāna izstrādes laikā apkopota visā DP “Vecumu meži” teritorijā veiktā mežu un purvu biotopu inventarizācija projekta “Eiropas Savienības nozīmes aizsargājamo biotopu inventarizācija Latvijā” ietvaros un izvērtēta sastopamo biotopu atbilstība ES nozīmes aizsargājamajiem biotopiem, vadoties pēc Eiropas Savienības nozīmes biotopu noteikšanas metodikas, kas apstiprināta ar Vides ministra 2010. gada 15. marta rīkojumu Nr. 93, un VARAM 2016. gada 22. jūlija rīkojumu Nr. 188 “Par Eiropas Savienības nozīmes biotopu izplatības un kvalitātes apzināšanas un darbu organizācijas metodikas apstiprināšanu”.

Mežu un purvu biotopu kartēšanu 2017. gada veģetācijas sezonā lielākajā daļā izpētes teritorijas veica Gaidis Grandāns, Uldis Ļoļāns un Renāte Ondzule. Izmantoti arī ekspertu Sandras Ikaunieces un Maksima Balalaikina dati par īpaši aizsargājamo biotopu kartējumu. DA plānā izmantoti arī LVM biotopu kartējuma dati (eksperte Diāna Marga).

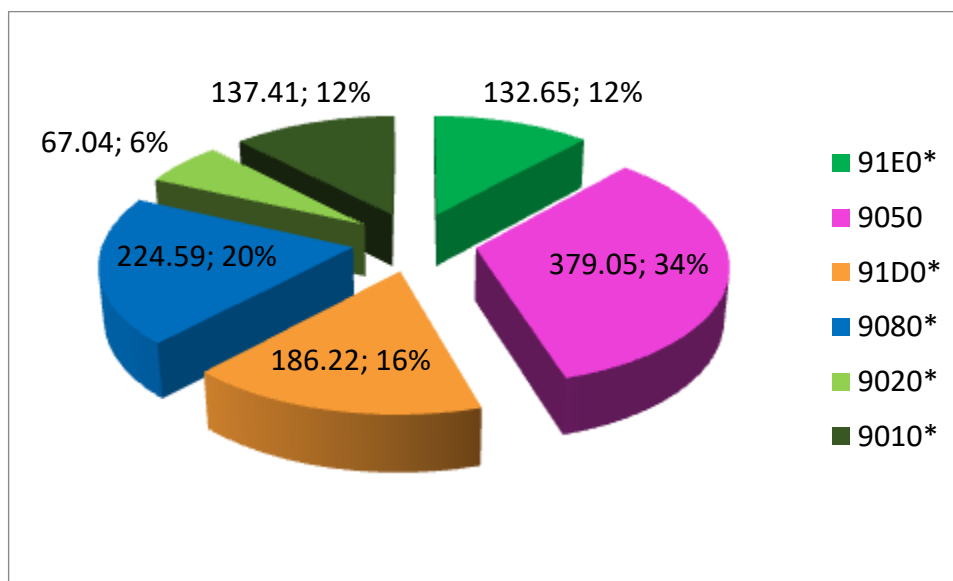
DP “Vecumu meži” aizsargājamo biotopu lielāko daļu jeb 91 % no visiem aizsargājamiem biotopiem veido tieši mežu biotopi. Mežu biotopi aizņem salīdzinoši lielu daļu no kopējās mežu platības – aptuveni 27,5 %. DP “Vecumu meži” sastopami šādi aizsargājamie mežu biotopi:

- Veci vai dabiski boreāli meži 9010** (12 % no aizsargājamiem mežu biotopiem),
- Veci jaukti platlapju meži 9020** (6 % no aizsargājamiem mežu biotopiem),
- Lakstaugiem bagāti egļu meži 9050* (34 % no aizsargājamiem mežu biotopiem),
- Staignāju meži 9080** (20 % no aizsargājamiem mežu biotopiem),

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

Purvaini meži 91D0* (16 % no aizsargājamiem mežu biotopiem),

Aluviāli meži (aluviāli krastmalu un palieņu meži) 91E0* (12 % no aizsargājamiem mežu biotopiem).

4.3.4.3. attēls. DP “Vecumu meži” sastopamo ES aizsargājamo mežu biotopu sadalījums.

Procentuāli visvairāk sastopami ir *Lakstaugiem bagāti egļu meži 9050* (skat. 4.3.3. attēlu). Gandrīz pusi (48 %) no visas aizsargājamo meža biotopu platības aizņem biotopi, kas ir saistīti ar pārmitriem augšanas apstākļiem, tie ir *Staignāju meži 9080**, *Purvaini meži 91D0** un *Aluviāli meži (aluviāli krastmalu un palieņu meži) 91E0**, kas visi ir arī ES prioritāri aizsargājami biotopi.

ES aizsargājamo biotopu platības un biotopu novērtējums apkopots 4.3.4.1. tabulā. Biotopu izvietojumu skatīt kartē 6. pielikumā.

4.3.4.1. tabula. ES aizsargājami mežu biotopi DP “Vecumu meži”

Biotopa kods ¹	Biotopa nosaukums	Platība, ha	% no teritorijas	Datu kvalitāte ²	Reprezentativitāte ²	Relatīvā platība ²	Saglabāšanās ²	Vispārējais novērtējums ²
9010*	Veci vai dabiski boreāli meži	137,41	1,74	G	C	C	B	B
9020*	Veci jaukti platlapju meži	67,04	0,85	G	C	C	B	B
9050	Lakstaugiem bagāti egļu meži	379,05	4,81	G	C	C	B	B
9080*	Staignāju meži	224,59	2,85	G	C	C	B	A
91D0*	Purvaini meži	186,22	2,36	G	C	C	B	B

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

91E0*	Aluviāli meži (aluviāli krastmalu un palieņu meži)	132,65	1,68	G	C	C	B	A
	Kopā	1226.94	14,31					

¹Saskaņā ar ES aizsargājamo biotopu Latvijā noteikšanas metodiku, kas apstiprināta ar vides ministra 15.03.2010. rīkojumu Nr.93.

²Saskaņā ar Eiropas Komisijas īstenošanas lēmumu (2011. gada 11. jūlijs) par formu, kādā sniedzama informācija par *Natura 2000* teritorijām (*izziņots ar dokumenta numuru C(2011) 4892*) (2011/484/ES)

Datu kvalitāte: G – laba, M – viduvēja, P – slikta; Reprezentativitāte (attiecīgā dzīvotņu veida reprezentativitāte konkrētajā teritorijā): A - izcila reprezentativitāte, B - laba reprezentativitāte, C - nozīmīga reprezentativitāte, D - nenozīmīga klātbūtne (šajā gadījumā tālākās sadaļas “relatīvā platība”, “saglabāšanās” un “vispārējais novērtējums” tālākos laukus neaizpilda); Relatīvā platība (teritorijas platība, ko aizņem dabisko dzīvotņu veids, attiecībā pret kopējo platību, kuru valstī aizņem minētais dabisko dzīvotņu veids): A: $100 \geq p > 15 \%$; B: $15 \geq p > 2 \%$; C: $2 \geq p > 0 \%$; Saglabāšanās: A - izcila saglabāšanās pakāpe, B - laba saglabāšanās pakāpe, C - viduvēja vai zema saglabāšanās pakāpe; Vispārējais novērtējums: A - izcila vērtība, B - liela vērtība, C - ievērojama vērtība.

Salīdzinot *Natura 2000* standarta datu formā atrodamo informāciju par īpaši aizsargājamo mežu biotopu platībām DP “Vecumu meži”, konstatētas būtiskas atšķirības (skat. 4.3.4.2. tabulu). Tas skaidrojams ar detalizētāku biotopu kartēšanu Dabas skaitīšanas ietvaros, apmeklējot gandrīz visus meža nogabalus, kuros potenciāli iespējams kāds īpaši aizsargājamais meža biotops. Izstrādājot 2004. gada DA plānu, biotopu kartēšana nav notikusi visā DP “Vecumu meži” teritorijā. Dažās situācijās biotopu kartēšana nepārprotami notikusi kamerāli, jo pat pēc precizētas ES biotopu noteikšanas metodikas, dabā konstatēts būtiski atšķirīgs biotops, kas sukcesijas rezultātā nevarēja izmainīties tik īsā laikā periodā. Atšķirīgās biotopu noteikšanas metodikas un dažādo teritorijas apsekošanas līmeņu dēļ nav iespējams objektīvi spriest par ES nozīmes aizsargājamo biotopu platību izmaiņām periodā kopš iepriekšējā DA plāna apstiprināšanas.

Aluviālu mežu 91E0* platības samazināšanās saistīta ar precizētu ES biotopu noteikšanas metodiku, daļa no iepriekš kartētajiem aluviālajiem mežiem pieskaitīti pie staignāju mežiem.

Vecu vai dabisku boreālu mežu platība samazinājusies, precizējot ES biotopu noteikšanas metodiku, jo iepriekš kartētie 9010* biotopi tagad pieskaitīti pie lakstaugiem bagātiem egļu mežiem 9050 (iepriekš netika izdalīti) vai vecu jauktu platlapju mežu 9020* otrā varianta – mežaudzes ar bioloģiski vecām apsēm un platlapju paaugu, izteikti nemorālu zemsedzes veģetāciju.

4.3.4.2. tabula. DP “Vecumu meži” konstatēto ES nozīmes aizsargājamo biotopu platības izmaiņu izvērtējums.

Biotopa kods	Biotopa nosaukums	Natura 2000 datu bāze, standarta datu forma (ha)	DAP izstrādes gaitā iegūtie dati (ha)	Starpība	Platību izmaiņu iemesli
9010*	Veci vai dabiski boreāli meži	164,48	137,41	-27,07	Precizēta ES biotopu noteikšanas metodika
9020*	Veci jaukti	0	67,04	+67,04	Precizēta ES biotopu

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

	platlapju meži				noteikšanas metodika
9050	Lakstaugiem bagāti egļu meži	0	379,05	+379,05	Precizēta ES biotopu noteikšanas metodika, iepriekš netika nodalīts un kartēts
9080*	Staignāju meži	26,43	224,59	+198,16	Precizēta ES biotopu noteikšanas metodika
91D0*	Purvaini meži	185,68	186,22	+0,54	Precizēta ES biotopu noteikšanas metodika
91E0*	Aluviāli meži	173,51	132,65	-40,86	Precizēta ES biotopu noteikšanas metodika

9010* Veci vai dabiski boreāli meži

Biotops kopumā DP “Vecumu meži” teritorijā apzināts 137,41 ha lielā platībā, kas ir 12 % no DP “Vecumu meži” konstatētajiem aizsargājamiem mežu biotopiem.

Teritorijā konstatēti trīs šī biotopa varianti:

- 9010* 1. variants 62,2 ha,
- 9010* 2. variants 7,6 ha,
- 9010* 3. variants 50,6 ha.

Biotopam atbilst gan dabiski veci meži, gan jauni meži, kas dabiski attīstījušies pēc ugunsgrēkiem un pieder pie *Vaccinio-Piceetea* mežu klases. Valstī biotops sastopams nelielās platībās un ir stipri fragmentēts. Biotopa struktūrā nozīmīga sastāvdaļa ir mirusī koksne dažādās sadalīšanās pakāpēs – sausokņi un kritālas, dažādvecuma koki, īpaši nozīmīga ir bioloģiski vecu koku klātbūtne.

Salīdzinoši lielās platībās konstatēts **tipiskais biotopa variants** (1. variants), kur mežaudzes pirmajā stāvā dominē parastā priede un *Pinus sylvestris* un parastā egļu *Picea abies*, piemistojumā parastā apse *Populus tremulus* un āra bērzs *Betula pendula*.

Zemsedzi veido boreāliem mežiem tipiskās sugas – niedru ciesa *Calamagrostis arundinacea*, meža zaķskābene *Oxalis acetosella*, mellene *Vaccinium myrtilloides*, brūklene *Vaccinium vitis-idae* u.c. Sūnu stāvā izteikti dominē Šrēbera rūsa *Pleurozium schreberi* un spīdīgā stāvaine *Hylocomium splendens*, divzobes *Dicranum spp.*

Lielākā daļā no poligoniem novērtēti kā labas kvalitātes dabiskais meža biotops. Izcilas kvalitātes dabiskā meža biotopam atbilstošas mežaudzes nav konstatētas.

Labas kvalitātes boreālo mežu biotopa tipiskajā variantā konstatētas DMB indikatorsugas: līklapu novellija *Nowellia curvifolia*, rudens džeimsonīte *Jamesoniella autumnalis*, Vulfa sfagns *Sphagnum wulfianum*, priežu cietpiepe *Phellinus pini*. Uz vecām apsēm konstatētas DMB indikatorsugas: pumpurainā akrokordija *Acrocordia gemmata*, īssetas nekera *Neckera pennata*, tievā gludlape *Homalia trichomanoides*, milzu cietpiepe *Phellinus populicola*, iesarkanā bacīdija *Bacidia rubella*. Uz veco apšu stumbriem konstatētas arī DMB specifiskās sugas: plaušķērpis *Lobaria pulmonaria*, caurumainā menegacija *Menegazzia tenebrata*, cetrēlijas *Cetrelia sp.* Uz skuju koku kritālām konstatētas DMB specifiskās sugas Hella *Anastrophyllum hellerianum*, kailā apaļlape *Odontoschisma denudatum*, rožainā piepe *Fomitopsis rosea*, tumšbrūnā cietpiepe *Phellinus ferrugineofuscus*, centrēdzes flēbija *Phlebia centrifuga*. No citām Latvijā reti sastopamām

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai
sugām konstatēta piepju jungūnija *Junghuhnia pseudozilingiana*, rindu flēbija *Phlebia serialis*.

Atsevišķos poligonos konstatētas senas deguma rētas uz koku stumbriem, tomēr nevienā no apsekotajiem poligoniem nav konstatētas nesenas degšanas pazīmes.

Dažos nogabalos kā vērtība jāizceļ vecās, atsveķotās priedes.

No aizsargājamām vaskulāro augu sugām dabiskos boreālos mežos konstatēts gada staipeknis *Lycopodium annotinum* un apdzira *Huperzia selago*.

Kompleksi ar īpaši aizsargājamo biotopu *Purvaini meži 91D0** ir nozīmīga medņa *Tetrao urogallus (9010** biotopa lietussargsuga) dzīvotnes sastāvdaļa.

Biotopa **otrais variants** ar daļēji atbilstošu zemsedzi konstatēts samērā nelielā platībā, trīs poligonos ar kopējo platību 7,8 ha.

Mežaudzes pirmajā stāvā dominē parastā priede, parastā egļe, piemistrojumā parastā apse, āra bērzs, parastais ozols *Quercus robur*. Krūmu stāvā dominē parastā lazda *Corylus avellana* un parastais sausserdis *Lonicera xylosteum*.

Zemsedzi veido boreāliem mežiem tipiskās sugas – niedru ciesa, meža zaķskābene, ziemeļu kaulene *Rubus saxatilis*, mellene. Sūnu stāvā izteikti dominē Šrēbera rūsaīne un spīdīgā stāvaine.

Kā vidējas kvalitātes potenciālais dabiskā meža biotops šis biotopa variants konstatēts 6,83 ha platībā, 0,76 ha platībā – kā labas kvalitātes dabiskais meža biotops.

4.3.4.4. attēls. ES nozīmes aizsargājamā biotopa 9010* *Veci vai dabiski boreāli meži* trešais variants DP „Vecumu meži”. Foto: G. Grandāns.

Biotopa **trešais variants** izveidojies, susināšanās rezultātā pārveidojoties kādreizējiem purvainajiem mežiem. Notikusi ievērojama kūdras slāņa mineralizēšanās un veģetācija attīstījusies boreālo sausieņu mežu virzienā.

Mežaudzes pirmajā stāvā dominē parastā priede, parastā egļe. Bieži blīvs otrais stāvs un pamežs, kur dominē parastā egļe. Stipri susinātos biotopos krūmu stāvā dominē parastais krūklis *Frangula alnus*. Zemsedze samērā nabadzīga, dominē meža zaķskābene, mellene, brūklene. Sūnu stāvā izteikti dominē Šrēbera rūsaīne un spīdīgā stāvaine. Nelielā skaitā sastopami arī sfagni. Biotopā esošais mikroklimats un dabiskiem meža biotopam raksturīgās struktūras nodrošina izcilus apstākļus Hellera ķīļlapei, kas atsevišķos poligonos konstatēta ļoti lielā skaitā, tajā skaitā arī uz neliela diametra skujkoku kritālām.

Susināšanās ietekmē izveidojušies arī piemēroti apstākļi gada staipekņim, bieži šī biotopa varianta mežaudzēs konstatētas plašas gada staipekņa audzes.

Labas kvalitātes dabiska meža biotopa kritērijiem atbilstoša mežaudze konstatēta 26,3 ha platībā.

Vidējas vai labas kvalitātes potenciālajam dabiska meža biotopa kritērijiem atbilstoša mežaudze konstatēta 24,3 ha platībā.

9050 Lakstaugiem bagāti egļu meži

Biotops DP “Vecumu meži” teritorijā apzināts 379,05 ha lielā platībā, kas ir 34 % no DP “Vecumu meži” konstatētajiem aizsargājamajiem mežu biotopiem.

Teritorijā konstatēti divi šī biotopa varianti:

- 9050* 1. variants (sausieņu) 366,3 ha,
- 9050* 3. variants (susinātais) 11,9 ha.

Lakstaugiem bagāti egļu meži ir samērā rets dabiskās mežu veģetācijas veids Latvijā, kas reprezentē boreonemorālās zonas īpatnības – skujkoku mežaudzi kombinācijā ar platlapju mežiem raksturīgām zemsedzes sugām. Nozīmīgs biotops reto sugu populācijām, kas saistītas ar egļu mežiem un nemorālu veģetāciju (Ikaunieca et al. 2015).

Šie meži līdzinās biotopa 9010* Veci vai dabiski boreāli meži 2. variantam ar daļēji atbilstošu veģetāciju (DAP 2017). Mežaudzēs pirmajā un otrajā stāvā dominē parastā egļe, un vismaz 30% zemsedzes veģetācijas veido platlapju mežu sugas. Zemsedzē vērojama liela lakstaugu sugu daudzveidība, nereti sastopamas papardes. Šajā biotopā nereti novērojami egļu astoņzobu mizgraužu *Ips typographus* bojājumi vai vēja ietekme. Mizgraužu ietekmes rezultātā veidojas stāvoši nokaltuši koki plašākās teritorijās vai dažāda lieluma laucēs. Abi procesi vērtējami kā dabiski traucējumi, kuri bioloģiski vērtīgā mežaudzē tikai paaugstina tās vērtību.

DP “Vecumu meži” teritorijā dominē biotopa **Lakstaugiem bagāti egļu meži 1. variants**. Kokaudzes pirmajā stāvā dominē parastā egļe, parastā apse, āra bērzs; otrajā stāvā – parastā egļe, āra bērzs, krūmu stāvā – egļe kopā ar platlapju sugām, parastā lazda, parastais sausserdis. Zemsedzi veido nemorālo sugu dominante: vārpainā krauklene *Actaea spicata*, baltais vizbulis *Anemone nemorosa*, zilā vizbulīte *Hepatica nobilis*, pavasara dedestīņa *Lathyrus vernus*, parastā kumelīpēda *Asarum europaeum*, dzeltenā zelnātrīte

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai
Galeobdolon luteum, smaržīgā madara *Galium odoratum*, meža zaķskābene, cietā virza *Stellaria holostea* u.c.

Lielākajā daļā poligonu lakstaugiem bagāto mežu kvalitāte vērtēta kā laba un tie atbilst dabisku meža biotopu kritērijiem. Konstatēti arī izcilas kvalitātes dabiskie meža biotopi. Ar mirušo koksni bagātie poligoni ir nozīmīga reto un īpaši aizsargājamo sēņu atradne. Tā lakstaugiem bagātajos egļu mežu biotopos konstatētas Latvijā ļoti retas sēņu sugas: sarainā rūssassēne *Asterodon ferruginosus* un šokolādes jungūnija *Junghunnia collabens*.

4.3.4.5. attēls. ES nozīmes aizsargājamā biotopa 9050* *Lakstaugiem bagāti egļu meži* pirmais (tipiskais) variants DP „Vecumu meži”. Foto: G. Grandāns.

Lakstaugiem bagāto egļu mežu **susinātais variants** (3. variants) konstatēts 11,9 ha platībā.

Kokaudzes pirmajā un otrajā stāvā eglē. Mežaudzes susinātas, atsevišķos poligonos pirmajā stāvā dominē melnalksnis. Zemsedzi veido sievpapardes *Athyrium filix-femina*, dzeltenā zeltnātrīte, meža zaķskābene, vietām daudz mitrāku augteņu augu – lēdzerkste *Cirsium oleraceum*, purva cietpiene *Crepis paludosa*. Sūnu stāvā dominē platlapu knābīte *Eurhynchium angustirete*

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

9080* Staignāju meži

Biotops AAA apzināts 224,59 ha lielā platībā, kas ir 20 % no visiem DP “Vecumu meži” aizsargājamiem mežu biotopiem.

Staignāju meži ir pārmitri lapu koku meži, kas atrodas pastāvīgā virszemes ūdeņu ietekmē, un periodiski applūst. Samērā rets dabiskās mežu veģetācijas veids Latvijā, kurš aizņem aptuveni 0,3 % no Latvijas teritorijas (Conservation status of., 2013). Pēdējos 50-60 gados samērā plašas biotopa platības tika daļēji vai pilnībā degradētas nosusināšanas rezultātā (Auniņš 2013).

Lai šādi meži varētu ilglaicīgi pastāvēt, nepieciešams atbilstošs mitruma režīms un koku stāva nepārtrauktība. Nedabiska applūdinājuma vai plašas kailcirtes dēļ krūmi un lakstaugi var nomākt melnalkšņa pašatjaunošanos (Priedītis 2000).

Teritorijā esošie labas kvalitātes melnalkšņu staignāju meži ir nozīmīgi visas Latvijas kontekstā.

Teritorijā konstatēti trīs biotopa varianti:

- 9080* 1.variants 167,09,
- 9080* 2.variants 10,9 ha,
- 9080* 3.variants 27,84 ha.

4.3.4.6. attēls. ES nozīmes aizsargājamā biotopa 9080* *Staignāju meži* pirmais (tipiskais) variants DP „Vecumu meži”. Foto: G. Grandāns.

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

Staignāju mežu 1. variantam raksturīga mozaīkveida veģetācijas struktūra bez izteikti dominējošām sugām un pārmitras augsnes, kas periodiski applūst, raksturīgs izteikts mikrolieljefs (ciņainums). Tipiskās kokaudzi veidojošās sugas šeit ir melnalksnis *Alnus glutinosa*, piemistrojumā purva bērzs *Betula pubescens*. Zemsedzē: parastā sievpaparde, krastmalu grīslis *Carex acutiformis*, pagarinātais grīslis *Carex elongata*, purva madara *Galium palustre*, purva skalbe *Iris pseudacorus*, Eiropas vilknadze *Lycopus europaeus*, parastā zeltene *Lysmachia vulgaris*, purva rūgtidile *Peucedanum palustre*, platlapu cemere *Sium latifolium*, bebrukārklīšs *Solanum dulcamara*.

Biotops sastopams visā DP “Vecumu meži” teritorijā. Absolūti lielākā daļa no konstatētajiem staignāju biotopiem atbilst dabisku meža biotopu kritērijiem un to kvalitāte novērtēta kā laba. Konstatēti arī izcilas kvalitātes poligoni. Konstatētas vitālas Latvijā reto un īpaši aizsargājamo ķērpju sugu: caurumainās menegācijas un cetrēliju atradnes.

Staignāju meži 2. variants = biotopa veidošanās fāze – jaunas mežaudzes ar staignāju mežiem tipiskiem augsnes un ūdens režīma apstākļiem. Zemsedzē iespējama viena vai vairāku augu dominance. Koku stāvā dominē purva bērzs *Betula pubescens* un melnalksnis. Zemsedzē: parastā sievpaparde, pagarinātais grīslis, purva cietpiene, parastā vīgrīze *Filipendula ulmaria*, dzeloņainā ozolpaparde *Dryopteris carthusiana*, krastmalu grīslis, purva skalbe.

Daži no poligoniem ekspansīvi aizauguši ar niedri *Phragmites australis*, tomēr joprojām atbilst biotopa noteikšanas minimālajiem kritērijiem.

Staignāju meži 3. variants – biotopa degradācijas fāze. Kokaudzes pirmajā stāvā dominē melnalksnis un egle. Zemsedzē joprojām sastopamas staignāju mežiem raksturīgās augu sugas, tomēr samērā daudz sugu, kas ir tipiskas lakstaugiem bagātu egļu mežu biotopiem, piemēram, parastā bitene *Geum rivale*. Turpinoties susināšanās procesiem, sagaidāms, ka sukcesijas gaitā šie biotopi pāries lakstaugiem bagātu egļu mežu susinātā variantā (9050_3 virzienā).

91D0* Purvaini meži

Biotops DP “Vecumu meži” apzināts 186,22 ha lielā platībā, kas ir 16 % no aizsargājamo mežu biotopu kopējās platības.

Purvaini meži ir skujukoku un lapukoku meži periodiski pārmitrās minerālaugsnes līdz slapjās, barības vielām nabadzīgās kūdras augsnes ar pastāvīgi augstu gruntsūdens līmeni. Zemsedzei raksturīga liela sīkkrūmu izplatība, grīšļi un sfagni. Biotops aizņem ap 3 % no Latvijas teritorijas (Ikaunieca 2017).

Tie veidojušies nabadzīgās, skābās kūdras augsnes, kur ūdens pieplūdi nodrošina nokrišņi.

Teritorijā konstatēti trīs biotopa varianti:

- 91D0* 1.variants 165,53 ha,
- 91D0* 2.variants 17,2 ha,
- 91D0* 3.variants 7,85 ha.

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

Purvainu mežu 1. variantā izvērtēto poligonu kvalitāte laba un vidēja, lielākā daļa atbilst DMB kvalitātei. Tomēr kopumā teritorijā esošie purvainie meži ietekmēti apkārtnē esošās plašās meliorācijas rezultātā un to kvalitāte pasliktinās. Kokaudzi veido parastā priede. Zemsedzē mozaīkveidā sastopami purviem raksturīgie sīkkrūmi purva vaivariņš, zilene, ārkāusa kasandra. Lakstaugu stāvā dominē makstainā spilve, dzērvene *Oxycoccus palustris*, lācene *Rubus chamaemorus* u.c. Sūnu stāvā dominē dažādas sfagnu sugas *Sphagnum angustifolium*, *Sphagnum magellanicum* u.c. No DMB indikatoru sūgām uz kritālām atrodama sūna līklapu novēlija, nelielā skaitā arī Hellera ķīļlape un kailā apaļlape. Nozīmīga medņu dzīvotne un riesta vieta.

4.3.4.7. attēls. ES nozīmes aizsargājamā biotopa 91D0* *Purvaini meži* pirmais (tipiskais) variants DP „Vecumu meži”. Foto: G. Grandāns.

Purvainu mežu 2. variants – slapjaini, ar dažkārt tikko veidoties sākušu kūdras slāni. Konstatēti samērā nelielā platībā (17,2 ha). Biotops bieži ar staignāju mežu iezīmēm un reizēm apgrūtināti nodalāms. Nav vai nelielā platībā konstatēti purviem raksturīgie sīkkrūmi, bieži sastopamas niedres.

Purvainu mežu 3. variants – nosusinātie meži, kuros iespējama biotopa atjaunošana. Konstatēts vienā poligonā 7,85 ha platībā. Biotops novērtēts kā izcilas kvalitātes dabiskais meža biotops. Mežaudzes pirmajā stāva dominē parastā egļe, parastā priede un apse. Sūnu

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai stāvā dominē sfagnu *Sphagnum* ģints sūnas. Kā iespējama atjaunošanas pasākums norādīta hidroloģisko apstākļu optimizēšana.

91E0* Aluviāli meži (aluviāli krastmalu un palieņu meži)

Biotops DP “Vecumu meži” apzināts 132,65 ha lielā platībā, kas ir 12 % no teritorijas kopējās platības.

Saistībā ar biotopu Aluviāli meži (aluviāli krastmalu un palieņu meži) pilnīgāks priekšstats ir tikai par asociācijām *Carici remotae-Fraxinetum* un *Pruno-Fraxinetum*. Tās ir mazā kopplatībā, bet fragmentāri izplatītas visā valstī (Priedītis, 1993; Priedītis, 1999; Priedītis, 2002; Mangale, 2005; Bambi, 2003; Biotopu rokasgrāmata..., 2004). Galvenokārt pamatojoties uz informāciju par minētajām augu sabiedrībām, novērtēts, ka biotops kopumā aizņem ap 0,1% no valsts teritorijas (Conservation status of..., 2013).

Teritorijā konstatēti divi biotopa varianti:

- 91E0* 1.variants 106,26 ha,
- 91E0* 3.variants 25,4 ha.

Aluviālu mežu 1. variants – pārmitrie platlapju meži, kur dominē melnalksnis un osis. Teritorijā sastopami vienmērīgi. Bieži aluviālu mežu poligoni mijas ar melnalkšņu staignāju biotopiem. Ekoloģiski īpaši nozīmīgs ir vairāk nekā 70 ha lielais aluviālā meža vienlaidus poligons DP “Vecumu meži” ziemeļu daļā, Nīdrupītes tiešā tuvumā. Kopumā labas kvalitātes biotopi, tomēr daļa kādreizējo aluviālo mežu susināšanās ietekmē degradējušies; vecākās degradētās mežaudzes daļā gadījumu atbilst lakstaugiem bagātu egļu mežu 3. variantam.

Mežaudzes pirmajā stāvā dominē melnalksnis un osis, mazākās proporcijās bērzs un egļu. Lakstaugu stāvā dominē sievparade, rūgtā ķērsa *Cardamine amara*, pamīšlapu pakrēslīte *Chrysosplenium alternifolium*, lēdzerkste, vīgrieze, pļavas bitene u.c.

Aluviālu mežu 3. variants – pārmitrie platlapju meži, kur mežaudze daļēji degradēta. Konstatēts 25,4 ha platībā. Dominē aluviāliem mežiem raksturīgas sugas, atsevišķos poligonos konstatēta parastās nātres *Urtica dioica* ekspansija. Kopumā labas kvalitātes biotopi, tomēr daļa kādreizējo aluviālo mežu susināšanās ietekmē jau pilnībā degradējušies; vecākās degradētās mežaudzes daļā gadījumu šobrīd kartētas kā lakstaugiem bagātu egļu mežu 3. variants.

9020* Veci jaukti platlapju meži

Biotops DP “Vecumu meži” teritorijā apzināts 67,04 ha lielā platībā, kas ir 6 % no aizsargājamiem mežu biotopiem

Biotopam atbilst veci, dabiski platlapju meži pārejas joslā starp boreālajiem skujkoku mežiem un vasarzaļajiem lapu koku hemiboreālajiem mežiem, kas pieder pie Eiropas platlapju klases mežiem (Laiviņš 2014). Rets dabiskās mežu veģetācijas veids Latvijā, kurš aizņem aptuveni 0,13 % no Latvijas teritorijas (Conservation status of..., 2013).

Teritorijā konstatēti divi biotopa varianti:

- 9020* 2. variants - 38,93 ha,
- 9020* 4. variants - 0,94 ha.

Veci jaukti platlapju meži 2. variants – kokaudzē dominē bioloģiski vecas apses. Raksturīga platlapju paauga un biotopam raksturīgais pavasara aspekts zemsedzē. Teritorijā sastopams samērā bieži. Apsektie poligoni atbilst labas vai izcilas kvalitātes dabisku meža biotopu kritērijiem. Mežaudzē pirmajā stāvā dominē vecas, lielu dimensiju apses. Otrajā stāvā dominē egles un platlapji, galvenokārt liepas. Pamežā daudz platlapju, lazdas u.c. Uz bioloģiski vecajam apsēm vietām lielā blīvumā DMB indikatorsugas īssetas nekera, iesarkanā bacīdija *Baccidia rubella*. Samērā bieži konstatēts arī plaušķērpis, sīkpunktainā artonija *Arthonia byssacea*. Skujkoku kritālas nozīmīgas reto sēņu sugu eksistencei.

4.3.4.8. attēls. ES nozīmes aizsargājamā biotopa 9020* *Veci jaukti platlapju meži* otrais variants DP „Vecumu meži”. Foto: G. Grandāns.

Veci jaukti platlapju meži 3. variants - mistrotas priežu un platlapju audzes, izveidojušās senākās lauksaimniecībā izmantotās teritorijās platlapjiem piemērotās augsnēs (pļavās, ganībās), kurās kā pioniersuga pirmajā stāvā parasti ir ieaugusi priede, kas var dominēt, bet visos gadījumos ir izveidojies raksturīgais platlapju otrais stāvs vai paauga, kā arī biotopam raksturīgā zemsedze.

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

Konstatēts tikai vienā poligonā 0,94 ha platībā. Biotops raksturots kā vidējas kvalitātes potenciālais dabiskais meža biotops. Pirmajā dominē liepa, melnalksnis, kļava, āra bērzs, parastā egļe, apse, ozols. Otro stāvu veido egļe, kļava un liepa. Pameža un krūmu stāvā platlapji un lazda.

Mežu biotopu sociālekonomiskā nozīme

Meža sociālekonomiskā vērtība bieži tiek saprasta galvenokārt ar tā koksnes vērtību, taču tas ir pretrunā ar labvēlīga aizsardzības statusa saglabāšanu aizsargājamajos mežu biotopos. Īpaša vērtība piemīt ES aizsargājamiem biotopiem, kuri ir bagāti ar struktūrelementiem – ar ķērpjiem, sūnām un sēnēm apaugušajiem kokiem, kritālām un sausokņiem, kā arī ar lielo vaskulāro sugu daudzveidību. Mežsaimniecība ir nozīmīga gan teritorijā esošajiem privātajiem mežu īpašniekiem, gan mežizstrādē un meža apsaimniekošanas darbos iesaistītajiem vietējiem iedzīvotājiem (gan valsts, gan privātā valdījumā esošajās mežaudzēs).

Mežu ekosistēmas pakalpojumu funkcija izpaužas arī kultūras pakalpojumu sniegšanā, jo mežiem ir augsta ainaviskā un estētiskā vērtība. DP “Vecumu meži” mežaudzēm ir augsts dabas tūrisma potenciāls, tomēr teritorijā pagaidām nav izbūvēta nekāda tūrisma infrastruktūra. Īpaši nozīmīgas ir mežaudzes ar augstu bioloģisko daudzveidību visām organismu grupām.

DP “Vecumu meži” teritorijā esošie mežu un purvu biotopi nodrošina labvēlīgus vairošanās un barošanās apstākļus lielajiem pārnadžiem, kas ir nozīmīgs medību resurss.

Teritorijā notiek ogu un sēņu ieguve gan pašpatēriņam, gan nodošanai tālākai pārstrādei, sezonāli sniedzot nozīmīgu ekonomisko ieguvumu vietējiem iedzīvotājiem.

Aizsargājамie meža biotopi ir vērtīgs zinātniskās pētniecības objekts. Jāņem vērā nepieciešamība pēc terminētās uzturēšanās atļaujas pierobežas joslā.

Mežu biotopus ietekmējošie faktori

Biotopu, kas ir saistīti ar pārmitriem augšanas apstākļiem: *Staignāju meži 9080**, *Purvaini meži 91D0** un *Aluviāli meži (aluviāli krastmalu un palieņu meži) 91E0** aizsardzībai jo sevišķi svarīga ir esošā hidroloģiskā režīma saglabāšana, kā arī ir jāizvērtē buferjoslu saglabāšana ap biotopu veidiem, kas ir atkarīgi no noteikta hidroloģiskā režīma pastāvēšanas. To tiešā tuvumā esošos nogabalos veiktas galvenās cirtes var būtiski izmainīt mitruma režīmu aizsargājamā biotopā un samazināt tā kvalitāti pat tādā gadījumā, ja darbība nenotiek aizsargājamā biotopa teritorijā.

Lielākās vienlaidus biotopa *Purvaini meži 91D0** platības saistītas ar medņu rieta vietām: Žīguru masīva 188. un 208. kvartālā (izveidots mikroliegums un RR, DL zonas), Vecumu masīva 245, 249 un 253. kvartālā (iekļauts RR un DL zonās). Šajā teritorijā jāsabalansē medņu riestu kopšanas un biotopa kopšanas pasākumi.

Aizsargājamo mežu biotopu poligoni 162,57 ha platībā atrodas savrup no DP noteiktajām RR un DL zonām, bet aizsargājamo mežu biotopu robežas 778.3 ha platībā nesakrīt ar DP noteiktajām RR un DL zonām, to aizsardzību pilnībā nenodrošina DP noteiktais funkcionālais zonējums. Līdz ar to ir nepieciešams koriģēt DL un RR zonu robežas, iekļaujot ES nozīmes aizsargājamajos mežu biotopus tajās pilnībā.

Nozīmīgākais meža biotopus ietekmējošais faktors ir mežsaimnieciskā darbība. Mežsaimnieciskā darbība var gan iznīcināt biotopu, veicot kailcirti, galveno cirti un izlases cirti, gan pazemināt tā kvalitāti. Tāpat mežsaimnieciskā darbība biotopa tiešā tuvumā var negatīvi ietekmēt mikroklimatu plašākā teritorijā un radīt būtisku, negatīvu ietekmi. Kā mežsaimnieciskās darbības visapdraudētākie biotopi teritorijā jāuzskata melnalkšņu staignāji 9080*, aluviāli meži 91E0* un purvaini meži 91D0* (īpaši visu šo biotopu tipiskie varianti). Samērā daudz pieaugušu mežaudžu šobrīd neatbilst biotopu noteikšanas minimālajām prasībām, jo tajās nesen veikta mežsaimnieciskā darbība (izlases cirte) – nav dabiskiem meža biotopiem raksturīgo struktūru, konstatēts liels ekspansīvo sugu procentuālais segums, netipiska veģetācija u.c.

Visā teritorijā pēdējos gadu desmitos ir izcirstas būtiskas mežu platības, no kurām daļa ir bijusi vērtīgi aizsargājami meža biotopi. Daudzviet sastopamas mežaudzes, kas vēl neatbilst aizsargājama meža biotopa kvalitātes kritērijiem, bet, neiejaucoties dabiskajos procesos, to kvalitāte tuvākajos 10–20 gados strauji palielināsies un var sasniegt aizsargājama biotopa nosacījumus. Šīs vietas ir būtiskas biotopu agregāciju palielināšanai un kopējās dabas lieguma ekoloģiskās vērtības paugstināšanai (Ikauniece 2017).

Viens no būtiskākajiem ietekmējošajiem faktoriem ir meliorācija. Lielākajā daļā meliorēto meža platību susināšanas darbi notikuši XX gadsimta. 60. gados, un to negatīvā ietekme uz dabas vērtībām ir būtiska. Meža meliorācijas sistēmu atjaunošana un izveide, meža autoceļu rekonstrukcija ir notikusi arī laika periodā pēc DP “Vecumu meži” nodibināšanas un DA plāna apstiprināšanas. Biotopu melnalkšņu staignāji 9080*, aluviāli meži 91E0* un purvaini meži 91D0* kvalitātes nodrošināšanā būtisks ir stabils un biotopa attīstībai labvēlīgs hidroloģiskais režīms. Meža masīvos, kuros notikusi meliorācija, kādreizējie purvainie meži 91D0* šobrīd atbilst labas kvalitātes neskartu boreālo mežu 9010* trešajam, susinātajam variantam. Šādas un līdzīgas izmaiņas uzskatāmas par negatīvu faktoru.

Meža biotopus negatīvi ietekmē arī Latvijas Republikas un Krievijas Federāciju robežas uzturēšanas pasākumi. Būvējot žogu gar Krievijas Federācijas robežu un uzlabojot piekļuves iespējas robežai, ir negatīvi ietekmētas bioloģiski vērtīgas mežaudzes robežas tiešā tuvumā.

Vairākās vietās teritorijā konstatēta bebru (*Castor fiber*) darbības negatīva ietekme; applūšanas rezultātā iznīcināts ES nozīmes īpaši aizsargājams biotops. Aptuveni 2,1 ha platībā iznīcināts staignāju mežu 9080* biotops 232. kvartāla 11. nogabalā. Šajā nogabalā Ozolā atzīmēta arī apdzīvota mazā ērgļa (*Clanga pomarina*) ligzda, kas, biotopu apsekojot dabā, vairs nav konstatēta. Tomēr jāņem vērā arī bebraiņu pozitīvā loma vairāku īpaši aizsargājamo putnu sugu (baltmugurdzenis *Dendrocopus leucotus*, trīspirkstu dzenis *Picoides tridactylus*) ligzdošanas un barošanās apstākļu nodrošināšanā. Bebraiņu apsaimniekošana veicama, sabalansējot biotopu aizsardzības un citu īpaši aizsargājamo organismu grupu intereses.

4.3.4.9. attēls. Bebru darbības rezultātā daļēji iznīcināts biotops 9080* *Staignāju meži* 232. kvartāla 11. nogabalā DP “Vecumu meži”. Foto: K.Millers.

Applūšanas rezultātā negatīvi ietekmēti biotops 9080* *Staignāju meži* konstatēti arī DP “Vecumu meži” D daļā, 279. kvartāla 11. nogabalā 0,7 ha platībā; 287. kvartāla 4. un 5. nogabalā 6 ha platībā.

Aizsargājamo meža biotopu fragmentācijas mazināšanas plāns

Dabas lieguma (turpmāk – DL) un regulējamā režīma (turpmāk – RR) zonu izvietojums lielākajā daļā DP “Vecumu meži” teritorijas ir fragmentēts, atstāts viens no otra ir izvietoti nogabali, kuros noteikts RR vai DL zonas režīms. Tā kā teritorijās starp minētajām aizsargātajām zonām, saņemot DAP atļauju, ir atļauta galvenā cirte, tajā skaitā kailcirte, kā arī intensīva mežizstrāde notikusi pirms DP “Vecumu meži” izveidošanas 2004. gadā, tad daudzviet ES nozīmes aizsargājami meža biotopi ir būtiski fragmentēti ar jaunaudzēm vai arī starp esošajiem aizsargājamiem biotopiem esošie meža biotopi neatbilst minimālajām aizsargājamā biotopa prasībām. Lai mazinātu aizsargājamo meža biotopu fragmentāciju, nepieciešams veidot biotopu agregācijas, ap esošajiem aizsargājamiem biotopiem veidojot jaunas biotopu platības.

Izvērtējot aizsargājamo biotopu telpisko izvietojumu, aizsargājamo biotopu tuvumā esošo mežaudžu augšanas apstākļu tipu, koku sugu sastāvu un audzes vecumu, noteikti potenciālie un nākotnes biotopi – mežaudzes, kas šobrīd vēl neatbilst ES nozīmes īpaši aizsargājamo biotopu izdalīšanas kritērijiem, bet tuvāko 20 – 30 par tādiem varētu kļūt.

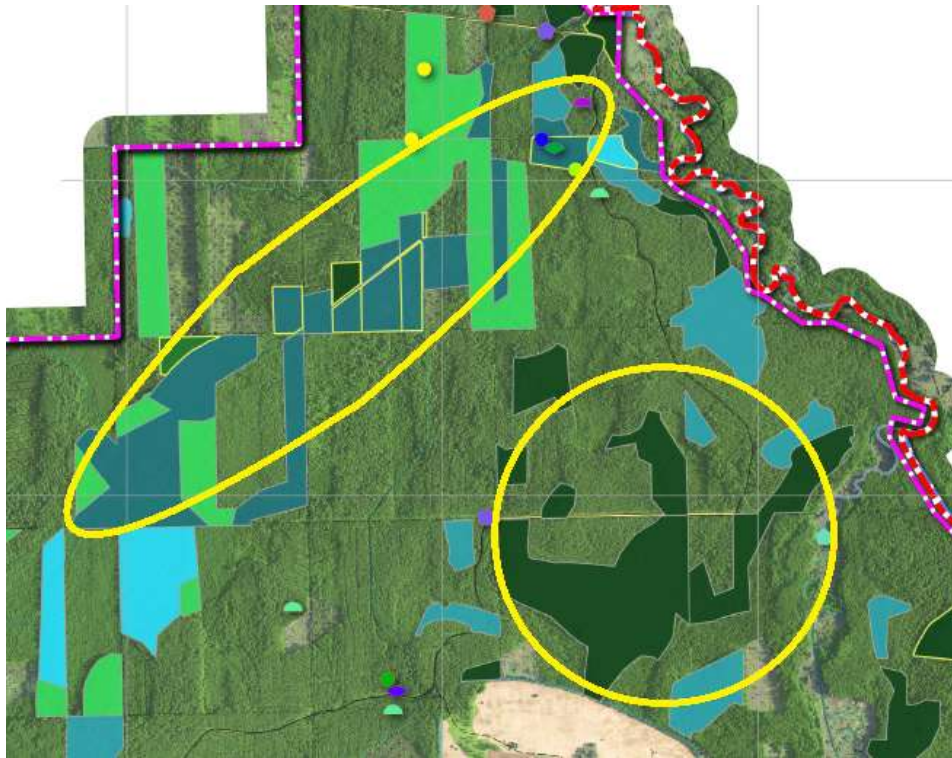
Kā potenciālie un nākotnes biotopi ir uzskatāmi visi mežu nogabali, kas šobrīd tieši piekļaujas ES nozīmes īpaši aizsargājamo biotopu poligoniem vai atrodas to tiešā tuvumā tādējādi veidojot ekoloģiski vienlaidus teritoriju, kas ir īpaši nozīmīga dažādām īpaši aizsargājamām sugām ar zemu izplatīšanās spēju.

ES nozīmes aizsargājamiem biotopiem DP “Vecumu meži” teritorijā konstatētas to koncentrēšanās vietas, kas uzskatāmas par kodolteritorijām un sugu izplatīšanās centriem. Galvenās kodolteritorijas ir sekojošas:

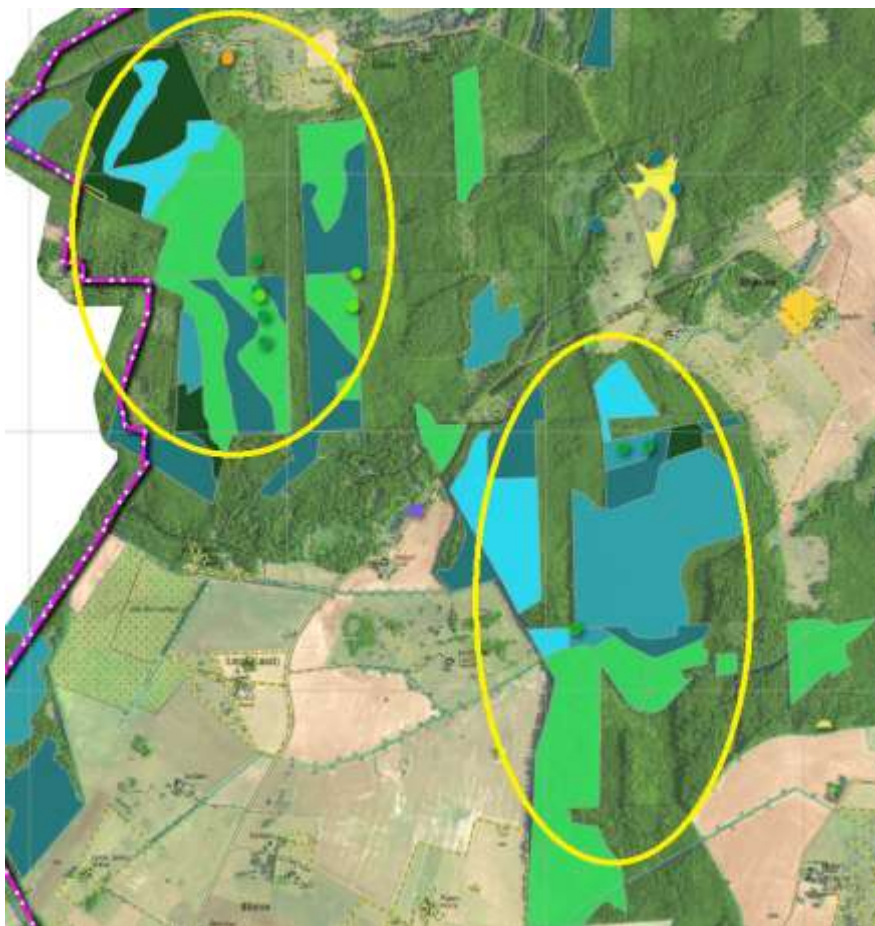

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

- 1) melnalkšņu un apšu mitrie meži - josla gar DP “Vecumu meži” ZR daļā esošo ūdensteci -9080*/91E0* (skat. 4.3.4.10. attēlu),
- 2) boreālie priežu meži valsts meža 207, 208, 235. kvartālos – 9010* (skat. 4.3.4.10. attēlu),
- 3) skujkoku un lapukoku mežu mozaīkveida komplekss valsts meža 383, 384, 421 kvartālos (skat. 4.3.4.11. attēlu),
- 4) mitro mežu komplekss valsts meža 424, 425., 427. kvartālos – 9080*/91E0* (skat. 4.3.4.11. attēlu),
- 5) purvainie meži un egļu meži - valsts meža 249 kvartāls un apkārtējie kvartāli - 91D0*/9050 (skat. 4.3.4.12. attēlu),
- 6) staignāju meži valsts meža 286, 288, arī 296, 303 kvartālos – 9080* (skat. 4.3.4.13. attēlu),
- 7) mitrie melnalkšņu meži valsts meža 291, 298 un 299 kvartālos – 9080*/91E0 komplekss (skat. 4.3.4.13. attēlu).

4.3.4.10. attēls. Melnalkšņu un apšu mitro mežu joslā gar DP “Vecumu meži” ZR daļā esošo ūdensteci un boreālo priežu mežu kodolteritorijas (apzīmējumus skat. 6. pielikumā).

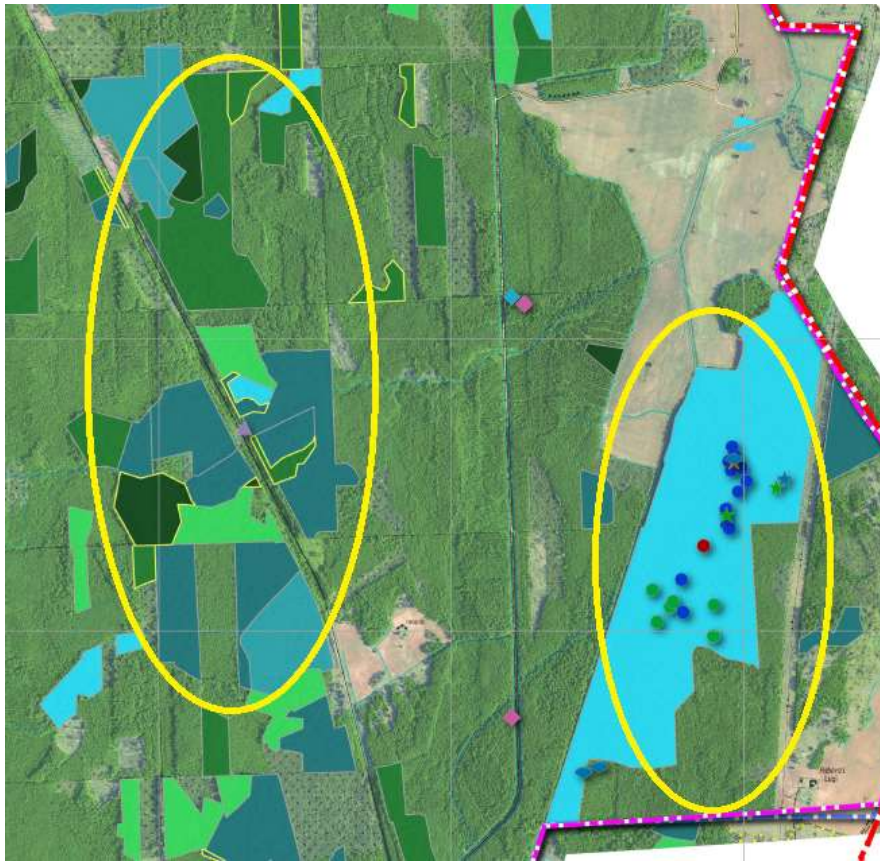

4.3.4.11. attēls. Skujkoku un lapukoku mežu mozaīkveida kompleksa un mitro mežu kompleksa kodolteritorijas (apzīmējumus skat. 6. pielikumā).

4.3.4.12. attēls. Purvainie mežu un egļu mežu kodolteritorija (apzīmējumus skat. 6. pielikumā).

4.3.4.13. attēls. Staignāju mežu un mitro melnalkšņu mežu kodolteritorijas (apzīmējumus skat. 6. pielikumā).

Nākotnes biotopus veido no netālu esošajām zemākas kvalitātes minētā biotopa mežaudzēm un no starp tiem esošajām nākotnes biotopu platībām (Ikauniece 2017). Potenciālajos un nākotnes biotopos nepieciešami speciāli biotopu apsaimniekošanas pasākumi, pēc tam nodrošinot neiejaukšanos to dabiskajā attīstībā. Potenciālie un nākotnes biotopi nav apsaimniekojami ar mērķi iegūt koksnes resursus kopšanas un galvenajās cirtēs.

Potenciālo un nākotnes biotopu attīstība atkarībā no meža augšanas apstākļu tipa un novietojuma blakus aizsargājamiem biotopiem paredzama biotopu *Veci vai dabiski boreāli meži 9010**, *Veci jaukti platlapju meži 9020**, *Lakstaugiem bagāti egļu meži 9050* vai *Staignāju meži 9080** virzienā.

Kā nākotnes un potenciālie biotopi izdalītas vēra un gāršas tipa mežaudzes ar dažādiem mitruma apstākļiem, kas robežojas vai atrodas biotopu *9020** veci jaukti platlapju meži un biotopu *9050** lakstaugiem bagāti egļu meži tiešā tuvumā, kā arī damakšņa tipa mežaudzes, kas atrodas biotopa *9010** veci vai boreāli meži tuvumā. Nodrošinot neiejaukšanos un mežaudžu dabisku attīstību, tuvākajā laikā šīs mežaudzes var atbilst šo biotopu izdalīšanas kritērijiem. Īpaši nozīmīgas ir visa veida mežaudzes, kurās dominē apse. Veicot kopšanas cirtes auglīgajos meža tipos, pēc iespējas saglabājami platlapji un apses. Mežaudžu attīstība virzāma biotopa *Veci jaukti platlapju meži 9020** 2. variantā virzienā. Apšu mežu īpatsvara palielināšanās var sekmēt lidvāveres, kas kā suga bijusi sastopama Vecumu mežos, bet šobrīd ir izzudusi, atgriešanos, migrējot no Krievijas, kur lidvāveres vēl saglabājušās. Veicot kopšanas cirtes vidēja vecuma egļu audzēs, egles izcērtamas grupās. Mežaudžu attīstība virzāma biotopa *Lakstaugiem bagāti egļu meži 9050* virzienā. Minētais

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai aizsargājams biotops ir visizplatītākais aizsargājamais biotops DP “Vecumu meži” un varētu kļūt par nozīmīgu *Lakstaugiem bagāti egļu meži 9050* koncentrācijas vietu Latvijā.

Dumbrāja, liekņas, niedrāja un platlapu kūdreņa tipu mežaudzes, kuru sastāvā dominē lapu koki un kas robežojas vai atrodas tiešā tuvumā biotopiem 9080* *staignāju meži* un biotopiem 91E0* *aluviāli krastmalu un palieņu meži*, ir izdalīti kā nākotnes un potenciālie biotopi, lai nodrošinātu nemainīgus mitruma apstākļus jau izdalītajos biotopos un palielinātu šo biotopu aizņemto platību nākotnē.

Līdzīgi atlasītas niedrāja un purvāju tipa mežaudzes, kas piekļaujas vai atrodas tiešā biotopa 91D0* purvaini meži tuvumā.

Ņemot vērā esošo ES nozīmes mežu biotopu fragmentāciju, ir nepieciešams palielināt DL zonu, kas nodrošinās biotopu kvalitātes uzlabošanos un to aizņemto platību palielināšanos nākotnē. Lielas vienlaidus biotopu teritorijas nodrošina dažādu īpaši aizsargājamo sugu pastāvēšanu nākotnē un, ieviešot zonējuma izmaiņas, ir sagaidāms šo sugu skaita pieaugums.

Mežaudzēm sasniedzot vecumu, pēc kura kopšanas cirte saskaņā ar Individuālajiem noteikumiem ir aizliegta (priežu un ozolu audzēm - 60 gadus; egļu, bērzu, melnalkšņu, ošu un liepu audzēm – 50 gadus; apšu audzēm – 30 gadus), mežaudzēs nodrošināms neiejaukšanās režīms. Citas cirtes veikšana, lai veicinātu bioloģiski vērtīgākas mežaudzes attīstību un tuvināšanos īpaši aizsargājamam biotopam, iespējama atbilstoši sertificēta sugu un biotopu aizsardzības jomas eksperta atzinumam.

Veidojot biotopu agregācijas, ir ņemts vērā arī ar mežiem saistīto īpaši aizsargājamo putnu, bezmugurkaulnieku un augu sugu dzīvotņu izvietojums un to dzīvotnēm nepieciešamā biotopu kvalitāte un struktūras elementi. Plānotās biotopu agregācijas ir pamatā funkcionālā zonējuma grozījumu priekšlikumam (skat. 6. un 8. pielikumu).

4.4. Vaskulāro augu sugas

DP “Vecumu meži” iekļauts VII Ziemeļaustrumu ģeobotāniskajā rajonā, kam raksturīgs salīdzinoši kontinentāls klimats, samērā liela reljefa un augšņu dažādība (Tabaka et al, 1985). Šim ģeobotāniskajam rajonam nodalīts apakšrajons Latvijas pierobežā, kam Austrumlatgales ainavzemē raksturīgs liels daudzums pārmitro mežu (Nikodemuss et al, 2018, Tabaka et al, 1985). Kontinentālajā klimatā pārmitrajos mežos upju krastos ir optimāli apstākļi Latvijā retām vaskulāro augu sugām, piemēram platapu cinnai *Cinna latifolia* un skrajziedu skarenei *Poa remota* (Laiviņš M. 2017).

2004. gada DA plāns pārsvarā ir vērsts uz putnu sugu aizsardzību, minētajā plānā teikts, ka DP “Vecumu meži” ir sastopama viena ES aizsargājamā augu suga – spilvainais ancītis *Agrimonia pilosa*, kas ir Latvijas A daļā bieži sastopama suga, īpaši aizsardzības pasākumi nav nepieciešami. 2004. gada DA plānā minēts, ka Latvijā īpaši aizsargājamās augu sugas (nav nosaukts, kādas) sastopamas dabiskajos meža biotopos, tām aizsardzības pasākumi nav plānoti (Celmiņš A. 2004).

NatProgramme kā nozīmīgākās reto un aizsargājamo augu sugas DP “Vecumu meži” teritorijā ir minētas platlapu cinna *Cinna latifolia*, akotainais grīslis *Carex atherodes*, Lietuvas

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai ūdenszāle *Glyceria lithuanica*, bezlapu epipogija *Epipogium aphyllum*, jumstiņu gladiola *Gladiolus imbricatus*, atvašu saulrietenis *Jovibarba globifera* (Ikaunieca S., Pikšena I., Priede A. (red.) 2017).

Dati par īpaši aizsargājamo augu sugu atradnēm iegūti, gan apkopojot Ozolā pieejamo informāciju, gan *Natura 2000* teritoriju monitoringa informāciju, gan arī apsekojot augu atradnes 2019. gada 14. maijā, 9. jūlijā, 6. augustā un 15. septembrī. Īpaši aizsargājamo vaskulāro augu sugu konstatēšanai izvēlēta maršruta metode, izstaigājot nozīmīgākās atradnes.

DP “Vecumu meži” teritorijā līdz šim konstatēto Eiropas nozīmes aizsargājamo augu sugu populāciju dati doti 4.4.1. tabulā, bet kopējais teritorijas īpaši aizsargājamo vaskulāro augu sugu saraksts iekļauts 4.4.2. tabulā. Atradņu telpisko izvietojumu skat. 6. pielikumā.

4.4.1. tabula. Direktīvu pielikumos iekļauto sugu populāciju lielums un sugu dzīvotņu platība

Nr.p. k.	Sugas nosaukums (latviski un latīniski)	Sugas populācijas lielums teritorijā		Teritorijā esošās sugas populācijas attiecība (%) pret sugas populāciju Natura 2000 teritorijās Latvijā kopumā	Teritorijā esošās sugas populācijas attiecība (%) pret sugas populāciju valstī	Sugas dzīvotnes platība (ha)	Sugas dzīvotnes platības attiecība (%) pret sugas dzīvotnes platību Natura 2000 teritorijās Latvijā kopumā
		Min.	Maks.				
1.	* <i>Lycopodium</i> spp.	2-50		<1%	<1%	<1%	<1%
2.	Platlapu cinna <i>Cinna latifolia</i>	199-500		9,6%	9,4%		
3.	Spilvainais ancītis <i>Agrimonia pilosa</i>	1- 50		<1%	<1%	<1%	<1%
4.	Dzeltenā dzegužkurpīte, <i>Cypripedium calceolus</i>	1-1		<1%	<1%	<1%	<1%

* *Lycopodium* spp. grupā iekļauts gada staipeknis *Lycopodium annotinum*, vāļišu staipeknis *L.clavatum* un apdzira *Huperzia selago* atbilstoši Ziņojuma formātam.

x- populācijas maksimālais lielums nav zināms, suga teritorijā varētu būt biežāk sastopama, bet nav atzīmēta.

Saskaņā ar Ziņojumu EK par sugu stāvokli valstī 2013-2018. gadā (https://www.daba.gov.lv/upload/File/DOC/REP_EK_2019_1_ES_vertējums_LV_sugu_stavoklis.pdf):

4.4.2. tabula. Īpaši aizsargājamās vaskulāro augu sugas teritorijā.

Nr. p.k.	Sugas nosaukums latviski	Sugas nosaukums latīniski	Sugas aizsardzības statuss valstī		Sugas labvēlīga aizsardzības stāvokļa novērtējums valstī kopumā (atbilstoši ETC datiem, tikai direktīvu pielikumos iekļautajām sugām)
			Īpaši aizsargājama suga atbilstoši 14.11.2000. MK noteikumiem Nr.396 (ar ¹ atzīmēt mikroliegumu sugas 18.12.2012. MK noteikumiem Nr.940)	Biotopu direktīvas pielikumos iekļauta suga (ar * atzīmē prioritārās sugas)	
1.	Platlapu cinna	<i>Cinna latifolia</i>	X ¹	II, IV	FV
*2.	Dzeltenā dzegužkurpīte	<i>Cypripedium calceolus</i>	X ¹	II, V	U1
3.	Gada staipeknis	<i>Lycopodium annotinum</i>	X	V	U1
4.	Vāļīšu staipeknis	<i>Lycopodium clavatum</i>	X	V	U1
5.	Apdzira	<i>Huperzia selago</i>	X	V	U1
6.	Spilvainais ancītis	<i>Agrimonia pilosa</i>	-	II, IV	FV
7.	Akotainais grīslis	<i>Carex atherodes</i>	X ¹		
8.	Divsēkļu grīslis	<i>Carex disperma</i>	X ¹		
9.	Lietuvas ūdenszāle	<i>Glyceria lithuanica</i>	X ¹		
10.	Skrajziedu skarene	<i>Poa remota</i>	X ¹		
11.	Atvašu saulrietenis	<i>Jovibarba globifera</i>	X ¹		
12.	Bezlapainā epipogija	<i>Epipogium aphyllum</i>	X ¹		
13.	Baltijas dzegužpīrkstīte	<i>Dactylorhiza baltica</i>	X		
14.	Fuksa dzegužpīrkstīte	<i>Dactylorhiza fuchsii</i>	X		
15.	Plankumainā dzegužpīrkstīte	<i>Dactylorhiza maculata</i>	X		
16.	Stāvlapu dzegužpīrkstīte	<i>Dactylorhiza incarnata</i>	X		
17.	Bezdelīgactiņa	<i>Primula farinosa</i>	X		
18.	Jumstiņu gladiola	<i>Gladiolus imbricatus</i>	X ¹		
19.	Laksis	<i>Allium ursinum</i>	X ¹		

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

Sugas labvēlīga aizsardzības stāvokļa novērtējums valstī kopumā (atbilstoši ETC datiem, tikai direktīvu pielikumos iekļautajām sugām) pēc Ziņojums Eiropas Komisijai par ES nozīmes biotopu (dzīvotņu) un sugu aizsardzības stāvokli Latvijā. Novērtējums par 20013.-2018. gada periodu. Ziņojuma kopsavilkums par sugu aizsardzības stāvokli (sugas sakārtotas alfabēta secībā pēc zinātniskā nosaukuma) (www.daba.gov.lv)

Apzīmējumi:

FV Aizsardzības stāvoklis labvēlīgs (Favourable)

U1 Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-nepietiekams (Unfavourable-Inadequate)

* Dzeltēnā dzegužkurpīte konstatēta vienu reizi viens ziedošs augs 05.06.2015., atkārtoti nav atrasta, nav herbārija.

Platlapu cinna *Cinna latifolia* 2016. gadā pētīta DP “Vecumu meži” *Natura 2000* monitoringa ietvaros. Apsektie biotopi ir bioloģiski veci melnalkšņu staignāji (liekņas) teritorijas dienvidu daļā Niedrupītes labajā krastā 229. un 221. kvartālā. Mežā vietām ir vecu, nemorālu, bērzu-egļu-apšu mežu fragmenti ar nelielu liepas un oša piemistojumu (damakšņi) uz nelieliem reljefa pacēlumiem. Teritorijā cinnai ir 13 atradņu punkti samērā nelielā 27,5 ha platībā, kas veido vienu atradni. Apsekojumā 2016. gadā divos punktos cinna nav konstatēta, bet biotops saglabājies, kamēr pārējos punktos konstatētas bagātīgas vitālas cinnas audzes ar 199 ceriem (no tiem 183 ziedoši), kas ir 9,4 % no kopējā valstī zināmā sugas ceru skaita. Vietās, kur cinna nav atrasta, konstatēts, ka biotops ir saglabājies un klātbūtne iespējama. Piemērotais biotops turpinās lielākā platībā nekā cinnas atradne, pavisam aizņemot 66,2 ha un 2019. gadā novērtēts kā potenciāla cinnas augšanas vieta. Cinnas populācija atradnē ir stabila un vitāla, apdraudējums nav konstatēts, tomēr hidroloģiskā režīma izmaiņas regulētajā Niedrupītē nākotnē var negatīvi ietekmēt atradni. Šī atradne zināma kopš 1983. gada (Juris Strazdiņš), bet joprojām visa DP “Vecumu meži” teritorija nav pilnībā apsekota, tāpēc iespējama jaunu atradņu atklāšana, jo teritorija atrodas sen zināmā vērtīgu dabisko mežu un platlapu cinnas izplatības reģionā. Tuvumā konstatētas sešas citas īpaši aizsargājamo vaskulāro augu, sūnu un ķērpju sugas (Latvijas Botāniķu biedrība, 2016).

Platlapu cinna Latvijā sasniedz areāla rietumu, dienvidrietumu robežu un ir daudz retāk sastopama nekā Igaunijā (Kuuk V. et al, 2003, Fatare, 1992). Kopējais cinnas izplatības areāls Latvijā ir 2129 km², kur saskaitīti 2119 ceri 57 kvadrātos (1x1 km). *Natura 2000* teritorijās atrasti 2066 ceri, kas nozīmē, ka DP “Vecumu meži” cinnas audze ir pieteikami nozīmīga sugas aizsardzībai valstī. Kopējais aizsardzības stāvoklis valstī cinnai ir labvēlīgs un stabils, bet kā potenciālie draudi atzīmēta hidroloģiskā režīma izmaiņas un mežu izciršana. DP “Vecumu meži” cinnas atradne iekļauta regulējamā režīma zonā, kur mežsaimnieciskā darbība šajā mežā nav atļauta. Visi nogabali ir arī īpaši aizsargājams meža biotops, tāpēc speciālas darbības sugas atradņu aizsardzībai nav vajadzīgas. Cinnai, tāpat kā citām retajam meža graudzālēm, ir maza konkurētspēja, suga atkarīga no dabiski traucētas augšnes klātbūtnes mežā, ko nodrošina dabiskie procesi – koku izgāzumi, avotu un palu darbība (Suško U. 1997). Atradnē nepieciešams regulārs monitorings, lai sekotu līdzi sugas stāvoklim. Nepieciešams reģistrēt sugas aizņemto platību un iespēju robežās arī ziedošo un neziedošo ceru skaitu, lai laikus pamanītu vitalitātes zudumu.

Lietuvas ūdenszāle *Glyceria lithuanica* ir Latvijā reti sastopama suga, kas sasniedz areāla rietumu robežu (Fatare I. 1992). Lietuvas ūdenszāle sastopama valsts vidus, austrumu un ziemeļaustrumu daļā auglīgos, mēreni mitros un pārmitros mežos, mežam caurtekošu strautu malās (Priedītis N. 2014). DP “Vecumu meži” teritorijā reģistrēti 20 punkti. Lietuvas ūdenszāle aug teritorijas dienvidu daļā kopā ar platlapu cinnu Niedrupītes labajā krastā un

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai staigājumu ieslēgumā egļu mežā teritorijas rietumu daļā kopā ar Fuksa dzegužpīrkstīti un apdziru. Sugas aizsardzībai nepieciešams nodrošināt netraucētu dabisko hidroloģisko režīmu bioloģiski vecos pārmitrajos mežos (Gudžinskas Z., Sinkevičienē Z. 2002)

Skrajziedu skarene *Poa remota* ir Latvijā samērā reti sastopama suga, vairāk izplatīta austrumu un centrālajā daļā (Kuuk V. et al, 2003). Tā aug nelielās grupās auglīgos platlapju, jauktos platlapju - skujkoku mežos, kā arī mēreni mitros melnalksnajos (Priedītis N. 2014). DP “Vecumu meži” teritorijā zināma viena atradne teritorijas ziemeļaustrumu daļas staigājumā (atradusi Inga Erta 2018.gadā). Suga saglabāsies aizsargātajā meža biotopā, ja netiks mainīts apkārtnes hidroloģiskais režīms.

Akotainais grīslis *Carex atherodes* ir Latvijā ļoti reti sastopams, tikai valsts ziemeļu un centrālajā daļā, aug purvainās palieņu pļavās, smilšainās pieupju sērēs un mežmalās (Priedītis N. 2014). Akotainais grīslis Latvijā sasniedz izplatības rietumu robežu (Baroniņa V. 2001, Fatare I. 1992). Suga reta visā Baltijā (Kuuk V. et al, 2003), Latvijā apzināta lielākā populācija - Ozolā reģistrēta 51 atradne. DP “Vecumu meži” teritorijā akotainais grīslis aug tikai dienvidu daļā aluviālā mežā Niedrupītes krastā, kas ir samērā tālu no pārējām atradnēm, kuras koncentrētas Vidzemes un Alūksnes augstieņu tuvumā. Atradne samērā labā stāvoklī, bet, pieaugot noēnojumam un neveidojoties atvērumiem mežā, var samazināties. Šobrīd papildu aizsardzības pasākumi nav vajadzīgi, saglabāsies aizsargātajos meža biotopos.

Divsēkļu grīslis *Carex disperma* Dewey – Latvijā reta suga, kas sastopama galvenokārt Austrumlatvijā un Latvijā aug tuvu areāla dienvidrietumu robežai (Fatare I., 1992, Kuuk V. et al, 2003). Aug patstāvīgi pārmitros mežos - slapjos egļu, bērzu, melnalkšņu dumbrajos kūdras augsnēs, retāk egļu mežos slapjās minerālaugsnēs (Suško U. 1992, Andrušaitis G. (red.) 2003, Priedītis N. 2014). DP “Vecumu meži” teritorijā konstatēts vienā melnalkšņu staigājumā teritorijas ziemeļu daļā. Ja netiks negatīvi ietekmēta apkārtnes hidroloģija, tad saglabāsies aizsargātajos meža biotopos un speciāli apsaimniekošanas pasākumi nav vajadzīgi.

Atvašu saulrietenis *Jovibarba globifera* sastopams retumis visā valstī. Tas veido nelielas, blīvas grupas sausos priežu mežos, kāpās, atmatās un uz dolomīta atsegumiem upju krastos. Nereti kapsētu apkaimē pāriet savvaļā (Priedītis N. 2014). Atvašu saulrietenis pieder pie sugām, kurām Latvijā ir divējāds floristiskais statuss – tas ir gan dabisks, gan arī kā naturalizējušies dārzebēģļi (Gavrilova, Ģ., Šulcs V., 2005). Lietuvā arī novēro sugas pāriešanu savvaļā, bet, nevarot nošķirt to no dabiskās izplatības, šo kā problēmu neapskata (Gudžinskas Z. 2005). Pretēji tam Daugavpils kapsētas apkārtne veiktajā pētījumā atvašu saulrietenis aprakstīts kā invazīva svešzemju suga (Rutkovska S., Pučka I., Novicka I. 2011.) DP “Vecumu meži” teritorijā Ozolā reģistrēti 3 punkti netālu viens no otra iepretim Rejevas kapsētai.

Apsekojot atradni 2019. gadā, konstatēts, ka augi atrodami tikai divos punktos (4.4.1., 4.4.2.attēls), bet trešajā, kas atradās pāri vietējam ceļam uz māju, zālājs bijis ielabots un augu vairs nekonstatē (4.4.4.attēls). Pašreizējā atradne ir neliela dienvidu nogāze, kur vēl nesen bijis sauss zālājs, kas aizaudzis ar slotiņu ciesu *Calamagrostis epigeios* un 3-5 m augstām priedītēm. Lai gan atradne ir kapsētas tuvumā, otrā pusē vietējas nozīmes ceļam un pašā kapsētā saulrietenis aug uz kapu kopiņas, tomēr atradnē apstākļi ir pietiekami dabiski, lai sugu saglabātu teritorijas aizsargājamo sugu sarakstā.

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

Atvašu saulrietenis ir maz konkurētspējīga suga, kas dabiski sastopama skrajā neraslēgtā veģetācijā ar atklātiem smilts, grants laukumiem. Saulrietenis ir viena no raksturīgajām sugām lakstaugu pioniersabiedrībās seklās kaļķainās augsnēs (Rūsiņa S. 2017). Sugas saglabāšanai iespējami divi varianti – veidojot sausu zālāju vai skraju gaišu priežu mežmalu. Zālāja izveide būtu optimāla, taču prasa ieguldījumus apsaimniekošanas uzsākšanai un uzturēšanai. Lai ierīkotu zālāju, jāveic atbilstošas darbības, piemēram: vismaz daļā teritorijas jānolīdzina virsma (neskarot saulrieti), jāierobežo ekspansīvās un eitrofās sugas, lai var uzsākt regulāru apsaimniekošanu. Atļaujot izveidoties skrajam priežu mežam, jānodrošina, ka saulrietenis paliek sausā gaišā mežmalā, kur sākotnēji vēlams vismaz daļēji pļaut ciesu un novākt, kamēr priežu augšana dabiski samazinās cijas daudzumu. Vēlams ir auglīgās virskārtas noņemšana nelielos laukumos, lai veicinātu saulrieteņa atjaunošanos un izplatību. Nav pieļaujama atkritumu izgāšana iepretim kapsētas ieejai, kur netālu no atvašu saulrieteņa audzes ir redzami kapu uzkopšanas pārpalikumi – pārsvarā veci augu laksti un daži sveču trauciņi. Papildus organiskais materiāls sadaloties veicina zālāja eitrofikāciju un palīdz ieviesties nezālēm un izplatīties ekspansīvajām sugām (4.4.3. attēls).

4.4.1. attēls. Atvašu saulrietenis pie Rejevas kapiem. 14.09.2019. Foto: I.Kukāre.

4.4.2. attēls. Saulrieteņa atradne aizaug ar slotiņu ciesu un priedi. 14.09.2019. Foto: I.Kukāre.

4.4.3. attēls. Atradnē ceļmalā izveidojusies kapu atkritumu izgāztuve 14.09.2019. Foto: I.Kukāre.

4.4.4. attēls. Blakus pļava, kur saulrieti vairs nekonstatē. 14.09.2019. Foto: I.Kukāre.

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

Bezlapainā epipogija *Epipogium aphyllum* ir Latvijā ļoti reti sastopama suga (Cepurīte B. 2005). Visā izplatības areālā aug ēnainos lapkoku un jauktos lapkoku skujkoku mežos. DP “Vecumu meži” ziemeļu daļā ir sastopama vienā atradnē, kur Ozolā atzīmēti trīs punkti jauktā bērzu-apšu-egļu mežā ar nemorālu zemsedzi. Dabā epipogija ir grūti konstatējama slēptā dzīvesveida dēļ, jo lielāko daļu mūža pavada zem zemes, bet uzdzied tikai reizi vairākos gados, reizēm joprojām paliekot zem zemes (Delforge P. 2006). Heterotrofs saprofitisks augs – pats nespēj veidot barības vielas, bet iegūst tās no citiem mirušiem organismiem. Aug uz trūdošām organisko vielu atliekām skrajās vietās, kur nav citu lakstaugu konkurences (Priedītis N. 2014). Piemēroti biotopi atradnē ir saglabājušies, tāpēc nav pamata domāt, ka suga izzudusi. Atradnē uzkartēts sausieņu egļu meža biotopa variants ar susināta staignāja un boreāla meža ieslēgumiem, tomēr sugai nepieciešamais zemsedzes mitrums vietām ir saglabājies. Būtiski ir nemainīt apkārtnes hidroloģisko režīmu, lai neturpinās nosusinošā ietekme no Vjadas kreisā krasta grāvja, saglabāt noēnojumu mežā un nebojāt augsnes virskārtu. Saglabāsies aizsargātajos meža biotopos, papildus aizsardzības pasākumi nav vajadzīgi.

Baltijas dzegužpīrkstīte *Dactylorhiza baltica* DP “Vecumu meži” teritorijā sastopama nereti, uzkartēti 6 punkti. Divi punkti atrodas tuvu blakus vienā atradnē kultivētā aizaugošā zālājā Gāršā teritorijas ziemeļrietumu daļā, bet pārējie Kiras krastu zālajos Tālaviešu apkārtnē teritorijas austrumu daļā kopā ar stāvlapu dzegužpīrkstīti. Latvijā Baltijas dzegužpīrkstīte sastopama diezgan bieži un izplatīta vienmērīgi visā valstī (Andrušaitis G. (red.) 2003). Ekoloģiski plastiska suga, kas regulāri sastopama arī antropogēni ietekmētos mēreni mitros biotopos – grāvjos, atmatās, ceļmalās un pagalmos. Dabiski aug mēreni mitros un mitros dabiskos zālajos, retāk pārejas purvos. Gaismas prasīga suga (Delforge P. 2006). Izzūd no neapsaimniekotiem aizaugušiem zālājiem, reizē ar pēdējām zālāju sugām, kad krūmājs kļūst pārāk blīvs. Atradnes Gāršā un Tālaviešos netālu no Uplejām 2019. gadā ir neapsaimniekoti krūmiem aizauguši zālāji. Lauku atbalsta dienesta kartē šeit reģistrētas nekoptas lauksaimniecībā izmantojamās zemes. Teritorijas ir perspektīvas, lai iekoptu zālājus, kas ar laiku varētu kļūt par dabiskiem zālāju biotopiem. Atradne Tālaviešos pie Jaunārēm ir apsaimniekotā zālājā pie augstsprieguma elektrolīnijas. Ja teritorijā saglabāsies ekstensīvi apsaimniekoti ilggadīgie mēreni mitrie un mitrie zālāji, tad sugai arī turpmāk būs piemērotas dzīvotnes. Papildus aizsardzības pasākumi nav vajadzīgi.

Stāvlapu dzegužpīrkstīte *Dactylorhiza incarnata*. Latvijā diezgan bieži visā teritorijā. Suga sastopama vidēji mitrās, purvainās pļavās, palieņu pļavās, zāļu purvos (Andrušaitis G. (red.) 2003). DP “Vecumu meži” teritorijā sastopama 2 atradnēs (3 punkti) netālu no Baltijas dzegužpīrkstītēm Tālaviešos netālu no Uplejām aizaugošā zālājā un apsaimniekotā mitrā Kiras krasta pļavā pie Jaunārēm. Papildus aizsardzības pasākumi nav vajadzīgi. Ja teritorijā saglabāsies ekstensīvi apsaimniekoti ilggadīgie mēreni mitrie un mitrie zālāji, slapjas purvainas ieplakas zālajos, tad sugai arī turpmāk būs piemērotas dzīvotnes. Papildus aizsardzības pasākumi nav vajadzīgi.

Fuksa dzegužpīrkstīte *Dactylorhiza fuchsii* sastopama samērā bieži mežos visā Latvijas teritorijā, Ozolā 2019. gada oktobrī reģistrēti 916 sugas atradņu punkti un laukumi. Fuksa dzegužpīrkstīte aug mētrajos, damakšņos, vēros, gāršās, dumbrajos, zāļu purvos, upju palieņu un mežmalu krūmajos (Andrušaitis G. (red.) 2003). Izteikta meža vides suga, var apdraudēt saimnieciskā darbība (Priedītis, 2014). DP “Vecumu meži” teritorijas rietumu daļā atzīmēti 5 punkti, kas kopā veido divas samērā tuvas atradnes egļu mežā ar staignāju

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai ieslēgumiem. Papildus aizsardzības pasākumi nav vajadzīgi. Saglabāsies aizsargātajos meža biotopos. Nemainīt apkārtnes hidroloģisko režīmu.

Plankumainā dzegužpirstīte *Dactylorhiza maculata* diezgan bieži Latvijā sastopama suga mēreni mitrās pļavās, krūmājos, mežmalās, vāji skābās augsnēs (Andrušaitis G. (red.) 2003). DP “Vecumu meži” teritorijā sastopama divās tuvās atradnēs Šlopkīnē pie pamestas mājvietas paugura austrumu malas pakājē un pāri ceļam pretim tā paša paugura rietumu pakājē. Atradne rietumu pakājē ir pārpurvojusies brūkošu baltalkņu audze. Atradne austrumu pakājē bijusi mitra zālāja mala, kas pamesta un aizaugusi ar kārkiem *Salix* spp. un baltalksni *Alnus incana*, bet daļa mitrās vietas izbraukta ar meža tehniku vedot kokmateriālus. Tomēr zālāja atjaunošana ir perspektīva, jo sīkos laukumos joprojām atrodamas sugas, kas raksturīgas zālājiem periodiski izzūstošās augsnēs. Ņemot vērā, ka austrumu pakājē augusi arī bezdelīgactiņa, ko 2019.gadā neizdevās atrast, steidzami jāuzsāk zālāja atjaunošana, lai saglabātu plankumainās dzegužpirstītes un bezdelīgactiņas populācijas teritorijā. Nemainīt apkārtnes hidroloģisko režīmu, neaizaudzēt ar mežu un krūmiem.

Bezdelīgactiņa *Primula farinosa* sastopama nereti visā valstī, kā atsevišķi eksemplāri vai nelielas grupas kaļķainos zāļu purvos vai kūdrainās pļavās, vietās ar skraju veģetāciju un zemu lakstaugu stāvu (Priedītis N. 2014). DP “Vecumu meži” teritorijā bijusi sastopama ļoti reti, konstatēta vienā atradnē Šlopkīnē, kur atzīmēti 3 punkti kopā ar plankumaino dzegužpirstīti. 2019. gada apsekojumā nav atrasta, bet tai ir piemēroti biotopi, kas strauji aizaug. Atsākt apsaimniekošanu, lai uzturētu izveidotu un uzturētu zālāju. Nemainīt apkārtnes hidroloģisko režīmu, neaizaudzēt ar krūmiem un mežu.

Jumstiņu gladiola *Gladiolus imbricatus* sastopama diezgan reti Latvijas centrālajā un dienvidaustrumu daļā, galvenokārt upju palienēs un ielejās (Priedītis N. 2014). Latvijā sasniedz areāla rietumu robežu (Fatare I. 1992). Suga sastopama mitrās un purvainās palieņu un ārpusalieņu pļavās, krūmājos, mežmalās, retāk mēreni mitrās pļavās (Gavrilova Ģ. 2003). DP “Vecumu meži” gladiola atrasta 2017. gadā (Gaidis Grandāns) palieņu zālājā Nemeckos nelielas ūdensteces, kas ietek regulētajā Vjadā, krastā, kur konstatēti vismaz 50 noziedējuši gladiolas eksemplāri. Zālājs 2019. gadā joprojām netiek apsaimniekots, dominē vīgrieze *Filipendula ulmaria* un tas aizaug ar krūmiem. Sugai ir vāja izplatīšanās spēja un lielas sēklas, tāpēc īpaši svarīgi ir atbilstoša zālāja apsaimniekošana (Jogar U., Moora M. 2008). Steidzami nepieciešams atsākt atbilstošu apsaimniekošanu. Nemainīt apkārtnes hidroloģisko režīmu, neaizaudzēt ar krūmiem un mežu. Apsaimniekot atbilstoši dabisku zālāju vadlīnijām (Rūsiņa S. 2017).

Apdzira *Huperzia selago* Latvijā ir samērā bieži sastopama (Priedītis, 2014). Aug ēnainos, mitros, galvenokārt egļu un egļu-platlapju mežos, retāk pārejas purvos, šaurlapju mežos, palieņu un mežmalu krūmājos un izcirtumos (Eglīte Z., Šulcs V. 2000). DP “Vecumu meži” teritorijā apzinātas sešas atradnes - četri punkti atzīmēti pie DP “Vecumu meži” rietumu robežas egļu mežos ar staigājēju ieslēgumiem, viens ziemeļu galā staigājējā, bet viena atradne iekartēta ar bērziem un eglēm aizaugošā slapjā mežmalā. Sugai piemēroti mežu biotopi sastopami visā teritorijā. Papildus aizsardzības pasākumi nav vajadzīgi. Saglabāsies aizsargātajos meža biotopos.

Gada stapeknis *Lycopodium annotinum* sastopama bieži visā Latvijas teritorijā ēnainos, mitros un mēreni mitros skujkoku un lapkoku mežos, izcirtumos un mežmalās (Eglīte Z., Šulcs V. 2000, Priedītis N. 2014). DP “Vecumu meži” Ozolā atzīmēti 10 punkti.

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

Gada staipeknis ir parasta suga Latvijas mežos un DP “Vecumu meži” ir tiem piemēroti biotopi. Gada staipekni var apdraudēt saimnieciskā darbība, mehāniski bojājot audzes un radikāli mainot noēnojumu kailcirtēs. Saglabājot neskartus izdalītos aizsargājamus boreālos skujkoku un jauktu koku mežus (9010, 91D0, 9050) un melnalkšņu staigņājus (9080), saglabāsies staipekņu augšanai piemēroti apstākļi un populācija labā aizsardzības stāvoklī.

Vālišu staipeknis *Lycopodium clavatum* Latvijā satopams diezgan bieži (Priedītis N. 2014), bet tomēr salīdzinoši retāk nekā gada staipeknis. Tas aug susos priežu mežos, mežmalās un izcirtumos (Eglīte Z., Šulcs V. 2000). DP “Vecumu meži” atzīmēts uz teritorijas robežas ziemeļu galā. Staipeknis aug uz stigas, blakus nogabals teritorijā nav izdalīts kā aizsargājams biotops, bet tajā izveidots mikroliegums un saimnieciskā darbība nenotiek. Papildus aizsardzības pasākumi nav vajadzīgi.

Sugu ziņojumā EK apdzira, gada un vālišu staipeknis tiek ziņots kā sugu grupa ar nosaukumu ‘*Lycopodium* spp.’, kas paskaidrota plašāk kā staipekņu klase (Ziņojums EK, 2019). Kopējais izplatības areāls Latvijā ir visa valsts - 64611 km², staipekņi saskaitīti 4234 kvadrātos (1x1 km), maksimālā populācija valstī vērtēta kā 7120 atradnes, *Natura 2000* teritorijās 2183 kvadrātos (1x1km). Kopējā staipekņu grupas aizsardzība tiks pietiekami nodrošināta aizsargātajos biotopos.

Spilvainajam ancītim *Agrimonia pilosa* ir krūmāju, mežmalu suga. Latvijā atrodas tuvu areāla rietumu robežai, bieži satopams centrālajā un austrumu daļā, bet reti Rietumlatvijā. Izplatības areāls valstī vērtēts kā 42634 km² 385 kvadrātos (1x1 km), kopējā populācija vērtēta kā minimāli 127965, bet maksimāli 128000 indivīdi. *Natura 2000* teritorijās kopumā uzskaitīti 103289 indivīdi. DP “Vecumu meži” reģistrēta viena atradne rietumu daļā netālu no Kiras, kur 1977. gadā teritorijā augs ievākts herbārijā (Zigrīda Šlangena). Jaunu atradumu teritorijā nav, bet biotopi ir piemēroti. Nepieciešams veikt papildus apsekojumus sugas konstatēšanai.

Dzeltenā dzegužkurpīte *Cypripedium calceolus* Latvijā reti visā valstī, atradņu skaits samazinās. Nelielas grupas dažādos auglīgos mežos, biežāk uz karbonātiska cilmieža. Aug arī mežmalā un meža pļavās (Priedītis N. 2014). Ziņos, ka viens ziedošs dzegužkurpītes augs atrasts DP “Vecumu meži” ziemeļu daļā staigņājā 05.06.2015. gadā (D. Margas pers. ziņojums), taču divos nākamajos gados un 2019. gadā suga šajā vietā nav konstatēta. Lai sugu stabili iekļautu teritorijas sarakstā, nepieciešams vismaz kāds atkārtots novērojums vai herbārija materiāls, tāpēc nākamajos gados atkārtoti jāpārbauda iespējamā atradne un vēlams mērķtiecīgi apsekot piemērotos mežus arī apkārtnē.

Laksis *Allium ursinum* Latvijā aug tuvu izplatības areāla austrumu robežai. Valstī satopams reti, ēncietīga suga, parasti aug gāršas tipa mežos vai krūmājos upju ielejās, retāk pārmitrajos mežos (Priedītis N. 2014.) DP “Vecumu meži” teritorijā konstatēta viena audze platlapju mežā, kas izdalīts kā aizsargājams biotops. Papildus aizsardzības pasākumi nav vajadzīgi.

Sociālekonomiskā nozīme un ietekmes

DP “Vecumu meži” sastopamajām īpaši aizsargājamām augu sugām ir zinātniska nozīme, tās vērtējamas kopā ar biotopu, kurā tās aug.

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

Zālājos sastopamās reto un aizsargājamo augu sugas apdraud tie paši faktori, kas zālāju biotopus. Viens no tiem ir gan zālāju apsaimniekošanas pārtraukšana, gan arī zālāja biotopa platības samazināšanās. Dabiskas sukcesijas rezultātā aizaugot zālāja malām, kuras vairs neatbilst labas lauksaimniecības prakses nosacījumiem, zālāja platība pakāpeniski samazinās un zūd arī aizsargājamo augu atradnes - 2019. gadā neizdodas konstatēt bezdelīgactiņu Šlopkines apkārtnē, bet atvašu saulrieteņa audzi pie Rejovas un jumstiņu gladiolas atradnes Kozīnē strauji pārmāc ekspansīvās sugas. Lai novērstu minētās ietekmes, nepieciešams turpināt vai atsākt zālāju apsaimniekošanu.

Aizsargājamo augu atradnes zūd, arī iznīcinot zālāju biotopu, visbiežāk – to uzarot un turpmāk izmantojot kā tīrumu. Lai gan saglabājas iespēja atjaunot zālāju un arī aizsargājamo augu atradnes, tomēr šāds process prasa ilgu laiku un ieguldījumus, kā arī nav ekonomiski izdevīgs zemes apsaimniekotājam.

Mežos un purva biotopos augošo īpaši aizsargājamo vaskulāro augu sugu saglabāšanai ir nepieciešams saglabāt biotopus labā aizsardzības stāvoklī. DP “Vecumu meži” īpaši aizsargājamās sugas visvairāk sastopamas no atbilstoša hidroloģiskā režīma atkarīgajos lapkoku aluviālajos, staignāju, slapajos egļu un purvainajos mežos. Liela nozīme ir meža dabiskumam un procesiem mežā, īpaši atvērums dinamikai, jo šīm sugām piemērots ir vidējs līdz augsts noēnojums un nepieciešami dabiski traucējumi augsnes virskārtā, lai spētu vairoties (Suško U. 1992, Hermy M. et al 1999) Būtiski limitējošs faktors plašākai sugu izplatībai ir biotopu fragmentācija (Hermy M., Verheyen K. 2007).

Visā teritorijā daudzviet ir veikta meliorācija, kas rada potenciālu apdraudējumu no ilglaicīgi nemainīga un stabila hidroloģiskā stāvokļa atkarīgajām sugām. Šobrīd teritorijā ir samērā aktīva bebru darbība, kas vietām kompensē meliorācija negatīvo ietekmi un uztur ūdenslīmeni relatīvi augstu, bet no otras puses veicina plašu teritoriju applūšanu un nevēlamu pārpurvošanos un mežaudžu izslīkšanu. Piemēram, hidroloģiskā režīma izmaiņas mežā var radīt apdraudējumu platapu cinnas, lietuvas ūdenszāles un akotainā grīšļa audzēm mitrajos un applūstošajos mežos Niedrupītes krastā, kas ir regulēta ūdenstece - valsts nozīmes ūdensnoteka (Meliorācijas kadastra informācijas sistēma). Apdraudējums var būt gan audžu izslīkšana bebra darbības radīto nosprostojumu dēļ, gan virszemes un pazemes noteces un ūdenslīmeņa pazemināšanās ūdensnoteces kopšanas vai pārbūves rezultātā. Līdzīgu negatīvu ietekmi uz meža sugām var atstāt teritorijas dienvidu daļā Kiras regulētās daļas, Vjadas grāvju sistēmas (Vjadas kreisā krasta pieteka teritorijas ziemeļrietumu daļā) kopšana un pārbūve. Tā kā dabas plāna izstrādē nav veikta hidroloģisko apstākļu izpēte, tad pirms jebkādu darbu veikšanas regulētajās valsts nozīmes ūdensnotekās jāveic plašāka hidroloģiska izpēte, lai sugu un biotopu eksperti varētu novērtēt darbu ietekmi uz īpaši aizsargājamo sugu un to dzīvotņu saglabāšanas iespējām labvēlīgā aizsardzības stāvoklī.

Ja saskaņā ar hidroloģisko izpēti ir iespējama regulēto posmu apsaimniekošana, kas nekaitē īpaši aizsargājamo dabas vērtību saglabāšanai, tad bebru darbības ierobežošana applūšanas un izslīkšanas novēršanai (kā mērķtiecīgs sugu un biotopu aizsardzības pasākums, nevis brīvprātīgas medības pēc izvēles) jāplāno atbilstoši zinātniskajiem pētījumiem par efektivitāti (Kawata et al. 2011), lai mērķtiecīgi uzturētu rezultātu un nepieļautu atkārtotu ilgstoši bebru darbības izraisītu ietekmi.

Plāna izstrādes laikā nav konstatētas tiešas būtiski negatīvas ietekmes īpaši aizsargājamām vaskulāro augu sugām to dzīvotnēs mežā, tāpēc īpaši apsaimniekošanas

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai pasākumi netiek plānoti, vispārēja biotopu aizsardzība nodrošinās arī sugu aizsardzību teritorijā.

4.5. Bezmugurkaulnieki

Iepriekšējais DP “Vecumu meži” DA plāns (2004. gads) nesaturēja nekādu informāciju par bezmugurkaulnieku sugām. Arī EMERALD projekta laikā to neapsekoja bezmugurkaulnieku eksperti, jo DP vēl nebija nodibināts (2004. g.). EUNIS datu bāzē minētas četras Biotopu direktīvas sugas un viena dabisko mežu indikatorsuga (datu avots nezināms).

Ozolā ir ziņas par divām direktīvas sugām un vienu dabisko mežu indikatorsugu. Publicētu datu par DP bezmugurkaulniekiem nav, nemaz nerunājot par informācijas apkopojumu. Četras direktīvas sugas no piecām, izņemot Šneidera mizmīli, iekļautas Bioloģiskās daudzveidības monitoringa programmā.

4.5.1.tabula. DP “Vecumu meži” konstatētās retās un aizsargājamās bezmugurkaulnieku sugas

Biotopu direktīvas sugas		
Spilgtā purvuspāre	<i>Leucorrhinia pectoralis</i>	OZOLS, EUNIS
Zirgskābeņu zilenītis	<i>Lycaena dispar</i>	EUNIS, monitorings 2017. g.
Biezā perlamutrene	<i>Unio crassus</i>	EUNIS
Zaļā upjuspāre	<i>Ophiogomphus cecilia</i>	EUNIS
Šneidera mizmīlis	<i>Boros schneideri</i>	OZOLS, D.Vasiļevska 2016. g.
Citas aizsargājamās sugas		
Nav		
DMB sugas		
Skujkoku lielais koksngrauzis	<i>Monochamus urussovi</i>	EUNIS
Lielais asmalis	<i>Peltis grossa</i>	OZOLS, D.Vasiļevska 2016. g.

Īpaši aizsargājamās bezmugurkaulnieku sugas teritorijā un to aizsardzības statuss

Kopumā DP “Vecumu meži” konstatētas 13 īpaši aizsargājamās bezmugurkaulnieku sugas, tostarp piecas Biotopu direktīvas sugas (skat. 4.5.2. tabulu). Meži kopumā ir maz piemēroti īpaši aizsargājamām sugām, maz bioloģiski vecu mežu. DP “Vecumu meži” teritorijā ezeru nav, ir dažas nelielas ūdenstilpes: dīķis pie Zemturu mājām, daži ūdens ņemšanas dīķi mežos, Badnovas karjera dīķi. Vjadas upe ir regulēta, tikai pašā lejastecē meandrējoša. Kiras upe ir dabiska. No zālājiem vērtīgākie satopami Kiras upes krastos, gan slapjie zālāji, gan vidēji mitri un mitri zālāji. Atradņu telpisko izvietojumu skat. 6. pielikumā.

4.5.2. tabula. Īpaši aizsargājamās sugas teritorijā un to aizsardzības statuss

Nr. p.k.	Sugas nosaukums latviski	Sugas nosaukums latīniski	Sugas aizsardzības statuss valstī		Sugas labvēlīga aizsardzības stāvokļa novērtējums valstī kopumā (atbilstoši ETC datiem, tikai direktīvu pielikumos iekļautajām sugām)
			Īpaši aizsargājama suga atbilstoši 14.11.2000. MK noteikumiem Nr.396 (ar ¹ atzīmēt mikrolietumu sugas 18.12.2012. MK noteikumiem Nr.940)	Biotopu direktīvas pielikumos iekļauta suga (ar * atzīmē prioritārās sugas)	
1	Biezā perlamutrene	<i>Unio crassus</i>	X	II, IV	U1
2	Spilgtā purvuspāre	<i>Leucorrhinia pectoralis</i>	X	II, IV	FV
3	Zaļā upjuspāre	<i>Ophiogomphus cecilia</i>	X	II, IV	U1
4	Šneidera mizmilis	<i>Boros schneideri</i>	X ¹	II	U1
5	Zirgskābeņu zilenītis	<i>Lycaena dispar</i>	X	II, IV	FV
6	Priežu sveķotājkoksn grauzis	<i>Nothorhina muricata</i>	X ¹		
7	Bērzu briežvabole	<i>Ceruchus chrysomelinus</i>	X ¹		
8	Tukšais kailgliemzis	<i>Limax cinereoniger</i>	X		
9	Kuprainā celmuša	<i>Laphria gibbosa</i>	X		
10	Spožā skudra	<i>Lasius fuliginosus</i>	X ¹		
11	Taisnsmutes vārpstīgliemzis	<i>Cochlodina orthostoma</i>	X		
12	Graciozais vārpstīgliemzis	<i>Ruthenica filograna</i>	X		
13	Skrajribu vārpstīgliemzis	<i>Macrogaster latestriata</i>	X		

Sugas labvēlīga aizsardzības stāvokļa novērtējums valstī kopumā (atbilstoši ETC datiem, tikai direktīvu pielikumos iekļautajām sugām) pēc Ziņojums Eiropas Komisijai par ES nozīmes biotopu (dzīvotņu) un sugu aizsardzības stāvokli Latvijā. Novērtējums par 20013.-2018. gada periodu. Ziņojuma kopsavilkums par sugu aizsardzības stāvokli (sugas sakārtotas alfabēta secībā pēc zinātniskā nosaukuma) (www.daba.gov.lv)

Apzīmējumi:

FV Aizsardzības stāvoklis labvēlīgs (Favourable)

U1 Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-nepietiekams (Unfavourable-Inadequate)

No piecām DP zināmajām Biotopu direktīvas sugām konstatētas un to populācijas lielums aprēķināts četrām, kurām EUNIS datu bāzē nav sniegts populācijas lieluma vērtējums (4.5.3. tabula). Zaļā upjuspāre netika konstatēta, tabulā ievietots populācijas vērtējums no EUNIS datu bāzes.

4.5.3. tabula. Biotopu direktīvas pielikumos iekļauto sugu populāciju lielums un sugu dzīvotņu platība

Nr.p. k.	Sugas nosaukums (latviski un latīniski)	Sugas populācijas lielums teritorijā	Teritorijā esošās sugas populācijas attiecība (%) pret sugas populāciju Natura 2000 teritorijās Latvijā kopumā	Teritorijā esošās sugas populācijas attiecība (%) pret sugas populāciju valstī	Sugas dzīvotnes platība (ha)	Sugas dzīvotnes platības attiecība (%) pret sugas dzīvotnes platību Natura 2000 teritorijās Latvijā kopumā
		Min. – maks.				
1	Biezā perlamutrene <i>Unio crassus</i>	80000-90000	5%	2%	1,5	1%
2	Spilgtā purvuspāre <i>Leucorrhinia pectoralis</i>	300-400	<1%	<1%	1	<1%
3	Zaļā upjuspāre <i>Ophiogomphus cecilia</i>	200-500	<1%	<1%	1,5	<1%
4	Šneidera mizmīlis <i>Boroschneideri</i>	120-360	<1%	<1%	52	<1%
5	Zirgskābeņu zilenītis <i>Lycaena dispar</i>	x	<1%	<1%		<1%

Šneidera mizmīlis

DP ziemeļu daļā 2016. gadā suga atrasta vairākās vietās. Atkārtoti vaboli atrast Ozolā iezīmētajos meža nogabalos neizdevās. Tas ir dabiski, jo piemērotas priedes varētu pastāvēt tikai dažus gadus. Relatīvi bagāta vaboles populācija konstatēta vairākos meža nogabalos dienvidu meža masīvā mitros priežu mežos (niedrāji, purvāji, ieskaitot medņu riestu). Uz 1 ha ir sastopami apmēram 1 līdz 3 piemēroti koki (melnā sēne, koki ar mizas paliekām, vaboles, kūniņas vai kāpuri). Tā kā kopējā vabolei piemērotā platība ir 52 ha (noteikts pēc mežaudžu plāna), tad kopējais populācijas lielums 60-180 īpatņi. Piemēroto koku mizas lupināšana tika pārtraukta līdz ar pirmā īpatņa atrašanu. Priežu apkārtmērs svārstījās robežās 60-80 cm, atsegtās mizas virsma 600-1500 cm². Tā kā netika atsegta piemērotā koka visa mizas virsma, tad populācijas lieluma aprēķinos iegūtos skaitļus var vismaz dubultot – 120-360 īpatņi. Tā kā DP ziemeļu daļā neizdevās apstiprināt sugas

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai klātbūtni, tad iepriekšējie novērojumi (2016. g.) netiek ņemti vērā populācijas lieluma aprēķināšanā.

DP “Vecumu meži” ziemeļdaļā nav nepieciešami speciāli pasākumi mizmīlim. Turklāt viena no atradnēm ir medņa mikroliegumā. Ja mikroliegumu apsaimnieko mednim labvēlīgi, tad tas būs labi arī mizmīlim. Ziemeļdaļā arī saimnieciskie meži (ar atradnēm) ir sugai noderīgi, svarīgi ir neizvēt sauskņus, kuriem ir saglabājusies miza un zem mizas redzams melnas sēnes micēlijs. Centrālajā meža masīvā vabole atrasta 257. kvartālā biotopā *Purvaini meži* 91D0*. Mežs šajā vietā ir pietiekami skrajš un apsaimniekošana nav nepieciešama. Savukārt ceļa otrā pusē - 256. kvartāla 6. (atradne) un 7. nogabals ir ievērojami aizaudzis ar egli un priedes ir noēnotas. Abos nogabalos nepieciešams selektīvi izcirst egles. Nav pieejama pieredze par apsaimniekošanas efektivitāti. Ieteicams pēc apsaimniekošanas pasaukumu veikšanas atradni pēc gadiem pārbaudīt. Atradne (sausoknis) kalpo par dzīvotni vairākus gadu, bet nav īsti zināms, cik gadus. Tādēļ veco atradni atkārtota pārbaude nav nepieciešama.

Biezā perlamutrene

Gliemenes uzskaitītas 08.-09.06.2018., kas ir optimālais laiks to uzskaitē: Pateicoties sausumam, upēs ūdens līmenis bija krietni zemāks par vidējo, saulains laiks ļāva labi saskatīt gliemenes, akvaskopu vajadzēja izmantot reti.

4.5.4. tabula. Kiras upē trīs posmos uzskaitītās gliemenes.

Fails				Dzīvas	Čaulas	Piezīmes
Kira 1	“Augštece”	729274	351451	0	0	Dziļa, lēni tekoša, grunts dūņaina, ūdens duļķains, apsekota atsevišķos punktos. Apm. 5 m plata. Nav noēnojuma.
Kira 2	“Vidustece”	728908	350374	6	2	Aizaugoša, dziļums 20-50 cm, duļķains ūdens, grunts – dūņainas smiltis, akmeņi, sanesumi, vidēja straume, bet ne ritrāls. Noēnota. Platums ap 5 m.
Kira 3	“Lejtece”	731501	353159	1	4	Aizaugoša, dziļums 20-40 cm, duļķains ūdens, grunts – dūņainas smiltis, akmeņi, sanesumi, vidēja straume, bet ne ritrāls. Daļēji noēnota. Platums 5-6 m.

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

Upe pēc grunts parametriem, augāja, noēnojuma un straumes ir piemērota posmā, kurā upe piekļaujas meža masīvam. Upes posms garums ap 2,5 km (mērīts pēc kartes). 50 m transektē konstatētas 6 dzīvas gliemenes, tad 100 m posmā: $6 \text{ ģp.x5mX2}=60$ gliemenes, kopā 2,5 km ir $60 \times 25=1500$ gliemenes. Upes posms lejpus mežam ir īpatņiem nabadzīgāks, vairāk tukšo čaulu, kas liecina par suboptimāliem apstākļiem. 50 m transektē ir 1 dzīva gliemene, tad 100 m posmā”1 ģp.x5mx2=10 gliemenes. Posma garums ar pilnīgu vai daļēju noēnojumu ir ap 2,9 km (izmērīts pēc kartes), kopā posmā 290 gliemenes. Kopā Kiras upē pētītajā posmā ir ap 1800 gliemeņu.

4.5.5. tabula. Vjadas upē četrās vietās uzskaitītās gliemenes.

Fails				Dzīvas	Čaulas	Piezīmes
Vjada_1	“Grīva”	731209	357868	0	0	Lēna, dūņaini-mālaina grunts, daudz ūdensaugu, dziļums 10-50 cm, duļķains ūdens. Maz apēnota.
Vjada_2	“Lejtece”	730774	355971	1	0	Taisnota posma lejtece, lēna straume, dziļa, nav ūdensaugu, nevar apsekot, atsevišķās pieejamās vietās gliemenes nav konstatētas, smilšaini-dūņaina grunts. Maz noēnota.
Vjada_3	“Vidustece”	729123	355458	850-900	>15	Samērā dabisks posms virs tilta, smilšaini-grantaina grunts, akmeņi, vidēja straume, daļēji noēnota līdz noēnota, ūdensaugu maz, dziļums 10-40 cm, gliemenēm pieejamais platums apm. 3 m, ūdens auksts (subjektīvi).
Vjada_4	“Augštece”	727705	354644	14	>50	Daļēji regulēts upes posms, dziļums 10-30 cm, smilšaini-grantaina grunts, pieejamais platums apm. 2 m.

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

Vjadas upe, ietekot DP teritorijā, augštecē ir daļēji regulēta, vidustecē līdz ziemeļu meža masīvam pilnībā iztaisnota, lejtecē daļēji regulēta, grīvā dabiski meandrējoša. Grīvā biežā perlamutrene nav konstatēta, vidusteces regulētajā (dziļi kanāli) posmā suga nav atrasta, jo ūdens duļķainības un dziļuma dēļ nebija iespējams upi apsekot. Maza varbūtība, ka šeit varētu būt labs biotops sugai. No vidusteces uz augšu konstatēta bagātīga populācija – vieta “Vidustece”. Transekte iet pret straumi, apsekota arī upe lejpus tiltam, taču gliemeņu blīvums ir sarūkošs. Pieņemams, kas tās var būt vēl 200 m posmā pa straumi. Augšpus tilta izcili augsts populācijas blīvums, vietā ar vizuāli vislielāko populācijas blīvumu uzskaitītas 230-250 dzīvas gliemenes. Smilšu substrātā gliemenes varētu brīvi pārvietoties, taču tas nebija novērojams. Savukārt grantainā/oļainā substrātā gliemenes ir cieši ieslēgtas starp oļiem, bez pārvietošanās iespējām. Piedevām smilšu substrātā lielā skaitā atrastas arī jaunas gliemenes. Tas liecina par labu populācijas atražošanos. Upē daudz mailišu *Phoxinus phoxinus*, kas ir labas kvalitātes vēsu ūdeņu indikatori un arī gliemeņu glohīdiju saimnieki. Pēc sajūtām ūdens vēsāks kā citās vietās, iespējams, pa noēnoto meža/krūmu posmu augšpus paraugu ņemšanas vietas tas atdziest un, iespējams, papildinās ar gruntsūdeņiem. Šo labvēlīgo faktoru kopums nosaka biežās perlamutrenes lokālo augsto populācijas blīvumu. Pieaugušās gliemenes pēc izmēra ir mazākas, kā novērots citās atradnēs, kas varētu būt izskaidrojams ar augsto populācijas blīvumu. Šai posmā uz upes 100 m gliemeņu skaits ir: 850-900 īp./50mx3mx2=5100-5400 īpatņu. Ja augsts blīvums, pieļaujams, ka ne visas gliemenes uzskaitītas.

Savukārt “Augštecē” gliemeņu skaits uz 100 m upes ir: 14īp./50mx2 mx2=60 gliemenes. Te jāatzīmē, ka konstatētas daudz tukšu čaulu, kas liecina, ka šis biotops un biotopi augšpus minētās vietas sugai ir nelabvēlīgi (pēc kartes upes krastu biotopi būtu labvēlīgi). Augšteses posmā novērota gliemeņu pārvietošanās, daudzas aiz sevis atstāj “slīdes”, kas liecina par suboptimāliem apstākļiem. Iespējams, tieši izžūšana var būt būtisks ietekmējošais faktors, upe ir arī ļoti sekla un ūdens pēc sajūtām silts. Augšpus straumei nav ievērojamu piesārņojuma avotu.

Kopējais populācijas lieluma aprēķins. Novērojams izteikts gradients no “augšteses” uz “vidusteci”. Pieņemams, ka šajā upes posmā vidēji: $60+850-900/2=450-480$ gliemenes/100 m upes. Pēc kartes aprēķināts piemērotais upes posms augšpus un lejpus novērojuma vietas: 2,1 km. Populācijas lielums aptuveni ir: $450-480 \text{ gl./100m} \times 2,1 \text{ km} = 95000-100000$ īpatņu.

Kopumā DP īpatņu skaits ir aptuveni 95800, noapaļojot - maksimāli 96000 īpatņu. Pieļaujot pētījumu kļūdas, iespējams, skaits ir zemāks - ap 80000 īpatņu. Vjadas upē gliemenēm labvēlīga upe ir apmēram 4,9 km garumā, taču pieejamais upes platums mazūdens periodā ir apmēram 2 km. Kopā ar Kiru biotopa kopējā platība ir apm. 1,5 ha. Augstāka ūdens līmeņa gadījumā šī platība būtu lielāka.

Unio crassus virs augšējā tilta apm.150 m garā posmā ir liels populācijas blīvums, augstāk pa straumi blīvums strauji samazinās, grunts mainās no smilts/oļi uz rupja smilts/dūņas. Augstāk gliemenēm novērojams stress, jo tās nevis sēž vienā vietā, bet aktīvi pārvietojas. Upe šogad (2018.gadā) sekla, vietām gliemenes pat 10 cm dziļumā, vietām gliemenēm pieejamais upes platums ir ap 1 m. Lejpus tiltam grunts pārsvarā akmeņaina, gliemeņu maz, atrasta atsevišķa grupa ar 200-250 īpatņiem.

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

Pie lejas tilta grunts dūņaina, ūdens praktiski stāvošs, peld aļģes, kaut kas līdzīgs purva rāvai, piesārņojums no ganībām un laukiem augšpus minētās vietas, ūdens duļķains, dziļš, necaurredzams. Gliemenes ir nelielā skaitā.

Spilgtā purvuspāre

Suga līdz šim konstatēta DP teritorijā, bez skaidrojuma, kāpēc tā šeit atrasta. Apsekojot teritoriju konstatēts, ka spāre var attīstīties bebru izveidotā nelielas vārdā nenosauktas upītes aizsprostā mežu 232. kvartālā. Upītes deltā ūdenstece ir apstājusies, lai gan uzpludinājumā ūdens līmenis ir augsts. Uzpludinājuma 10 m posmā R malā novērots viens tēviņš. Uzpludinājums turpinās vismaz 250 m, ja ne vairāk. Aprēķināts spāru īpatņu skaits: $25+25$ mātītes=50 īpatņi.

Suga atrasta arī meža ugunsdzēsības dīķī (370142, 357934), 3 tēviņi. Aprēķinot kopā 6 īpatņi, ja ieskaita mātītes. Kopā aptuveni 10.

Vēl trīs tēviņi novēroti dīķī pie Zemturu mājām apm. 10 m parauglaukumā. Dīķa garums ap 150 m abos krastos, kopā krasta līnija ap 300 m. Kopā dīķī ir ap 300 spāru īpatņi.

Kopā DP teritorijā ir ap 300-400 īpatņi, spāres atrašana kādā teritorijā, kas attālināta no ūdenstilpēm, ir izskaidrojama ar pieaugušu spāru barošanās vietu izvēli. Kopējā biotopa platība (bebraine, dīķis, ugunsdzēsības dīķis) mazūdens periodā nepārsniedz 1 ha.

Lielais zirgskābeņu zeltainītis

Labākie biotopi ir gar Vjadas upes piekrastes zālājiem, kas nav uzarti, kā arī gar Kiras upes krastiem (gan palienes, gan krasta nogāžu zālājiem). Konstatēts tauriņš pie Vjadas upes (,).

4.5.6. tabula. Lielā zirgskābeņu zeltainīša novērojumi.

x	y	Datums	Piezīmes
729110	355430	09.06.2018.	Pie Vjadas upes tilta. tēviņš
730330	352690	20.06.2018.	Tālavieši, mātīte
728370	357320	20.06.2018.	Uz meža ceļa pie bebraines, 1 mātīte, 2 tēviņi

Populācijas lielums: tauriņu novērojumu laikā gar upēm zālajos novēroti divi tauriņi. Tauriņiem piemēroti zālāji (neganīti, nekultivēti) ir apmēram 6,5 km garumā gar Vjadas un Kiras upēm. 2017. gadā monitoringā apm. 2 km transektu kopgaruma konstatēts 1 īpatnis, transektes platums ap 10 m t.i. 0,2 ha tauriņi/km, kopā 5 tauriņi/ha. Biotopa platība atkarīga no aprēķina metodikas. Pieaugušo tauriņu barošanās biotops noteikti aptver visus zālājus ar nektāraugiem, jo tauriņi labi pārlido. Savukārt kāpuru barošanās biotops varētu būt ievērojami mazāks. Maz intensīvi izmantotie (neganītie, nekultivētie) palieņu zālāji gar Vjadas un Kiras upēm kopumā aizņem apm. 6,5 km. Ja pieņem, ka kāpuri barojas uz zirgskābenēm tuvu upei 20-25 m uz katru pusi aiz koku aizauguma, tad kopējā biotopa platība lēšama ap 30 ha.

Zaļā upjuspāre

Spāre meklēta gar Vjadas un Kiras krastiem, bet nesekmīgi. Abās upēs zems ūdens līmenis, silts ūdens, organiskais piesārņojums, Kirā daudz makrofītu. 4.5.3. tabulā ievietoti dati no EUNIS datu bāzes. Kāpuru attīstībai piemērotā platība ir tāda pat kā biežajai perlamutrenei. Pieaugušās spāres var aizlidot arī tālu no upēm.

4.5.7. tabula. Citas nozīmīgas sugas

Suga		Piezīmes
Apšu krāšņvabole	<i>Poecilonota variolosa</i>	BSS, mežmalās un izcirtumos
Čemurziežu dižtauriņš	<i>Papilio machaon</i>	LSG, pļavā pie Kiras upes
Lielā ugunsspāre	<i>Pyrrhosoma nymphula</i>	LSG, Vjadas lejtecē
Apšu raibenis	<i>Limenitis populi</i>	LSG, uz meža ceļa
Krokainais vārpstiņgliemezis	<i>Macrogastera plicatula</i>	IS, atsevišķos meža nogabalos
Vēderainais vārpstiņgliemezis	<i>Macrogastera ventricosa</i>	IS, atsevišķos meža nogabalos
Liels asmalis	<i>Peltis grossa</i>	IS, atsevišķos meža nogabalos
Skujkoku lielais koksngrauzis	<i>Monochamus urusovi</i>	BSS, atsevišķos meža nogabalos
Dzeltenā laupītājmuša	<i>Laphria flava</i>	LSG, reti
Praulenis	<i>Platycerus caprea</i>	IS, atsevišķos meža nogabalos

4.6. Putni

ES putniem nozīmīgās vietas statuss

DP “Vecumu meži” teritorija ir iekļauta ES putniem nozīmīgo vietu sarakstā ar nosaukumu “Vecumi” (LV056). Saskaņā ar 2004.gada pārskatu un aktualizētajām PNV robežām tās pilnībā sakrīt ar DP “Vecumu meži” robežu.

Kā PNV kvalificējošās sugas ir norādītas: melnais stārķis *Ciconia nigra* (3 pāri), mazais ērglis *Clanga pomarina* (14 pāri) un baltmugurdzenis *Dendrocopos leucotos* (15-20 pāri). Citas nozīmīgas sugas: baltais stārķis (10-20 pāri), ķīķis (5-10 pāri), niedru lija (2-3 pāri), pļavu lija (1-2 pāri), vidējais ērglis (0-1 pāri), mežzirbe (20-50 pāri), mednis (15 riestojoši tēviņi), grieze (20-50 pāri), dzērve (6-8 pāri), apodziņš (5-7 pāri), urālpūce (5-8 pāri), vakarlēpis (4-8 pāri), pelēkā dzilna (3-5 pāri), melnā dzilna (7-9 pāri), vidējais dzenis (7-15 pāri), trīspirkstu dzenis (5-12 pāri), mazais mušķērājs (20-100 pāri), brūnā čakste (20-100 pāri). (Račinskis 2004)

Putnu sugu izpētes vēsture

Dati par Vecumu mežos ligzdojošām putnu sugām ievākti Latvijas ligzdojošo putnu atlanta (1980-1984) un Eiropas ligzdojošo putnu atlanta (1985-1989) projektu ietvaros (Petriņš A. 2003). 1994. gadā, veidojot Putniem nozīmīgo vietu sarakstu, daļa no tagadējās

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai DP teritorijas kopā ar Krievijas pierobežas teritoriju uz ZA no pašreizējā DP, tika iekļauta minētajā sarakstā ar nosaukumu “Vecumi” (Račinskis 2004).

2001. un 2002. gadā Balvu virsmežniecības Katlešu un Viļakas mežniecībās īpaši aizsargājamo meža iecirkņu inventarizāciju veicis Māris Strazds. Ziņas par aizsargājamo putnu ligzdām ievākuši arī Balvu virsmežniecības, kā arī Katlešu un Viļakas mežniecību darbinieki. Ziņas par aizsargājamo putnu sugu sastopamību ievākuši arī Indulis Vanags, Valdis Pilāts, Uģis Bergmanis, Ansis Opmanis un Mārtiņš Lūkins.

2002. un 2003. gadā Latvijas Dabas fonda projekta “Divu Eiropas nozīmes putnu vietu – Zvārde un Katleši – aizsardzības un apsaimniekošana Latvijā” ietvaros iepriekšējo datu apkopošanu un Vecumu mežu teritorijas orinotoloģisko inventarizāciju veicis Aivars Petriņš, piedaloties arī Didzim Jurciņam un Indulim Vanagam. Galvenā vērība veltīta mazā ērgļa un vidējā ērgļa ligzdošanas vietu inventarizācijai, darba gaitā reģistrējot arī citas aizsargājamās sugas. Darba uzdevumā ir iekļauta mazā ērgļa un vidējā ērgļa ligzdošanas rajonu un apdzīvotu ligzdu atklāšana, teritorijas piemērotības mazā ērgļa ligzdošanas un barošanās prasībām novērtējums, kā arī citu aizsargājamo putnu sugu izplatības novērtējums. Apsekojamās vietas izvēlētas gan pēc zināšanām par biotopiem, kādos mazais un vidējais ērglis mēdz ligzdot un baroties, pievēršot uzmanību lielākiem mitriem melnalkšņu, lapu koku un jauktu lapu koku-egļu mežu rajoniem mitrākās ieplakās, auglīgāku augšņu rajonos, kuri robežojas vai atrodas netālu no atklātām vietām, gan arī pēc iepriekš veiktām ekspedīcijām un inventarizācijām par vietām, kur atrodas ligzdošanas iecirkņi, ligzdas, putnu konstatēšanas vietas un neatpazītas ligzdas. Teritorijas apsekošanai pielietota putnu vizuālas meklēšanas un izsekošanas metode, meža nogabalu pārstaigāšanas metodi lietojot, tikai apvienot ar iepriekš minēto. Dzeņveidīgo sugu teritoriju konstatēšanai izmantoti magnetofona ieraksti putnu provocēšanai. Nakts plēsīgo sugu meklēšanai izmantoti gan speciāli maršruti, gan putnu saucienų imitēšana vai saucienų ierakstu atskaņošana. Lauku darbi sākti 2002. gada 14. jūlijā un turpināti līdz 2002. gada rudenim, bet 2003. gadā apsekošana veikta laikā no 1. marta līdz 31. maijam. Atskaitē aprakstītas 14 mazo ērgļu un paērgļu (apzīmējums lietots ērgļiem, kas nav droši noteikti ne kā mazie, ne kā vidējie ērgļi) ligzdošanas vai iespējamās ligzdošanas teritorijas, informācija par vidējā ērgļa drošu konstatēšanu teritorijā netika iegūta. Aprakstītas 3 iespējamās melnā stārķa ligzdošanas teritorijas, kā arī teritorijā konstatēts baltais stārķis, ķīķis, pļavu lija, niedru lija, rubenis, mednis (aprakstīti 3 riesti), mežirbe, dzērve, grieze, apodziņš, urālpūce, vakarlēpis, baltmugurdzenis, vidējais dzenis, trīspirkstu dzenis, melnā dzilna, pelēkā dzilna, brūnā čakste un mazais mušķērājs. (Petriņš A. 2003) Minētā atskaite izmantota 2004. gada plāna sagatavošanā.

Dati par putniem DP teritorijā ievākti 2009. – 2012. gadā veiktā Putnu monitoringa Natura 2000 teritorijās laikā, LIFE – Nature programmas „Divu putniem nozīmīgu vietu aizsardzība Latvijā” ietvaros un putnu fona monitoringā. Gadījuma ziņas par teritorijas ornitofaunu ievāktas arī Eiropas ligzdojošo putnu atlanta laikā (2013-2017).

2018. gadā DA plāna izstrādes ietvaros putnu izpēte veikta maršrutveida pārgājienų veidā (eksperts Kārlis Millers). Putnu uzskaites veiktas pēc Latvijas Ornitoloģijas biedrības izstrādātās metodikas putnu monitoringa veikšanai *Natura 2000* vietās (Lebuss 2013). Dienā aktīvo putnu uzskaites maršruti izvēlēti, apsekojot tiem piemērotus biotopus, pārvietojoties ar auto un kājām pa meža stigām, takām un ceļiem. Nakts plēsīgo putnu provocēšanas punkti izvēlēti vienmērīgi uz ceļiem un stigām, iespēju robežās nosedzot visu izpētes teritoriju.

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

2019. gada sezonā mazo ērgļu izpēte DP “Vecumu meži” veikta divos etapos – no 19. līdz 21. jūlijam un no 12. līdz 17. augustam (eksperts Kārlis Millers). Periodi izvēlēti vadoties pēc mērķa sugas – mazā ērgļa – ligzdošanas fenoloģijas. Respektīvi, šajā laikā sekmīgajās ligzdošanas teritorijās tiek intensīvi baroti jaunie putni un tādejādi ērgļi ir vieglāk konstatējami. Izpētes laikā vizuāli kontrolētas ligzdošanas teritoriju tuvējās apkārtnes, kas šķita piemērotas vai varētu būt mazā ērgļa barošanās vietas ka arī pārbaudītas ligzdošanas vietas.

Diemžēl, potenciālo barošanās vietu vizuālās kontroles lielākoties bija nesekmīgas. Novēroti atsevišķi īpatņi, bez teritoriālām pazīmēm, resp., vai nu vienkārši riņķoja gaisā dažādos augstumos un barošanās intensitāte bija zema vai tādas nebija vispār. Šādi secinājumi par novēroto īpatņu teritorialitāti izdarīti, balstoties uz pētījumu datiem un eksperta (Kārlis Millers) personīgo pieredzi. Tā iegūta U. Bergmaņa vadītajā pētījumā par mazo ērgļu teritoriju, ligzdošanas vietu uzskaitēm, ligzdojošo un teritoriālo pāru īpatsvaru, kā arī ligzdošanas sekmju noteikšanu vairākos monitoringa parauglaukumos dažādās Latvijas vietās.

Dabas aizsardzības vērtība

DA plāna izstrādes laikā un putnu faunas izpētes ietvaros DP “Vecumu meži” kopumā konstatētas 32 īpaši aizsargājamās putnu sugas, kā arī 28 sugas ir iekļautas Putnu Direktīvas I pielikumā un divas II pielikumā, savukārt deviņām putnu sugām ir veidojami mikroliegumi (skatīt 4.6.4. tabulu). DP “Vecumu meži” un vienlaikus arī *Natura 2000* teritorija izveidota 2004. gadā, lai aizsargātu teritorijā esošās dabas vērtības – putnu sugas un to dzīvotnes, kas ir nozīmīgi mežu biotopi. DP “Vecumu meži” nozīmīgākās ornitoloģiskās vērtības saistāmas ar meža biotopiem, to daudzveidību (Celmiņš A. 2004). Tāpat kā iepriekšējā DA plāna izstrādes laikā 2004. gadā, arī 2018. gada ornitofaunas izpētes ietvaros DP “Vecumu meži” teritorijā konstatētas daudzas nozīmīgas putnu sugas – mežzirbe *Bonasa bonasia*, mazais ērglis *Clanga pomarina*, apodziņš *Glaucidium passerinum*, baltmugurdzenis *Dendrocopos leucotos*, trīspirkstu dzenis *Picoides tridactylus* un daudzas citas. Visas minētās ir īpaši aizsargājamās putnu sugas un iekļautas Putnu Direktīvas I pielikumā, kā arī četrām putnu sugām – mazajam ērglim, apodziņam, baltmugurdzenim un trīspirkstu dzenim ir veidojami mikroliegumi (skatīt 4.6.4. tabulu, putnu atradnes skat 7. pielikumā).

Apkopojot vēsturiski iegūto informāciju ornitofaunas izpētē un DA plāna izstrādes ietvaros veikto maršrutveida pārgājienu rezultātus 2018. gadā, izdevās gūt aptuvenu priekšstatu par šeit esošajām ornitoloģiskajām vērtībām. Dati par DP “Vecumu meži” teritorijā sastopamajām reto un aizsargājamo putnu sugām apkopoti, balstoties uz pieejamo informāciju Dabas aizsardzības pārvaldes dabas datu pārvaldības sistēmā "Ozols", *Natura 2000* datubāzē (<http://natura2000.eea.europa.eu>), kā arī citos izpētes materiālos, piemēram, Novērtējot ligzdojošo pāru skaitu, ņemta vērā teritorijas apsekotība konkrētu sugu optimālās konstatēšanas periodā un sugām piemēroto biotopu sastopamība pārējā teritorijas daļā ārpus uzskaišu maršrutiem. vienmērīgi uz ceļiem un stigām, iespēju robežās, nosedzot visu izpētes teritoriju.

Veicot izpēti plāna izstrādes laikā un analizējot pieejamos datus par teritoriju, jāsecina, ka DP “Vecumu meži” nozīmīgākās ornitoloģiskās vērtības saistāmas ar mežiem un tajos sastopamajām sugām. Pateicoties dabiskiem un pusdabiskiem mežiem raksturīgo struktūru klātbūtnei DP “Vecumu meži”, kā arī citiem raksturīgiem parametriem, teritorijā

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai uzturas daudzveidīga meža putnu fauna, kas DP “Vecumu meži” teritoriju izmanto kā ligzdošanas, tā barošanās vietu. Neskatoties uz to, ka atklātās ainavas parkā ir salīdzinoši mazā platībā, tajās sastopamas proporcionāli daudz putnu sugu, tajā skaitā arī vairākas aizsargājamās.

DP “Vecumu meži” teritorijā izveidoti 12 mikroliegumi (Ozola informācija) īpaši aizsargājamo putnu sugu aizsardzībai: 1 mikroliegums melnā stārķa *Ciconia nigra* aizsardzībai ar platību 33,0 ha (buferzona 36,9 ha), 3 mikroliegumi mazā ērgļa *Clanga pomarina* aizsardzībai ar platību 31,9 ha, 12,4 ha un 17,7 ha, 1 mikroliegums medņa *Tetrao urogallus* aizsardzībai ar platību 34,2 ha (buferzona 69,2 ha), un 4 mikroliegumi baltmugurdzeņa *Dendrocopos leucotos* aizsardzībai ar platību 6, 4,4 ha, 10,7 ha un 8,7 ha, trīspirkstu dzenim *Picoides tridactylus* ar platību 6,8 ha un vidējam dzenim *Dendrocopos medius* ar platību 5,6 ha (skat. karti 7. pielikumā). Esošie mikroliegumi pārsvarā nodrošina sugām nepieciešamos specifiskos ekoloģiskos apstākļus, lai sugu pastāvēšana būtu sekmīga un ilglaicīga. Mikroliegumu teritorijas gandrīz pilnībā, izņemot baltmugurdzeņa mikrolieguma Žīguru pagastā ziemeļu daļu, iekļautas RR zonā. RR zonā un mikroliegumos aizsardzības režīms būtiski neatšķiras – aizliegta jebkāda saimnieciskā darbība, izņemot atsevišķas darbības. Piemēram, attiecībā uz koku ciršanu gan mikroliegumā, gan RR zonā ir aizliegta jebkāda mežsaimnieciskā darbība, izņemot speciālus sugu atradņu un/vai aizsargājamo biotopu apsaimniekošanas pasākumus, kuru lietderību un ietekmi uz sugām un biotopiem pirms to veikšanas izvērtē sertificēts eksperts. Līdz ar to ir iespējams vienkāršot DP teritorijas aizsardzības režīmu, saglabājot tikai vienu no aprobežojumiem – RR funkcionālo zonu.

Teritorijas lielākā ornitoloģiskā vērtība ir vecus, antropogēnās darbības maz ietekmētus meža biotopus apdzīvojošas putnu sugas. Ornitofaunas izpētes ietvaros DP “Vecumu meži” teritorijā konstatētas vairākas nozīmīgas putnu sugas – baltmugurdzenis *Dendrocopos leucotos*, melnā dzilna *Dryocopus martius*, pelēkā dzilna *Picus canus*, mazais ērglis *Clanga pomarina*, apodziņš *Glaucidium passerinum*, urālpūce *Strix uralensis*, dzērve *Grus grus*, vakarlēpis *Caprimulgus europaeus*, vidējais dzenis *Dendrocopos medius*, brūnā čakste *Lanius collurio*, grieze *Crex crex* u.c. Konstatētās putnu sugas ir gan īpaši aizsargājamās putnu sugas, gan atrodamas Putnu Direktīvas (79/409/EEC) 1. pielikumā (4.6.1. tabula). Tā kā lielāko daļu DP “Vecumu meži” teritorijas sedz meži, tad arī nozīmīgākās ornitoloģiskās vērtības saistāmas ar mežiem, to daudzveidību. Līdz ar to, atklāto ainavu sugu īpatsvars ir mazāks un tās nebūtu uzskatāmas par prioritārām šai teritorijai. Tādēļ apskatītas būtiskākās no tām. DP “Vecumu meži” teritorijā esošie meži ir mājvieta mazajam ērglim, praktiski visām Latvijā sastopamajām dzeņu sugām un apodziņam, kuri uzskatāmi par šīs aizsargājamās teritorijas nozīmīgāko ornitofaunistisko vērtību.

Pēc pieejamās informācijas apkopošanas aizsargājamo sugu skaits ir samērā liels, līdz ar to nedaudz detalizētāk apskatītas tās sugas, kuras atzītas par prioritārajām. **Mednis** *Tetrao urogallus* ir tipiska boreālos mežus apdzīvojoša vistveidīgo putnu suga un tā sastopamība saistīta ar piemērotu biotopu – priežu mežu izplatību (Hofmanis H., Strazds M. (red.) 2004). DP “Vecumu meži” novēroti gan riestu tuvumā, gan citās vietās. Medņu riestā 188. un 208. kvartālā (izveidots mikroliegums) 2013. un 2014.gadā ir konstatēti 2 līdz 3 riestojoši gaiļi (LVM medņu inventarizācija). Pēc pēdējām aplēsēm un konsultācijām ar „Medņa *Tetrao urogallus* aizsardzības plāns Latvijā” līdzautoru H. Hofmani, tēviņu skaits vērtēts līdz astoņiem.

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

Mežirbe *Bonasa bonasia* apdzīvo ļoti dažādas mežaudzes, gan dabiskos jauktus skujkoku un lapu koku mežus, gan dažāda vecuma saimnieciskus jauktu koku mežus (Strazds M., Ķerus V. 2017). Izpētes laikā apzinātas kā minimums 13 ligzdošanas teritorijas, tomēr, ņemot vērā vēsturiskos datus un piemērotu teritoriju platību, ligzdojošo pāru skaita vērtējums ir 15 – 50. Tomēr, ņemot vērā šīs sugas dramatisko populācijas skaita samazinājumu Latvijā (līdz 85% attiecībā pret 2005. gadu) (Strazds, Ķerus 2017), tā būtu jāuzskata par vienu no prioritārajām sugām.

Ķīķis *Pernis apivorus* ir otrs biežāk sastopamais dienas plēsīgais putns aiz klijāna un samērā parasts ligzdotājs. Ligzdotāju skaits DP “Vecumu meži” vērtēts 5 – 11 pāri.

Plāvu lija *Circus pygargus* novērota mazākā skaitā, visbiežāk medijot virs laukiem un plāvām. Barības meklējumos var nolidot pat vairākus desmitus kilometru, tādejādi apdzīvotā teritorija ir samēra plaša un ligzdotāju skaits 1 - 2 pāri.

Mazais ērglis *Clanga pomarina* ir mozaīkveida kultūrainavā labprāt ligzdojošs plēsīgais putns, kura ligzdojošo pāru skaits teritorijā vērtēts kā četri. Mazā ērgļa barošanās teritorija svārstās 2 – 5 km rādiusā ap ligzdu (U. Bergmaņa pētījumi). Līdz ar to būtiski ir saglabāt DP “Vecumu meži” un arī apkārtnes plāvas esošajā kvalitātē, neļaujot tām aizaugt un tādejādi saglabājot piemērotas barošanās vietas šai sugai.

Grieze *Crex crex* ir globāli apdraudēta putnu suga un tās skaits lielā mērā ir atkarīgs no atklātu plāvu platībām. Griezei nepieciešama mozaīkveida ainava ar mitrākām ieplakām un lielu augu sugu daudzveidību un samērā augstu, bet ne pārāk blīvu veģetāciju. Tādēļ tā dod priekšroku pārsvarā dabiskām plāvām. Griezi apdraud lauksaimniecības intensifikācija (pesticīdu izmantošana, meliorācija, lielu vienlaidus platību veidošana u.c.), plāvu aizaugšana, nepareizu pļaušanas metožu pielietošana. Griežu skaits DP “Vecumu meži” teritorijā, līdzīgi kā citviet, gadu gaitā variē. Lielāko upju ielejās piemēroti biotopi atrodami samērā daudz. Ligzdojošo pāru skaits vērtēts 10 – 20.

Dzērves *Grus grus* teritorijā ligzdo mežaudzēs un pusaizaugušos izcirtumos slapajos meža augšanas apstākļu tipos. Analizējot pieejamos datus var pieņemt, ka teritorijā ligzdo 2 – 10 pāri dzervju. Pieaugot dzervju populācijas lielumam Latvijā, dzērves arvien biežāk sāk aizņemt ligzdošanai suboptimālus biotopus.

Apodziņa *Glaucidium passerinum*, Latvijas mazākās pūcītes, ligzdojošo pāru skaits DP “Vecumu meži” vērtēts 15 – 20 pāru, ņemot vērā piemērotu biotopu sastopamību. Apodziņš apdzīvo līdzīga tipa mežus kā mežirbe, trīspirkstu dzenis un ne reti ligzdo trīspirkstu dzeņa kaltos dobumos. Apsekojumos, kas veikti plāna izstrādes vajadzībām, lokalizētas vismaz četras teritorijas, kurās ligzdo apodziņš.

Urālpūcei *Strix uralensis* – 11 (4.6.1.attēls). *Natura 2000* datubāzē (<http://natura2000.eea.europa.eu>) norādītais skaits ir 5 – 8 pāri. Tomēr jāņem vērā, ka skaits var mainīties atkarībā no barības bāzes pieejamības, kā arī sarukt pēc aukstām un bargām ziemām.

Vakarlēpja *Caprimulgus europaeus* izplatību nosaka piemērota biotopa – priežu meža esamība, turklāt nepieciešami jaunāki ar priedi apmežoti izcirtumi. Šādu biotopu teritorijā ir diezgan maz, tie sastopami galvenokārt teritorijas ziemeļdaļā. Lielākā daļā Latvijā ligzdojošās vakarlēpju populācijas ir saistīti ar dažāda vecuma jaunaudzēm sausos mežu augšanas apstākļu tipos. Līdz ar to vakarlēpis teritorijā nebūtu uzskatāms par prioritāri

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai aizsargājamu sugu un 2018. gada izpētes laikā speciāli meklēts netika. Aptuvenais ligzdotāju vērtējums – četri līdz astoņi pāri.

4.6.1. attēls. Urālpūce *Strix uralensis* DP „Vecumu meži” 10.04.2018. © Kārlis Millers

Vidējais dzenis *Dendrocopos medius* ir tieši saistīts ar platlapju kokiem (Pasinelli G. & J. Hegelbach 1997) un apšu audzēm. Latvijā suga atrodas tuvu izplatības areāla ziemeļu robežai un vidējais dzenis ir uzskatāms par “jaunienācēju” Latvijas faunā. Suga pirmo reizi Latvijā konstatēta 1923. gada marta sākumā Pilsblīdenē, otrais pierādītais novērojums bija tikai 1979/80. gadu ziemā (Latvijas putni. 2019). Šobrīd vidējais dzenis piemērotos biotopos Latvijā uzskatāms par samērā parastu sugu un regulāri ligzdo vecu koku grupās ap viensētām, parkos un alejās arī urbanizētās vietās. Skaita pieaugums un izplatības areāla paplašināšanās Z virzienā pēdējās desmitgadēs konstatēta visā vidējā dzeņa Eiropas izplatības areāla daļā (Mikusinski G., Roberge J.-M., Fuller R.-J. 2018). DP “Vecumu meži” ligzdojošo pāru skaits vērtēts no pieci līdz 10.

Līdzīgs skaits arī **baltmugurdzenim** *Dendrocopos leucotos* – pieci līdz 15 pāri ar ligzdošanai raksturīgo uzvedību. Suga apdzīvo tādus mežu biotopus, kuros ir sastopams liels atmirstošās koksnes daudzums (Czeszczewik D., Walankiewicz W. 2006) un baltmugurdzenis tiek klasificēts kā Eiropā retākā ligzdojošā dzeņu suga (Carlson A. 2000). Baltmugurdzeni ir uzskatāmi par „lietussarga” sugām (Fleishman E., Murphy D. D., Brussard P. F. 2000, Roberge J.-M., Mikusinski G., Svensson S. 2008), jo nodrošinot to aizsardzību tiek pasargātas arī citas, sevišķi no atmirstošās lapu koku koksnes atkarīgās bezmugurkaulnieku sugas (Martikainen P., Kaila L., Haila Y. 1998).

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

Trīspirkstu dzenis *Picoides tridactylus* ar teritoriālu uzvedību, kas liecina par ligzdošanu, konstatēts vismaz trīs dažādās vietās. Ligzdojošo pāru skaita vērtējums 5 – 15 pāri. Šī dzeņu suga galvenokārt saistīta ar veciem, boreāliem mežiem, kur dominē skujkoki vai arī ar melnalkšņu stāgnājiem. „Silenes” teritorijā šādu tipu meži nav sastopami pārāk lielā platībā. Trīspirkstu dzeņi ir ziemeļu skujkoku un jauktu koku mežu apdzīvotāji, kas Eiropā kopumā cieš no mežaudžu fragmentācijas pieauguma (Rueda M., Hawkins B. A., Morales-Castilla I., Vidanes R. M., Ferrero M., Rodriguez M. A. 2013) un to kvalitātes samazināšanās. Sugai nozīmīgākās ir dabiskās mežaudzes un tās, kurās sāk valdīt dabiskie procesi (Butler R., Angelstam P., Schlaepfer R. 2004, Pechacek P. 2004, Strom H., Sonerud G. A. 2001). Pēc dzīvotnes kvalitātes un platības prasībām vērtējot, trīspirkstu dzenis ir klasificējams kā lietussarga sugas (Fleishman E., Murphy D. D., Brussard P. F. 2000) – tādas, kuru dzīvotnes saglabājot, tiek nodrošināta aizsardzība arī citām retām un jūtīgām sugām.

2018. gada izpētes laikā parka teritorijā konstatētas vismaz 12 Latvijas lielākā dzeņveidīgā putna – **melnās dzilnas** *Dryocopus martius* ligzdošanas teritorijas. Ņemot vērā DP kopējo platību, šīs sugas ligzdojošo pāru skaits vērtējams līdz pat 15 pāriem. Sugai raksturīgas relatīvi lielas ligzdošanas teritorijas (Gorman G. 2011). Dažādos pētījumos ligzdošanas teritorijas lielums variē 1 – 10 km².

Pelēkās dzilnas *Picus canus* ligzdošanas teritorijas bieži pārklājas ar vidējā dzeņa ligzdošanas teritorijām. Arī šī suga ir saistīta ar bioloģiski veciem lapu koku mežiem, t.sk. parkiem u.c. Un tas arī atainojas ligzdojošo pāru skaita ziņā. Līdzīgi kā vidējam dzenim skaita vērtējums 3 – 5 pāri.

Brūnajai čakstei *Lanius collurio* piemērotu biotopu DP “Vecumu meži” ir samērā daudz - izcirtumi, mežmalas un upju ielejas ar krūmu zonām. Līdz ar to šī suga vērtējama kā visai parasta ligzdotāja, kura vienmērīgi izplatīta pa visu teritoriju. Pēc datu apkopošanas jāsecina, ka DP “Vecumu meži” ligzdo 15 – 50 pāri brūno čakstu.

Lai arī **sila cīrulis** *Lullula arborea* ir Latvijā samērā parasta ligzdojoša suga, tomēr izplatīta nevienmērīgi, jo labprātāk izvēlas sausus priežu mežus. DP ligzdojošo pāru skaits vērtējams no 0 – 1. Apsekojumu laikā novērots dziedošs īpatnis ligzdošanai piemērotā biotopā.

Mazais mušķērājs *Ficedula parva* apdzīvo līdzīgus biotopus kā mežirbe, trīspirkstu dzenis un apodziņš – jauktus lapu koku un egļu mežus ar veciem kokiem. Vecumos uzskatāms par salīdzinoši parastu sugu un īpaši meklēts netika. Aptuvenais ligzdojošo pāru skaits 20 – 100.

Jāpiebilst, ka 2018. gadā veiktās izpētes laikā *Natura 2000* datubāzē (<http://natura2000.eea.europa.eu>) minētā **melnā stārķa** *Ciconia nigra* klātbūtne DP “Vecumu meži” teritorijā netika konstatēta. Putns tika meklēts mikrolieguma teritorijā un tuvējā apkārtnē. Par iespējamiem iemesliem varētu minēt šīs sugas slēpto dzīves veidu. Tomēr, ņemot vērā piesardzības principu un plāna izstrādes limitējošos faktorus, esošais mikroliegums ir jāsaglabā.

Pieejamo datu analīzes rezultātā klāt nākušas vairākas jaunas sugas, kuras līdz šim nav minētas *Natura 2000* datubāzē. Tiesa, tās visas ir attiecināmas uz migrantu kategoriju – **dzeltenais tārtiņš** *Pluvialis apricaria*, **kuitala** *Numenius arquata*, **gugatnis** *Philomachus pugnax*.

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

Iepriekš minētās meža putnu sugas (mednis, mežzirbe, melnais stārķis, mazais ērglis, visi dzeņveidīgie, apodziņš, urālpūce) viennozīmīgi var pieskaitīt tieši pie DP raksturīgajām ornitoloģiskajām vērtībām. 2018. gada ligzdošanas sezonā uzskaites veiktas optimālajā sugu grupu aktivitātes periodā un iegūtie rezultāti ir proporcionāli piemēroto dzīvotņu platībām.

Atsevišķas meža sugas (vakarlēpis, meža balodis u.c.) un atklāto ainavu putnu sugas (baltais stārķis *Ciconia ciconia*, grieze *Crex crex*, svītrainais ļauķis *Sylvia nisoria*) uzskatāmas vairāk kā „fona” sugas, kuru optimālu aizsardzību nodrošina aizsardzības režīms tieši sugām piemērotās dzīvotnēs, nevis lielā teritorijā, kurā tikai vietumis atrodami attiecīgajām sugām piemēroti biotopi. Līdz ar to prioritāri aizsardzības centieni būtu jākoncentrē uz DP “Vecumu meži” raksturīgajām ornitoloģiskajām vērtībām.

Mazais ērglis

Tā kā mazā ērgļa *Clanga pomarina* aizsardzības nodrošināšana ir viens no DP “Vecumu meži” izveidošanas mērķiem, šīs sugas populācijas skaita noskaidrošanai, ligzdošanas un barošanās biotopu izvērtējumam DA plāna izstrādes gaitā pievērsta īpaša uzmanība.

Nelielais populācijas areāls, ziemošana citā kontinentā un ar migrāciju saistītais risks (putnu bojāeja, šķērsojot plašus ūdeņus, uz autoceļiem, to nelegāla šaušana), skaita samazināšanās un intensīvā barošanās un ligzdošanas biotopu pārveidošana ligzdošanas areālā ierindo mazo ērgli īpaši apdraudēto putnu sugu kategorijā, kura izpētei un aizsardzībai ir pievēršama pastiprināta uzmanība (Bergmanis U. 2012).

Mazā ērgļa populācijas ekoloģija un dinamika Latvijā ir aktīvi pētīta kopš 1990. gadiem – tā ir viena no detalizētāk pētītajām putnu sugām, pētījumu rezultāti kalpo par zinātnisko pamatojumu sugas aizsardzības plānošanā un praktiskā aizsardzībā. Ilgstoši pētījumi monitoringa parauglaukumos ļauj novērtēt mazā ērgļa Latvijas populācijas lielumu ar aptuveni 3660 pāriem, kas veido 20-22% no Pasaules populācijas. Līdz ar to Latvijai ir īpaša nozīme populācijas globālā saglabāšanā. 1994.-2007. gados Latvijā veikto telemetrijas pētījumu rezultātā ir iegūta detalizēta informācija par barošanās biotopiem, savukārt 1990. gadu beigās – par ligzdošanas biotopiem (Bergmanis U. 2012).

Viens no iemesliem, kādēļ 2004. gadā tika dibināts DP un izveidota NATURA 2000 teritorija “Vecumu meži”, bija salīdzinoši lielais mazo ērgļu skaits šajā apkārtnē. Tika uzskatīts, ka šī teritorija ir viena no nozīmīgākajām mazā ērgļa ligzdošanas vietām Latvijā). (Petriņš A 2004). 2019. gada ligzdošanas sezonā veiktā izpēte galvenokārt balstīta uz A. Petriņa pārskatu „Mazā un vidējā ērgļa teritoriju un citu īpaši aizsargājamo putnu sugu inventarizāciju Balvu rajona Žīguru un Vecumu pagastos” (turpmāk tekstā – Ziņojums), kā arī izmantota Ozolā pieejamā sugu dzīvotņu informācija u.c. 2003. gadā tapušais A. Petriņa pārskats izmantots arī kā informācijas un datu avots DP “Vecumu meži” izveidē (Petriņš A. 2003).

Ligzdvieta pārbaudē izmantoti pieejamie dati un informācija, galvenokārt no Ziņojuma. Kopumā minētas 14 potenciālās mazo ērgļu un/vai paērgļu* teritorijas, savukārt ligzdvieta koordinātas norādītas pusei no tām – septiņām. Attiecīgi arī kontroles veiktas šajās septiņās teritorijās. Jāpiebilst, ka dažās no teritorijām ir minētas vairākas lielo ligzdu atrašanās vietas (n=11). Ievērojot piesardzības principu – pārbaudītas arī tās. Ērtības labad izmantoti tie paši apzīmējumi un numerācija, kas lietota Ziņojumā. Rezultāti skatāmi 4.6.1. tabulā.

4.6.1. tabula. Ziņojumā norādīto mazo ērgļu *Clanga pomarina* teritoriju (n=11) apsekojumi un to rezultāti.

Teritorijas Nr. Ziņojumā	Rezultāti 2019
6.	Ziņojumā – ligzda apsē. / Minētajā apsē atrastas ligzdas atliekas, mazākas par pelēkās vārnas <i>Corvus cornix</i> ligzdu. Teorētiski nevar izslēgt, ka kādreiz ir bijusi mazā ērgļa ligzda. Mežs piemērots mazā ērgļa ligzdošanai.
	– ligzda apsē, iespējams peļu klijāna <i>Buteo buteo</i> ligzda. / Ligzda apses žāklē atrasta. Spriežot pēc pazīmēm, izmantota ilgstoši. Arī 2018., un/vai 2019. Gada sezonā, jo redzams pušķojums – priežu skuju (kas gan sažuvušas).
8.	Ziņojumā – ligzda eglē. / Egle – ligzdas koks atrasts. Tajā redzamas ligzdas atliekas, apmēram pelēkās vārnas <i>Corvus cornix</i> ligzdas izmērā. Tuvākā atklātā ainava ir labības lauks. Meža otrā pusē pļava (BVZ), kas varētu būt kaut cik izmantojama kā barošanās teritorija. Mežs saglabājies labā stāvoklī un piemērots ligzdošanai. Ērgļa klātbūtne ļoti iespējama. Nevar izslēgt, ka ligzda atrodas kādā citā vietā.
10.	Ziņojumā – ligzda eglē. / Šī teritorija pārsedzas ar ML 65 teritoriju (skat. 4.6.2. tabulu). Mikrolieguma pieteikumā minētās ligzdas koordinātas atrodas apmēram 20 m no 10. teritorijas ligzdas koordinātām. Nav zināms vai runa ir par divām dažādām ligzdām vai vienu. Jebkurā gadījumā, nevienā no punktiem ligzdas vai to paliekas nav atrastas. Mežs joprojām piemērots mazā ērgļaligzdošanai. Kontroles laikā, tuvāk mežmalai ir atrasta jauna lielā ligzda apses staklē, kas var būt arī mazā ērgļa ligzda (X: 730xxx; Y: 347xxx). Jaunā ligzda labā stāvoklī, kompakta un nevar izslēgt, ka putns pavasarī ligzdu ir apmeklējis. Tomēr nezināmu iemeslu dēļ šogad tajā nav ligzdojis.
11.	Ziņojumā – ligzda kļavas staklē. Pēc Ziņojuma un koordinātām tieši stigas malā. Kļava ir – ligzdas nav un nav pat atlieku.
	Ziņojumā – iespējams vidējā ērgļa <i>Aquila clanga</i> ligzda bērzā. / Divas iespējas, vai neprecīzas koordinātas, vai arī ligzdas koks ir gājis bojā. Ja koks nogāzies, tad ļoti sen, jo nav atrodams pat kā kritāla. Līdz ar ko, ļoti iespējams – pirmais variants, kļūdainas koordinātas. Mežs kopumā ļoti piemērots pārgļļu ligzdošanai.
12.	Ziņojumā – ligzda apses staklē. / Ligzda nav atrodama. Ligzdas koks (milzīga apse) atrasts, atbilst koordinātām, bet pati ligzda nav redzama, iespējams nokritusi. Tomēr teritorija aktīva – dzirdēts juv putns vairakas reizes sasaucamies ar ad. Kā arī novēroti divi ad tur pat atklātajā teritorijā medījam. Mežs piemērots ērgļa ligzdošanai.
13.	Ziņojumā – ligzda melnalkšņa staklē. / Ligzda nav atrodama, acīmredzot nokritusi. Kopumā mežs piemērots ērgļa ligzdošanai.
14.	Ziņojumā – ligzda apsē, iespējams peļu klijāna <i>Buteo buteo</i> ligzda. Vieta pārbaudīta, bet ligzdas vairs nav. Acīmredzot nokritusi. Mežs piemērots ērgļa ligzdošanai.
	Ziņojumā noderīgas piezīmes nav. / Ligzda acīmredzot bijusi apsē, pēc koordinātām atbilst, bet liela apse (potenciālais ligzdas koks) un vairāki apkārtējie koki nokaltuši, acīmredzot pieaugot mitruma līmenim šajā vietā. Mežs piemērots ērgļa ligzdošanai.

	Ziņojumā noderīgas piezīmes nav. Spriežot pēc pazīmēm un koordinātām, ligzdas koks nolūzis. Vietā, kur jābūt ligzdai – nolūzušas divas lielas apses. Kopumā mežs piemērots ērgļa ligzdošanai.

Pārbaudīta Ozolā pieejamā sugu dzīvotņu informācija – visi četri mazo ērgļu mikroliegumi (ligzdošanas vietas), kā arī punkts, kas atzīmēts kā apdzīvota mazā ērgļa ligzda („Ozols” ID 10783). Kopumā tie ir pieci punkti un rezultāti skatāmi 4.6.2. tabulā. Pēc „apdzīvotās ligzdas” apsekošanas tika pieņemts lēmums pārējos iespējamajos mazā ērgļa novērojumu punktos, kas atrodami Ozolā un kuru izcelsme ir nezināma (nezināms datums, autors utt.) – nekontrolēt, lai racionāli izmantotu laiku, kas paredzēts lauka darbiem DP “Vecumu meži”.

4.6.2. tabula. Dabas datu pārvaldības sistēmā „Ozols” norādīto mazo ērgļu Clanga pomarina teritoriju (n=5) apsekojumi un to rezultāti.

„Ozols” ID/ ML kods	Rezultāti 2019
ID 1546/ ML 77	Ligzdas vieta atrasta. Ligzdas koks – liela egle nolūzusi apmēram 2,5 m augstumā (skat. 4.6.2. attēlu). Mežs piemērots mazā ērgļa ligzdošanai.
ID 1558/ ML 65	Potenciālais ligzdas koks atrasts, ligzdas nav. Acīmredzot nogāzusies. Mežs piemērots mazā ērgļa ligzdošanai.
ID 96293/ ML 2673	Ligzda eglē atrasta. Spriežot pēc pazīmēm, bijusi aktīva 2019. gadā – pušķota ar melnalkšņa zariņiem, kuru lapas vēl zaļas. Pirms ligzdas kontroles netālu esošajā atklātajā lauku ainavā viens pieaugušais putns novērots riņķojam. Zem ligzdas gan nav nekādu pa zīmju, par to ka tā būtu aktīva. Nav ne spalvu, ne pūku, ne atriņu.
ID 1534/ ML89	Šī mikrolieguma teritorija pārsedzas ar Ziņojuma 10. teritoriju. Mikrolieguma pieteikumā minētās ligzdas koordinātas atrodas apmēram 20 m no 10. teritorijas ligzdas koordinātām. Nav zināms vai runa ir par divām dažādām ligzdām vai vienu. Jebkurā gadījumā, nevienā no punktiem ligzdas vai to paliekas nav atrastas. Mežs joprojām piemērots mazā ērgļa ligzdošanai. Kontroles laikā, tuvāk mežmalai ir atrasta jauna lielā ligzda apses staklē, kas varētu būt arī mazā ērgļa ligzda (X: 730xxx; Y: 347xxx). Jaunā ligzda labā stāvoklī, kompakta un nevar izslēgt, ka putns pavasarī ligzdu ir apmeklējis. Tomēr, nezināmu iemeslu dēļ šogad tajā nav ligzdojis.
ID 10783 /-	Absolūti nepiemērota vieta mazajam ērglim - dumbrājs un liels bebru uzpludinājums (skat. 4.3.4.9. attēlu). Minētajam punktam piekļūt iespējams varbūt vienīgi ziemā, kad viss sasalis. Ligzdošanas sezonā tas nebija izdarāms. Lielāko daļu teritorijas klāj ūdens (vietām >1,4 m dziļumā ar dūņu slāni apakšā), kas ir pilns ar kritālām. Punktam izdevās piekļūt apmēram 40 – 50 m attālumā. Vietā, kur pēc „Ozola” koordinātām būtu jābūt ligzdai, ir >10 daļēji nokaltuši melnalkšņi, kas labi caurskatāmi arī no dažu desmitu metru attāluma. Ligzdas nav un var droši apgalvot, ka šajā vietā dažu pēdējo gadu laikā arī nav bijusi.

Kopumā apsekotas 16 iespējamās mazā ērgļa ligzdošanas vietas. Pēc 2019. gada apsekojumu rezultātiem diemžēl jāsecina, ka mazo ērgļu skaits DP “Vecumu meži” ir samazinājies. Aktīvas ir divas – mikrolieguma ML 2673 un Ziņojuma 12. teritorija. Cēloņi, visdrīzāk, ir vairāku – gan lokālu, gan globālu – faktoru kopsūma. Analizējot lokālo

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai situāciju, viens no primārajiem cēloņiem, visdrīzāk, ir piemērotu barošanās platību samazināšanās. Nozīmīgākais mazā ērgļa barošanās biotops ir lauksaimniecībā ekstensīvi izmantotās zemes – pļavas, zālāji, atmatas. Mazā ērgļa nozīmīgākie barības objekti – peļveidīgie grauzēji, vārdes un kurmjī, dzīvo galvenokārt atklātos biotopos – lauksaimniecībā izmantojamās zemēs (Bergmanis U. 2019). Savukārt pēdējo gadu laikā to intensīva izmantošana DP “Vecumu meži” un tuvējā apkārtnē notiek arvien lielākās platībās. Līdz ar to mazajam ērglim atliek arvien mazāk piemērotu vietu, kur baroties.

4.6.2. attēls. Nolūzusi egle mikroliegumā bijušās ligzdas atrašanās vietā. Foto: Kārlis Millers

Kā liecina pētījumi, tad no lauksaimniecības zemēm mazie ērgļi vismazāk medī labības, kukurūzas, rapša un galegas sējumos. Kukurūzas, rapša un galegas laukos mazie ērgļi uzsāk medīt tikai pēc to nokulšanas, jo šo kultūru veģetācijas augstums un blīvums ir nepiemērots barības ieguvei (Bergmanis U. 2012). Sekundārs iemesls noteikti ir 2019. gada netipiski karstais un sausais pavasaris, kas negatīvi ietekmēja šīs sugas ligzdošanu un tās sekmes izpēti sezonā. Provizorisks rezultāti pētījumā par mazo ērgļu teritoriju, ligzdošanas vietu uzskaitēm, ligzdojošo un teritoriālo pāru īpatsvaru, kā arī ligzdošanas sekmju noteikšanu vairākos monitoringa parauglaukumos dažādās Latvijas vietās liecina, ka 2019. gads mazajiem ērgļiem nav bijis labvēlīgs. Sausuma ietekmē pļavās maz peļveidīgo grauzēju, varžu, bet daudzi strauti ir izžuvuši, līdz ar to mazo ērgļu ligzdošanas sekmes ir zemākas par vidējām. Savukārt par globālajiem faktoriem, kas iespējams negatīvi ietekmējuši mazā ērgļa skaitu Vecumu mežos, var spriest pēc citviet veiktajiem pētījumiem. Tā kā šī suga ziemo citā kontinentā, pastāv daudz un dažādu risku migrācijas laikā. Kā vienu no primārajiem jāmin šaušana, kas notiek Tuvo Austrumu reģionā. Kā liecina aplēses, piemēram, Libānā vien gada laikā tiek nogalināti aptuveni 5000 mazo ērgļu (Krumenacker T., Hirschfeld A. 2018).

Var secināt, ka galvenais iemesls, kādēļ daļā mikroliegumu mazā ērgļa ligzdas netika atrastas ir tas, ka pieejamie un izmantotie dati ir 15 gadus seni, bet vienas mazā ērgļa teritorijas apdzīvotības ilgums ir 10 gadi (Bergmanis U. 2019). Likumsakarīgi, ka ligzdas tik

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai ilgi nesaglabājas, kā arī viena un tā pati ligzda nevar tikt izmantota tik ilgstoši dažādu iemeslu dēļ (ligzda nokrīt, putns iet bojā u.c.). Jebkurā gadījumā šīm teritorijām jā saglabā esošais statuss. Izvērtējot aktuālo situāciju dabā secināts, ka 99% no apsekotajām vietām ir piemērotas mazā ērgļa ligzdošanai. Tāpat šīs teritorijas kalpo kā dzīvotnes vairākām citām aizsargājamām putnu sugām vai to grupām, piemēram, dzeņveidīgajiem. Ziņojumā kopumā minētas vismaz 14 potenciālās teritorijas. Apsekota – vismaz puse. Daļa teritoriju objektīvu iemeslu (koordinātu trūkums) dēļ netika kontrolētas. Iegūtie rezultāti ir pietiekoši, lai gūtu priekšstatu par aktuālo mazā ērgļa stāvokli DP “Vecumu meži”.

Nozīmīgākais ligzdošanas sekmes ietekmējošais faktors ir barības pieejamība (Bergmanis U. 2019). Šis faktors vistiešākajā veidā attiecināms arī uz situāciju DP “Vecumu meži” – skaita samazinājuma galvenais iemesls ir piemērotu barošanās platību trūkums DP “Vecumu meži” un tā apkārtnē. Piemēroti barošanās biotopi ar pietiekamu barības daudzumu ir nozīmīgākais mazā ērgļa populāciju labvēlīgi ietekmējošais faktors ligzdošanas areālā. Vecumu mežu teritorijā teorētiski šo problēmu varētu risināt, pieņemot attiecīgus nosacījumus ekstensīvi izmantotu lauksaimniecības zemju saglabāšanai.

Pēc 2019. gada izpētes viennozīmīgus secinājumus par mazā ērgļa populāciju un tās dinamikas tendencēm Vecumu mežos nevar un nedrīkst izdarīt. Jāņem vērā, ka šajā gadā sugas ligzdošanas sekmes kopumā visā Latvijā bija zem vidējiem rādītājiem ilgstošo sausuma periodu dēļ. Lai gūtu maksimāli objektīvu priekšstatu un datus par mazā ērgļa ligzdošanas sekmēm un skaita dinamiku DP “Vecumu meži”, ir jāveic regulārs un ilgstošs šīs sugas monitorings.

2019. gadā aktīvas bija divas no zināmajām mazā ērgļa ligzdām (Ziņojuma 12. teritorija un mikroliegums ar kodu 2673). Ņemot vērā iepriekš minētos faktorus, mazo ērgļu skaits DP “Vecumu meži” lēšams 2 – 4 pāri, optimālā gadā – 6 pāri. Bez šobrīd divām aktīvajām ligzdošanas teritorijām konstatētas 7 teritorijas, kurās mežs ir piemērots mazo ērgļu ligzdošanai un par kurām ir vēsturiskas ziņas par mazo ērgļu ligzdošanu (skat. karti 10. pielikumā un 4.6.3. tabulu). Tā kā visas potenciālās ligzdošanas vietas ir pieteikami juridiski aizsargātas – tajās ir aizliegta mežsaimnieciskā darbība vai galvenā cirte (skat. 4.6.3. tabulu), tad galvenais mazo ērgļu skaitu limitējošais faktors ir barības pieejamība.

4.6.3. tabula. Pārskats par aktīvām un iespējamām mazā ērgļa ligzdošanas teritorijām

Nr. p.k.	Ziņojuma Nr./Mikro-lieguma kods	Meža kvartāla Nr.	Vēsturiskas ziņas par ērgļu ligzdošanu	Pašreizējā situācija	Secinājumi	Ligzdošanas vietas aizsardzība
1.	5./-	427	Sena ligzdošanas vieta, 2002.gadā pierādīta ligzdošana	2017. gadā nokartēts purvainu mežu biotops, ligzda nav atrasta. 2019. gadā nav apsekots. Mežs piemērots ērgļa ligzdošanai.	Iespējama ligzdošanas vieta	Regulējamā režīma zona
2.	6./-	246	Konstatētas vairākas ligzdas, teritoriāls pāris	Atrastas vairākas ligzdas, kas mazākas par mazā ērgļa ligzdu. Mežs piemērots ērgļa ligzdošanai.	Iespējama ligzdošanas vieta	Dabas lieguma un regulējamā režīma zona

Dabas parka "Vecumu meži" dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

3.	8./-	255	Apdzīvota ligzda eglē 2002.gadā	Eglē atliekas. Mežs piemērots ērgļa ligzdošanai.	Iespējama ligzdošanas vieta	Regulējamā režīma zona
4.	12./-	291	Sena ligzdošanas vieta, 2002.gadā aktīva	Ligzda konkrētajā vietā nav atrasta, aktīva ligzdošanas teritorija	Aktīva ligzdošanas vieta (kopā ar Ziņojuma 13. Teritoriju)	Regulējamā režīma zona
5.	14./-	298, 303	Vairākas ligzdas, 2002./2003. nevienā no tām ērglis nav ligzdojis	Ligzdas atrastas, nav mežs piemērots mazā ērgļa ligzdošanai	Iespējama ligzdošanas vieta	Regulējamā režīma zona
6.	1./77	188	Apdzīvota ligzda un neapdzīvota ligzda 2002./2003.g.	Ligzdas nolūzis. koks Mežs piemērots ērgļa ligzdošanai.	Iespējama ligzdošanas vieta	Esošs mikroliegums
7.	-/65	422	Mikrolieguma pieteikums iesniegts 2002.gadā, izveidots 2003.gadā	Ligzda nav atrasta. Mežs piemērots ērgļa ligzdošanai.	Iespējama ligzdošanas vieta	Esošs mikroliegums
8.	-/2673		Ligzda atrasta 2018. gadā, mikroliegums izveidots 2019.gadā	Ligzda aktīva, nav pierādījumu sekmīgai ligzdošanai.	Aktīva ligzdošanas vieta	Esošs mikroliegums
9.	10./89	270	Apdzīvota ligzda 2003.gadā	Atrastas kādreizējo ligzdu paliekas un jauna ligzda. Ligzdošana 2019.gadā nav novērota.	Iespējama ligzdošanas vieta	Esošs mikroliegums

Lai noskaidrotu mazo ērgļu barošanās iespējas, analizēta ekstensīvu lauksaimniecības zemju, kas ir galvenās ērgļu barošanās vietas, esamība optimālajā jeb centrālajā barošanās teritorijā (turpmāk – OBT) jeb 1148 m rādiusā ap mazo ērgļu aktīvajām vai iespējamām ligzdošanas teritorijām. Ekstensīvi izmantotās lauksaimniecības zemēs – pļavās un atmatās – mazais ērglis pavada vidēji 89 % no gaides medību laika. OBT lielums dažādiem ērgļiem svārstās no 260 līdz 500 ha un ir vidēji 414 ha (Bergmanis U. 2012, 2019).

Būtiska nozīme gaides medībās ir arī ainavas elementiem, kas ērgļiem dod iespēju novērot barības objektus no paaugstinājuma. Vidēji 61 % no gaides medību laika kā paaugstinājums tiek izmantota mežmala. Būtiski ir arī citi ilglaicīgi paaugstinājumi – atsevišķi augoši koki un koku grupas, kas turklāt ir arī mikroekosistēmas, kurās ir paaugstināts barības objektu, īpaši peļveidīgo grauzēju, skaits (Bergmanis U. 2012, 2019). Analizēta arī šādu struktūru esamība ērgļu barošanās teritorijā, kā arī minēto ainavas elementu aizsardzībai DP "Vecumu meži" pievēršama īpaša vērība.

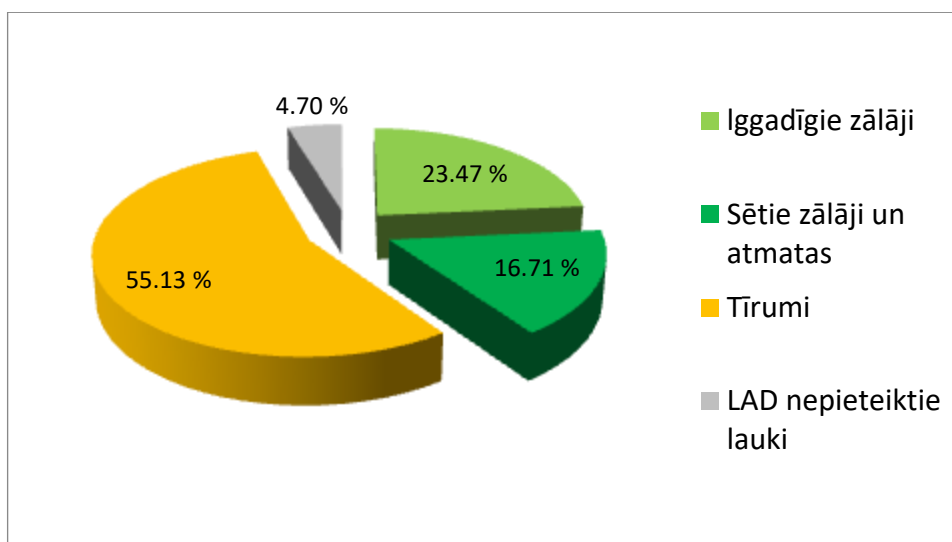
Mazo ērgļu aktīvo un iespējamo ligzdošanas teritoriju, OBT, esošo barošanās biotopu un daļēji aizaugušo potenciāli atjaunojamo lauksaimniecības zemju izvietojums skatāms 10. pielikuma kartē. Analizēts LAD noteikto lauku bloku izvietojums un platība, 2019. gadā atbalsta maksājumiem pieteikto lauku kultūru kodi un to izvietojums, noskaidrojot

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai mazajiem ērgļiem piemēroto ekstensīvi izmantoto lauksaimniecības zemju izvietojumu un platības.

Potenciāli atjaunojamie zālāji noteikti, salīdzinot dažādu gadu ortofoto kartes un topogrāfiskās kartes, identificējot teritorijas, kas kādreiz izmantotas kā zālāji, bet šobrīd ir aizaugušas ar kokiem un krūmiem dažādās sukcesijas stadijās. Analizēts minēto platību attālums no ūdenstecēm, no īpaši aizsargājamiem zālāju biotopiem un no aktīvajām mazo ērgļu ligzdošanas teritorijām, noskaidrojot potenciāli atjaunojamo zālāju atrašanās vietas.

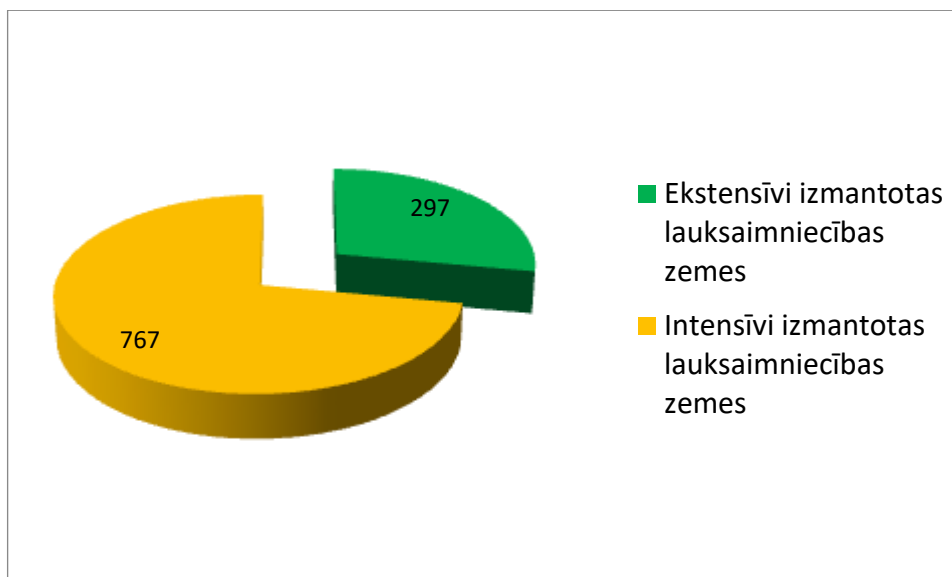
Visas minētās teritorijas ir piemērotas kā mazo ērgļu barošanās biotopi, ja tiek nodrošināta to atbilstoša apsaimniekošana.

LAD noteiktie lauku bloki 2019. gadā aizņem 2492,32 ha lielu platību jeb 31,65 % no visas DP “Vecumu meži” teritorijas. Vairāk nekā pusi no lauku blokiem aizņem aramzemes jeb tīrumi, sētie zālāji un atmatas – 16,71 %, ilggadīgie zālāji – 23,47 %, bet atbalsta maksājumiem nepieteiktās lauku zemes – 4,7 %. Kopumā ekstensīvi izmantotās lauksaimniecības zemes, kas piemērotas kā barošanās teritorijas mazajam ērglim, aizņem 40 % no visām lauksaimniecības zemēm un 12,7 % no visas DP “Vecumu meži” teritorijas.

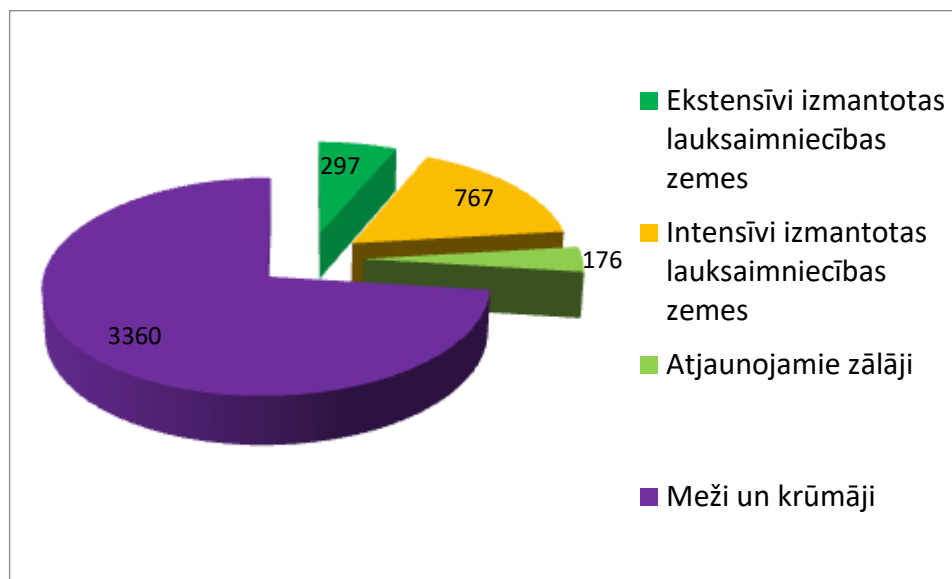
4.6.3. attēls. Lauksaimniecībā izmantojamo zemju sadalījums DP “Vecumu meži”

Savukārt mazo ērgļu OBT ekstensīvi izmantotas lauksaimniecības zemes aizņem 286 ha jeb 26 % no visām lauksaimniecības zemeēm, kas atbilst labas lauksaimniecības prakses nosacījumiem, kā arī 6,9 % no visas OBT platības (skat. 4.6.4. attēlu).

4.6.4. attēls. Lauksaimniecībā izmantojamo zemju sadalījums mazo ērgļu OBT

Mazo ērgļu OBT, tāpat kā visā DP “Vecumu meži”, ir dažādās sukcesijas pakāpēs esošas aizaugušas vai aizaugošas lauksaimniecības zemes. Lai gan ievērojamas platības ir jau pārvērtušās par mežu, tomēr visā ĪADT kopumā ir identificēti 259 ha atjaunojamu zālāju platību, tajā skaitā mazo ērgļu OBT – 176 ha. Šo aizaugušo zālāju atklātākās daļas vēl joprojām ir piemērotas kā mazā ērgļa barošanās biotopi, bet, ja netiek uzsākta šo zālāju apsaimniekošana, tad to bioloģiskā vērtība strauji zūd. (skat. 4.6.5. attēlu).

4.6.5. attēls. Mazā ērgļa OBT (izņemot iespējamo ligzdošanas teritoriju DP “Vecumu meži” Z daļā) zemes lietojuma sadalījums

Var secināt, ka kopumā DP “Vecumu meži” ekstensīvi izmantoto lauksaimniecības zemju īpatsvars ir lielāks (12 %), nekā mazā ērgļa OBT (6,46 %). Līdz ar to ir svarīgi, lai mazo ērgļu ligdu tuvumā būtu vairāk ekstensīvi izmantotu lauksaimniecības zemju, jo šobrīd, spriežot pēc mazo ērgļu novērojumiem, tie veic tālākus lidojumus (līdz 4 km) uz barošanās teritorijām, nekā novērots vidēji citās teritorijās (Bergmanis U. 2012). Ekstensīvi izmantotu

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai zemju īpatsvaram esot tikai 6,46 % no OBT, DP “Vecumu meži” mazo ērgļu teritorijas ierindoja pēdējā vietā, salīdzinot ar mazo ērgļu monitoringa parauglaukumiem citās Latvijas vietās (vismazāk - Bukaišos 7,34 %, Žūklī – pat 32,29 %, Bergmanis U.2012, 30. lpp.). Lai saglabātu mazo ērgļu populāciju labvēlīgā aizsardzības stāvoklī, ir ārkārtīgi svarīgi saglabāt ekstensīvo lauksaimniecības zemju platības vismaz pašreizējā līmenī, kā arī atjaunot aizaugušos vai daļēji aizaugušos zālājus. Turpmāk detalizēti analizētas divu 2019. gadā aktīvo ligzdošanas teritoriju un iespējamo ligzdošanas teritoriju OBT esošās zālāju platības.

Mazā ērgļa aktīvās ligzdošanas teritorijas un to OBT

Aktīvā ligzdošanas teritorija (skat. 4.6.3. tabulā Nr. 8), kur 2019. gadā izveidots mikroliegums (kods 2673), atrodas fiziskām personām piederošā pieauguša meža pudurī, to aptver pārsvarā jaunaudzes un izcirtumi. Minētā teritorija atrodas Vjadas upes kreisajā krastā. Mazā ērgļa OBT ietilpst divi aizsargājamo zālāju poligoni, kā arī ilggadīgie zālāji 10,9 ha platībā un sētie zālāji un atmatas 2,16 ha platībā. Salīdzinoši lielas platības (68 ha) aizņem prioritāri atjaunojamie zālāji, kas šobrīd neietilpst LAD noteiktajos lauku blokos un kas atrodas Vjadas krastos un aizsargājamo zālāju biotopu tuvumā. Arī aizsargājamo zālāju biotopi ir sliktā stāvoklī un tikai 0,76 ha no 5,05 ha ir atzīti par labai lauksaimniecības praksei atbilstošiem. Ārpus DP “Vecumu meži” esošajā OBT atrodas meži un daži aizauguši zālāji, kas neatbilst labas lauksaimniecības prakses nosacījumiem. Kopumā ekstensīvi izmantotas lauksaimniecības zemes mazo ērgļu OBT ir tikai 81 ha platībā un šai platībai ir tendence samazināties, zālāju platībām aizaugot vai arī tās uzarot. Dabas parka zonā un teritorijās ārpus DP “Vecumu meži” ir atļauta kailcirte, izcirtumu platības īslaicīgi ir piemērota barošanās vieta mazajam ērglim. Savukārt uz A no OBT Vjadas krastos atrodas lauksaimniecības zemes, kurās ir samērā liels ekstensīvi izmantotu platību īpatsvars, bet ērglim līdz šiem zālājiem ir jālido 2 līdz 4 km, kas ir vairāk par vidējiem rādītājiem (Bergmanis U. 2019).

Aktīvajā ligzdošanas teritorijā (skat. 4.6.3. tabulā Nr. 4), kas atrodas DP “Vecumu meži” DA daļā, regulējamā režīma zonā, iespējams, ligzdojuši pat divi mazo ērgļu pāri (Petriņš A. 2003). OBT daļā, kas ietilpst DP “Vecumu meži”, atrodas meži, aizaugušas lauksaimniecības zemes un intensīvi izmantotas lauksaimniecības zemes ar lieliem vienlaidu laukiem, ilggadīgo zālāju platība ir tikai 0,41 ha. Kādreizējās lauksaimniecības zemes uz A no ligzdošanas teritorijas ir sen neapsaimniekotas un aizaugušas ar mežu, tikai aptuveni 10,6 ha platība ir saglabājušies daļēji aizaugusi un to būtu iespējams atjaunot kā zālājus, atsākot regulāru apsaimniekošanu. Savukārt uz D no DP “Vecumu meži” robežas atrodas ekstensīvi izmantotas lauksaimniecības zemes: 77,19 ha ilggadīgo zālāju, no tiem 49,33 ha ir bioloģiskās lauksaimniecības teritorija ar mozaīkveida zālāju un kokaugu struktūru, vēl 3,44 ha aizņem sētie zālāji un atmatas. OBT Krievijas daļā atrodas aptuveni 80 ha daļēji aizaugušu lauksaimniecības zemju, kas, spriežot pēc ortofoto, netiek apsaimniekotas. Kopumā mazajam ērglim ir pieejamas ekstensīvi izmantotas un nepasaimniekotas lauksaimniecības zemes aptuveni 171 ha platībā un šai platībai ir tendence strauji samazināties.

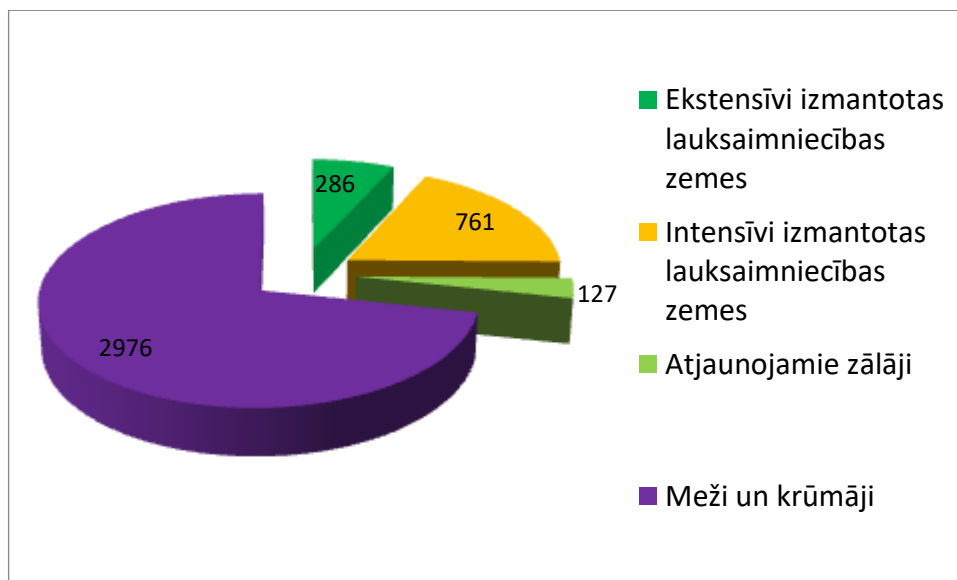
Mazā ērgļa iespējamās ligzdošanas teritorijas

Iespējamā ligzdošanas teritorija (skat. 4.6.3. tabulā Nr. 6) atrodas DP “Vecumu meži” Z daļā, regulējamā režīma zonā. Šīs teritorijas īpatnība, kas uzsvērta jau Ziņojumā, ir tā, ka barošanās biotopi atrodas Vjadas upes krastos pie Krievijas Federācijas robežas vai arī

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai Krievijas Federācijas teritorijā. Krievijas teritorijā atrodas aizaugoši zālāji Vajdas uoes krastos aptuveni 30 ha platībā, neapsaimniekoti zālāji aptuveni 5 ha platībā atrodas arī Vjadas palienē pie Krievijas robežas. Tomēr, ja mazais ērglis lido baroties tālāk – līdz 3 km attālumam, tad ir atrodamī arī optimāli barošanās biotopi – palienes zālāji Vjadas upes krastos, kā arī ilggadīgie un sētie zālāji.

Ekstensīvi izmantotas lauksaimniecības zemes OBT, kuru veido vairākas iespējamās ligzdošanas teritorijas DP “Vecumu meži” D daļā, aizņem 286 ha jeb 6,89 % jeb 3,06 %, bet intensīvi izmantotas lauksaimniecības zemes – 761 ha. Aptuveni 127 ha (30,99 ha pārklājas ar aktīvo ligzdošanas teritoriju Nr. 8) platību aizņem aizaugošas lauksaimniecības zemes dažādās sukcesijas stadijās, kurās ir iespējama zālāju atjaunošana. Kādreizējos zālājus nepieciešams atbrīvot no koku un krūmu aizauguma, kas radies pēdējo 20-30 gadu laikā, saglabājot lielos kokus. Prioritāri atjaunojami tie zālāji, kas kādreiz atzīti par bioloģiski vērtīgiem, kuros kādreiz konstatētas aizsargājamo augu atradnes, kas atrodas upju palienēs un/vai līdz 300 metru attālumā no esošajiem īpaši aizsargājamo zālāju biotopiem, īpaši teritorijas, kas pieguļ esošajiem īpaši aizsargājamiem zālāju biotopiem un var tikt apsaimniekotas kopējā sistēmā.

4.6.5. attēls. Mazā ērgļa iespējamo ligzdošanas teritoriju OBT DP “Vecumu meži” D daļā zemes lietojumu sadalījums

Sociālekonomiskā vērtība

DP “Vecumu meži” ir lieliski izmantojams dabas izglītības nolūkos. Teritorijā sastopamajām apdraudētajām putnu sugām ir liela nozīme sabiedrības izglītošanā – putni kā viena no populārākajām dzīvnieku grupām ir labs piemērs izpratnes par dabas aizsardzību celšanā. Putnu sugas, kas Latvijā sastopamas salīdzinoši bieži, Eiropā ir kļuvušas daudz retākas vai nav sastopamas vispār un, līdz ar to, ir ļoti nozīmīgas arī dabas tūrisma – galvenokārt ārvalstu putnu vērotāju piesaistīšanai. Tomēr nozīmīgas tūrisma aktivitātes teritorijai pašlaik nav raksturīgas, jo tūrisma infrastruktūra nav attīstīta. Teritorijas ainaviskā vērtība un dabas daudzveidība ir labs pamats tūrisma attīstībai un līdz ar to arī teritorijas ekonomiskajai izaugsmei.

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

Ļoti būtisks sociālekonomiskais faktors ir mežsaimniecība. Savukārt, daļa no DP “Vecumu meži” atklātās teritorijas tiek izmantota lauksaimniecībā, gan intensīvi to apstrādājot, gan arī izmantojot ekstensīvi, galvenokārt kā siena pļavas vai mājlopu ganīšanas vietas.

Jāņem vērā, ka teritorija atrodas samērā tālu no lielām apdzīvotām vietām (> 250 km no Rīgas). Pavasaros daļa no parka nav sevišķi viegli pieejama, jo ceļu tīkls galvenokārt sastāv no meža stigām un grants ceļiem, kas, zemei atkūstot, var būt problemātiski izbraucami. Iespējams, tādēļ putnu vērotāju vidū DP “Vecumu meži” teritorija nav starp iecienītākajām. DP “Vecumu meži” sastopamajām īpaši aizsargājamām putnu sugām sociālekonomiskā vērtība nav nosakāma. Jāņem vērā fakts, ka praktiski visas šīs sugas ir sastopamas arī citviet Latvijā. Piekļūt DP “Vecumu meži” iespējams pa Latvijas reģionālajiem autoceļiem V457 Viļaka – Borisova – Bubņi, V491 Viļaka – Vecumi vai V476 Viļaka — Lugi, tādējādi padarot daļu no „Vecumu mežiem” salīdzinoši viegli sasniedzamu.

Plānojot DP “Vecumu meži” apmeklējumu, der atcerēties, ka tas atrodas tieši pie Latvijas – Krievijas robežas un daļa no parka ietilpst pierobežas joslā. Saskaņā ar pastāvošo likumdošanu personām no 15 gadu vecuma, uzturoties pierobežas joslā (gar Latvijas Republikas – Krievijas Federācijas valsts robežu un Latvijas Republikas – Baltkrievijas Republikas valsts robežu), ir nepieciešama Valsts robežsardzes izsniegta speciālā caurlaide

4.6.4..tabula. DP “Vecumu meži” teritorijā sastopamo īpaši aizsargājamo putnu sugu saraksts

Latviskais nosaukums	Latīniskais nosaukums	Aizsardzības statuss	Cits statuss	Sugas stāvoklis Latvijā	Populācija				Novērtējums DP “Vecumu meži”				Aizsardzības stāvokļa tendence
					Pastāvīgi	Ligzdo	Ziemo	Uzturas migrācijas laikā	Population	Conservation	Isolation	Global	
Sugas, kas iekļautas Putnu direktīvas pielikumos													
Laukirbe	<i>Perdix perdix</i>	ES I, ĪAS	SG2	x/-		0 – 4 pāri	–	✓	C	B	C	B	FVx
Paipala	<i>Coturnix coturnix</i>	ES II, ĪAS	SG2	F/+	–	0 – 4 pāri	–	✓	C	B	C	B	FV+
Mednis	<i>Tetrao urogallus</i>	ES I, ĪAS, ML	SG3	-/+		4 – 8 ♂♂		–	C	B	C	A	FVx
Rubenis	<i>Tetrao tetrix</i>	ES I, ĪAS	SG3	=/+		2 – 10 ♂♂		–	C	B	C	B	FV
Mežirbe	<i>Bonasa bonasia</i>	ES I, ĪAS	–	=/-		15 – 50 pāri		–	C	C	C	C	U1
Melnais stārķis	<i>Ciconia nigra</i>	ES I, ĪAS, ML	SG3	-/-	–	0 – 3 pāri	–	✓	C	C	C	C	U1-
Baltais stārķis	<i>Ciconia ciconia</i>	ES I, ĪAS	–	?/?	–	10 – 20 pāri	–	✓	C	B	C	C	FV+
Ķīķis	<i>Pernis apivorus</i>	ES I, ĪAS	–	x/+	–	5 – 11 pāri	–	✓	C	B	C	B	FVx
Niedru lija	<i>Circus</i>	ES I, ĪAS	–	?/-	–	2 – 3	–	✓	C	A	C	B	FV

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

Latviskais nosaukums	Latīniskais nosaukums	Aizsardzības statuss	Cits statuss	Sugas stāvoklis Latvijā	Populācija				Novērtējums DP “Vecumu meži”				Aizsardzības stāvokļa tendence
	<i>aeruginosus</i>					pāri							
Pļavu lija	<i>Circus pygargus</i>	ES I, ĪAS	SG2	x/x	–	1 – 2 pāri	–	✓	C	B	C	B	FVx
Mazais ērglis	<i>Clanga pomarina</i>	ES I, ĪAS, ML	SG3	-/=	–	4 – 4 pāri	–	✓	A	B	B	C	FV+
Purva piekūns	<i>Falco columbarius</i>	ES I, ĪAS	SG1	x/0	–	0 – 0 pāri	–	✓	C	B	C	B	XXx
Grieze	<i>Crex crex</i>	ES I, ĪAS	SG2	+/+	–	10 – 20 vok. Īp.	–	✓	C	A	C	B	FV=
Dzērve	<i>Grus grus</i>	ES I, ĪAS	SG3	+/+	–	2 – 10 pāri	–	✓	C	A	B	B	FVx
Dzeltenais tārtiņš	<i>Pluvialis apricaria</i>	ES I, ĪAS	SG3	x/0	–	–	–	0 – 20 i	C	A	C	B	FVx
Kuitala	<i>Numenius arquata</i>	ES I, ĪAS	SG2	x/0	–	–	–	1 – 50 i	C	B	C	B	FVx
Gugatnis	<i>Philomachus pugnax</i>	ES I, ĪAS	SG2	x/-	–	–	–	50 – 100 i	C	A	C	B	FVx
Meža balodis	<i>Columba oenas</i>	ĪAS, ML	SG3	F/+	–	3 – 5 pāri	–	✓	C	B	C	B	FVx
Parastā ūbele	<i>Streptopelia turtur</i>	ES II	–	0/0	–	2 – 7 pāri	–	✓	C	A	C	B	FVx
Apodziņš	<i>Glaucidium</i>	ES I, ĪAS, ML	SG4	-/?	–	15 –		✓	C	B	C	B	FVx

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

Latviskais nosaukums	Latīniskais nosaukums	Aizsardzības statuss	Cits statuss	Sugas stāvoklis Latvijā	Populācija				Novērtējums DP “Vecumu meži”				Aizsardzības stāvokļa tendence
	<i>passerinum</i>					20 pāri							
Urālpūce	<i>Strix uralensis</i>	ES I, ĪAS	SG3	-/+		5 – 15 pāri	–	✓	C	B	C	B	FVx
Vakarlēpis	<i>Caprimulgus europaeus</i>	ES I, ĪAS	SG4	?/+	–	4 – 8 pāri	–	✓	C	B	B	B	FVx
Tītiņš	<i>Jynx torquilla</i>	ĪAS	–	+/+	–	0 – 0 pāri	–	✓	C	A	C	B	FV+
Vidējais dzenis	<i>Dendrocopos medius</i>	ES I, ĪAS, ML	SG3	+/+		5 – 10 pāri		✓	C	B	B	B	FV+
Baltmugurdzenis	<i>Dendrocopos leucotos</i>	ES I, ĪAS, ML	SG3	-/+		5 – 15 pāri		✓	C	B	C	B	FV=
Trīspirkstu dzenis	<i>Picoides tridactylus</i>	ES I, ĪAS, ML	SG3	x/+		5 – 15 pāri		✓	C	B	C	B	FVx
Melnā dzilna	<i>Dryocopus martius</i>	ES I, ĪAS	–	-/+		8 – 15 pāri		✓	C	B	C	B	FV=
Pelēkā dzilna	<i>Picus canus</i>	ES I, ĪAS	–	F/+		3 – 5 pāri		✓	C	B	C	B	FV
Brūnā čakste	<i>Lanius collurio</i>	ES I, ĪAS	–	0/+	–	15 – 50 pāri	–	✓	C	A	C	B	FVx
Lielā čakste	<i>Lanius excubitor</i>	ĪAS	SG3	x/0	–	0 – 1 pāris	–	✓	C	A	C	B	FV+
Sila cīrulis	<i>Lullula</i>	ES I, ĪAS	–	=/+	–	0 – 1	–	✓	C	B	C	B	FV-

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

Latviskais nosaukums	Latīniskais nosaukums	Aizsardzības statuss	Cits statuss	Sugas stāvoklis Latvijā	Populācija				Novērtējums DP “Vecumu meži”				Aizsardzības stāvokļa tendence
	<i>arborea</i>					pāris							
Svītrainais kauķis	<i>Sylvia nisoria</i>	ES I, ĪAS	–	?/?	–	0 – 1 pāris	–	✓	C	B	C	C	FVx
Mazais mušķērājs	<i>Ficedula parva</i>	ES I, ĪAS	–	+/+	–	20 – 100 pāri	–	✓	C	B	C	C	FV+

Saīsinājumi:

Informācija par sugu stāvokli Latvijā iegūta no dokumenta „Ziņojums Eiropas Komisijai par biotopu (dzīvotņu) un sugu aizsardzības stāvokli Latvijā. Novērtējums par 2007.-2012.gada periodu”.

Aizsardzības stāvokļa novērtējums atbilstoši ziņojumā Eiropas Komisijai (ES ziņojums, 2013) lietotajiem apzīmējumiem FV: Aizsardzības stāvoklis labvēlīgs (Favourable); U1: Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-nepietiekams (Unfavourable-Inadequate); U2: Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-slikts (Unfavourable-Bad); XX: Aizsardzības stāvoklis nezināms (Unknown). Apzīmējumi aizsardzības stāvokļa tendencei - + - uzlabojas; - - pasliktinās; = - stabils, x – nezināms Apzīmējumi “Novērtējumam DP “Vecumu meži”” – Population – populācija, Conservation – Aizsardzība, Isolation – Izolācija, Global – kopējais stāvoklis. A – labs, B – vidējs, C – slikts.

SG – aizsardzības kategorija Latvijas Sarkanajā grāmatā

ML – sugas aizsardzībai veidojams mikroliegums, 1. pielikums 2012. gada 18. decembra MK noteikumiem Nr. 940 „Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu”

ES –Eiropas Padomes Direktīva 79/409/EEC Par savvaļas putnu aizsardzību. I pielikums. Sugas, kurām jāpiemēro īpaši dzīvotņu aizsardzības pasākumi, lai nodrošinātu to izdzīvošanu un vairošanos savā izplatības areālā

ĪAS – īpaši aizsargājama suga, 1.no 2.pielikums MK 2000.gada 14.novembra noteikumiem Nr.396 „Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu

Ietekmējošie faktori, iespējamie aizsardzības un apsaimniekošanas pasākumi

Ainavas mozaīkveida raksturs, lielais mežu un it īpaši mitro mežu īpatsvars rada visus priekšnosacījumus daudzskaitlīgai apdraudēto sugu populācijai, kā arī ievērojamai sugu daudzveidībai. Tāpat DP “Vecumu meži” ornitofaunu ietekmē arī virkne citu – ne tik pozitīvu faktoru, no kuriem, kā jau ierasts, lielākā daļa saistāma ar cilvēku darbību (vai bezdarbību), jeb antropogēno faktoru. Meža daļā būtiskākais ornitofaunu ietekmējošais faktors DP “Vecumu meži” un tuvējā apkārtnē ir mežistrāde. Galvenie mežaudzi ietekmējošie faktori ir dažādi mežsaimnieciskie pasākumi, tai skaitā galvenās un arī kopšanas cirtes, kuru rezultātā nogabali zaudē sugām svarīgo mirušo koksni. Nocērtot atsevišķus meža nogabalus, pieaugušās mežaudzes iegūst fragmentāru struktūru, kas, savukārt, rada nelabvēlīgus apstākļus atsevišķām putnu sugām, piemēram, mežzirbei. Mežsaimnieciskās darbības veikšana putnu ligzdošanas sezonas laikā nav pieļaujama, jo rada vērā ņemamu traucējumu, ko pamatā izraisa pati mežizstrāde, meža materiālu izvešana un ceļu būve vai rekonstrukcija. Pateicoties ilgstošai cilvēka klātbūtnei ligzdu tuvumā, putni tiek no tām aizbaidīti. Rezultātā ligzdošana netiek sekmīgi pabeigta – olas atdziest vai arī kļūst par barību plēsējiem. Tas pats notiek ar mazuļiem – savlaicīgi nesaņemot barību, tie vai nu mirst bada nāvē, vai tos apēd plēsēji. Rezultātā zemās ligzdošanas sekmes izraisa populācijas lejupslīdi. Jūtīgi pret traucējumu ligzdošanas laikā ir ērgļi un melnais stārķis. Šis arī ir viens no galvenajiem iemesliem, kādēļ mežsaimnieciskā darbība veicama ārpus ligzdošanas sezonas. Pašlaik mežsaimnieciskās darbības sezonāls aizliegums noteikts tikai dabas lieguma zonā (no 1.marta līdz 15.augustam) un, ņemot vērā pēdējās izpētes laikā atklātās jaunās prioritāro sugu dzīvotnes kā arī to mainīgumu, nepieciešams to noteikt arī DP “Vecumu meži” zonas meža daļā no 15. marta līdz 31. augustam, kā ieteikts Mazā ērgļa sugas aizsardzības plānā (Bergmanis U. 2019).

Lai novērstu DA plāna izstrādes laikā konstatēto īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu zudumu, nepieciešams pilnveidot DP “Vecumu meži” zonējumu atbilstoši aktuāli konstatēto īpaši aizsargājamo sugu atradnēm. Šai sakarā teritorijas dabas parka zonā ir arī svarīgi noteikt regulējumu kopšanas cirtēm, ņemot vērā prioritāro sugu dzīvotnes. Aktuālajās prioritāro sugu dzīvotnēs kopšanas cirtes nav vēlamas.

Medības uzskatāmas par samērā nebūtisku ietekmējošo faktoru.

Gan DP “Vecumu meži”, gan tā tiešā tuvumā notiek mežsaimnieciskā darbība. Lai nodrošinātu teritorijā ligzdojošo reto un īpaši aizsargājamo putnu sugu labvēlīgu aizsardzības statusu nākotnē, nepietiek tikai ar ES īpaši aizsargājamo biotopu saudzēšanu. Mazajam ērglim un melnajam stārķim ļoti svarīga ir ne tikai vecu meža nogabalu aizsardzība, bet arī lielo, zaraino koku saglabāšana visa veida cirtēs ciršanai pakļautajās audzēs. Ņemot vērā šo sugu jutīgumu pret traucējumu, to dzīvotņu tuvumā optimāls būtu pilnīgs mežsaimnieciskās darbības aizliegums. Savukārt sezonāli ierobežojumi nepieciešami dzeņveidīgo, apodziņa un urālpūces ligzdošanas teritorijās (ligzdošanas laikā no 15. marta līdz 30. jūnijam).

Jāņem vērā dabiskās sukcesijas apstākļi šobrīd pieaugušajās mežaudzēs, lai prognozētu nākotnes mežaudžu bioloģisko kvalitāti un piemērotību reto un īpaši aizsargājamo putnu sugu ligzdošanai. Īpaša uzmanība pievēršama teritorijā prioritāri aizsargājamo sugu labvēlīga stāvokļa nodrošināšanai – mazais ērglis, baltmugurdzenis, vidējais dzenis, trīspirkstu dzenis, melnā un pelēkā dzilna, apodziņš, urālpūce. Tādēļ, atbilstoši teritorijas statusam (*Natura 2000*), *Natura 2000* valsts

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

monitoringa programmas ietvaros turpmākajos sešos gados nepieciešams uzsākt sekojošu īpaši aizsargājamo sugu: mazā ērgļa, melnā stārķa, dzeņveidīgo putnu (baltmugurdzenis, vidējais dzenis, trīspirkstu dzenis, melnā dzilna, pelēkā dzilna), kā arī apodziņa, urālpūces un mežirbes regulāru monitoringu pēc *Natura 2000* vietu metodikas, kuru veic sertificēts sugu un biotopu aizsardzības jomas eksperts – ornitologs. Rezultātā iegūstot secīgu datu rindu, būtu iespēju izsekot populāciju izmaiņām un to tendencēm ilgtermiņā. Pārējās izpētes teritorijā konstatētās sugas (dzērve, sila cīrulis, ķīķis, brūnā čakste, vakarlēpis u.c.) nav uzskatāmas par teritorijā prioritāri aizsargājamām. DP teritorijā nav nepieciešami īpaši šo sugu populāciju aizsardzības pasākumi.

Nozīmīgākais mazā ērgļa barošanās biotops ir lauksaimniecībā ekstensīvi izmantotās zemes – pļavas, zālāji, atmatas (Bergmanis U. 2017). Mazo ērgļu medību teritorijas vidējais lielums ir līdz 500 ha. Nepieciešams veikt pasākumus, lai palielinātu ekstensīvi izmantoto lauksaimniecības zemju īpatsvaru mazo ērgļu medību teritorijā, kā arī lai saglabātu lauku ainavas elementus – atsevišķi augošus kokus un koku grupas, kas noder kā paaugstinājumi ērglim gaidēs medībās.

Ir konstatēta būtiska lauksaimniecībā izmantoto ķīmikāliju negatīva ietekme uz agroainavā dzīvojošām dzīvnieku sugām kā mazā ērgļa un daudzu citu putnu sugu barības objektiem. Lietojot augu aizsardzības līdzekli herbicīdu raundapu ar aktīvo vielu glifosātu, tas pilnībā iznīcina apsmidzināto veģetāciju, radot trūdvielām bagātu barības bāzi sliekām. Rezultātā par 60 % samazinās slieku aktivitāte un vairošanās sekmes. Tā pat tika konstatēts, ka augsnē nitrātu koncentrācija palielinājās par 1592 % un fosfātu koncentrācija par 127%, ievērojami palielinot vides piesārņotību ar šīm eitrofikāciju veicinošajām vielām. Glifosātam nokļūstot ūdenstilpēs, tas negatīvi ietekmē arī abinieku embrionālo attīstību un to kāpuri jeb kurkuļi iet bojā. Līdz ar to var secināt, ka glifosāta lietošanai ir būtiska negatīva ietekme uz mazā ērgļa barības dzīvniekiem, kas potenciāli var samazināt mazo ērgļu ligzdošanas sekmes (Bergmanis U. 2019).

Kā citi nozīmīgie faktori, kas ietekmē DP “Vecumu meži” putnu faunu, ir tiešais antropogēnais traucējums (transporta radīts troksnis un klātbūtne, atsevišķās vietās ceļu tuvums), kā arī, piemēram, nepieskatīti suņi, kas var būt apdraudējums uz zemes ligzdojošo putnu ligzdām un mazuļiem, īpaši pavasarī.

Putnu sugu un to biotopu saglabāšanas un nepieciešamo apsaimniekošanas pasākumu pamatojums

DP “Vecumu meži” atklāto lauku ainavu teritoriju ir samērā maz un tajās sastopamo īpaši aizsargājamo un/vai Putnu direktīvas I pielikuma putnu sugu skaits un to izmantotās teritorijas ir salīdzinoši nelielas proporcionāli pret skaitu un piemērotām apkārtējām teritorijām un Latvijā kopumā. 2018. gada putnu potenciāli iespējamo bioloģiski vērtīgo zālāju apsekojumā secināts, ka praktiski neviens no tiem šim statusam neatbilst, izņemot divus. Viens no tiem atrodas parka ziemeļu daļā pie Vādas upes, savukārt otrs – centrālajā daļā uz ziemeļaustrumiem no Vecumiem, pie Kouras (Kiras) upes. Abās teritorijās novēroti pļavu lījas īpatņi, kuri intensīvi medīja ligzdošanas sezonā. Tieši pierādījumi minētās sugas ligzdošanai šajās teritorijās netika iegūti. Abus potenciālos putnu BVZ nepieciešams apsaimniekot kā ekstensīvi izmantotas lauksaimniecības zemes (pļaujot vai noganot), nepieļaujot to aizaugšanu ar krūmāju. Kritēriju neizpildīšanās dēļ neviena no pārējām teritorijām šim statusam nekvalificējās. Līdz ar to tām papildu aizsardzības pasākumi nav

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai nepieciešami. Mazo ērgļu saglabāšanai nepieciešams uzturēt ekstensīvi izmantotas lauksaimniecības zemes un ainavas elementus – sēdkokus un citus paaugstinājumus.

Informatīvi izglītojošais apsaimniekošanas pasākums ir iepriekš uzstādīto stendu atjaunošana, aktualizējot tajos atainoto informāciju par DP “Vecumu meži” sastopamajām prioritārajām sugām, to attēliem, dzīvesveida īpatnībām un ligzdošanas fenoloģiju.

4.6.5. tabula. Īpaši aizsargājamās putnu sugas DP “Vecumu meži” un to aizsardzības statuss

Nr. p.k.	Sugas nosaukums latviski	Sugas nosaukums latīniski	Sugas aizsardzības statuss valstī		Putniem nozīmīgo vietu kvalificējoša suga	Sugas labvēlīga aizsardzības stāvokļa novērtējums valstī kopumā (atbilstoši ETC datiem, tikai direktīvu pielikumos iekļautajām sugām)
			Īpaši aizsargājama suga atbilstoši 14.11.2000. MK noteikumiem Nr.396 (ar ¹ atzīmēt mikroliegumu sugas 18.12.2012. MK noteikumiem Nr.940)	Putnu vai Biotopu direktīvu pielikumos iekļauta suga (ar * atzīmē prioritārās sugas)		
1.	Laukirbe	<i>Perdix perdix</i>	ĪAS	PD I	X	x/-
2.	Paipala	<i>Coturnix coturnix</i>	ĪAS	PD II	X	F/+
3.	Mednis	<i>Tetrao urogallus</i>	ĪAS ¹	PD I*	X	-/+
4.	Rubenis	<i>Tetrao tetrix</i>	ĪAS	PD I	X	=/+
5.	Mežzirbe	<i>Bonasa bonasia</i>	ĪAS ¹	PD I	X	=/-
6.	Melnais stārķis	<i>Ciconia nigra</i>	ĪAS ¹	PD I*	X	-/-
7.	Baltais stārķis	<i>Ciconia ciconia</i>	ĪAS	PD I	X	?/?
8.	Ķīķis	<i>Pernis apivorus</i>	ĪAS	PD I	X	x/+
9.	Niedru lija	<i>Circus aeruginosus</i>	ĪAS	PD I	X	?/-
10.	Pļavu lija	<i>Circus pygargus</i>	ĪAS	PD I	X	x/x
11.	Mazais ērglis	<i>Clanga pomarina</i>	ĪAS ¹	PD I*	X	-/=
12.	Purva piekūns	<i>Falco columbarius</i>	ĪAS	PD I	X	x/0
13.	Grieze	<i>Crex crex</i>	ĪAS	PD I	X	+/+
14.	Dzērve	<i>Grus grus</i>	ĪAS	PD I	X	+/+

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

15.	Dzeltenais tārniņš	<i>Pluvialis apricaria</i>	ĪAS	PD I	X	x/0
16.	Kuitala	<i>Numenius arquata</i>	ĪAS	PD I	X	x/0
17.	Gugatnis	<i>Philomachus pugnax</i>	ĪAS	PD I	X	x/-
18.	Meža balodis	<i>Columba oenas</i>	ĪAS ¹	-	–	F/+
19.	Apodziņš	<i>Glaucidium passerinum</i>	ĪAS ¹	PD I*	X	-/?
20.	Urālpūce	<i>Strix uralensis</i>	ĪAS	PD I*	X	-/+
21.	Vakarlēpis	<i>Caprimulgus europaeus</i>	ĪAS	PD I	X	?/+
22.	Tītiņš	<i>Jynx torquilla</i>	ĪAS	–	–	+/+
23.	Vidējais dzenis	<i>Dendrocopos medius</i>	ĪAS ¹	PD I*	X	+/+
24.	Baltmugur dzenis	<i>Dendrocopos leucotos</i>	ĪAS ¹	PD I*	X	-/+
25.	Trīspirkstu dzenis	<i>Picoides tridactylus</i>	ĪAS ¹	PD I*	X	x/+
26.	Melnā dzilna	<i>Dryocopus martius</i>	ĪAS	PD I*	X	-/+
27.	Pelēkā dzilna	<i>Picus canus</i>	ĪAS	PD I*	X	F/+
28.	Brūnā čakste	<i>Lanius collurio</i>	ĪAS	PD I	X	0/+
29.	Lielā čakste	<i>Lanius excubitor</i>	ĪAS	–	X	x/0
30.	Sila cīrulis	<i>Lullula arborea</i>	ĪAS	PD I	X	=/+
31.	Svītrainais ķauķis	<i>Sylvia nisoria</i>	ĪAS	PD I	X	?/?
32.	Mazais mušķērājs	<i>Ficedula parva</i>	ĪAS	PD I	X	+/+

4.6.6. tabula. Direktīvu pielikumos iekļauto putnu sugu populāciju lielums un sugu dzīvotņu platība

Nr. p.k.	Sugas nosaukums (latviski un latīniski)	Sugas populācijas lielums teritorijā		Teritorijā esošās sugas populācijas attiecība (%) pret sugas populāciju Natura 2000 teritorijās Latvijā kopumā	Teritorijā esošās sugas populācijas attiecība (%) pret sugas populāciju valstī	Sugas dzīvotnes platība (ha)	Sugas dzīvotnes platības attiecība (%) pret sugas dzīvotnes platību Natura 2000 teritorijās Latvijā kopumā
		Min.	Maks.				
1.	Laukirbe	0	4	<1%	<1%	Nav datu	Nav datu
2.	Paipala	0	4	<1%	<1%	Nav datu	Nav datu
3.	Mednis	4♂♂	8♂♂	<1%	<1%	Nav datu	Nav datu
4.	Rubenis	2♂♂	10♂♂	<1%	<1%	Nav datu	Nav datu
5.	Mežirbe	15	50	<1%	<1%	Nav datu	Nav datu
6.	Melnais stārķis	0	3	<1%	<1%	Nav datu	Nav datu
7.	Baltais stārķis	10	20	<1%	<1%	Nav datu	Nav datu
8.	Ķīķis	5	11	<1%	<1%	Nav datu	Nav datu
9.	Niedru lija	2	3	<1%	<1%	Nav datu	Nav datu
10.	Pļavu lija	1	2	<1%	<1%	Nav datu	Nav datu
11.	Mazais ērglis	2	6	<1%	<1%	Nav datu	Nav datu
12.	Purva piekūns	0	0	<1%	<1%	Nav datu	Nav datu
13.	Grieze	10	20	<1%	<1%	Nav datu	Nav datu
14.	Dzērve	2	10	<1%	<1%	Nav datu	Nav datu
15.	Dzeltenais tārtiņš	0	20	x	x	x	x
16.	Kuitala	1	50	x	x	x	x
17.	Gugatnis	50	100	x	x	x	x
18.	Parastā ūbele	2	7	<1%	<1%	Nav datu	Nav datu
19.	Apodziņš	15	20	<1%	<1%	Nav datu	Nav datu
20.	Urālpūce	5	15	<1%	<1%	Nav datu	Nav datu
21.	Vakarlēpis	4	8	<1%	<1%	Nav datu	Nav datu
22.	Vidējais dzenis	5	10	<1%	<1%	Nav datu	Nav datu
23.	Baltmugur dzenis	5	15	<1%	<1%	Nav datu	Nav datu
24.	Trīspirkstu dzenis	5	15	<1%	<1%	Nav datu	Nav datu

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

25.	Melnā dzilna	8	15	<1%	<1%	Nav datu	Nav datu
26.	Pelēkā dzilna	3	5	<1%	<1%	Nav datu	Nav datu
27.	Brūnā čakste	15	50	<1%	<1%	Nav datu	Nav datu
28.	Sīla cīrulis	0	1	<1%	<1%	Nav datu	Nav datu
29.	Svītrainais kauķis	0	1	<1%	<1%	Nav datu	Nav datu
30.	Mazais mušķērājs	20	100	<1%	<1%	Nav datu	Nav datu

4.7. Zīdītāji

DP “Vecumu meži” teritorijā veikts divu sugu monitorings – Brūnā lāča (2015.-2018.) un ūdra monitorings (2016. gadā). Bebru, vilku, lūšu un pārējo medījamo sugu populācijas tiek novērtētas ikgadējās medījamo dzīvnieku uzskaitēs.

Monitorings turpināms Brūnā lāča gadījumā, apsekojot parka teritoriju, lai konstatētu lāču klātbūtnes pazīmes un iegūtu informāciju par lāču izplatību un sastopamību parka teritorijā. Pārējo īpaši aizsargājamo (ūdra, bebra, vilka, lūša) un citu sugu stāvoklis un izplatība šobrīd īpašus monitoringa pasākumus parka teritorijā neprasa.

DP “Vecumu meži” ir sastopamas vairākas īpaši aizsargājamas sugas (meža sicista, ūdrs, vilks, Eirāzijas lūsis, brūnais lācis), ierobežoti izmantojamas īpaši aizsargājamas sugas (vilks, Eirāzijas lūsis, meža cauna, sesks, baltais zaķis), Biotopu direktīvas pielikumos minētas sugas (bebrs, ūdrs, vilks, Eirāzijas lūsis, brūnais lācis) un Bernes konvencijas pielikumos minētas sugas (meža sicista, vilks, brūnais lācis, ūdrs, lūsis, abas zaķu sugas, visas trīs ciršļu sugas, bebrs, āpsis, abas caunu sugas, zebiekste, sesks, visas trīs briežu dzimtas sugas). Trīs no šīm sugām – meža sicista, lielais ūdenscirslis un brūnais lācis – Latvijā ir reti sastopamas un ierakstītas Latvijas Sarkanajā grāmatā. Pārējās parkā sastopamās sugas Latvijā ir vairāk vai mazāk plaši izplatītas.

Visas sugas uzskatāmas par nozīmīgu parka vides un bioloģiskās daudzveidības sastāvdaļu un to uzturēšanās parka teritorijā būtu nodrošināma arī turpmāk. Dzīves apstākļi sugām parka teritorijā ir labi, traucējumi pagaidām lielākoties ir maznozīmīgi. Par būtisku būtu uzskatāms traucējums, ko var radīt intensīva mežistrāde, kā arī lāčiem būtisks būtu dzinējmedību un aktīvas ogošanas, sēņošanas radītais traucējums. Parka teritorijā uzmanība būtu pievēršama atklāto biotopu aizsargāšanai, kas galvenokārt ietekmē sīkos zīdītājus, kā arī lauksaimniecības darbībām un iespējamam to radītam ūdeņu piesārņojumam, kas ietekmētu amfibiontos zīdītājus. Tāpat uzmanība būtu jāpievērš bebru aktivitātēm, jo tās var gan pozitīvi (piemēram, radot jaunas dzīvotnes), gan negatīvi ietekmēt apkārtējo vidi (piemēram, appludinot vērtīgas mežaudzes vai apgraužot dižkokus un veicinot to bojāeju).

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

Negatīvu ietekmi vietējiem iedzīvotājiem var radīt lāči un vilki. Lāči var nodarīt postījumus, tādēļ būtu nepieciešama vietējo iedzīvotāju informēšana par mājdzīvnieku un bišu dravu aizsardzību no lāču postījumiem, kā arī par rīcību gadījumos, kad cilvēki lāci sastop mežā. Arī vilki konkrētās situācijās var nodarīt postījumus mājlopiem un mājdzīvniekiem, tādēļ varētu būt nepieciešama iedzīvotāju informēšana arī par aizsardzības pasākumiem pret vilkiem.

Vairākas parkā sastopamās sugas ir medījami dzīvnieki, līdz ar to parkā ir pieejami medību resursi. Kā nozīmīgākie būtu uzskatāmi savvaļas pārnadži un divas lielo plēsēju sugas – vilks un lūsis.

Sīkie zīdītāji

Ar lamatu metodi 2018. gadā parka teritorijā konstatētas meža strupastes (*Clethrionomys glareolus*) un trīs ciršļu sugas – mazais (*Sorex minutus*), meža (*Sorex araneus*) un lielais ūdenscirslis (*Neomys fodiens*). Agrākos pētījumos parkā konstatētas arī dzeltenkakla (*Sylvaemus flavicollis*), svītrainā (*Apodemus agrarius*) un meža klaidonņpeles (*Sylvaemus uralensis*) un lauku strupastes (*Microtus arvalis*). Vairums iepriekš minēto sīko zīdītāju sugu ir Latvijā bieži sastopamas. Vienīgi lielais ūdenscirslis ir salīdzinoši reta, Latvijas Sarkanajā grāmatā iekļauta suga.

Dažādie sīkie zīdītāji nodrošina mazos ērgļus un citus plēsējus ar kvantitatīvi un kvalitatīvi bagātīgām barības rezervēm. Jāņem vērā, ka atmatu un pļavu aizaugšana ar krūmiem var radīt izmaiņas sīko zīdītāju sugu sastāvā, un attiecīgi arī citu dzīvnieku barības bāzē. Līdz ar to nepieciešama atklāto zālāino biotopu saglabāšana.

Meža sicista *Sicista betulina*

Meža sicista Latvijā ir samērā reti sastopama suga. Apdzīvo galvenokārt mitrus jauktos un lapu koku mežus (īpaši iecienījusi apšu audzes) ar bagātīgu pamežu, kā arī jaunaudzēs, lauku un pļavu malas (Zorenko 1995).

Parka teritorijā meža sicista ir konstatēta 2002. gada jūlijā – pie Vjadas upes beigtu īpatni atradis ornitologs Aivars Petriņš. 2018. gada septembrī viena meža sicista ar lamatu metodi noķerta DP “Vecumu meži” D daļā.

Domājams, ka piemērotos biotopos (mēreni mitrās, izretinātās lapu un jaukto koku audzēs ar bagātīgu pamežu un zemsedzi, palieņu mežos un krūmājos, kā arī aizaugušos izcirtumos un zāļu purvos) meža sicista sastopama arī citviet parka teritorijā.

Bebri *Castor fiber*

Bebri apdzīvo dažādas saldūdens tilpnes un to piekrastes. Vislielākā daudzumā mīt meža biotopos, tajos izvēloties ar krūmiem apaugušus, lēni tekošu upju un meliorācijas grāvju krastus. Labprāt uzturas arī pie stāvošiem ūdeņiem – ezeriem un dīķiem (Ozols 1994).

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

Apsekojot Kiras un Vjadas upes, konstatētas bebru darbības pēdas. Tās novērotas arī lauksaimniecības zemes šķērsojošajās ūdenstecēs.

Pēc Valsts meža dienesta (VMD) pēdējo trīs gadu uzskaites datiem Vecumu mežu teritorijā uzturas 68 līdz 86 bebrei.

Atsevišķās vietās bebru darbības rezultātā izveidojušās nokaltušas koksnes sakopojumi gan stāvošu sausokņu, gan kritalu veidā, kuri visumā atbilda meža atslēgas biotopa – bebraine – statusam. Tādejādi bebru darbība radījusi jaunu dzīves telpu koksnē dzīvojošajām, tai skaitā retajām, bezmugurkaulnieku sugām.

Bebru darbībai parka teritorijā nav ievērojamas ietekmes uz mežu kā resursu, bet no bioloģiskās daudzveidības viedokļa tai var būt gan pozitīva, gan negatīva ietekme. Bebru medības arī turpmāk DP “Vecumu meži” teritorijā būtu pieļaujamas (un atsevišķās vietās vēlamas) to skaita regulēšanas ietvaros.

Ūdrs *Lutra lutra*

Ūdri apdzīvo visa veida ūdenstilpes, kur atrodama barība un drošas slēptuves atpūtai un vairošanās midzeņu ierīkošanai. Tiem nepieciešams pietiekami tīrs ūdens, iespēja piekļūt ūdenim ziemas laikā, slēptuves, kas pasargā no dabiskajiem ienaidniekiem, vietas, kur periodiski izžāvēt un sakopt apmatojumu, un vietas, kur atstāt teritoriju iezīmes (Ozoliņš et al. 2017a).

Apsekojot DP “Vecumu meži” upes Ūdru monitoringa laikā 2016. gadā, konstatētas ūdru klātbūtnes pazīmes – ūdru pēdas un ekskrementi.

Ūdru apdzīvotības blīvums galvenokārt ir atkarīgs no hidrogrāfiskā tīkla attiecīgajā vietā. Parka teritorijā ir ūdriem piemērotas dzīvotnes, taču ne ļoti daudz. Dzīvnieku skaits parkā līdz ar to domājams ir samērā neliels. Parka teritorijā ūdriem ir pietiekama barības bāze, ko veido galvenokārt abinieki un zivis, kā arī kukaiņi, vēži, gliemji, sīki zīdītāji un putni.

Dabiskie ienaidnieki ūdram ir maznozīmīgi, taču būtisks barības konkurents varētu būt Amerikas ūdele (*Mustela vison*), kura apdzīvo tos pašu biotopus, ko ūdrs, taču nav pierādījumu, ka ūdrs ciestu no šīs konkurences. Amerikas ūdeles pēdas parka teritorijā novērotas Ūdru monitoringā veiktajā uzskaitēs.

Ir vairāki antropogēnie faktori, kas var nelabvēlīgi ietekmēt ūdru populāciju – tieša nogalināšana, dažādi traucējumi (tūristi, makšķernieki, ūdenssportisti u.c.), vides piesārņojums, cilvēku darbības radītas vides apstākļu izmaiņas un pasliktināšanās, gaismas un trokšņa piesārņojums, bebru medības. Parka teritorijā šo faktoru ietekme pagaidām nav būtiska.

Īpaši pasākumi attiecībā uz ūdriem DP “Vecumu meži” nav nepieciešami.

Vilks *Canis lupus*

Vilki ir teritoriāli dzīvnieki, to baru teritoriju izmēri Eiropā mežu zonā parasti variē no 100 līdz 300 km². Pret dzīves vidi nav īpaši prasīgi un var apdzīvot visdažādākās dzīvotnes, bet visbiežāk izvēlas mežus. Galvenās prasības pret vidi ir pietiekams barības daudzums, drošas vietas

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai atpūtai un vairošanās midzeņu ierīkošanai. Vilkiem ir svarīgi, lai midzeņa tuvumā būtu ūdens (Ozoliņš et al. 2017b).

DP “Vecumu meži” atrodas vienā no vilku blīvi apdzīvotajiem apgabaliem Latvijā. DP “Vecumu meži” teritorijā ir konstatētas vilku pēdas un ekskrementi.

Pēc VMD pēdējo trīs gadu dzīvnieku uzskaišu datiem parkā uzturas 7 līdz 11 vilki, kas varētu piederēt vienam vai vairākiem blakus mītošiem vilku bariem. Pastāv iespēja, ka parkā teritorijā ienāk arī vilki no Krievijas.

Parka daudzveidīgie dabas apstākļi nodrošina vilkiem piemērotu dzīves vidi. Vilku barības bāze parka teritorijā ir laba, šeit sastopami vilku barībā konstatētie dzīvnieki – stirnas, staltbrieži, aļņi, bebri. Pietiekamais pārnadžu skaits, kuram ir tendence pieaugt, nodrošina, ka vilki neatstāj būtisku ietekmi uz pārnadžu resursiem.

Galvenais vilkus ietekmējošais faktors ir to medības. Dažu pēdējo gadu laikā parka un tam piegulošajā teritorijā nomedīts viens līdz četri vilki gadā.

Īpaši pasākumi attiecībā uz vilkiem DP “Vecumu meži” teritorijā nav nepieciešami.

Eirāzijas lūsis *Lynx lynx*

Lūsis ir tipisks boreālo mežu iemītnieks, kurš dod priekšroku lieliem mežu masīviem. Pret dzīvesvietas izvēli prasīgāks nekā vilks. Lūsim patīk biezas mežaudzes ar eglēm otrajā stāvā un vējgāžu rajoni. Izvairās no lauksaimniecības zemēm. Galvenās prasības pret vidi ir pietiekams barības daudzums, drošas slēptuves atpūtai un vairošanās midzeņu ierīkošanai, kā arī ūdens tuvums (Ozoliņš et al. 2017c).

Balvu apkārtnē lūši konstatēti pat tad, kad to skaits Latvijā bijis ļoti zems (pirms Otrā pasaules kara). Pēdējos 10 gados lūšu blīvums ZA Latvijā bijis augsts. Pēc VMD pēdējo trīs gadu dzīvnieku uzskaišu datiem parkā uzturas 11 līdz 16 lūši. Ņemot vērā lūšu dzīvesveidu un to teritoriju izmērus, kas Latvijā dažādās sezonās variē ap 122-397 km² (Ozoliņš et al. 2017c), šāds dzīvnieku skaita vērtējums visticamāk ir pārāk liels, un parka teritorijā drīzāk varētu uzturēties 4 līdz 8 lūši.

Atbilstošu dzīves vidi lūsim nodrošina mežu masīvi parka Z un D daļās. Parkā ir arī pietiekama barības bāze (galvenokārt stirnas), līdz ar to dzīves apstākļi lūsim ir piemēroti. Lūšu ietekme uz pārnadžu resursiem nebūtu uzskatāma par ievērojamu, it sevišķi labos klimatiskajos apstākļos stirnu populācija necieš no lūšu skaita pieauguma.

Galvenie lūšus ierobežojošie faktori ir mežu masīvu pieejamība un medības. Par dabisko ienaidnieku un konkurentu uzskatāms vilks, taču Latvijā konstatēts, ka vilki un lūši spēj apdzīvot vienas un tās pašas teritorijas.

Īpaši pasākumi attiecībā uz lūšiem DP “Vecumu meži” teritorijā nav nepieciešami.

Lācis *Ursus arctos*

Lāči ir teritoriāli dzīvnieki, kas uzturas sev pierastajā apkārtnē. Galvenās prasības pret vidi ir pietiekams barības daudzums, drošas slēptuves ziemas guļas un vairošanās midzeņu ierīkošanai, un cilvēku darbības maz traucēta apkārtnē. Eiropā lāči parasti izvēlas uzturēties vienlaidus mežu platībās platlapju mežos un boreālajos mežos, īpaši tādos, kur egļu ir galvenā suga, ar mistrotām audzēm, bagātīgu pamežu, un ainavā ir daudz upju un ezeru, augsto purvu, grūti pieejamu, pielūžņotu vietu (Ozoliņš et al. 2017d).

Lāču klātbūtne Balvu apkārtnē novērota jau kopš 1970-ajiem gadiem. Četrus gadus laikā (2015.-2018.) veiktā Lāču monitoringa rezultāti apliecina lāču klātbūtni Vecumu mežu DP “Vecumu meži” apkārtnē. Šādu pazīmju esamība pavasarī liecina, ka visdrīzāk tuvākajā apkārtnē attiecīgie lāči ir arī ziemojuši. Regulāri lāči šajās teritorijās uzturas vismaz klejotāju laikā barības meklējumos.

2015. gadā konstatēti viena lāča pēdu nospiedumi parkam pieguļošajā teritorijā Vecumu pagastā. 2016. gadā lāču pēdu nospiedumi konstatēti vienā vietā Vecumu mežiem pieguļošajā teritorijā Liepnas pagastā. 2017. gadā divu lāču pēdu nospiedumi konstatēti Vecumu mežiem pieguļošajā teritorijā Liepnas un Žiguru pagastos. Ņemot vērā lāču individuālo teritoriju izmērus, kas tēviņiem var variēt robežās no 500 līdz 1300 km² (Ozoliņš et al., 2017d), ir ticams, ka viens līdz divi lāči ieklejo arī DP “Vecumu meži” teritorijā. 2018. gadā DP “Vecumu meži” konstatēts lāča nodarīts postījums bišu dravai, kas droši pierāda lāču klātbūtni parkā. 2019. gadā lāču postījumi bišu dravām konstatēti gan Balvu, gan Viļakas novados. DP “Vecumu meži” teritorijā Robežnieku ciemā šī gada pavasara sākumā izpostīti bišu stropi. Parkā ietilpstošajā Vecuma pagasta teritorijā lāči manīti vairākkārt, galvenokārt pierobežas teritorijā. Divreiz novērota arī lāču mamma ar diviem lācēniem.

Dabas faktori lāčus Latvijā ievērojami neapdraud, taču lāči ir jutīgi pret traucējumiem un cilvēku klātbūtni, un tie arī ir viens no būtiskākajiem iemesliem lāču klejošanai. Šajā sakarā labvēlīgu ietekmi uz lāču uzturēšanos DP “Vecumu meži” radītu dzinējmedību un mežsaimnieciskās darbības ierobežošana vai pat aizliegšana atsevišķās funkcionālajās zonās.

Grūtāk ir izvērtēt atpūtas un tūrisma attīstības ietekmi uz lāčiem, taču konkrētajā DP “Vecumu meži” tā varētu būt maznozīmīga. Lāčiem īpaši būtiski ir atbilstoši sakārtota pārtikas atkritumu glabāšana un regulāra savākšana atpūtas vietās, kā arī teritorijā dzīvojošo iedzīvotāju saimniecībās. Lāčiem būtisks varētu būt arī fona traucējums, ko rada iedzīvotāji ogojot vai sēņojot.

Lai mazinātu konfliktsituācijas ar cilvēkiem, ko rada lāču nodarītie postījumi, biteniekiem tiek izmaksātas kompensācijas par zaudējumiem. Papildus būtu jānodrošina, ka cilvēkiem ir zināms, kādi preventīvie aizsardzības pasākumi būtu lietojami, lai efektīvi pasargātu bišu dravas no postījumiem.

Citi zīdītājdzīvnieki

Parka teritorijā sastopamas vairākas Latvijā izplatītas zīdītāju sugas. Pēc VMD datiem parkā ietilpstošajās uzskaites vienībās pēdējās trīs medību sezonās uzskaitītie dzīvnieki apkopoti 4.7.1. tabulā.

4.7.1. tabula. Zīdītāju sugu indivīdu skaits DP “Vecumu meži” pēc Valsts meža dienesta pēdējo trīs medību sezonu uzskaišu datiem.

	2016./2017.	2017./2018.	2018./2019.
Alnis	151	156	159
Staltbriedis	143	172	160
Stirna	214	225	266
Meža cūka	132	21	42
Baltais zaķis	108	139	132
Pelēkais zaķis	68	60	75
Meža cauna	90	97	94
Akmens cauna	51	51	52
Lapsa	72	73	72
Jenotsuns	85	91	91
Amerikas ūdele	70	61	61
Āpsis	23	23	23
Sesks	32	28	28

Parkā sastopami samērā daudz briežu dzimtas pārnadžu. Savukārt meža cūku skaitu pēdējās divās sezonās ievērojami ietekmējusi Āfrikas cūku mēra izplatība.

Upju krastos konstatētas Amerikas ūdeles pēdas. Amerikas ūdele ir introducēta Latvijas teritorijā un ir uzskatāma par nevēlamu faunas elementu. Tās ieviešanās Latvijā dabā ir bijis viens no iemesliem Eiropas ūdeles (*Mustela lutreola*) izzušanai. Tā kā Amerikas ūdeles barībā sastopami arī sīkie zīdītāji, tā uzskatāma par mazā ērgļa barības konkurentu ūdensteču piekrastes atklātajos biotopos.

4.7.2. tabula. Īpaši aizsargājamās zīdītāju sugas DP “Vecumu meži” teritorijā un to aizsardzības statuss

Nr.p.k.	Sugas nosaukums latviski	Sugas nosaukums latīniski	Sugas aizsardzības statuss valstī		Sugas labvēlīga aizsardzības stāvokļa novērtējums valstī kopumā (atbilstoši ETC datiem, tikai direktīvu pielikumos iekļautajām sugām)
			Īpaši aizsargājama suga atbilstoši 14.11.2000. MK noteikumiem Nr.396 (ar ¹ atzīmēt mikroliegumu sugas 18.12.2012. MK noteikumiem Nr.940)	Putnu vai Biotopu direktīvu pielikumos iekļauta suga (ar * atzīmē prioritārās sugas)	
1.	Meža sicista	<i>Sicista betulina</i>	X		FV
2.	Ūdrs	<i>Lutra lutra</i>	X	X*	FV
3.	Vilks	<i>Canis lupus</i>	X [#]	X*	FV
4.	Eirāzijas lūsis	<i>Lynx lynx</i>	X [#]	X*	FV
5.	Brūnais lācis	<i>Ursus arctos</i>	X	X*	U1
6.	Meža cauna	<i>Martes martes</i>	X [#]		
7.	Sesks	<i>Mustela putorius</i>	X [#]		
8.	Baltais zaķis	<i>Lepus timidus</i>	X [#]		
9.	Bebrs	<i>Castor fiber</i>		X*	FV

- Ierobežoti izmantojamas īpaši aizsargājamās sugas

Sugas labvēlīga aizsardzības stāvokļa novērtējums valstī kopumā (atbilstoši ETC datiem, tikai direktīvu pielikumos iekļautajām sugām) pēc Ziņojums Eiropas Komisijai par ES nozīmes biotopu (dzīvotņu) un sugu aizsardzības stāvokli Latvijā. Novērtējums par 20013.-2018. gada periodu. Ziņojuma kopsavilkums par sugu aizsardzības stāvokli (sugas sakārtotas alfabēta secībā pēc zinātniskā nosaukuma) (www.daba.gov.lv)

Apzīmējumi:

FV Aizsardzības stāvoklis labvēlīgs (Favourable)

U1 Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-nepietiekams (Unfavourable-Inadequate)

4.7.3. tabula. Direktīvu pielikumos iekļauto zīdītāju sugu populāciju lielums un sugu dzīvotņu platība

Nr.p. k.	Sugas nosaukums (latviski un latīniski)	Sugas populācijas lielums teritorijā Min. – Maks.	Teritorijā esošās sugas populācijas attiecība (%) pret sugas populāciju Natura 2000 teritorijās Latvijā kopumā	Teritorijā esošās sugas populācijas attiecība (%) pret sugas populāciju valstī	Sugas dzīvotnes platība (ha)	Sugas dzīvotnes platības attiecība (%) pret sugas dzīvotnes platību Natura 2000 teritorijās Latvijā kopumā
1.	Bebrs (<i>Castor fiber</i>)	60-90	1%	0.10-0.15%	7874	1%
2.	Ūdrs (<i>Lutra lutra</i>)	1-5	0.1-0.3%	0.025-0.1%	?	?
3.	Vilks (<i>Canis lupus</i>)	7-11	2	1-2%	7874	1%
4.	Eirāzijas lūsis (<i>Lynx lynx</i>)	4-8	1%	0.5-1%	7874	1%
5.	Brūnais lācis (<i>Ursus arctos</i>)	1-2	15-30%	10%	7874	2%

Agrāk DP “Vecumu meži” teritorijā konstatēta lidvāvere *Pteromys volans*, bet, visticamāk, piemērotu biotopu (vecu, jauktu apšu-egļu mežu) izciršanas dēļ tā ir izzudusi. Nevar izslēgt iespēju, ka atsevišķas lidvāveres varētu ienākt DP no blakus esošajām teritorijām Krievijā. Tāpēc DP nepieciešams pievērst uzmanību apšu mežu pieejamībai, gan saglabājot mežus ar vecām apsēm, gan veidojot perspektīvos biotopus – mežaudzes ar jaunām apsēm, veicot tādu mežsaimniecisko darbību, kas veicinātu apšu atjaunošanos (Ikauniece S., Pikšena I., Priede A. (red.) 2017).

4.8. Zivis, abinieki un rāpuļi

Spriežot pēc informācijas iepriekšējā DA plānā, teritorijas apsekošana ar mērķi raksturot aizsargājamo zivju sugu populācijas DA plāna izstrādes laikā nav tikusi veikta.

2015. un 2016. gadā DP “Vecumu meži” apsekojums iekļauts zivju, nēģu un vēžu monitoringā Natura 2000 teritorijās (2015.-2017. gads). 2015. gadā Kiras upe apsekota divās vietās un tajā konstatētas 12 zivju sugas, to skaitā akmeņgrauzis un platgalve, kas iekļauti Biotopu direktīvā. Nav konstatēti faktori, kas nelabvēlīgi ietekmētu zivju populācijas, speciāli pasākumi zivju sugu aizsardzībai nav nepieciešami (BIOR 2015). 2016. gadā Nīdrupīte apsekota vienā vietā pie valsts robežas. Tika konstatēts, ka upes ekoloģiskais stāvoklis ir ļoti slikts, tā aizaugusi un piesērējusi, upē netika konstatēta neviena zivju suga. Teritorija nav uzskatāma par nozīmīgu zivju aizsardzībā un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā (BIOR 2016).

Zivju monitorings 2018.gadā veikts nolūkā iegūto informāciju iekļaut DP “Vecumu meži” DA plānā. Zivju monitoringa ietvaros 2018. gadā veikta apsekošana Nīdrupītē un Kiras upē. Zivju

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai uzskaitē tika veikta 2018. gada 2. jūlijā, atbilstoši standartam “LVS EN 14011:2003 Ūdens kvalitāte – Zivju paraugu ievākšana, lietojot elektrozeļu” prasībām. Kopā tika izvēlētas 8 paraugu ievākšanas stacijas, gan upju straujtecēs, gan lēntecēs posmos.

DP “Vecumu meži” konstatētas 3 zivju sugas: akmeņgrauzis, dūņu pīkste un platgalve, kas iekļautas Biotopu direktīvā. Teritorijai raksturīga Latvijas apstākļiem vidēja zivju sugu daudzveidība, pavisam kopā teritorijā konstatētas 14 sugas. Teritorija uzskatāma par cilvēka darbības salīdzinoši maz ietekmētu, aizsargājamo zivju sugu dzīvotnes atrodas labā stāvoklī.

4.8.1. tabula. Īpaši aizsargājamās zivju sugas teritorijā un to aizsardzības statuss

Nr. p.k.	Sugas nosaukums latviski	Sugas nosaukums latīniski	Sugas aizsardzības statuss valstī		Sugas labvēlīga aizsardzības stāvokļa novērtējums valstī kopumā (atbilstoši ETC datiem, tikai direktīvu pielikumos iekļautajām sugām)
			Īpaši aizsargājama suga atbilstoši 14.11.2000. MK noteikumiem Nr.396 (ar ¹ atzīmēt mikroliegumu sugas 18.12.2012. MK noteikumiem Nr.940)	Putnu vai Biotopu direktīvu pielikumos iekļauta suga (ar * atzīmē prioritārās sugas)	
1.	Akmeņgrauzis	<i>Cobitis taenia</i>	Nav	Prioritāra	FV
2.	Platgalve	<i>Cottus gobio</i>	Nav	Prioritāra	FV
3.	Dūņu pīkste	<i>Misgurnus fossilis</i>	Nav	Prioritāra	FV

Sugas labvēlīga aizsardzības stāvokļa novērtējums valstī kopumā (atbilstoši ETC datiem, tikai direktīvu pielikumos iekļautajām sugām) pēc Ziņojums Eiropas Komisijai par ES nozīmes biotopu (dzīvotņu) un sugu aizsardzības stāvokli Latvijā. Novērtējums par 20013.-2018. gada periodu. Ziņojuma kopsavilkums par sugu aizsardzības stāvokli (sugas sakārtotas alfabētā secībā pēc zinātniskā nosaukuma) (www.daba.gov.lv)

Apzīmējumi:

FV Aizsardzības stāvoklis labvēlīgs (Favourable)

4.8.2. tabula. Direktīvu pielikumos iekļauto sugu populāciju lielums un sugu dzīvotņu platība

Nr.p. k.	Sugas nosaukums (latviski un latīniski)	Sugas populācijas lielums teritorijā		Teritorijā esošās sugas populācijas attiecība (%) pret sugas populāciju Natura 2000 teritorijās Latvijā kopumā	Teritorijā esošās sugas populācijas attiecība (%) pret sugas populāciju valstī	Sugas dzīvotnes platība (ha)	Sugas dzīvotnes platības attiecība (%) pret sugas dzīvotnes platību Natura 2000 teritorijās Latvijā kopumā
1.	Akmeņgrauzis (<i>Cobitis taenia</i>)			0-2%	0-0,1 %		0-2%
2.	Platgalve (<i>Cottus gobio</i>)	80	140	0-2%	0-0,1 %	0,75	0-2%
3.	Dūņu pīkste (<i>Misgurnus fossilis</i>)	120	200	0-2%	0-0,1 %	0,53	0-2%

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

2004.gada DA plānā minēts, ka nav pietiekami daudz datu par abinieku sastopamību, lai plānotu īpašus aizsardzības pasākumus. Norādīts, ka abinieku aizsardzībai nepieciešams aizsargāt to biotopus – dažādus mitrājus, kā arī nepieciešama detalizēta abinieku sugu izpēte (Celmiņš A. 2004).

Šajā DA plānā abinieku un rūpuļu sugu izpēte netika veikta, nav datu par DP “Vecumu meži” sastopamām retām un aizsargājamām rūpuļu un abinieku sugām.

4.9. Sūnu, ķērpju un sēņu sugas

Lai arī speciāli sūnu, ķērpju un sēņu sugu pētījumi DP “Vecumu meži” netika veikti, apkopojot rezultātus, kas iegūti 2017. gadā Dabas skaitīšanas ietvaros veiktajās biotopu inventarizācijās, DP “Vecumu meži” tika konstatētas 5 īpaši aizsargājamās sūnu sugas, 6 īpaši aizsargājamās sēņu sugas un 8 īpaši aizsargājamās ķērpju sugas (skat. 4.9.1. tabulu). Konstatētas arī vairākas retas dabisko mežu bķērpju, sūnu un sēņu sugas – dabisko meža biotopu indikatorsugas (skat. 4.9.2. tabulu).

4.9.1. tabula. Īpaši aizsargājamās ķērpju, sēņu un sūnu sugas DP “Vecumu meži” teritorijā un to aizsardzības statuss

N r. p. k.	Sugas nosaukums latviski	Sugas nosaukums latīniski	Sugas aizsardzības statuss valstī		Sugas labvēlīga aizsardzības stāvokļa novērtējums valstī kopumā (direktīvas pielikumos iekļautajām sugām informāciju norāda atbilstoši ETC datiem)	Sugas labvēlīga aizsardzības stāvokļa novērtējums konkrētajā ĪADT (direktīvas pielikumos iekļautajām sugām informāciju norāda atbilstoši ETC kategorijām)
			Īpaši aizsargājama suga atbilstoši 14.11.2000. MK noteikumiem Nr.396 (ar ¹ atzīmētas mikroliegumu sugas (12.2012. MK noteikumiem Nr.940)	Biotopu direktīvu pielikumos iekļauta suga		
Sūnas						
1.	Hellera ķīļlape	Anastrophyllum hellerianum	ĪAS ¹	-		
2.	Gludkausiņa jungermanija	Jungermannia Leiantha	ĪAS ¹	-		
3.	Tūbainā bārkstlape	Trichocolea tomentella	ĪAS ¹	-		
4.	Doblapu leženeja	Lejeunea cavifolia	ĪAS ¹			
5.	Kailā apaļlape	Odontoschizma denudatum	ĪAS ¹			
Sēnes						

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

N r. p. k.	Sugas nosaukums latviski	Sugas nosaukums latīniski	Sugas aizsardzības statuss valstī		Sugas labvēlīga aizsardzības stāvokļa novērtējums valstī kopumā (direktīvas pielikumos iekļautajām sugām informāciju norāda atbilstoši ETC datiem)	Sugas labvēlīga aizsardzības stāvokļa novērtējums konkrētajā ĪADT (direktīvas pielikumos iekļautajām sugām informāciju norāda atbilstoši ETC kategorijām)
			Īpaši aizsargājama suga atbilstoši 14.11.2000. MK noteikumiem Nr.396 (ar ¹ atzīmētas mikroliegumu sugas (12.2012. MK noteikumiem Nr.940)	Biotopu direktīvu pielikumos iekļauta suga		
1.	Rožainā apmalpiepe	<i>Fomitopsis rosea</i>	ĪAS ¹	-		
2.	Lakas plakanpiepe	<i>Ganoderma lucidum</i>	ĪAS ¹	-		
3.	Tumšbrūnā cietpiepe	<i>Phellinus ferrugineofuscus</i>	ĪAS			
4.	Sarainā rūssassēne	<i>Asterodon ferruginosus</i>	ĪAS ¹			
5.	Zarainā dižadatene	<i>Hericium coralloides</i>	ĪAS			
6.	Melnējošā cietpore	<i>Rigidiporus crocatus</i>	ĪAS			
Ķērpji						
1.	Kaķpēdiņu artonija	<i>Arthonia leucopellea</i>	ĪAS			
2.	Vīnkrāsas artonija	<i>Arthonia vinosa</i>	ĪAS			
3.	Kastaņbrūnā artonija	<i>Arthonia spadicea</i>	ĪAS			
4.	Sīkpunktainā artonija	<i>Arthonia byssacea</i>	ĪAS ¹			
5.	Caurumainā menegacija	<i>Menegazzia terebrata</i>	ĪAS ¹			
6.	Olīvzaļā cetrēlija	<i>Cetrelia olivetorum</i>	ĪAS ¹			
7.	Parazītiskā kladonija	<i>Cladonia parasitica</i>	ĪAS ¹			
8.	Parastais plaušķērpis	<i>Lobaria pulmonaria</i>	ĪAS			

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

4.9.2. tabula. Retās ķērpju, sēņu un sūnu sugas DP “Vecumu meži” teritorijā un to aizsardzības statuss

Nr.p. k.	Sugas nosaukums (latviski un latīniski)	Statuss*	Sugas stāvoklis Latvijā	Sugas stāvoklis konkrētajā ĪADT
Ķērpji				
1.	Rakstu ķērpis <i>Graphis scripta</i>	MAB (IS)		
2.	Iesarkanā bacīcija <i>Bacidia rubella</i>	MAB (IS)		
3.	Pumpurainā akrokordija <i>Acrocordia gemmata</i>	MAB (IS)		
4.	<i>Carbonicola anthracophila</i>	MAB (IS)		
Sēnes				
1.	Maigā mīkstpore <i>Leptoporus mollis</i>	MAB (BSS)		
2.	Priežu cietpiepe <i>Phellinus pini</i>	MAB (IS)		
3.	Liesmainā eglpiepe <i>Pycnoporellus fulgens</i>	MAB (IS)		
4.	Egļu cietpiepe <i>Phellinus chrysoloma</i>	MAB (IS)		
5.	Biezā slāņpiepe <i>Perenniporia subacida</i>	MAB (BSS)		
6.	Purpura plāņpiepe <i>Gloeoporus taxicola</i>	MAB (IS)		
7.	Centrbēdzes flēbija <i>Phlebia centrifuga</i>	MAB (BSS)		
8.	Trauslā adatene <i>Dentipellis fragilis</i>	MAB (BSS)		
9.	Sārtā mīkstpiepe <i>Oligoporus placentus</i>	MAB (BSS)		
10.	Lapukoku svečtursēne <i>Artomyces pyxidata</i>	MAB (IS)		
11.	Mizas apaļpore <i>Oxyporus corticola</i>	MAB (IS)		
12.	Sausā krustoderma <i>Crustoderma dryinum</i>	MAB (BSS)		
13.	Piepju jūngūnija <i>Junghuhnia pseudozilinigiana</i>	MAB (BSS)		
14.	Rindu flēbija <i>Phlebia serialis</i>	MAB (IS)		
15.	Zeltainā krokaine <i>Pseudomerulius aureus</i>	MAB (BSS)		
16.	Milzu cietpiepe <i>Phellinus populicola</i>	MAB (IS)		
17.	Zaķu spulgpiepe <i>Inonotus leporinus</i>	MAB (BSS)		
18.	Iedzeltenā diplomitopore <i>Diplomitoporus flavescens</i>	MAB (IS)		
19.	Šokolādes jūngūnija <i>Junghuhnia collabens</i>	MAB (BSS)		
20.	Kastaņbrūnā kātiņpiepe <i>Polyporus badius</i>	MAB (BSS)		
21.	Smirdīgā baltene <i>Sceletocutis odora</i>	MAB (BSS)		
22.	Melnā samtpiepe <i>Ishnoderma benzoinum</i>	MAB (IS)		
23.	Ziemeļu klimakociste <i>Climacosystis borealis</i>	MAB (BSS)		
Sūnas				
1.	Īssetas nekera <i>Neckera pennata</i>	LSG (2); MAB (IS)		
2.	Līklapu novēlija <i>Nowellia curvifolia</i>	MAB (IS)		
3.	Vulfa sfagns <i>Sphagnum wulfianum</i>	MAB (IS)		
4.	Tievā gludlape <i>Homalia trichomanoides</i>	MAB (IS)		

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

Nr.p. k.	Sugas nosaukums (latviski un latīniski)	Statuss*	Sugas stāvoklis Latvijā	Sugas stāvoklis konkrētajā
5.	Rudens džemsonīte <i>Jamesionella autumnalis</i>	MAB (IS)		
6.	Parastā sprogaine <i>Ulota crispa</i>	MAB (IS)		
7.	Dakšveida mecgērija <i>Metzgeria furcata</i>	LSG (2); MAB (IS)		

* **LSG** – Latvijas Sarkanā grāmata (Spuris 1998). LSG tiek lietotas sekojošas apdraudēto sugu kategorijas, kas atbilst vecajām IUCN kategorijām: **0.** kategorija - izzudušās sugas; **1.** kategorija - izzūdošās sugas; **2.** kategorija - sarūkošās sugas; **3.** kategorija - retās sugas; **4.** kategorija - maz pazīstamās sugas. **Berne** - Bernes konvencija 1979. **II** pielikums. Īpaši aizsargājamo dzīvnieku sugas, kuru aizsardzībai jāveido īpaši aizsargājama teritorija. **III** pielikums. Aizsargājamās dzīvnieku sugas, kuru aizsardzībai nav jāveido īpaši aizsargājama teritorija. * - atrunas par 1979. gada Konvencijas par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību pielikumiem, sugas aizsardzībai nav jāveido īpaši aizsargājama teritorija.

MAB - Mežaudžu atslēgas biotopu (MAB) (= dabisku meža biotopu) sugas (Lārmanis u.c. 2000). **BSS** - Biotopu speciālistu suga, kuras pastāvēšana ir atkarīga no noteikta biotopa. Tā ir apdraudēta suga, kuras pastāvēšana ir atkarīga no ļoti specifiskiem (mežaudžu atslēgas) biotopiem un kuras izzudīs, ja šie biotopi tiks apsaimniekoti sugu pastāvēšanai nepiemērotā veidā, **IS** - Indikatorsuga, kam ir samērā augstas prasības pret dzīves vidi, bet ne tik augstas kā biotopu speciālistu sugām. **IUCN** – Pasaules dabas aizsardzības organizācijas (The World Conservation Union) Apdraudēto sugu saraksts: **EN** (endangered) – apdraudēta suga; **VU** (vulnerable) – jūtīga suga; **LR** (lower risk) – zemāks sugas apdraudējums; **DD** (data deficient) – datu trūkums par sugu.

Lai gūtu pilnīgāku priekšstatu par īpaši aizsargājamām un retām sūnu, ķērpju un sēņu sugām gan aizsargājamo biotopu teritorijā, gan ārpus tiem, kā arī plānotu sugu atradnēm nepieciešamos aizsardzības pasākumus, nepieciešams veikt sūnu, ķērju un sēņu sugu izpēti DP “Vecumu meži”. Ja tas nav iespējams šī plāna darbības laikā, tad izpēte jāveic nākamā DA plāna izstrādes ietvaros.

4.10. Citas aizsargājamās dabas teritorijas vērtības

DP “Vecumu meži”, galvenokārt Kiras upes krastos, atrasti vairāki dabas pieminekļi - aizsargājami koki. Ozolā atzīmēti 9 dižkoki, tajā skaitā 7 ozoli (Lāču ozols, Robežnieku vecupes ozols, Robežnieku upes ozols, Jungu ozols, Kūrupju vecais ozols, Vecumu resnais ozols), viena priede – Ļemecu dižpriede un viena vīksna – Robežnieku vīksna (skat. 2. pielikuma karti). Konstatēti arī 4 potenciāli dižkoki un 3 dižpriedes, kuru statuss ir precizējams. Lauku ainavā esošie aizsargājamie koki ir iekļauti apsaimniekošanas pasākumā atsevišķu koku un koku grupu saglabāšanai (skat. 5.3. nodaļu, 2.12. pasākums), svarīgi saglabāt neuzartu teritoriju vismaz koku vainaga projekcijas platībā.

4.11. Aizsargājamās teritorijas vērtību apkopojums un pretnostatījums

DP “Vecumu meži” esošajām dabas vērtībām ir arī sociāla un ekonomiska vērtība, šīs vērtības bieži vien viena otru izslēdz. Vietās, kura dabas vērtības ir prioritāras, sociālās un ekonomiskās intereses jāpakārto tām. Savukārt vietās, kur ir iespējami kompromisi, jāsabalansē dabas aizsardzības un sociālekonomiskās intereses.

4.11.1. tabula. DP "Vecumu meži" būtiskāko vērtību apkopojums un pretnostatījums

Dabas aizsardzības vērtības	Sociālekonomiskās vērtības	Ietekmējošie faktori (+ pozitīvi, - negatīvi)
Meži		
1) 6 ES aizsargājami meža biotopu veidi kopumā 1126,96 ha platībā, 2) Dzīvotne īpaši aizsargājamām putnu sugām, reti un aizsargājamiem bezmugurkaulniekiem un augiem.	1) Augsta zinātniskā un izglītības resursa vērtība, 2) Vidēja rekreatīvā vērtība – pierobežas teritorija, 3) Augsta vērtība putnu vērotājiem, 4) Augsta meža resursu ieguves vērtība, bet šobrīd ierobežota, arī turpmāk jābūt būtiski ierobežotai, 5) Vidēja vērtība kā medību resursam.	+ Pierobežas režīms – mazāk teritorijas apmeklētāju - Pierobežas režīms – sabiedrībai mazāka interese par DP notiekošo - mežizstrāde – negatīvi ietekmēta meža biotopu bioloģiskā daudzveidība
Purvi		
1) Badnovas (Vecumu) purvs, 2) Teritorija aizsargāta kopš 1977.gada kā dzērvenāju liegums, 3) Nelielās platībās saglabāties neskarts augstais purvs, pārējā teritorija- degradēts purvs ar iespējamu atjaunošanos.	1) Aizņem salīdzinoši nelielu teritoriju, 2) Kūdras ieguve nenotiek un to nav pieļaujams atjaunot, 3) Ogošanas vieta.	+ iekļauts DP kā DL zona - agrāk veiktā kūdras ieguve - meliorācija, kas turpina degradēt purvu
Zālāji		
1) 4 veidu aizsargājamie biotopi sastopami nelielās platībās (kopā 44,43 ha), 2) Nozīme arī kā mazo ērgļu barošanās biotopam.	1) Zinātniska vērtība, 2) Ainaviska vērtība, 3) Iespēja izmantot lauksaimnieciskai ražošanai, 4) Iespēja saņemt maksājumus par bioloģiskās daudzveidības uzturēšanu zālājos	- Apsaimniekošanas pārtraukšana, aizaugšana - Intensīva apsaimniekošana, uzāršana
Upes		
1) Saglabājušies dabiski Vjadas un Kiras upju posmi, 2) Dzīvesvieta retām un aizsargājamām sugām, 3) Krastos palieņu zālāji.	1) Atsevišķos posmos valsts robeža, 2) Augsta ainaviskā un rekreatīvā vērtība	- Bebru aizsprosti, koku sagāzumi, sanesumi - Piesārņojums no lauksaimnieciskās darbības
Sugas		

Dabas parka "Vecumu meži" dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

Dabas aizsardzības vērtības	Sociālekonomiskās vērtības	Ietekmējošie faktori (+ pozitīvi, - negatīvi)
1) Latvijas mērogā nozīmīga dzīvotne aizsargājamām putnu sugām (melns stārķis, mazais ērglis, mednis, dzeņu sugas), 2) Dzīvotne retām un aizsargājamām augu, zīdītāju, bezmugurkaulnieku sugām.	1) Augsta zinātniskā vērtība, 2) Augsta vērtība dabas vērotājiem un fotogrāfiem.	+ Nozīmīgāko putnu ligzdošanas vietu aizsardzību nodrošina RR un DL zonas, - Dabas parka zonā nepietiekami sezonāli ierobežojumi putnu ligzdošanas laikā, - Lauksaimniecības zemju pamešanas un uzāršanas dēļ sarūk mazo ērgļu barošanās platības

5. INFORMĀCIJA PAR AIZSARGĀJAMĀS TERITORIJAS APSAIMNIEKOŠANU

5.1. Iepriekšējā DA plānā paredzēto apsaimniekošanas pasākumu izvērtējums

Kopš iepriekšējā plāna izstrādes ir pagājuši jau gandrīz 15 gadi, būtiski ir mainījusies valsts pārvaldes organizācija, pašvaldību struktūra, valsts ekonomiskā un sociālā situācija, kā arī izpratne par dabas vērtību saglabāšanai nepieciešamajiem pasākumiem. Līdz ar to vairāki no 2004.gada DA plānā minētajiem pasākumiem šobrīd nav īstenojami un ir koriģējami. Vairāki no iepriekšējā DA plānā noteiktajiem mērķiem nav īstenoti, bet ir joprojām aktuāli, piemēram, nodrošināt aizsargājamo putnu sugu barošanās biotopu saglabāšanu un aizsargājamo pļavu biotopu saglabāšanu.

5.1.1. tabula. Iepriekšējā DA plāna periodā veikto apsaimniekošanas pasākumu izvērtējums

Nr.p.k.	Plānotais apsaimniekošanas pasākums*	Plānotā pasākuma mērķis	Plānotais ieviesējs	Plānotā pasākuma īstenošanas laiks un regularitāte	Apsaimniekošanas efektivitāte, piezīmes
4.1.1.	Mikroliegumu veidošana aizsargājamo putnu ligzdošanas vietās mežos	Nodrošināta aizsargājamo putnu sugu ligzdošanas vietu aizsardzība mežos	VMD, eksperti	2007. gadā pēc M.Strazda ierosinājuma izveidoti 3 mikroliegumi aizsargājamām dzeņu sugām	Mikroliegumi nodrošina aizsargājamo putnu sugu konkrēto dzīvotņu saglabāšanu
4.1.2.	Mikroliegumu un to buferzonu aizsardzības režīma ievērošanas kontrole	Nodrošināta aizsargājamo putnu sugu ligzdošanas vietu un ligzdošanas biotopu aizsardzība mežos	VMD, RVP	Šobrīd nodrošina VMD un DAP Latgales administrācija	Telpiski sarežģīts funkcionālais zonējums un pārklāšanās ar mikroliegumiem apgrūtina kontroli
4.1.3.	Zonējumam atbilstoša aizsardzības režīma ievērošanas kontrole putniem nozīmīgās mežaudzēs				
4.1.4.	Papildu prasību izstrāde kopšanas cirtēm, lai saglabātu reto dzeņu sugu ligzdošanas iespējas	Nodrošināta aizsargājamām putnu sugām nozīmīgu ligzdošanas biotopu saglabāšana mežos	DAP, LVM	Nav veikts LVM saglabā 8 sausokņus uz ha (ne 4)	Individuālajos noteikumos šādas prasības nav iekļautas
4.1.5.	Kopšanas ciršu kvalitātes novērtējums				

Dabas parka "Vecumu meži" dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

4.1.6. 4.1.12.	Agrovīdēs plānu izstrāde saimniecībām, kurās plānojama pļavu un ganību atjaunošana, izcērtot krūmus	Nodrošināta aizsargājamo putnu sugu barošanās biotopu	LAD, DAP, eksperti	Atsevišķas rīcības veiktas, skat. tālāk šīs nodaļas tekstā	
4.1.7.	Krūmu izciršana aizaugošās	saglabāšana, arī	Zemes īpašnieki		
4.1.8.	lauksaimniecības zemēs Pļavu, ganību un pamestās aramzemes apsaimniekošana pļaujot vai noganot	pļavu biotopu un ar tiem saistīto sugu atradņu izzušana	un lietotāji		
4.1.9.	Atsevišķi augošu koku un to grupu, kā arī citu vertikālu ainavas elementu saglabāšana lauksaimniecības zemēs				
4.1.10.	Mikroliegumu veidošana aizsargājamo sugu un biotopu atradnēs mežos	Apturēta aizsargājamo meža biotopu un	VMD, eksperti	2017.gadā izveidots mikroliegums aluvialiem mežiem	RR un DL zonās aizsargājamo biotopu saglabāšanu
4.1.11.	Mikroliegumu aizsardzības režīma ieviešanas kontrole	ar tiem saistīto apdraudēto sugu atradņu izzušana	RVP, VMD	Nodrošina DAP un VMD	saglabāšanu nodrošina Individuālie noteikumi
4.1.13.	Apauguma ar krūmiem un kokiem novākšana aizsargājamās pļavu biotopos	Apturēta aizsargājamo pļavu biotopu un ar tiem	Zemes īpašnieki un lietotāji	Nav veikts	Apsaimniekošanas pasākums akūti nepieciešams, iekļauts DA plānā.
4.1.14.	Pļavu un ganību apsaimniekošana pļaujot vai noganot	saistīto sugu atradņu izzušana		Atsevišķas rīcības veiktas, skat. tālāk šīs nodaļas tekstā	
4.1.15.	Mikroliegumu veidošana jaunatrastās aizsargājamo sugu un biotopu atradnēs		DAP	ML nav veidoti	
4.1.16.	Mikroliegumu aizsardzības režīma ieviešanas kontrole		RVP	-	
4.1.17.	Konsultatīvās padomes izveide	Izveidota DP "Vecumi" pārvaldes sistēma	VARAM DAP	Konsultatīvā padome nav izveidota	Šāda sadarbības forma nav aktuāla
4.1.18.	Sadarbības līgumu slēgšana par teritorijas apsaimniekošanu starp iestādēm un organizācijām, kas pārstāv galvenās interešu		Pašvaldī bas, LAD, LVM, RVP		

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

	grupas				
4.1.19.	Iespiedmateriālu izgatavošana	Veikta sabiedrības	Pašvaldī	Nav veikta	Ir aktuāla, iekļauta apsaimniekošanas pasākumos
4.1.20.	Semināru organizēšana	informēšana un izglītošana par DP vērtībām	bas, DAP, LVM		
4.1.21.	Digitālo karšu sagatavošana, lai DP lauksaimniecības zemes iekļautu LAD prioritāro teritoriju sarakstā	Radīti priekšnoteikumi teritorijas ekonomiskajai izaugsmei,	VARAM LAD	BVZ iekļauti LAD lauku bloku kartē	Ir iespējams pieteikties atbalsta maksājumiem
4.1.22.	DA plānā izvirzīto mērķu integrācija pagastu teritoriju plānojumos	attīstot dabai draudzīgu apsaimniekošanu	DAP, RVP, LVM		Mainījušās pašvaldības, nav teritorijas plānojuma uzdevums
4.1.23.	Trūkstošo un aktualizējamo datu ievākšana par DP “Vecumu meži” sastopamo sugu un biotopu atradnēm	Nodrošināta apsaimniekošanas pasākumu efektivitāte	DAP	Dati ievākti projektā “Dabas skaitīšana”	Plānā jānosaka, kurš uzskaitīs apsaimniekošanas pasākumus un nosūtīs DAP, kas vērtēs to efektivitāti
4.1.24.	Apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes novērtēšanas un monitoringa sistēmas izstrāde un ieviešana			Sistēma nav izstrādāta, ozolā pasākumi nav fiksēti	
4.1.25.	Priekšlikumu sagatavošana jaunam DA plānam atbilstoši monitoringa rezultātiem			Plāna izstrāde notiek, pasākumu efektivitāte jānovērtē plāna izstrādes laikā	
4.1.26.	Skatu torņu būve	Radīti priekšnoteikumi dabas tūrisma attīstībai	Pašvaldī	Pasākumi nav realizēti	Jāprecizē iespējamās skatu torņu un dabas takas vietas un zemes īpašnieku attieksme.
4.1.27.	Dabas tūrisma maršrutu un dabas taku izveide		bas, LVM		DA plāna izstrādes gaitā konkrēti priekšlikumi tūrisma infrastruktūrai nav saņemti

Dabas parka "Vecumu meži" dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

5.2. Aizsargājamās teritorijas apsaimniekošanas ilgtermiņa un īstermiņa mērķi plānā noteiktajam apsaimniekošanas periodam

5.2.1. Teritorijas apsaimniekošanas ideālais jeb ilgtermiņa mērķis

DA plānā DP „Vecumu meži” izvirzītais ilgtermiņa mērķis ir:

- 1) ainavekoloģiski saistīta aizsargājamo meža biotopu tīkla izveidošana, kas nodrošina mežu un purvu biotopu salabāšanos labvēlīgā aizsardzības stāvoklī un ar mežiem saistīto augu, putnu, zīdītāju un bezmugurkaulnieku sugu populāciju ilglaicīgu pastāvēšanu,
- 2) bioloģiski un ainaviski vērtīga lauku ainava, kuras būtiskākie elementi ir upju ielejas ar bioloģiski daudzveidīgiem zālājiem un seniem kokiem to krastos un saglabāta kultūrvēsturiski un ainaviski vērtīga tradicionālā apdzīvojuma struktūra.

5.2.2. Teritorijas apsaimniekošanas īstermiņa mērķi plānā apskatītajam apsaimniekošanas periodam

Teritorijas apsaimniekošanas īstermiņa mērķis ir pašreizējo aizsargājamo biotopu un īpaši aizsargājamo sugu atradņu saglabāšana, DP "Vecumu meži" funkcionālā zonējuma koriģēšana meža biotopu fragmentācijas mazināšanai, kā arī pasākumi bioloģiski daudzveidīgas lauku ainavas saglabāšanai.

Institucionālie un organizatoriskie aspekti

1. Nodrošināt DP individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu virzību izskatīšanai Ministru kabinetā, koriģējot tā funkcionālo zonējumu un atbilstošos saimnieciskās darbības aprobežojumus.

Dabas, ainavisko un kultūrvēsturisko vērtību saglabāšana

- 2. Saglabāt aizsargājamās meža biotopus labvēlīgā aizsardzības stāvoklī, nodrošinot to platības un kvalitātes saglabāšanos un palielināšanos.*
- 3. Saglabāt reto un aizsargājamo sugu, jo sevišķi putnu sugu, populācijas labvēlīgā aizsardzības stāvoklī.*
- 4. Nodrošināt īpaši aizsargājamo zālāju biotopu saglabāšanos un kvalitātes paaugstināšanos, kā arī ar zālājiem saistīto reto un īpaši aizsargājamo sugu saglabāšanos, atbilstoši apsaimniekojot zālājus.*
- 5. Saglabāt aizsargājamās upju biotopus labvēlīgā aizsardzības stāvoklī.*
- 6. Saglabāt teritorijas ainaviskās un kultūrvēsturiskās vērtības.*

Zinātniskā izpēte un monitorings

- 7. Nodrošināt īpaši aizsargājamo biotopu un sugu monitoringu.*
- 8. Nodrošināt apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes monitoringu.*

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

9. *Nodrošināt potenciālo negatīvo ietekmju uz DP vērtībām monitoringu.*

Sabiedrības informēšana un izglītošana

10. *Izglītēt sabiedrību, iepazīstinot ar teritorijas dabas, ainaviskajām un kultūrvēsturiskajām vērtībām*

5.3. Plānotie apsaimniekošanas pasākumi

Apsaimniekošanas pasākumi plānoti laika periodam no 2020.gada līdz 2032. gadam, taču tie ir pārskatāmi, papildināmi un maināmi.

Apsaimniekošanas pasākumiem vērtēta to veikšanas nepieciešamība, vadoties pēc pasākuma ietekmes uz dabas vērtību saglabāšanu un citu sabiedrībai nozīmīgu interešu ievērošanu. Ieviešot pārvaldības plānu, kā pirmie jāveic pasākumi, kuri ir būtiski DP “Vecumu meži” sastopamo sugu un biotopu saglabāšanā.

I – prioritāri veicams pasākums, kas būtisks DP “Vecumu meži” sugu un biotopu saglabāšanā un bez kura iespējama šo sugu un biotopu kvantitatīvo vai kvalitatīvo parametru samazināšanās;

II – vajadzīgs pasākums, kura īstenošana pozitīvi ietekmē dabas vērtību saglabāšanos;

Plānoto apsaimniekošanas pasākumu kopsavilkumu skatīt 5.3.1. tabulā.

5.3.1. tabula. Plānotie apsaimniekošanas pasākumi.

Nr. p. k.	Apsaimniekošanas pasākums	Pasākuma izpildītājs	Prioritāte Izpildes termiņš	Iespējama is finanšu avots	Nepieciešamais finansējums	Izpildes indikatori
1.	Institucionālie un organizatoriskie aspekti					
1.1.	DP “Vecumu meži” individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu grozījumi	DAP, VARAM	I, vienreizējs pasākums, 2020.-2021.	DAP, VARAM esošā budžeta ietvaros	Precīzi nav nosakāmas	Apstiprināti MK noteikumu grozījumi un aktualizēts DP funkcionālais zonējums
1.2.	DP “Vecumu meži” nosaukuma maiņa	DAP, VARAM	II, vienreizējs pasākums	DAP, VARAM esošā budžeta ietvaros	Precīzi nav nosakāmas	Apstiprināti MK noteikumu un likuma grozījumi
1.3.	DP “Vecumu meži” robežas korekcijas	DAP, VARAM	II, vienreizējs pasākums	DAP, VARAM esošā budžeta ietvaros	Precīzi nav nosakāmas	Apstiprināti MK noteikumu grozījumi
1.4.	Lauksaimniecības atbalsta pasākumu ieviešana, kas vērsta uz ekstensīvi izmantotu lauksaimniecības zemju	DAP, VARAM, LAD	I, 2019.-2020.	Esošā budžeta ietvaros	Precīzi nav nosakāmas	Palielinās ekstensīvi apsaimniekotu lauksaimniecības zemju platības

Dabas parka "Vecumu meži" dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

Nr. p. k.	Apsaimniekošanas pasākums	Pasākuma izpildītājs	Prioritāte Izpildes termiņš	Iespējama is finanšu avots	Nepieciešamais finansējums	Izpildes indikatori
	īpatsvara palielināšanos ĪADT un vērtīgo lauku ainavas elementu saglabāšanu					ĪADT, saglabājas vērtīgie ainavas elementi - tas ir lauksaimniekiem ekonomiski izdevīgi
2.	Dabas, ainavisko un kultūrvēsturisko vērtību saglabāšana					
2.1.	Neiejaukšanās režīma nodrošināšana aizsargājamās mežu un purvu biotopos un aizsargājamo sugu atradnēs	Mežu īpašnieki, LVM	I, visā plāna darbības periodā	ES atbalsts neiegūtās koksnes vērtības kompensēšanai (DL un RR zonā iekļautā teritorija)	Saskaņā ar Natura 2000 kompensācijām mežu īpašniekiem	Saglabāti īpaši aizsargājamie mežu un purvu biotopi (1936,98 ha platībā) labā aizsardzības stāvoklī un sugu atradnes vismaz pašreizējā kvalitātē
2.2.	Jaunu aizsargājamo biotopu veidošanās sekmēšana	Mežu īpašnieki, LVM	I, II, visā plāna darbības periodā	ES atbalsts neiegūtās koksnes vērtības kompensēšanai (DL zonā iekļautā teritorija), LVM	Precīzi nav nosakāmas	Nākotnes mežu biotopi tuvinās aizsargājamiem mežu biotopiem 55,26 un 41,7 ha platībā
2.3.	Šneidera mizmiņa dzīvotņu apsaimniekošana	LVM	II	LVM	Precīzi nav nosakāmas	Šneidera mizmiņa dzīvotnēs 4,26 ha platībā skrajš priežu mežs, saglabāti sausokņi
2.4.	Medņu riestu un purvaino mežu biotopu apsaimniekošana	LVM	I	LVM	Precīzi nav nosakāmas	Purvaino mežu biotopu kvalitātes paaugstināšana 43,56 ha platībā
2.5.	Īpaši aizsargājamo zālāju biotopu labvēlīga aizsardzības stāvokļa nodrošināšana un kvalitātes paaugstināšana	Zemes īpašnieki	I, regulāri 1 x gadā visā plāna darbības periodā	Atbalsts bioloģiskās daudzveidības nodrošināšanai zālajos	Precīzi nav nosakāmas	Labā aizsardzības stāvoklī saglabāti zālāju biotopi un tajos esošās aizsargājamo augu atradnes vismaz 44.43 ha platībā
2.6.	Aizaugušo vai daļēji aizaugušo zālāju biotopu atjaunošana, veidojot nākotnes aizsargājamās zālāju biotopus	Zemes īpašnieki	I, vienreizējs pasākums, uzturēšana visā plāna darbības periodā	Atbalsts bioloģiskās daudzveidības nodrošināšanai zālajos	Precīzi nav nosakāmas	Atjaunoti un uzturēti zālāju biotopi aptuveni 260,5 ha platībā
2.7.	Ilggadīgo un sēto zālāju bioloģiskās daudzveidības paaugstināšana, veidojot nākotnes aizsargājamās zālāju biotopus	Zemes īpašnieki	I, regulāri 1 x gadā visā plāna darbības periodā	Atbalsts bioloģiskās daudzveidības nodrošināšanai zālajos		Paaugstinājusies zālāju 258,84 ha platībā bioloģiskā daudzveidība, samazināta lauksaimniecības negatīvā ietekme

Dabas parka "Vecumu meži" dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

Nr. p. k.	Apsaimniekošanas pasākums	Pasākuma izpildītājs	Prioritāte Izpildes termiņš	Iespējama is finanšu avots	Nepieciešamais finansējums	Izpildes indikatori
						uz upju biotopiem
2.8.	Mazā ērgļa barošanās biotopu saglabāšana	DAP, VARAM, zemes īpašnieki	I, visā plāna darbības laikā	Jaunā platību maksājumu programma?	Precīzi nav nosakāmas	Katru gadu kā ekstensīvi izmantotas lauksaimniecības zemes tiek saglabāti mazā ērgļa barošanās biotopi vismaz 570,6 ha platībā
2.9.	Putniem nozīmīgo zālāju apsaimniekošana	Zemes īpašnieki	I, visā plāna darbības laikā	Atbalsts bioloģiskās daudzveidības nodrošināšanai zālajos	Precīzi nav nosakāmas	Zālāji 20,59 ha platībā saglabāti un tos kā barošanās biotopu izmanto pļavu līja
2.10.	Bebru skaita regulēšana	Mednieku kolektīvi	II, visā plāna darbības laikā	Pašvaldība, mednieku kolektīvi	Precīzi nav nosakāmas	Tiek uzturēts teritorijai optimāls bebru skaits
2.11.	Koku sagāzumu un bebru dambju izvākšana no ūdenstecēm	LVM, DAP, pašvaldība, zemju īpašnieki	II, visā plāna darbības laikā	LVM, DAP, pašvaldība,	Precīzi nav nosakāmas	Atjaunotas ūdensteces vietās, kur strauji kavē koku sagāzumi un bebru aizsprosti
2.12.	Vēsturisko mājvietu, atsevišķo koku un koku grupu saglabāšana lauku ainavā	Zemes īpašnieki, LAD, DAP	I, visā plāna darbības laikā	Atbalsts lauku ainavas saglabāšanai	Precīzi nav nosakāmas	Mājvietas, koki un koku grupas saglabājušās kā ainavas elements un mazā ērgļa sēdkoki
2.13.	Badnovas (Vecumu) purva hidroloģiskā režīma atjaunošanas pasākumu plāna īstenošana	LVM, DAP	II, 2022-2027	Projektu finansējums	Precīzi nav nosakāmas	Atjaunots Badnovas purva hidroloģiskais režīms, uzlabojas biotopa 7120 kvalitāte
3.	Zinātniskā izpēte un monitorings					
3.1.	Badnovas (Vecumu) purva hidroloģiskā režīma izpēte un dabīgā hidroloģiskā režīma atjaunošanas pasākumu plāna izstrāde	DAP, LVM	I, 2021	Projektu finansējums	Precīzi nav nosakāmas	Izstrādāts Badnovas purva hidroloģiskā režīma atjaunošanas plāns
3.2.	Reto un īpaši aizsargājamo sugu monitorings.	DAP, LVM, zinātniskās institūcijas	II, visā plāna darbības periodā	VARAM, Monitoringa programma pieejamā finansējuma ietvaros	Precīzi nav nosakāmas	Nodrošināts reto un aizsargājamo sugu monitorings.
3.3.	Aizsargājamo biotopu monitorings.	DAP, zinātniskās institūcijas	II, visā plāna darbības periodā	VARAM, Monitoringa programma pieejamā finansējuma ietvaros	Precīzi nav nosakāmas	Nodrošināts aizsargājamo biotopu monitorings.

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

Nr. p. k.	Apsaimniekošanas pasākums	Pasākuma izpildītājs	Prioritāte Izpildes termiņš	Iespējama is finanšu avots	Nepieciešamais finansējums	Izpildes indikatori
3.4.	Ūdeņu ekoloģiskā stāvokļa monitorings	DAP, LVĢMC	II, visā plāna darbības laikā, ik pēc 5-6 gadiem	DAP, LVĢMC	Precīzi nav nosakāmas	Iegūti dati par ūdeņu kvalitāti.
3.5.	Vēsturiskās apdzīvotības struktūras un kultūrvēsturiski nozīmīgo objektu izpēte	Pašvaldība, NVO, skolas	II, 2022	Projektu finansējums	Precīzi nav nosakāmas	Noskaidroti kultūrvēsturiski nozīmīgie ainavas elementi un mājvietas
3.6.	Sūnu un ķērpju izpēte	DAP, zinātniskās institūcijas	II, līdz nākamā DA plāna izstrādei	Projektu finansējums	Precīzi nav nosakāmas	Veikta reto un aizsargājamo sūnu un ķērpju sugu izplatības izpēte
4.	Sabiedrības informēšana un izglītošana					
4.1.	Speciālo informatīvo zīmju (robežzīmju ar “ozollapu”) uzstādīšana un/vai uzturēšana	DAP	I, visā plāna darbības laikā	DAP budžeta ietvaros	Precīzi nav nosakāmas	Uzstādītas un uzturētas 14 robežzīmes
4.2.	Informācijas stendu sagatavošana un uzstādīšana	Pašvaldība, DAP	II, 2021	DAP, pašvaldības, projektu finansējums	Precīzi nav nosakāmas	Uzstādīti un uzturēti 3 informācijas stendi
4.3.	Lauksaimniecības zemju apsaimniekotāju informēšana par lauksaimniecības zemju apsaimniekošanu atbilstoši mazo ērgļu barošanās vajadzībām	LAD	I, visā plāna darbības periodā	Esošo semināru ietvaros	Esošo semināru ietvaros	Lauksaimniecībā tiek ņemtas vērā mazo ērgļu aizsardzības prasības
4.4.	Veloceliņu marķējuma izveide dabā, veloceliņu kartes (digitāla, pēc pieprasījuma arī drukāta) izveide	Pašvaldība	II, 2021-2023	Pašvaldības, projektu finansējums	Precīzi nav nosakāmas	Izveidots dabā marķēts velomaršruts

Plānoto apsaimniekošanas pasākumu detalizēts apraksts

DA plānā iekļauts DP “Vecumu meži” bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu veicinošu pasākumu apraksts, tai skaitā dažādi pasākumi sabiedrības informēšanai, iesaistīšanai un izglītošanai, arī tūrisma infrastruktūras izveidošanai un uzturēšanai. Ir norādīti arī iespējamie pasākumu veicēji vai iesaistītās puses, tai skaitā institūcijas un organizācijas, kurām vai nu šo pasākumu veikšana/ kontrole ir paredzēta iestādes funkcijās, vai arī tām ir iespēja pasākumu veikšanai piesaistīt finanšu līdzekļus dažādu projektu veidā.

Zemes apsaimniekotāji norādītos pasākumus var realizēt, saņemot subsīdijas vai kompensācijas (ko administrē LAD vai DAP), vai piesaistot finanšu līdzekļus dažādu projektu veidā.

DA plānā iekļautie apsaimniekošanas pasākumi nav saistoši zemes īpašniekiem, pašvaldībām vai institūcijām, tiem ir rekomendāciju raksturs. DA plānā iekļautais pasākumu

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai apraksts var kalpot kā pamatojums projekta pieteikumam, pie tam ir fondi, kas nepiešķir finansējumu aktivitātēm *Natura 2000* teritorijās, ja plānotā infrastruktūra nav paredzēta DA plānā.

Ir iespējams veikt arī dažādus citus pasākumus, kas pašlaik nav paredzēti DA plānā, saskaņojot to norisi ar atbildīgajām institūcijām, ja to prasa kādi normatīvie akti.

Apsaimniekošanas pasākumi attēloti kartē “DP “Vecumu meži” apsaimniekošanas pasākumu un infrastruktūras karte” (skat. 9. pielikumu).

1. Institucionālie un organizatoriskie aspekti

1.1. DP “Vecumu meži” individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu grozījumi.

Lai nodrošinātu īpaši aizsargājamo sugu un biotopu aizsardzību, nepieciešams veikt grozījumus DP “Vecumu meži” individuālajos aizsardzības un izmantošanas noteikumos, tajā skaitā DP funkcionālajā zonējumā (skat. 8. pielikumu). Sīkāk par noteikumu grozījumu saturu skatīt 6.2. nodaļā.

Ja visi DP “Vecumu meži” esošie mikroliegumi tiek iekļauti regulējamā režīma zonā, tos iespējams likvidēt.

1.2. DP “Vecumu meži” nosaukuma maiņa.

Tā kā tikai aptuveni pusi no DP “Vecumu meži” teritorijas aizņem meži, piemērotāks ĪADT nosaukums būtu DP “Vecumi”. Šāds nosaukums ir arī Putniem nozīmīgajai vietai. Nosaukuma maiņa palīdzētu pievērst lielāku uzmanību tam, ka dabas aizsardzības vērtība ir arī lauku zemēm, ne tikai mežam. Turpinot pašreizējos lauksaimniecības intensifikācijas procesus, izzūd gan īpaši aizsargājamie zālāju biotopi un ar tiem saistītās aizsargājamās augu sugas, gan arī samazinās mazā ērgļa barošanās biotopu platības.

DP nosaukumu nepieciešams mainīt MK 1999. gada 9. marta noteikumos “Par dabas parkiem” un likumā “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām”.

1.3. DP “Vecumu meži” robežas korekcijas.

DP “Vecumu meži” robežu nepieciešams grozīt sekojoši:

- 1) Iekļaut mikroliegumu teritoriju pie DP “Vecumu meži” D robežas,
- 2) Iekļaut visu Badnovas purva teritoriju,
- 3) Precizēt robežu gar Latvijas-Krievijas valsts robežu, nosakot pa vismaz 12 m robežas joslas malu.

Daļa no Badnovas purva D malas atrodas ārpus DP robežām. Lai nodrošinātu vienotu purva aizsardzību un iespējamo hidroloģiskā režīma atjaunošanas īstenošanu, kā arī lai vienkāršotu DP “Vecumu meži” robežu, paredzēts izlīdzināt DP “Vecumu meži” robežu un iekļaut tā teritorijā pašreizējo ”robu” uz D no Badnovas purva. Minētā teritorija pašvaldības teritorijas plānojumā noteikta kā mežu un lauksaimniecības teritorija.

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

Badnovas purva aizsargājamā biotopa daļu plānots iekļaut dabas lieguma zonā, bet pārējo teritoriju – dabas parka zonā (skat. 5.3.1. attēlu, dabas lieguma zona – ar zaļu iesvītrojumu).

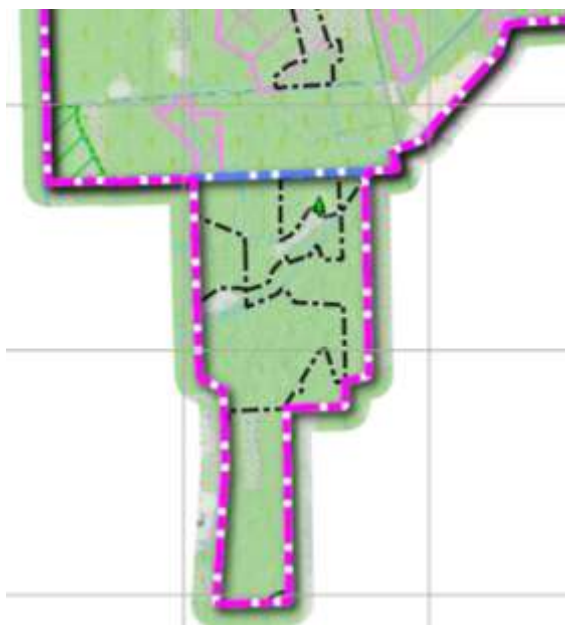

5.3.1. attēls. Paredzētais DP “Vecumu meži” robežas paplašinājums, iekļaujot visu Badnovas purvu.

Pie DP “Vecumu meži” D robežas atrodas 3 mikroliegumi, kas izveidoti citu lapu koku meža aizsardzībai (22,52 ha), mazā ērgļa aizsardzībai (20,82 ha) un mistrota skuju-lapu koku meža, kā arī Lietuvas ūdenszāles un divsēkļu grīšļa aizsardzībai (3,19 ha). Caur meža biotopiem izveidoto mikroliegumu teritoriju tek Nīdrupīte (Niedrupīte). Lai nodrošinātu vienotu minēto mikroliegumu teritorijas un DP “Vecumu meži” aizsardzību, kā arī pievienotu tam pie DP “Vecumu meži” robežas esošu mazā ērgļa dzīvotni, nepieciešams paplašināt DP “Vecumu meži”, iekļaujot tajā minēto mikroliegumu teritoriju kopā ar starp mikroliegumiem esošajiem meža nogabaliem (skat. 5.3.1. attēlu).

Mikroliegumu teritorijā paredzēts noteikt regulējamā režīma zonu, bet pārējā paplašinājuma teritorijā – dabas parka zonu (skat. 5.3.2. attēlu, mikroliegumu robežas – ar melnbaltu pārtrauktu līniju).

5.3.2. attēls. Paredzētais DP “Vecumu meži” robežas paplašinājums, iekļaujot mikroliegumus pie DP “Vecumu meži” D robežas

Realizējot minētos DP “Vecumu meži” robežas grozījumus, DP “Vecumu meži” teritorija valsts robežas joslā samazinātos par 54 ha, savukārt plānoto paplašinājumu kopējā platība ir 100 ha. Kopumā DP “Vecumu meži” platība pieaugtu par 46 ha.

Precizētā DP robeža iekļaujama MK 1999. gada 9. marta noteikumos “Par dabas parkiem” un MK noteikumos “Dabas parka “Vecumu meži” individuālie aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi” (skat. 8.pielikumu).

1.4. Lauksaimniecības atbalsta pasākumu ieviešana, kas vērsta uz ekstensīvi izmantotu lauksaimniecības zemju īpatsvara palielināšanos ĪADT un vērtīgo lauku ainavas elementu saglabāšanu

Šobrīd ir spēkā MK 2015. gada 7. aprīļa noteikumi Nr. 171 “Noteikumi par valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanu, administrēšanu un uzraudzību vides, klimata un lauku ainavas uzlabošanai 2014.–2020.gada plānošanas periodā” (to skaitā Lauku attīstības plāns – turpmāk - LAP). Pēc ES Kopējās lauksaimniecības politikas (KLP) apstiprināšanas tiks sagatavoti jauni MK noteikumi, kuros ir nepieciešams iekļaut priekšlikumus LAP 2021.-2027. gadu periodam ar palielinātu finansējumu, salīdzinājumā ar iepriekšējo periodu (2014.-2020.), to skaitā 2007.-2013. gadu perioda 2. ass pasākumus ar pozitīvu ietekmi uz mazo ērgļu populāciju:

- *Natura 2000* maksājumi un maksājumi, kas saistīti ar Ūdens struktūrdirektīvas ieviešanu (2014. – 2020. gadu periodā maksājums tiek saņemts tikai par meža zemēm);
- Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība (pastāvīgās pļavas un ganības, nektāraugi)
- Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālājos;
- Buferjoslu ierīkošana (tīruma, novadgrāvja, ūdenstilpņu);
- Rugāju lauks ziemas periodā;

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

- Meža vides maksājumi (Bergmanis U. 2019).

Nepieciešams paredzēt atbalstu DP “Vecumu meži” esošo aizaugušo zālāju atjaunošanai un ekstensīvu zālāju uzturēšanai, kas šobrīd neatbilst bioloģiski vērtīgu zālāju kritērijiem, bet nākotnē, piemērojot atbilstošu apsaimniekošanu, par tādiem varētu kļūt.

Šobrīd spēkā esošajos MK 2015. gada 10. marta noteikumos Nr. 126 “Tiešo maksājumu piešķiršanas kārtība lauksaimniekiem” paredzēti tā sauktie zaļināšanas nosacījumi. Jau šobrīd ainavas elementus ir iespējams brīvprātīgi pieteikt pašiem zemniekiem, taču šāda iespēja tiek izmantota salīdzinoši reti un nav efektīva. Ir nepieciešams sagatavot nosacījumus, kas nodrošinātu aktīvāku ainavu elementu iekļaušanu atbalsta platībās, īpaši uzsverot atsevišķi augošu koku, to grupu un mitru ieplaku saglabāšanu (Bergmanis U. 2019).

Minēto normatīvo aktu izmaiņu rezultātā palielinātos ekstensīvi apsaimniekotu lauksaimniecības zemju platības ĪADT, kā arī saglabātos vērtīgie ainavas elementi, jo tas kļūtu lauksaimniekiem ekonomiski izdevīgi. Šādas izmaiņas pozitīvi ietekmētu gan mazo ērgļu populāciju, nodrošinot pietiekami daudz optimālo barošanās biotopu, gan arī apturētu īpaši aizsargājamo zālāju biotopu izzušanu, uzlabotu to kvalitāti, mazinātu aizsargājamo zālāju biotopu fragmentāciju un sekmētu aizsargājamo biotopu atjaunošanos to kādreizējās teritorijās. Nosacījumi ainavas elementu saglabāšanai gan saglabātu esošās ainavas vērtības, gan arī uzlabotu mazo ērgļu barošanās iespējas.

2. Dabas, ainavisko un kultūrvēsturisko vērtību saglabāšana

2.1. Neiejaukšanās režīma nodrošināšana aizsargājamās mežu un purvu biotopos un aizsargājamo sugu atradnēs.

DP “Vecumu meži” teritorijā esošo ES nozīmes aizsargājamo mežu un purvu biotopu, potenciālo aizsargājamo biotopu, “lietussarga” putnu sugu, saproksilo bezmugurkaulnieku sugu, mežos sastopamo vaskulāro augu sugu labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanai nepieciešams noteikt neiejaukšanās režīmu 1936,98 ha platībā.

Neiejaukšanās režīms visos aizsargājamās meža biotopos ir svarīgs tāpēc, lai nodrošinātu netraucētus dabiskos procesus mežaudzē. To rezultātā veidojas bioloģiskajai daudzveidībai nepieciešamās struktūras, īpaši mirusī koksne (sausokņi, kritālas, stubeņi) un bioloģiski veci koki. Daudzveidīgas struktūras un ilglaicīgi nemainīgi vides apstākļi ir svarīgs nosacījums biotopos sastopamajām aizsargājamajām un retajām sugām.

Lai nodrošinātu īpaši aizsargājamo augu sugu saglabāšanos un citu šīm sugām piemērotu dzīvotņu izveidošanos, nepieciešami teritorijā fragmentāri saglabājušos aizsargājamo un bioloģiski vērtīgo meža biotopu aizsardzības pasākumi.

Neiejaukšanās režīms aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu dzīvotnēs ir svarīgs, jo daudzas saproksilo kukaiņu sugas vismaz kādā no to attīstības posmiem ir atkarīgas no atmirušās vai atmirstošās koksnes, vai arī no organismiem, kas to apdzīvo. Boreālie meži ir saudzējami specifiskās bezmugurkaulnieku faunas saglabāšanai.

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

Neiejaukšanās režīms aizsargājamo putnu sugu dzīvotnēs ir svarīgs, lai nodrošinātu putnu sugām nepieciešamos apstākļus dzīvotnē, tajā skaitā netraucēšanu ligzdošanas laikā, bioloģiski vecu koku un mirušās koksnes esamību mežaudzēs. Lai nodrošinātu teritorijā ligzdojošo reto un īpaši aizsargājamo putnu sugu labvēlīgu aizsardzības statusu nākotnē, nepietiek tikai ar ES īpaši aizsargājamo biotopu saudzēšanu. Jāņem vērā dabiskās sukcesijas apstākļi šobrīd pieaugušajās mežaudzēs, lai prognozētu nākotnes mežaudžu bioloģisko kvalitāti un piemērotību reto un īpaši aizsargājamo putnu sugu ligzdošanai. Īpaša uzmanība pievēršama teritorijā prioritāri aizsargājamo sugu labvēlīga aizsardzības stāvokļa nodrošināšanai: mazais ērglis, melnais stārķis, mednis, baltmugurdzenis, vidējais dzenis, trīspirkstu dzenis, apodziņš, urālpūce, mežirbe.

Viena no lielākajām problēmām aizsargājamo meža biotopu ar tiem saistīto jutīgo un reto sugu ilglaicīgai pastāvēšanai ir biotopu sadrumstalotība (fragmentācija), kas veidojusies cilvēka darbības rezultātā. Tas nozīmē biotopu platību samazināšanos, vienlaicīgi palielinoties arī attālumiem starp biotopu fragmentiem. Biotopu vienlaidu platību samazināšanās palielina sugu lokālās iznīkšanas risku. Teritorijā sastopamas pieaugušas mežaudzes, kuras plāna izstrādes laikā vēl nekvalificējās aizsargājama biotopa kritērijiem, bet uzskatāmas par potenciāliem aizsargājamiem biotopiem. To bioloģiskā vērtība laika gaitā palielinās, ja tiek nodrošināta ekosistēmas nepārtraukta dabiska attīstība, saglabātas bioloģisko daudzveidību uzturošas struktūras un dabas elementi. Šādu mežaudžu saglabāšana un ekoloģiskā potenciāla atraisīšana palielinās kopējo aizsargājamo biotopu platību DP “Vecumu meži”, veidojot plašākas biotopu agregācijas un mazinot biotopu sadrumstalošanas negatīvo ietekmi ne tikai ĪADT, bet plašākā teritorijā.

Potenciālie aizsargājami meža biotopi, kuros nepieciešams nodrošināt neiejaukšanās režīmu, ir:

- 1) vēra un gāršas tipa mežaudzes ar dažādiem mitruma apstākļiem, kas robežojas vai atrodas biotopu 9020* *veci jaukti platlapju meži* un biotopu 9050* *lakstaugiem bagāti egļu meži* tiešā tuvumā,
- 2) damakšņa tipa mežaudzes, kas atrodas biotopa 9010* *veci vai dabiski boreāli meži* tuvumā,
- 3) dumbrāja, liekņas, niedrāja un platlapu kūdreņa tipu mežaudzes, kuru sastāvā dominē lapu koki un kas robežojas vai atrodas tiešā tuvumā biotopiem 9080* *staignāju meži* un biotopiem 91E0* *aluviāli krastmalu un palieņu meži*, lai nodrošinātu nemainīgus mitruma apstākļus jau izdalītajos biotopos un palielinātu šo biotopu aizņemto platību nākotnē;
- 4) niedrāja un purvāju tipa mežaudzes, kas piekļaujas vai atrodas tiešā biotopa 91D0* *purvaini meži* tuvumā.

2.2. Jaunu aizsargājamo biotopu veidošanās sekmēšana.

Lai mazinātu aizsargājamo meža biotopu fragmentāciju, dabas lieguma zonā ir iekļautas arī jaunākas mežaudzes, kurās ieteicams veikt apsaimniekošanas pasākumus egļu īpatsvara samazināšanai vai platlapju un apšu īpatsvara palielināšanai, lai sekmētu jaunu aizsargājamo biotopu veidošanos minētajās mežaudzēs. Pēc 2.2.1. un 2.2.2. punktā minēto apsaimniekošanas pasākumu veikšanas mežaudzēs ir nodrošināms neiejaukšanās režīms un dabiska to tālākā attīstība.

2.2.1. Platlapju un apšu īpatsvara palielināšana mežaudzēs

Veicot kopšanas cirtes auglīgajos meža tipos (gārša, vēris) lapu koku jaunaudzēs, vēlams līdz 20 gadu vecumam. Veicot ciršanu, pirmām kārtām maksimāli jāsaglabā platlapju (ozolu, ošu, liepu) piemistrojums, otrām kārtām – apses, izcērtot citu sugu kociņus. Egles pēc izciršanas jāizvāc no nogabala. Mežaudžu attīstība virzāma biotopa *Veci jaukti platlapju meži 9020** 2. variantā virzienā. Ja apšu audze ir sasniegusi 30 gadu vecumu, iespējama citas cirtes veikšana atbilstoši sertificēta sugu un biotopu aizsardzības jomas eksperta atzinumam, ja nepieciešams veicināt bioloģiski vērtīgākas mežaudzes attīstību un tuvināšanos īpaši aizsargājamam biotopam. Apšu mežu īpatsvara palielināšanās var sekmēt lidvāveres, kas kā suga bijusi sastopama Vecumu mežos, bet šobrīd ir izzudusi, atgriešanos, migrējot no Krievijas, kur lidvāveres vēl saglabājušās. Šobrīd izdalīti meža nogabali 55,26 ha platībā, bet pirms apsaimniekošanas pasākuma uzsākšanas meža nogabalu nepieciešams apsekt sertificētam meža biotopu aizsardzības jomas ekspertam, lai novērtētu mežaudzes stāvokli un izzīmētu obligāti saglabājamos kokus.

2.2.2. Egļu īpatsvara samazināšana mežaudzēs

Veicot kopšanas cirtes vidēja vecuma egļu audzēs, egļu izciršanu iespējams veikt laukumu veidā (uz vienu mežaudzes hektāru veido atvērumus, kas nav lielāki par 0,3 hektāriem, mežaudzes kopējo šķērslaukumu nesamazina zem kritiskā šķērslaukuma). Izcērtamo koku apjoms atkarīgs no audzes biežības un no egļu īpatsvara audzē.

Briestaudzēs egļu īpatsvara samazināšana jāveic pārdomāti, vislabāk to darīt divos paņēmienos ar 2-3 gadu intervālu. Pirmajā paņēmienā izzāgē egles, kas ir tiešā platlapju tuvumā vai aug to vainagā. Vietās, kur egļu ir visvairāk, var veikt to izzāgēšanu laukuma veidā. Ja audzē ir maz mirušās koksnes, audzē jāatstāj nozāģētie koki, kuru stumbra diametrs ir lielāks par 25 cm. Nocirstās paaugas un otrā stāva egles, kā arī visi egļu zari no audzes ir jāizvāc. Skuju nobiras rada augšnes paskābināšanos, kas šajā biotopā nav vēlams. Ciršana jāveic ziemas sezonā, sasaluma apstākļos, ar tādu tehniku, kas atstāj pēc iespējas mazāku ietekmi uz augsni un neveido risas (Ikauniece S., 2017).

Mežaudžu attīstība virzāma biotopa *Lakstaugiem bagāti egļu meži 9050* virzienā. Minētais aizsargājamais biotops ir visizplatītākais aizsargājamais biotops DP “Vecumu meži” un varētu kļūt par nozīmīgu *Lakstaugiem bagāti egļu meži 9050* koncentrācijas vietu Latvijā.

Ja egļu audze ir sasniegusi 50 gadu vecumu, iespējama citas cirtes veikšana atbilstoši sertificēta sugu un biotopu aizsardzības jomas eksperta atzinumam, ja nepieciešams veicināt bioloģiski vērtīgākas mežaudzes attīstību un tuvināšanos īpaši aizsargājamam biotopam.

Šobrīd izdalīti meža nogabali 41,7 ha platībā, bet pirms apsaimniekošanas pasākuma uzsākšanas meža nogabalu nepieciešams apsekt sertificētam meža biotopu aizsardzības jomas ekspertam, lai novērtētu mežaudzes stāvokli, izcērtamo egļu apjomu un izcērtamo laukumu novietojumu.

2.3. Šneidera mizmiļa dzīvotņu apsaimniekošana.

Šneidera mizmiļa dzīvotnē 256.kv 6. un 7.nog. 3,84 ha platībā selektīvi izcērtamas egles, izvācot tās no mežaudzes, tādējādi padarot mežaudzi skrajāku un piemērotāku mizmiļim. Mežaudzē saglabājami sausokņi, jo sevišķi sausokņi ar mizu un zem mizas redzamu melnas sēnes micēliju.

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

Egļu izciršana veicama pakāpeniski ar vairāku gadu starplaiku, pirms nākamā apsaimniekošanas pasākuma paņēmiena veikšanas novērtējot veiktās apsaimniekošanas ietekmi uz Šneidera mizmīļa sastopamību. Arī medņu riestu un purvaino mežu biotopu apsaimniekošanas pasākumi (skat. 2.4.2. pasākumu) palīdzēs uzlabot Šneidera mizmīļa dzīvotnes.

2.4. Medņu riestu un purvaino mežu biotopu apsaimniekošana.

2.4.1. Noteces samazināšana no purvaino mežu biotopiem un medņu riesta.

2004. gada DA plānā minēts, ka valsts meža 245. un 249. kvartālā, nelielā aizaugušā purviņā (249. kvartāla 6. nogabals) 2003. gada 9. maijā riestojuši vismaz 3-4 medņu gaiļi (Celmiņš A. 2004). Barošanās biotops raksturots kā visai labvēlīgs un raksturīgs t.s. slapjo riestu apkārtnē. 245. kvartāla ziemeļdaļa ļoti sen ir meliorēta ar noteci uz Kiras upi un šeit vērojams aizaugums ar egli, bet pārējā priežu nogabalu daļa ir visai mitra un aizaugums neliels. Diemžēl šī meža masīva pārējā daļa ir meliorēta neilgi pirms 2004. gada. Cauri izveidots grantēts dambis-ceļš ziemeļdienvidu virzienā, gar tā malām dziļi grāvji, izgrāvjas arī vairums šķērsstīgu. Rezultātā 249. kvartālā esošais riesta purviņš – purvaino mežu biotops – ir aizrakts un no tā noplūst ūdens. Tas izraisīs purviņa izsusešanu, aizaugšanu ar egli un medņu riesta izzušanu. Lai to novērstu, jālikvidē notece pa grāvjiem, kas iztek no purvainajiem mežiem, grāvjus nosprostojot pilnībā (aizrokot ciet galu).

Lai gan pēdējā laikā medņi nav novēroti, tomēr joprojām ir nepieciešama purvaino mežu hidroloģiskā līmeņa atjaunošana, kas uzlabotu purvainu mežu biotopu stāvokli un uzturētu labvēlīgus apstākļus medņu riestošanai. Nepieciešams vai nu aizbērt grāvjus pilnībā vai arī veidot dambjus uz grāvjiem gar 245. kvartāla malu, pirms darbu uzsākšanas konsultējoties ar hidrologu. Labākais risinājums ir grāvju pilnīga aizbēršana. Lai nepalielinātu cāļu noslikšanas risku, būvējot aizsprostus, maksimāli jāsamazina atklāta ūdens laukumi grāvjos: atklātos grāvjus var pildīt ar nocirsto egļu zariem un galotnēm (skat. 2.4.2. pasākumu) vai arī pāri grāvim veidot zaru un koku tiltnes (Ikaunieca S. (red.) 2017).

Sadarbībā ar hidrologu jāizvērtē iespēja mazināt gar mežsaimniecības ceļu un 245. kvartāla rietumu malu tekošā grāvja nosusinošo efektu, piemēram, mazinot grāvja dziļumu. Jāņem vērā, ka minētais mežsaimniecības ceļš veido strupceļu mežā regulējamā režīma un dabas lieguma zonā, kur mežsaimnieciskā darbība ir būtiski ierobežota, kā arī tuvākās dabas parka zonā esošās pieaugušās mežaudzes ir nesen nocirstas, līdz ar to minētā ceļa uzturēšanai nav būtiskas saimnieciskas nozīmes.

2.4.2. Egļu aizauguma mazināšana medņu riestos un purvaino mežu biotopos.

Valsts meža 188. kvartāla 37., 38. un 39. nogabalā un 208. kvartāla 1. nogabalā, kā arī 245. kvartāla 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11., 12. un 13. nogabalā, 246. kvartāla 1. nogabalā un 249. kvartāla 2. un 5. nogabalā (43,56 ha platībā) purvaino mežu biotopos un medņu riestos ir konstatēts aizaugums ar paaugas eglēm. Vēlams veikt ES nozīmes biotopa apsaimniekošanas pasākumu, izcērtot paaugas egles un strauji augošās priedes. Pirms pasākuma uzsākšanas Koksni iespējams izmantot saimnieciskiem mērķiem, ciršanas atliekas var atstāt izklaidus nogabalā, 245. un 249. kvartālā koksni un ciršanas atliekas var izmantot grāvju aizpildīšanai. Darbus jāveic augsnes sasuluma

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai periodā. Jā saglabā visas bioloģiski vecās priedes un sausokņi, priedes ar kaltošām galotnēm, kā arī bioloģiski vecās, lēni augušās egles, kā arī daļa no eglēm ar zemiem zariem vai nelielas jaunu egļu grupiņas, kas noder kā slēptuves medņiem (Ikauniece S. (red.) 2017; Hofmanis H., Strazds M. (red.) 2004).

2.5. Īpaši aizsargājamo zālāju biotopu labvēlīga aizsardzības stāvokļa nodrošināšana un kvalitātes paaugstināšana.

Lai nodrošinātu īpaši aizsargājamo zālāju biotopu labvēlīgu aizsardzības stāvokli un to kvalitātes paaugstināšanos, jānodrošina īpaši aizsargājamo zālāju biotopu 44,43 ha platībā pļaušana vienu reizi gadā (jūnija vidū), nopļauto zāli savācot un izvedot no zālāja. Vēlams arī zālāju biotopu apsaimniekošana, tos noganot.

Visos zālāju poligonos, kas ir ārpus LAD lauku blokiem vai kuru lauku bloku robežas ir mazākas nekā zālāju poligonu robežas, nepieciešams veikt pasākumus, lai teritorijas varētu atzīt par labā lauksaimniecības stāvoklī esošām un iekļaut tās lauku blokos, kas ļautu pretendēt uz atbalsta maksājumiem par īpaši aizsargājamo bioloģiski vērtīgo zālāju apsaimniekošanu pilnā apmērā. Šajās vietās nepieciešams veikt vienreizējus biotopa atjaunošanas pasākumus atbilstoši konkrētās vietas situācijai, kas ietver koku un krūmu, kā arī to sakņu novākšanu, kūlas likvidēšanu, zālāja virsmas nolīdzināšanu un citas darbības. Atbilstošie pasākumi un metodes jāizvērtē saskaņā ar Vadlīnijām aizsargājamo biotopu saglabāšanai (Rūsiņa, 2017).

Gadījumos, kad esošo lauku bloku robežās tikai daļa platības atzīta par bioloģiski vērtīgu zālāju, jāveicina visa lauku bloka uzturēšana tādā stāvoklī, lai nākotnē viss vienoti apsaimniekotais zālājs varētu veidoties par bioloģiski vērtīgu. Koku un krūmu pļaušana īpaši aizsargājamo zālāju platībās iekļauta 2.6. pasākumā.

2.6. Aizaugušo vai daļēji aizaugušo zālāju biotopu atjaunošana, veidojot nākotnes aizsargājamus zālāju biotopus.

Īpaši aizsargājamie zālāju biotopi DP “Vecumu meži” saglabājušies tikai nelielās platībās un to ilgtspējīga saglabāšanās ir apgrūtināta zālāju biotopu fragmentācijas un apkārtējo lauksaimniecības zemju intensīvas apsaimniekošanas dēļ. Aizaugoši zālāji, kurus iespējams atjaunot, atrodas Vjadas lejtecē un tās pietekas krastos, kā arī gar Kiras upi.

Aizaugušos un daļēji aizaugušos zālājus (atrodas ārpus LAD lauku blokiem, ilgstoši neapsaimniekoti un neatbilst labas lauksaimniecības prakses nosacījumiem) 260,5 ha platībā nepieciešams atbrīvot no koku un krūmu aizauguma, kas radies pēdējo 20-30 gadu laikā, saglabājot lielos kokus. Ja nepieciešams, izfrēzējamas koku un krūmu saknes, bedrainās vietās vai vietās ar lieliem ciņiem iespējama augsnes virskārtas nolīdzināšana, lai atvieglotu platību tālāko apsaimniekošanu – pļaušanu vai ganīšanu. Prioritāri atjaunojami ir sliktā stāvoklī esošie īpaši aizsargājamie zālāju biotopi, tie zālāji, kas kādreiz atzīti par bioloģiski vērtīgiem, kuros kādreiz konstatētas aizsargājamo augu sugu atradnes, kas atrodas upju palienēs un/vai līdz 300 metru attālumā no esošajiem īpaši aizsargājamo zālāju biotopiem, īpaši teritorijas, kas pieguļ esošajiem īpaši aizsargājamiem zālāju biotopiem un var tikt apsaimniekotas kopējā sistēmā.

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

Pēc zālāja platību atjaunošanas veicama to pļaušana (jūnija vidū) vienreiz sezonā ar siena vākšanu un izvešanu no zālāju platībām vai arī noganīšana.

Aizaugušo zālāju atjaunošana jo sevišķi nepieciešama vietās, kur konstatēti īpaši aizsargājamie biotopi, bet zālājs neatbilst labas lauksaimniecības prakses nosacījumiem un neietilpst LAD noteiktajos lauku blokos. Kopumā DP “Vecumu meži” 12,74 ha platībā ir atjaunojami aizauguši zālāju biotopi, kas šobrīd vēl atbilst īpaši aizsargājamam zālāju biotopam (skat. 5.3.2. tabulu).

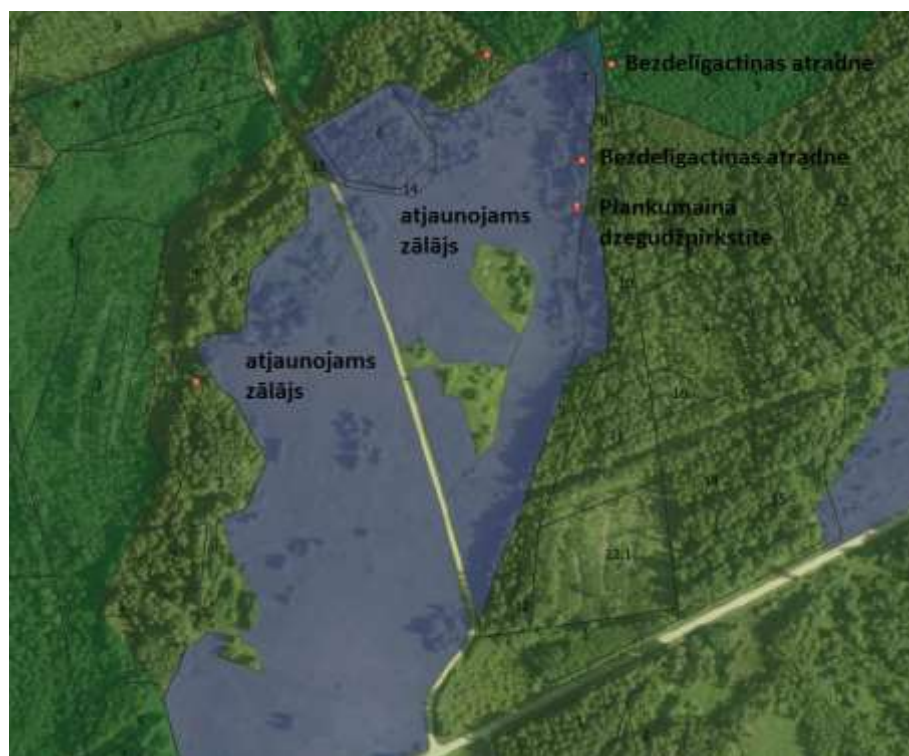
Zālāju atjaunošana ir sevišķi svarīga vietās, kur sastopamas īpaši aizsargājamās augu sugas, piemēram, zālāja atjaunošana un uzturēšana atvašu saulrieteņa atradnē pie Rejovas kapiem (skat. 5.3.3. attēlu).

5.3.3. attēls. Atvašu saulrieteņa atradnes apsaimniekošana

Atvašu saulrieteņa atradnei pie Rejovas kapiem 0,61 ha platībā nepieciešama ekstensīva pļaušana vai ganīšana (ja gana, tad tā, lai neizmīda nogāzi ar saulrieteni), kā arī jānovērš kapu atkritumu (zāle, laksti, sveču trauki utml.) bēšana ceļmalā. Nākotnē varētu veidoties kā aizsargājamais zālāju biotops *6120* Smiltāju zālāji*.

Bezdelīgactiņas atradnē “Koktapļovā” 4,94 ha platībā nepieciešama zālāja atjaunošana, tajā skaitā arī dažos meža nogabalos. Lai arī 2019. gadā bezdelīgactiņa netika atrasta, tomēr joprojām pastāv iespēja atjaunot šīs sugas dzīvotni, izcērtot kokus un krūmus un pēc tam nodrošinot ekstensīvu pļaušanu vai ganīšanu.

5.3.4. attēls. Bezdelīgactīņas atradnes apsaimniekošana nekustamā īpašumā “Koktapļova”

Jumstiņu gladiolas atradnē Nemeckos aptuveni 0,6 ha platībā (skat. 5.3.5. attēlu, palieņu zālāja poligons (atzīmēts ar zaļu laukumu) A daļā) nepieciešama zālāja atjaunošana, izcērtot kokus un krūmus. Vēlama zālāja atjaunošana visā īpaši aizsargājamā zālāja platībā (6450 *palieņu zālāji* 2,16 ha platībā), kā arī zālāja atjaunošana minētajam zālājam piegulošajās platībās ūdensteces krastos. Pēc tam nodrošināma ekstensīva pļaušana vai ganīšana.

5.3.5. attēls. Jumstiņu gladiolas atradnes apsaimniekošana.

2.7. Ilggadīgo un sēto zālāju bioloģiskās daudzveidības paaugstināšana, veidojot nākotnes aizsargājamus zālāju biotopus

Potenciāli atjaunojamie īpaši aizsargājamo zālāju biotopi ir ilggadīgie zālāji (LAD lauku blokos iekļautie zālāji, kas pieteikti atbalstam kā ilggadīgie zālāji, kods 710). Tos ieteicams apsaimniekot kā bioloģiski vērtīgos zālājus: neuzart, nekultivēt, nepiesēt, pļaut vienu reizi gadā vai noganīt, tādējādi paaugstinot bioloģisko daudzveidību šajos zālājos un tuvinot tos īpaši aizsargājamiem zālāju biotopiem. Prioritāri šādi ieteicams apsaimniekot zālājus upju palienēs un līdz 300 metru attālumā no konstatētajiem īpaši aizsargājamo zālāju biotopiem, īpaši teritorijas, kas pieguļ esošajiem īpaši aizsargājamiem zālāju biotopiem un var tikt apsaimniekotas kopējā sistēmā;

Iespējama un vēlama ir arī sēto zālāju un atmatu turpmāka apsaimniekošana, neparedzot to uzaršanu, bet tikai regulāru pļaušanu vai noganīšanu. Jo sevišķi šāda apsaimniekošana ir ieteicama upju palienēs, lai aizsargātu upju biotopus un tajos mītošos organismus no biogēnu un citu lauksaimniecībā izmantotu ķīmisku vielu ieneses. DP "Vecumu meži" identificētā nākotnes īpaši aizsargājamo zālāju platība ir 258,84 ha.

2.8. Mazā ērgļa barošanās biotopu saglabāšana.

Būtiska ir ne tikai aizsargājamo zālāju biotopu saglabāšana un atjaunošana, bet arī jebkādu atklātu un neuzartu platību esamība DP "Vecumu meži". Šādas teritorijas ir nepieciešams saglabāt un/vai atjaunot kā mazā ērgļa barošanās biotopus (skat. karti 10. pielikumā). Ekstensīvi izmantotas lauksaimniecības zemes (ilggadīgie zālāji, sētie zālāji un papuves) DP "Vecumu meži" ir atrodamas tikai 12,76 % no kopējās teritorijas, bet mazo ērgļu optimālajās barošanās teritorijās vēl mazākā īpatsvarā – tikai aptuveni 6,5 % no teritorijas. Nepieciešams nodrošināt ekstensīvi izmantotu lauksaimniecības zemju (ilggadīgo un sēto zālāju un papuvju) atbilstošu apsaimniekošanu vismaz pašreizējās platībās (2019.gadā – 570,6 ha), kā arī zālāju atjaunošanu, nodrošinot to tālāku ekstensīvu izmantošanu, 176 ha platībā (2.6. pasākums).

2.9. Putniem nozīmīgo zālāju apsaimniekošana.

Viens no tiem atrodas DP "Vecumu meži" ziemeļu daļā pie Vādas upes (9,9 ha), savukārt otrs – centrālajā daļā uz ziemeļaustrumiem no Vecumiem, pie Kouras (Kiras) upes (10,12 ha). Abās teritorijās novēroti pļavu līdus īpatņi, kuri intensīvi medīja ligzdošanas sezonā. Tieši pierādījumi minētās sugas ligzdošanai šajās teritorijās netika iegūti. Abus putniem nozīmīgos zālājus jāturpina apsaimniekot kā līdz šim, bet nepieļaujot to aizaugšanu ar krūmāju. Nepieciešama krūmu ciršana vismaz vienu reizi 5 gados, ieteicama teritorijas pļaušana vienu reizi gadā.

2.10. Bebru skaita regulēšana

Bebru darbība ietekmē visas ūdensteces DP "Vecumu meži" teritorijā, gan meliorētos posmus, gan dabiskos un līdz ar to piekrastē esošos aizsargājamus biotopus. Bebru skaits jāregulē saskaņā ar citiem dabas aizsardzības pasākumiem un prioritātēm teritorijā, iepriekš veicot bebru uzskaiti un

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai nosakot, kāds ir optimālais bebru skaits un kur tas tiek pārsniegts. Ņemot vērā bebru izplatību visas Latvijas teritorijā un populācijas labvēlīgo stāvokli, šo dzīvnieku medībām DP “Vecumu meži” teritorijā nevajadzētu atstāt negatīvu ietekmi uz populācijas kopējo stāvokli.

Maksimāli pieļaujamais bebru skaits DP “Vecumu meži” ir 4 īpatņi uz vienu km ūdensteces. Medības jāveic regulāri, jo nometīto dzīvnieku vietā agrāk vai vēlāk atnāks bebris no blakus teritorijām. Medībās stingri jāievēro bebru slazdu lietošanas norādes, lai mazinātu iespēju tajos iekrist ūdram, kā arī bebru šaušana drīkstētu notikt tikai uz sauszemes, jo ūdenī bebru var viegli sajaukt ar ūdru.

Bebru skaits DP “Vecumu meži” ir novērtēts robežās no 60-90 īpatņiem. Atbilstoši ikgadējā bebru populācijas pieauguma novērtējumam (12,9 %) ir iespējams pārvaldīt bebru populāciju, kurā īpatņu skaits nepārsniedz 200. Savukārt bebru populācijas, kurā īpatņu skaits pārsniedz 70, pārvaldīšana ir apgrūtināta, tomēr iespējama (Kawata Y., Jānis Baumanis J., Ozoliņš J. 2011).

2.11. Koku sagāzumu un bebru dambju izvākšana no ūdenstecēm

2.11.1. Koku sagāzumu un bebru dambju izvākšana no dabiskajiem upju posmiem

Dabiskos upju posmos 7,02 ha platībā (neskaitot platību, kas ietilpst valsts robežas joslā un kur apsaimniekošanu veic Valsts robežsardze), kur upēs sakritušie koki aizsprosto straumi, veidojot uzpludinājumus un detrīta un sedimentu akumulēšanos, būtu rekomendējama daļēja koksnes izvākšana, atjaunojot raksturīgo upes tecējumu, un atstājot pārējo koksni, kas nodrošinātu slēptuves ūdens bezmugurkaulniekiem un zivīm.

Upēs sakritušie koki jāizvāc – to var darīt gan ar roku darbu, gan izmantojot tehniku. Svarīgi, lai no upes izņemtie koki pie paaugstināta ūdens līmeņa netiktu ieskaloti atpakaļ upē. Tāpēc ir vēlams tos novietot krastā virs palu ūdeņu līmeņa. Izvāktos kokus var arī aizvest vai sadedzināt. Aizsargājamās upju biotopos nepieciešama arī regulāra bebru dambju jaukšana, izvāktos bebru dambi veidojošos materiālus novietojot krastā virs palu ūdeņu līmeņa un ievērojot pakāpenisku bebru dambju nojaukšanas secību (skat. 2.11.2. pasākumu). Rezultātā atjaunojas ūdens plūsma un sugu migrācijas ceļi. Tiek ierobežota sedimentācijas procesa attīstība, novērsta tālāka krastu erozija un upes gultnes nevajadzīga paplatināšanās. Attīrītie posmi ik gadus jāpārskata, vai pasākums nav jāatkārto.

2.11.2. Koku sagāzumu un bebru dambju izvākšana no regulētajām ūdenstecēm

Regulāra dambju jaukšana nepieciešama arī regulētajos ūdensteču posmos 13,5 km garumā. Nepieciešams izvākt visus ūdens caurteci kavējošos kokus un bebru dambjus, vienlaikus regulējot arī bebru skaitu teritorijā, tādā veidā ļaujot ūdenstecei pašattīrīties – palu laikā aiznest prom lieko sedimentācijas materiālu, dabiskoties, kā arī normalizēt hidroloģisko režīmu, samazinot bebru uzpludinājumu platības, kas jau ir ietekmējušas un, nerealizējot minēto pasākumu, var turpināt negatīvi ietekmēt ūdensteces krastos esošos īpaši aizsargājamās mežu biotopos.

Bebru dambju jaukšana jāveic pakāpeniski, vispirms novācot lejpus aizsprostam tam perpendikulāri esošos lielākos balsta kokus, bet pēc tam pakāpeniski novācot aizsprostu veidojošos kokus tā, lai aizsprosts kļūtu pēc iespējas šaurāks (“plānāks”), bet ūdens līmenis vēl netiktu pazemināts. Pēc tam aizsprostā izveido nelielu atvērumu, lai ar ūdens plūsmu tiktu aizskaloti lapu un dūņu sanesumi.

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

Neievērojot minēto secību, nojauktā aizsprosta materiāls leļpus nojauktā aizsprosta var veidot jaunu aizdambējumu (Urtāns A. (red.) 2017). Bebru dambju jaukšanu ieteicams sākt no leļctecē esošajiem dambjiem.

Tajā pašā laikā jāizvairās no ūdensteces gultnes mehāniskas padziļināšanas, lai nevajadzīgi nepaātrinātu ūdens noteci un mākslīgi nepagarinātu mazūdēns periodu.

Šo apsaimniekošanas pasākumu rezultātā tiks ierobežota sedimentācijas procesu attīstība, ūdens līmeņa paaugstināšanās negatīvā ietekme uz īpaši aizsargājamiem biotopiem un saimnieciskajiem mežiem, kā arī atjaunotas ūdens organismu migrācijas iespējas pa ūdensteces gultni.

2.11.3. Koku sagāzumu un bebru dambju izvākšana no regulējamā režīma zonā esošajām ūdenstecēm

Regulāra koku sagāzumu un dambju izvākšana ir nepieciešama arī regulējamā režīma zonā esošajos ūdensnoteku posmos kopumā aptuveni 5 km garumā, prioritāri – ūdenstecē DP “Vecumu meži” ZR daļā. Nepieciešams pakāpeniski izvākt visus ūdens caurtecī kavējošos kokus un bebru dambjus, darbību regulāri atkārtojot, vienlaikus regulējot arī bebru skaitu teritorijā, tādā veidā ļaujot ūdenstecei pašattīrīties – palu laikā aiznest prom lieko sedimentācijas materiālu, dabiskoties, kā arī normalizēt hidroloģisko režīmu, samazinot bebru uzpludinājumu platības, kas jau ir ietekmējušas un, nerealizējot minēto pasākumu, var turpināt negatīvi ietekmēt ūdensteces krastos esošos īpaši aizsargājamās mežu biotopus.

Regulējamā režīma zonā bebru dambju un koku sagāzumu izvākšana veicama periodā no 1. septembra līdz 1. martam. Bebru dambi nojaucami pakāpeniski (skat. 2.11.2. pasākumu). Bebru dambju jaukšanu ieteicams sākt no leļctecē esošajiem dambjiem. Vietās, kur nav tehnikas pieļļuvei piemērota ceļā vai atbērtnes, darbi veicami ar rokas darbarīkiem vai ar peldošu tehnikas vienību, piemēram, ar “Truxor” amfībiju, kas ir izmantota līdzīgu darbu veikšanai Ķemeru Nacionālajā parkā un Papes ezera kanālā.

Tajā pašā laikā nav pieļļaujama ūdensteces gultnes mehāniska padziļināšana, lai nevajadzīgi nepaātrinātu ūdens noteci un mākslīgi nepagarinātu mazūdēns periodu. Jo sevišķi saudzīgi jātīra Niedrupīte posmā caur regulējamā režīma zonu, kā arī pirms darbu uzsākšanas ieteicams konsultēties ar sugu un biotopu aizsardzības jomas ekspertu par aizsargājamo meža biotopu un par reto un īpaši aizsargājamo augu sugu atradņu optimālā mitruma režīma saglabāšanu.

Šo apsaimniekošanas pasākumu rezultātā tiks ierobežota sedimentācijas procesu attīstība, ūdens līmeņa paaugstināšanās negatīvā ietekme uz aizsargājamiem biotopiem un uz saimnieciskajiem mežiem ārpus DP “Vecumu meži”, kā arī atjaunotas ūdens organismu migrācijas iespējas pa ūdensteces gultni. Konkrētu biotopu saglabāšanai, kā arī, lai mazinātu bebru dambju jaukšanas darbību ietekmi uz aizsargājamo putnu sugām un traucējuma faktoru (jo sevišķi regulējamā režīma zonā un mikrolieģumos), ieteicams apsvērt citas ūdens līmeņa regulēšanas metodes, piemēram, t.s. bebru caurules (beaver pipe, beaver dam drain tube, beaver dam pipe).

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

2.12. Vēsturisko mājvietu, atsevišķo koku un koku grupu saglabāšana lauku ainavā

Lai saglabātu ainavas estētiskās un ekoloģiskās vērtības, būtiska ir vēsturisko mājvietu un ar tām saistīto koku puduru, kā arī atsevišķu koku un koku grupu saglabāšana lauku ainavā (kopumā 46,5 ha platībā). Novērojamā milzīgo lauku veidošana, iznīcinot vērtīgos ainavas elementus, noved pie lauku ainavas noplicināšanās gan estētiskā, gan bioloģiskās daudzveidības ziņā. Lai saglabātu vērtīgos ainavas elementus, individuālajos noteikumos paredzēts iekļaut nosacījumu, ka ārpus meža zemes augošu platlapju koku, kuru stumbra caurmērs pārsniedz 25 cm, un citu sugu koku, kuru stumbra caurmērs pārsniedz 40 cm, ciršanai nepieciešams saņemt DAP atļauju. Ap saglabājamiem kokiem nepieciešams atstāt neuzartu teritoriju vismaz vainaga projekcijas apmērā. Nozīmīgākās vietas, kur atrodas minētie vērtīgie ainavas elementi, skatāmas 9. pielikuma kartē. Paredzēts, ka LAD semināros zemes īpašnieki tiks informēti par nepieciešamību saglabāt ainavas vērtības (skat. 4.3. pasākumu), kā arī turpmākā ES atbalsta maksājumu sistēma vairāk motivēs zemes īpašniekus saglabāt vērtīgos ainavas elementus (skat. 1.4.pasākumu). Ieteicams arī veikt izpēti par vēsturisko apdzīvojuma struktūru un kultūrvēsturiski nozīmīgiem objektiem (skat. 3.5. pasākumu).

2.13. Badnovas (Vecumu) hidroloģiskā režīma atjaunošanas pasākumu plāna īstenošana

Pēc Badnovas purva hidroloģiskā režīma izpētes un hidroloģiskā režīma atjaunošanas plāna izstrādes veicama plānā norādīto pasākumu īstenošana 47,13 ha platībā. Paredzams, ka minēto pasākumu īstenošana uzlabotu biotopa *Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās 7120* kvalitāti, kas šobrīd ir vērtēta kā zema, novērstu tālāku purva biotopu degradācijas turpināšanos, saglabājot biotopu *Aktīvi augstie purvi 7110** labā aizsardzības stāvoklī, kā arī palielinātu purva sociālekonomisko nozīmi – uzlabotu dzērveņu augšanas apstākļus.

3. Zinātniskā izpēte un monitorings

3.1. Badnovas (Vecumu) purva hidroloģiskā režīma izpēte un dabīgā hidroloģiskā režīma atjaunošanas pasākumu plāna izstrāde.

Īpaši aizsargājamo biotopu *Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai kuros noris dabiskā atjaunošanās 7120* būtiski ietekmē tajā izbūvētās meliorācijas sistēmas. Lai uzlabotu purva biotopa kvalitāti un nepieļautu purva tālāku degradāciju, ir nepieciešams veikt purva pašreizējā hidroloģiskā režīma izpēti, izstrādāt pasākumu plānu purva dabīgā hidroloģiskā režīma atjaunošanai, kā arī realizēt minētos pasākumus. Purva hidroloģiskā režīma atjaunošana veicinātu augstā purva dabisko atjaunošanos degradētā augstā purva platībās un, iespējams, uzlabotu dzērveņu augšanas apstākļus.

3.2. Reto un īpaši aizsargājamo sugu monitorings.

Natura 2000 monitoringa programmas ietvaros veicams reto un īpaši aizsargājamo sugu monitorings.

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

Atbilstoši teritorijas statusam (*Natura 2000*), Natura 2000 valsts monitoringa programmas ietvaros turpmākajos sešos gados nepieciešams uzsākt sekojošu īpaši aizsargājamo sugu: mazā ērgļa, melnā stārķa, dzeņveidīgo putnu (baltmugurdzenis, vidējais dzenis, trīspirkstu dzenis, melnā dzilna, pelēkā dzilna), kā arī apodziņa, urālpūces un mežzirbes regulāru monitoringu pēc *Natura 2000* vietu metodikas, kuru veic sertificēts sugu un biotopu aizsardzības jomas eksperts – ornitologs. Rezultātā iegūstot secīgu datu rindu, būtu iespēju izsekot populāciju izmaiņām un to tendencēm ilgtermiņā. Nepieciešams veikt reto un aizsargājamo vaskulāro augu sugu monitoringu.

Zīdītāju sugu monitorings turpināms brūnā lāča gadījumā, apsekojot parka teritoriju, lai konstatētu lāču klātbūtnes pazīmes un iegūtu informāciju par lāču izplatību un sastopamību DP “Vecumu meži” teritorijā.

3.3. Aizsargājamo biotopu monitorings.

Natura 2000 monitoringa programmas ietvaros veicams īpaši aizsargājamo biotopu monitorings, sevišķu vērību pievēršot mežu, purvu un zālāju biotopu monitoringa veikšanai.

3.4. Ūdeņu ekoloģiskā stāvokļa monitorings.

Nepieciešams veikt upju biotopu kvalitātes monitoringu ik pēc pieciem, sešiem gadiem, kā arī ūdeņu sastāva fizikāli-ķīmiskās analīzes, lai novērtētu ūdens kvalitātes izmaiņas kopš 2008. gada.

3.5. Vēsturiskās apdzīvojuma struktūras un kultūrvēsturiski nozīmīgo objektu izpēte.

Lai noskaidrotu kultūrvēsturiski nozīmīgākos ainavas elementus, izpētītu viensētu izvietojuma struktūru, vēsturi, sagatavotu priekšlikumus kultūrvēsturiskā mantojuma aizsardzībai un iesaistei tūrisma piedāvājumā, ieteicams veikt vēsturiskās apdzīvojuma struktūras un kultūrvēsturiski nozīmīgo objektu izpēti. Minēto izpēti var veikt vietējais muzejs, pašvaldība vai skola esošā budžeta ietvaros vai piesaistot projektu finansējumu.

3.6. Sūnu un ķērpju izpēte

Lai gūtu pilnīgāku priekšstatu par īpaši aizsargājamām un retām sūnu, ķērpju un sēņu sugām gan aizsargājamo biotopu teritorijā, gan ārpus tiem, kā arī plānotu sugu atradnēm nepieciešamos aizsardzības pasākumus, nepieciešams veikt sūnu, ķērpju un sēņu sugu izpēti DP “Vecumu meži”. Ja tas nav iespējams šī plāna darbības laikā, tad izpēte jāveic nākamā DA plāna izstrādes ietvaros.

4. Sabiedrības informēšana un izglītošana

4.1. Speciālo informatīvo zīmju (robežzīmju ar “ozollapu”) uzstādīšana un/vai uzturēšana.

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

Vietās, kur ceļi un vecā dzelzceļa stiga šķērso DP “Vecumu meži” robežu, nepieciešams uzturēt un vai uzstādīt speciālās informatīvās zīmes (robežzīmes ar “ozollapu”), lai informētu teritorijas apmeklētājus par atrašanos DP “Vecumu meži”.

4.2. Informācijas stendu sagatavošana un uzstādīšana.

Ieteicams uzstādīt stendus, kuros sniegta informācija par DP “Vecumu meži” dabas vērtībām, tajā skaitā atainota informācija par DP “Vecumu meži” sastopamajām prioritārajām putnu sugām, to attēliem, dzīvesveida īpatnībām un ligzdošanas fenoloģiju, kā arī par uzvedības noteikumiem DP “Vecumu meži”, tajā skaitā par savu atkritumu neatstāšanu dabā. Stendos ieteicama arī informācija par velomaršrutu.

Stendus ieteicams izgatavot Vienotajā ĪADT stilā.

4.3. Lauksaimniecības zemju apsaimniekotāju informēšana par lauksaimniecības zemju apsaimniekošanu bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai.

LAD organizētajos semināros nepieciešams informēt lauksaimniekus par mazo ērgļu aizsardzības prasībām un par ieteikumu saimniekot pēc iespējas ekstensīvi, apsaimniekojot lauku zemes kā ilggadīgos zālājus, kā arī pietiekami lielas platības katru gadu atstājot papuvē. Jāuzsver arī lauku ainavas vērtīgo elementu: atsevišķu koku, koku grupu un vēsturisko mājvietu saglabāšanas nepieciešamība.

Lauksaimniekus jāinformē par īpaši aizsargājamo zālāju apsaimniekošanas nepieciešamību, apsaimniekojot visu zālāja platību, arī ar krūmiem un kokiem daļēji aizaugušās daļas, kas nav iekļautas lauku blokos. Lauksaimniekus jāinformē arī par DA plānā paredzētajiem atjaunojamajiem zālājiem: gan par ilggadīgo un sēto zālāju dabai draudzīgāku apsaimniekošanu, gan arī par iespēju atjaunot šobrīd ar kokiem un krūmiem daļēji aizaugušos zālāju biotopus upju palienēs un īpaši aizsargājamo zālāju biotopu tuvumā.

4.4. Veloceliņu marķējuma izveide dabā, velociņu kartes (digitāla, pēc pieprasījuma arī drukāta) izveide.

Pasākums skatāms kopā ar DP “Vecumu meži” piegulošo teritoriju, jo velomaršruts caur DP “Vecumu meži” ir tikai daļa no garāka velomaršruta. Velomaršrutu nepieciešams marķēt dabā, kā arī sagatavot informāciju stendiem un tūrisma informācijas centriem.

5.3.2. tabula. Pārskats par plānotajiem biotopu apsaimniekošanas pasākumiem

Nr.	ES nozīme s aizsarg ā-jamā biotop a kods	Biotopa nosaukums	Biotop a kopējā platība (ha)	Platība labā stāvokl ī (ha)	Platība s nelabv ēlīgā stāvokl ī (ha)	Plānotie apsaimniekošanas pasākumi (ha)					282 grāvju aizbērš ana medņu riesta teritori jās	285 pamež a, paauga s izcirša na	193 dabisk a hidrolo ģiskā režīma atjaun ošana	Piezīmes
						<i>Neiejaukš anās meža biotopu attīstībā - 401 mežsaimni eciskā darbība aizliegta*</i>	412 cita cirte (aizsargāja mo meža biotopu un īpaši aizsargājam o sugu dzīvotņu apsaimniek ošanai mežā) *	430 <i>pļauša na*</i>	442 koku/k rūmu novākš ana	150 bebru aizspro stu likvidē šana, 152 koku sagāzu mu izvākša na				
1.	9010*	Veci vai dabiski boreāli meži	137,41			136,94						0,47		2.1., 2.3. apsaimniek ošanas pasākums
2.	9020*	Veci jaukti platlapju meži	67,04			67,04			-					2.1. apsaimniek ošanas pasākums
3.	9050	Lakstaugiem bagāti egļu meži	379,05			379,05								2.1. apsaimniek ošanas pasākums
4.	9080*	Staignāju meži	224,59			224,59								2.1. apsaimniek ošanas pasākums

Dabas parka "Vecumu meži" dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

Nr.	ES nozīmes aizsargā- jamā biotop a kods	Biotopa nosaukums	Biotop a kopējā platība (ha)	Platība labā stāvokl ī (ha)	Platība s nelabv ēlīgā stāvokl ī (ha)	Plānotie apsaimniekošanas pasākumi (ha)					282 grāvju aizbērš ana medņu riesta teritori jās	285 pamež a, paauga s izcirša na	193 dabisk a hidrolo ģiskā režīma atjaun ošana	Piezīmes
						<i>Neiejaukš anās meža biotopu attīstībā - 401 mežsaimni eciskā darbība aizliegta*</i>	412 cita cirte (aizsargāja mo meža biotopu un īpaši aizsargājam o sugu dzīvotņu apsaimniek ošanai mežā) *	430 pļauša na*	442 koku/k rūmu novākš ana	150 bebru aizspro stu likvidē šana, 152 koku sagāzu mu izvākša na				
5	91D0*	Purvaini meži	186,22			142,66					4,3	43,56		2.1., 2.4.1., 2.4.2. apsaimniek ošanas pasākums
6	91E0*	Aluviāli meži (aluviāli krastmalu un palieņu meži)	132,65			132,65								2.1. apsaimniek ošanas pasākums
7.	9000	Meža biotopu atjaunošana				796,41	96,96							2.1. un 2.2. apsaimniek ošanas pasākumi
8.	7140	Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās	44,42										44,42	3.1. un 2.13. apsaimniek ošanas pasākums, precizējam s pēc izpētes

Dabas parka "Vecumu meži" dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

Nr.	ES nozīmes aizsargā- jamā biotop a kods	Biotopa nosaukums	Biotop a kopējā platība (ha)	Platība labā stāvoklī (ha)	Platība s nelabv ēlīgā stāvoklī (ha)	Plānotie apsaimniekošanas pasākumi (ha)					282 grāvju aizbērš ana medņu riesta teritori jās	285 pamež a, paauga s izcirša na	193 dabisk a hidrolo ģiskā režīma atjaun ošana	Piezīmes
						<i>Neiejaukš anās meža biotopu attīstībā - 401 mežsaimni eciskā darbība aizliegta*</i>	412 cita cirte (aizsargāja mo meža biotopu un īpaši aizsargājam o sugu dzīvotņu apsaimniek ošanai mežā) *	430 pļauša na*	442 koku/k rūmu novākš ana	150 bebru aizspro stu likvidē šana, 152 koku sagāzu mu izvākša na				
9.	6210	Sausi zālāji kaļķainās augsnēs	3,07		3,07			3,07	3,07					2.3. , 2.6. apsaimniek ošanas pasākums
10.	6270*	Sugām bagātas ganības un ganītas pļavas	25,10	22,85	2,25			25,10	2,25					2.3., 2.6. apsaimniek ošanas pasākums
11.	6410	Mitri zālāji periodiski izzūstošās augsnēs	6,09	6,05	0,4			6,09	0,4					2.3., 2.6. apsaimniek ošanas pasākums
12.	6450	Palieņu zālāji	10,17	3,15	7,02			10,17	7,02					2.3., 2.6. apsaimniek ošanas pasākums
13.	6000	Zālāju atjaunošana						618,84	260,50					2.6. un 2.7. apsaimniek ošanas pasākums

Dabas parka "Vecumu meži" dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

Nr.	ES nozīmes aizsargājamā biotopa kods	Biotopa nosaukums	Biotopa kopējā platība (ha)	Platība labā stāvoklī (ha)	Platība nelabvēlīgā stāvoklī (ha)	Plānotie apsaimniekošanas pasākumi (ha)					282 grāvju aizbēršana medņu riesta teritorijās	285 pameža, paaugsts izciršana	193 dabiskā hidroloģiskā režīma atjaunošana	Piezīmes
						Neiejaukšanās meža biotopa attīstībā - 401 mežsaimnieciskā darbība aizliegta*	412 cita cirte (aizsargājamo meža biotopa un īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu apsaimniekošanai mežā) *	430 pļaušana*	442 koku/k rūmu novākšana	150 bebru aizsprostu likvidēšana, 152 koku sagāzumu izvākšana				
14.	3260	Upju straujtecēs un dabiski upju posmi	7,55							7,02				2.11.1. apsaimniekošanas pasākums

*atbilstoši ģeodatatubāzes klasifikatoram <https://www.daba.gov.lv/public/lat/dati1/geodatatubaze/>

5.3.3. tabula. Pārskats par plānotajiem sugu un to dzīvotņu apsaimniekošanas pasākumiem

Nr.	Sugas(u)/taksonomiskās grupas nosaukums	Plānotie apsaimniekošanas pasākumi (ha)					Piezīmes
		Neiejaukšanās meža biotopa attīstībā - 401 mežsaimnieciskā darbība aizliegta*	412 cita cirte (aizsargājamo meža biotopa un īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu apsaimniekošanai mežā) *	430 pļaušana*	442 koku/krū mu novākšana	282 grāvju aizbēršana medņu riesta teritorijās	
1.	Mazais ērglis, melnais stārķis, mednis, baltmugurdzenis, vidējais dzenis, trīspirkstu dzenis, apodziņš, urālpūce, mežirbe	1936,98					2.1. pasākums

Dabas parka "Vecumu meži" dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

Nr.	Sugas(u)/taksonomiskās grupas nosaukums	Plānotie apsaimniekošanas pasākumi (ha)					Piezīmes
		Neiejaukšanās meža biotopu attīstībā - 401 mežsaimnieciskā darbība aizliegta*	412 cita cirte (aizsargājamo meža biotopu un īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu apsaimniekošanai mežā)*	430 pļaušana*	442 koku/krūmu novākšana	282 grāvju aizbēršana medņu riesta teritorijās	
2.	Mednis		43,56			4,30	2.4.1., 2.4.2. apsaimniekošanas pasākumi
3.	Šneidera mizmīlis		4,26				2.3. apsaimniekošanas pasākums
4.	Atvašu saulrietenis			0,61	0,61		2.6. apsaimniekošanas pasākums
5.	Jumstiņu gladiola			0,57	0,57		2.6. apsaimniekošanas pasākums

* atbilstoši ģeodatatubāzes klasifikatoram <https://www.daba.gov.lv/public/lat/dati1/geodatatubaze/>

5.3.4. tabula. Pārskats par plānotajiem tūrisma un izziņas infrastruktūras objektu ierīkošanas pasākumiem

Nr.	Objekta nosaukums*	Skaitis	Piezīmes
1.	Informācijas stendi	3	4.2. apsaimniekošanas pasākums
2.	Robežzīmes	14	4.1. apsaimniekošanas pasākums
3.	Velomaršruta marķējums	1	4.4. apsaimniekošanas pasākums, DP "Vecumu meži" teritorijā 8 km

* atbilstoši ģeodatatubāzes klasifikatoram <https://www.daba.gov.lv/public/lat/dati1/geodatatubaze/>

6. PLĀNA IEVIEŠANA UN ATJAUNOŠANA

6.1. Priekšlikumi nepieciešamajiem grozījumiem Viļakas novada teritorijas plānojumā

Šobrīd nav izvirzīti būtiski priekšlikumi grozījumiem esošajā teritorijas plānojumā DP "Vecumu meži" teritorijā. Izstrādājot Viļakas novada teritorijas plānojuma grozījumus vai jaunu teritorijas plānojumu, jānorāda DP "Vecumu meži" spēkā esošais funkcionālais zonējums visā tā teritorijā, arī Žīguru pagasta daļā.

Izstrādājot Viļakas novada teritorijas plānojuma grozījumus vai jaunu teritorijas plānojumu, jāņem vērā DA plāns un jāizvērtē teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana, lai plānotā attīstība neapdraudētu dabas vērtības un nenonāktu pretrunā ar dabas aizsardzības normatīvajiem aktiem.

6.2. Priekšlikumi par aizsargājamās teritorijas individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projektu, ieteicamo teritorijas funkcionālo zonējumu

DP "Vecumu meži" funkcionālais zonējums ir koriģēts atbilstoši jaunākajam ES nozīmes aizsargājamo biotopu kartējumam. Dabas lieguma (turpmāk – DL) zonā plānots iekļaut:

- 1) ES nozīmes aizsargājamās meža un purva biotopus,
- 2) potenciālos aizsargājamās biotopus (mežaudzes, kas atrodas blakus aizsargājamiem biotopiem un kurās meža augšanas apstākļi, mežaudzes vecums un valdošās koku sugas ir līdzīgas aizsargājamiem biotopiem),
- 3) nākotnes biotopus (mežaudzes, kas ir būtiskas aizsargājamo meža biotopu tīkla integritātes nodrošināšanai).

DL zonā ir iekļautas arī DP "Vecumu meži" prioritārās īpaši aizsargājamo putnu sugu: apodziņa, baltmugurdzeņa, vidējā dzeņa, trīspirkstu dzeņa, urālpūces, medņa – atradnes, kā arī ar mežiem saistīto bezmugurkaulnieku un vaskulāro augu sugu atradnes.

Regulējamā režīma (turpmāk – RR) zona saglabājas esošajos mikroliegumos, kā arī tiek noteikta mazā ērgļa un medņa dzīvotnēs un vērtīgākajos aizsargājamās mežu biotopos, kas noteikti kā biotopu agregāciju ekoloģiskie centri. Ja tiek veikta DP "Vecumu meži" teritorijas paplašināšana, RR zona nosakāma mikroliegumos, kas atrodas DP "Vecumu meži" pievienojamajā teritorijā pie pašreizējās DP "Vecumu meži" D robežas.

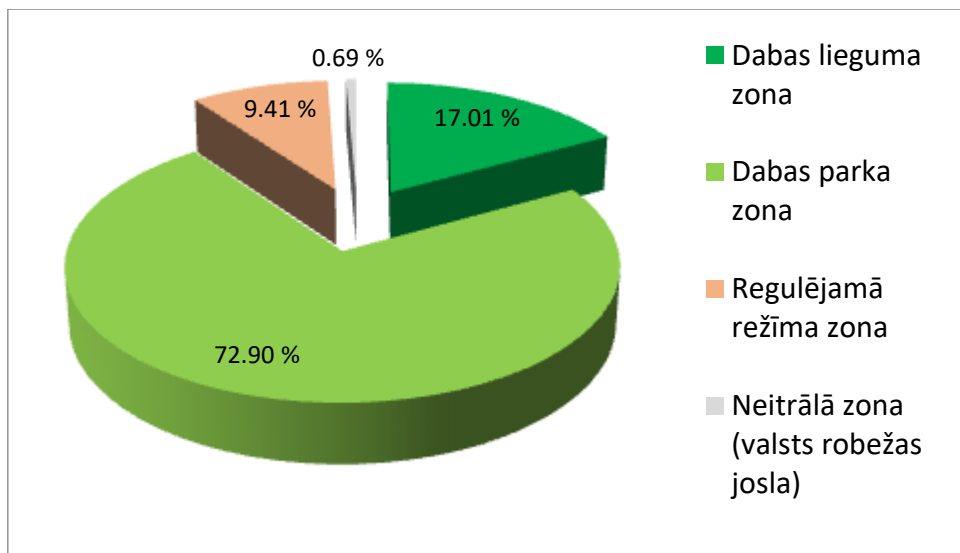
Atsevišķas DL un RR zonā iekļautās teritorijas, kurās nav konstatētas dabas vērtības, paredzēts noteikt kā DP zonu.

Neitrālo zonu autoceļu nodalījuma joslā DP "Vecumu meži" noteikt nav nepieciešams, jo individuālajos noteikumos pievienots nosacījums, kas atļauj dabas lieguma zonā esošu valsts un pašvaldības autoceļu atjaunošanas un pārbūves darbu veikšanu nodalījuma joslas platībā bez termiņa ierobežojuma. Savukārt dabas parka zonā nav paredzēti ierobežojumi autoceļu atjaunošanas un pārbūves darbu veikšanai.

Ja netiek veikti DP "Vecumu meži" robežas grozījumi, izslēdzot valsts robežas joslu, tad šī josla 54 ha platībā iekļaujama DP "Vecumu meži" neitrālajā zonā.

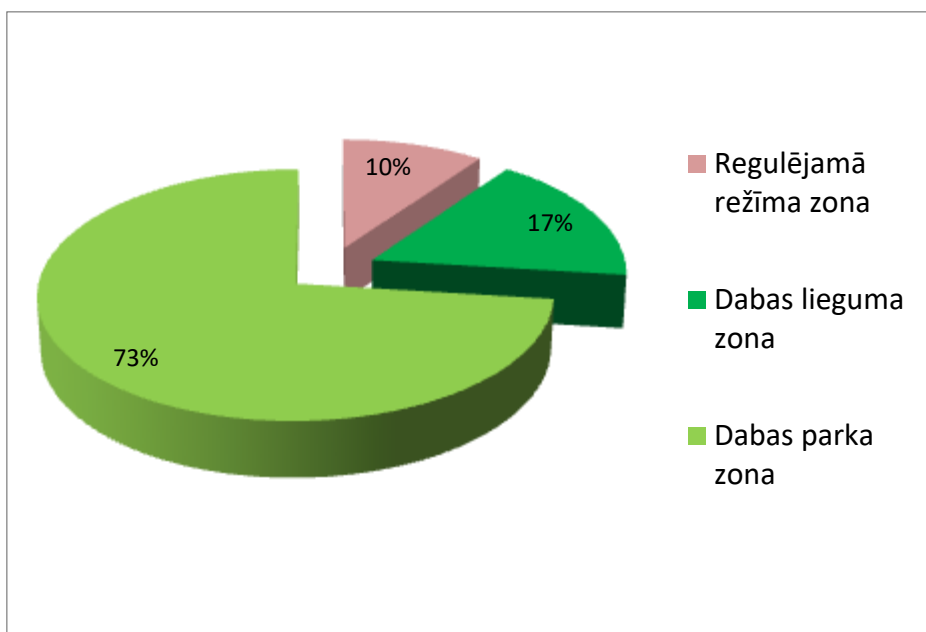
Dabas parka "Vecumu meži" dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

DA plānā ir sagatavots priekšlikums funkcionālā zonējuma korekcijām (skat. 6., 7. un 8. pielikumu). Saskaņā ar šo priekšlikumu regulējamā režīma zona aizņems 740,75 ha (9,41 %) un samazināsies par 69,15 ha, salīdzinot ar pašreizējo zonējumu. Dabas lieguma zona aizņems 1339,44 ha (17,01 %) un palielināsies par 777,33 ha, salīdzinot ar pašreizējo zonējumu. Savukārt DP "Vecumu meži" dabas parka zona samazināsies par 762,21 ha un aizņems 5740,20 ha platību jeb 72,90 % no visas DP "Vecumu meži" teritorijas (skat. 6.2.1. attēlu).

6.2.1.attēls. Plānotais funkcionālo zonu sadalījums DP "Vecumu meži"

Ja tiek grozītas DP "Vecumu meži" robežas atbilstoši 1.3. apsaimniekošanas pasākumā aprakstītajam, tad neitrālo zonu nav nepieciešams noteikt, bet dabas parka, regulējamā režīma un dabas lieguma zonu sadalījums attēlots 6.2.2. attēlā.

6.2.2. attēls. Plānotais funkcionālo zonu sadalījums DP "Vecumu meži", ja tiek veikti 1.3. apsaimniekošanas pasākumā aprakstītie robežas grozījumi.

DP "Vecumu meži" teritorijai ir spēkā esoši MK 2005. gada 22. novembra noteikumi Nr. 886 "Dabas parka "Vecumu meži" individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi" (turpmāk – Noteikumi). Noteikumu tekstā ar sarkanu tinti ir atzīmēti grozījumu priekšlikumi. Turpmāk sniegts pamatojums Noteikumu grozījumu priekšlikumiem.

Noteikumu nosaukums. DP "Vecumu meži" nosaukuma maiņas uz DP "Vecumi" pamatojums aprakstīts 1.2. apsaimniekošanas pasākumā (skat. 5.3. nodaļu).

Noteikumu 1. punkts. DP "Vecumu meži" ir nozīmīga ne tikai putnu sugu un to dzīvotņu aizsardzība, bet arī ES nozīmes aizsargājamo biotopu saglabāšana (skat. 4.3. nodaļu).

Noteikumu 3. punkts. Precizēta DP "Vecumu meži" platība atbilstoši jaunākajai informācijai. Funkcionālo zonu robežu koordinātu saraksts šobrīd netiek iekļauts MK noteikumu pielikumā, funkcionālo zonu robežas tiek attēlotas Ozolā.

Svītrots Noteikumu 4. punkts. DP "Vecumu meži" teritorijas apskatei paredzēts izmantot valstij un pašvaldībai piederošos ceļus, kā arī valstij piederošo veco dzelzceļa stigu, līdz ar to šāda nosacījuma iekļaušana Noteikumos nav nepieciešama.

Noteikumu 8.11.¹ apakšpunkts. Kokmateriālu treilēšanas ceļi, kas seko dabiskajam reljefam un izlīkumo starp atstājamajām koku grupām, atdarina meža dabiskos traucējumus, atstāj mazāk pamanāmas iejaukšanās sekas meža ainavā. Šādā veidā arī iespējams necirst augošus kokus uz treilēšanas ceļiem.

Noteikumu 8.11.² apakšpunkts. Lai saglabātu lauku ainavā augošos kokus, paredzēts aizliegt uzart zemi koku vainaga projekcijas platībā. Lai nodrošinātu papildu barības vielu nenokļūšanu upju ekosistēmās, paredzēts aizliegt zemes uzāršanu 10 m attālumā no ūdensnoteku krastiem. Paredzēts aizliegt glifosātu lietošanu lauksaimniecībā, jo ir konstatēta būtiska lauksaimniecībā izmantoto ķīmikāliju negatīva ietekme uz agroainavā dzīvojošām dzīvnieku sugām kā mazā ērgļa un daudzu citu putnu sugu barības objektiem, kas potenciāli var samazināt mazo ērgļu ligzdošanas sekmes (Bergmanis U. 2019). Glifosātu lietošana arī būtiski paaugstina fosfora un slāpekļa saturu augsnē un var būtiski negatīvi ietekmēt upju ūdens kvalitāti (skat. 4.6. nodaļu).

Noteikumu 8.12.5.² apakšpunkts. Platlapju koki, kuru stumbra caurmērs pārsniedz 25 cm, un citu sugu koki, kuru stumbra caurmērs pārsniedz 4 cm, ir vērtīgi ainavas elementi, kas saglabājami kā mazā ērgļa sēdkoki (Bergmanis U. 2019), kā arī koku, koku grupu un vēsturisko mājvietu saglabāšana ir būtiska ainavas vērtību aizsardzībai (skat. 4.2. nodaļu).

Noteikumu 10. punkts. Latvijas valsts robežas joslā paredzēts noteikt neitrālo zonu. 1.3. apsaimniekošanas pasākumā paredzēta DP "Vecumu meži" robežas maiņa, izslēdzot robežas joslu no ĪADT, savukārt iekļaujot divas citas teritorijas. Šādā gadījumā neitrālās zonas izveide nav nepieciešama.

Noteikumu 11. punkts. Tā kā dabisko mežu biotopiem šobrīd vairs nav noteikts juridisks aizsardzības statuss, precizēts, ka regulējamā režīma zona izveidota vērtīgāko ES nozīmes aizsargājamo biotopu saglabāšanai, kā arī iekavās minēti konkrētie biotopu veidi.

Noteikumu 12.3. apakšpunkts pēc Aivara Petriņa priekšlikuma papildināts, ka ugunsdrošības pasākumos ietilpst arī meža stigu tīrīšana, kas atļauta laikā no 1. septembra līdz 1. martam, bet neietilpst autoceļu atjaunošana.

Noteikumu 12.8. un 14.2. apakšpunktā pēc Gunta Akmentiņa ierosinājuma svītrots izņēmums, kas atļauj medņu medības, atbilstoši Medņa sugas aizsardzības plānam aizliedzot medņu

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

medības regulējamā režīma un dabas lieguma zonā. Mainīta tālāko punktu numerācija. Noteikumu 12.7. un 14.2. apakšpunktā medību termiņš pielīdzināts mežsaimnieciskās darbības ierobežojuma termiņam dabas lieguma zonā, paredzot izņēmumu bebru medībām, jo bebru skaita regulēšana ir iekļauta DA plānā kā viens no apsaimniekošanas pasākumiem.

Noteikumu 12.10. apakšpunktā svītrotā atsauce uz Noteikumu pielikumu, jo DA plāna izstrādes gaitā nav saņemti priekšlikumi izziņas taku ierīkošanai regulējamā režīma zonā.

Noteikumu 12.13. apakšpunkts un 17. punkts. Atbilstoši Būvniecības likuma 1. panta termiņiem vārda “renovācija” vietā lietots vārds “atjaunošana”. Termiņš pielīdzināts mežsaimnieciskās darbības ierobežojuma termiņam dabas lieguma zonā, pēc LVM priekšlikuma paredzot iespēju sākt darbus 15.augustā, jo septembrī bieži vien nav piemērotu laikapstākļu ceļu atjaunošanas darbiem. Pēc Aivara Petriņa priekšlikuma svītrotā ceļu pārbūves jeb rekonstrukcijas veikšana regulējamā režīma zonā, bet 14.3.2.3. apakšpunktā atļauta inženierkomunikāciju un inženierbūvju pārbūve dabas lieguma zonā, ja saņemta DAP atļauja.

Noteikumu 12.13. apakšpunkts. Pēc LVM ierosinājuma atļauta bebru dambju, koku sagāzumu un sanesumu izvākšana laikā no 1. septembra līdz 1.martam vai bebru aizsprostu regulēšana ar caurteku ūdensnotekās, kas attēlotas Noteikumu 1. pielikumā. Minētās ūdensnotekas novada ūdeni no saimniecisko mežu teritorijām caur regulējamā režīma zonu. Ūdens tecējumu apgrūtinājošo šķēršļu pakāpeniska izvākšana no grāvja neradīs būtisku negatīvu ietekmi uz īpaši aizsargājamiem biotopiem un sugām, ja darbi tiks veikti ārpus putnu ligzdošanas laika, kā arī ūdensnotekas netiks tīrītas no dūņām un padziļinātas.

Noteikumu 13. punkts. Tā kā visus šobrīd zināmos ES nozīmes aizsargājamus biotopus plānots iekļaut dabas lieguma zonā, precizēts dabas lieguma zonas izveidošanas mērķis.

Grozīts Noteikumu 14.1. un pievienots 19.7. apakšpunkts. Atbilstoši Mazā ērgļa sugas aizsardzības plānam mežsaimnieciskās darbības aizlieguma termiņš pagarināts līdz 31. augustam, jo augustā mazuļi vēl uzturas ligzdā vai pie tās (Bergmanis U. 2019). Šāds termiņš noteikts arī dabas parka zonā, jo mazā ērgļa mikroliegumu buferjoslas iekļautas dabas parka zonā.

Noteikumu 14.1.¹ apakšpunkts. Atbilstoši uzraudzības grupas ieteikumam un lai nodrošinātu bioloģisko daudzveidību veicinošu struktūru saglabāšanos biotopos, Noteikumi papildināti ar punktu, kas aizliedz veikt mežsaimniecisko darbību ES nozīmes aizsargājamos biotopos, kas reģistrēti Ozolā, izņemot speciālus biotopu apsaimniekošanas pasākumus saskaņā ar sertificēta meža biotopu aizsardzības jomas eksperta atzinumu.

Noteikumu 15. punkts precizēts, nosakot termiņu atbilstoši mežsaimnieciskās darbības ierobežojuma termiņam dabas lieguma zonā.

Pievienots Noteikumu 15.¹ punkts, kurā iekļauts nosacījums, ka bioloģiskās daudzveidības veicināšanai mežaudzē kokus citā cirtē cērt atbilstoši ar sertificēta meža biotopu aizsardzības jomas eksperta atzinumam. Ja mežaudze ir sasniegusi vecumu, pēc kura kopšanas cirte ir aizliegta saskaņā ar Noteikumu 14.5. apakšpunktu, kokus iespējams cirst citā cirtē, ja sertificēts sugu un biotopu aizsardzības jomas eksperts ir konstatējis, ka koku ciršana ir nepieciešama sugu un biotopu aizsardzības nodrošināšanai un/vai bioloģiskās daudzveidības veicināšanai mežaudzē.

Noteikumu 16. punktā pēc LVM un mednieku ierosinājuma svītrots bebru medību aizliegums, jo bebru medībām atļaujas netiek izsniegtas, atļauju izsniegšana bebru medībām nav DAP kompetencē, kā arī bebru skaita regulēšana ir iekļauta DA plānā kā viens no apsaimniekošanas pasākumiem. Pēc LVM ierosinājuma paredzēts, ka bebru dambju jaukšanai dabas lieguma zonā nav

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai nepieciešama DAP atļauja, apsaimniekotājs var pats izvērtēt, vai bebru darbība atbilst kādam no minētajiem izņēmuma gadījumiem, darbības regulējamā režīma noteiktas 12.16. apakšpunktā.

Pievienots Noteikumu 19.2. apakšpunkts. Lai nodrošinātu īpaši aizsargājamo zālāju biotopu labvēlīga aizsardzības stāvokļa nodrošināšanu, paredzēts aizliegts bojāt vai iznīcināt (arī uzarot vai kultivējot, ieaudzējot mežu vai aizaudzējot ar krūmiem) īpaši aizsargājamās zālāju biotopus, kas reģistrēti Ozolā. Mainīta tālāko punktu numerācija.

Noteikumu 19.5.4. punkts svītrots, lai samazinātu administratīvo slogu, jo visus aizsargājamās un potenciāli aizsargājamās biotopus plānots iekļaut dabas lieguma un regulējamā režīma zonās, kur galvenā cirtē ir aizliegta.

Noteikumu 19.9. apakšpunkts papildināts pēc uzraudzības grupas ierosinājuma, lai neveidotos lielas vienlaidu kailcirtes platības.

Noteikumu 19.12. apakšpunkts precizēts atbilstoši LVM un uzraudzības grupas priekšlikumiem, paredzot maksimālo platību galvenajām izlases cirtēm (lai neveidotos lielas vienlaidu izlases cirtē izcirstas platības), to piekļaušanās kārtību, kā arī paredzot izņēmumu lielāku atvērumu veidošanai priežu audzēs sila, mētrāja, lāna un damakšņa meža tipos, kur maksimālais atvērums noteikts 0,3 ha platībā.

Noteikumu 22.¹ punktā noteikts neitrālās zonas izveidošanas mērķis. Ja tiek veikti DP “Vecumu meži” robežas grozījumi un valsts robežas josla tiek izslēgta no DP “Vecumu meži”, tad neitrālo zonu noteikt nav nepieciešams.

Dabas parka "Vecumi ~~meži~~" individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi

*Izdoti saskaņā ar likuma "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" 14.pantā otro daļu un 17.pantā otro daļu
(Grozīta ar MK 28.08.2012. noteikumiem Nr.593)*

1. Noteikumi nosaka dabas parka "Vecumi" (turpmāk - dabas parks) individuālo aizsardzības un izmantošanas kārtību, kā arī dabas parka apzīmēšanai dabā lietojamās speciālās informatīvās zīmes paraugu, tās izveidošanas un lietošanas kārtību, lai nodrošinātu apdraudēto putnu sugu, to dzīvotņu un Eiropas Savienības nozīmes aizsargājamo biotopu ~~aitu dabas vērtību~~ aizsardzību, kā arī teritorijas ilgtspējīgu attīstību.

(Grozīts ar MK 28.08.2012. noteikumiem Nr.593)

2. Dabas parka teritorijā nav spēkā īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi.

3. Dabas parka platība ir ~~7842~~ 7874 ha. Dabas parka funkcionālo zonu shēma noteikta šo noteikumu 1.pielikumā, ~~bet funkcionālo zonu robežas — šo noteikumu 2.pielikumā.~~ Dabas parka robežas dabā apzīmē ar speciālu informatīvo zīmi, kuras paraugs, izveidošanas un lietošanas kārtība noteikta šo noteikumu 3.pielikumā.

(MK 28.08.2012. noteikumu Nr.593 redakcijā)

~~4. Zemes īpašniekiem (lietotājiem) aizliegts savā īpašumā (lietojumā) ierobežot apmeklētāju pārvietošanos pa ceļiem, ūdenstecēm, ūdenstilpēm un takām, kas paredzētas aizsargājamās teritorijas apskatei un norādītas šo noteikumu 2.pielikumā.~~

5. (Svītrots ar MK 28.08.2012. noteikumiem Nr.593)

6. Informāciju par dabas parka īpaši aizsargājamo sugu dzīvotnēm un īpaši aizsargājamiem biotopiem drīkst izplatīt tikai ar Dabas aizsardzības pārvaldes rakstisku atļauju.

6.¹ Dabas aizsardzības pārvalde, izsniedzot rakstisku atļauju šajos noteikumos minētajām darbībām, izmanto dabas aizsardzības plānā ietvertu informāciju un jaunāko pieejamo informāciju par īpaši aizsargājamām sugām un biotopiem dabas parka teritorijā. Dabas aizsardzības pārvaldes atļauja nav nepieciešama šo noteikumu 8.12., 12.10., 12.14., 14.3., 19.5.1., 19.5.2. un 24.4.2.apakšpunktā minētajām darbībām, kurām saskaņā ar normatīvajiem aktiem par ietekmes uz vidi novērtējumu Valsts vides dienests izsniedz tehniskos noteikumus vai veic sākotnējo ietekmes uz vidi novērtējumu.

(MK 28.08.2012. noteikumu Nr.593 redakcijā)

7. (Svītrots ar MK 28.08.2012. noteikumiem Nr.593)

8. Visā dabas parka teritorijā aizliegts:

8.1. pārvietoties ar mehāniskajiem transportlīdzekļiem, tai skaitā automašīnām, traktortehniku, motocikliem, tricikliem, kvadricikliem, mopēdiem, kā arī ar dzīvniekiem un pajūgiem ārpus ceļiem un dabiskām brauktuvēm mežā, izņemot gadījumus, ja pārvietošanās ir saistīta ar šo teritoriju apsaimniekošanu, uzraudzību vai valsts aizsardzības uzdevumu veikšanu, vai glābšanas un meklēšanas darbiem;

8.2. *(svītrots ar MK 28.08.2012. noteikumiem Nr.593);*

8.3. bojāt un iznīcināt speciālās informatīvās zīmes, kā arī informācijas standus un labiekārtojuma objektus;

8.4. *(svītrots ar MK 28.08.2012. noteikumiem Nr.593);*

8.5. ierīkot jaunus atkritumu poligonus un izgāztuves;

Dabas parka "Vecumu meži" dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

8.6. būvēt elektronisko sakaru tīklu torņus;

8.7. uzstādīt vēja elektrostacijas;

8.8. dedzināt sausās zāles un niedru platības, kā arī meža zemsedzi, izņemot gadījumus, ja tas nepieciešams īpaši aizsargājamo biotopu atjaunošanas pasākumu veikšanai un saņemta Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiska atļauja, un rakstiski informēta par ugunsdrošību un ugunsdzēsību atbildīgā institūcija;

8.9. pļaut virzienā no lauka malām uz centru;

8.10. nosusināt purvus;

8.11. lietot ķīmiskās vielas, sagatavojot augsni meža zemēs un kopjot mežaudzes, izņemot meža sēklu plantācijas;

8.11.¹ veidot cirmā kokmateriālu treilēšanas un pievešanas ceļus taisnās līnijās, kas garākas par 50 metriem;

8.11.² sagatavot augsni lauksaimniecības vajadzībām lauksaimniecības zemēs augošu koku vainaga projekcijas platībā un 10 metru joslā no ūdensnotekas ūdens līnijas vai no krasta augšējās krants, ja ūdensnotekai ir skaidri izteikts stāvs pamatkrasts, kā arī lietot glifosātus nezāļu apkarošanai;

8.12. bez Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiskas atļaujas:

8.12.1. veikt darbības, kas izraisa pazemes ūdeņu, gruntsūdeņu un virszemes ūdeņu līmeņa maiņu;

8.12.2. veikt arheoloģiskās izpētes darbus;

8.12.3. celt un ierīkot jaunus aizsprostus un citas ūdens regulēšanas ietaises, izņemot gadījumus, ja tas nepieciešams dabas aizsardzības plānā paredzēto biotopu atjaunošanai;

8.12.4. ierīkot publiski pieejamus dabas tūrisma un izziņas infrastruktūras objektus (piemēram, takas, skatu torņus, atpūtas vietas, ugunsgrēku vietas, telšu vietas, stāvlaukumus, apmeklētāju centrus un informācijas centrus);

8.12.5. lai saglabātu vērtīgus ainavas elementus un mazā ērgļa sēdkokus, ārpus meža cirst platlapju kokus, kuru stumbra caurmērs pārsniedz 25 cm, un citu sugu kokus, kuru stumbra caurmērs pārsniedz 40 cm.

(Grozīts ar MK 28.08.2012. noteikumiem Nr.593)

9. Būvniecība dabas parkā pieļaujama atbilstoši pašvaldības teritorijas plānojumam, ievērojot šajos noteikumos un būvniecību regulējošajos normatīvajos aktos noteikto kārtību un ierobežojumus.

10. Dabas parkā ir noteiktas šādas funkcionālās zonas:

10.1. regulējamā režīma zona;

10.2. dabas lieguma zona;

10.3. dabas parka zona;

10.4. neitrālā zona.

11. Regulējamā režīma zona ir izveidota īpaši aizsargājamo putnu sugu un vērtīgāko Eiropas Savienības nozīmes aizsargājamo biotopu (Veci vai dabiski boreāli meži 9010*, Veci jaukti platlapju meži 9020*, Staignāju meži 9080*, Purvaini meži 91D0*, Aluviāli meži (aluviāli krastmalu un palieņu meži) 91E0*) un dabisko meža biotopu saglabāšanai.

12. Regulējamā režīma zonā ir aizliegta saimnieciskā un cita veida darbība, izņemot šādas darbības:

12.1. kājāmgājēju pārvietošanās;

12.2. zinātniskie pētījumi pēc Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiskas atļaujas saņemšanas;

12.3. ugunsdrošības pasākumi, tajā skaitā meža stigu tīrīšana laikā no 1.septembra līdz 1.martam, izņemot ceļu pārbūvi;

Dabas parka "Vecumu meži" dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

12.4. ekosistēmu, īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu un īpaši aizsargājamo biotopu aizsardzībai un saglabāšanai nepieciešamo pasākumu īstenošana pēc Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiskas atļaujas saņemšanas;

12.5. ogošana un sēņošana;

12.6. makšķerēšana saskaņā ar makšķerēšanu regulējošiem normatīvajiem aktiem;

12.7. medības no ~~15.augusta~~ 1.septembra līdz 1.martam saskaņā ar medības regulējošiem normatīvajiem aktiem, ~~izņemot bebru medības no 15.augusta līdz 15.aprīlim;~~

~~12.8. medņu medības saskaņā ar medības regulējošiem normatīvajiem aktiem, medņa aizsardzības plānu un Valsts meža dienesta noteiktajiem nometīšanas apjomiem;~~

12.89. izglītojošo pasākumu organizēšana. Pasākumu organizēšana, kuros piedalās vairāk nekā 30 cilvēku, atļauta pēc Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiskas atļaujas saņemšanas;

~~12.910.~~ publiski pieejamu izziņas taku ierīkošana saskaņā ar šo noteikumu ~~2.pielikumu~~ pēc Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiskas atļaujas saņemšanas;

~~12.104.~~ robežapsardzības pasākumi;

~~12.112.~~ pārvietošanās pa autoceļiem;

~~12.123.~~ autoceļu uzturēšanas darbi un ~~autoceļu atjaunošana laikā no 15.augusta līdz 1.martam;~~

~~12.14. autoceļu rekonstrukcija no 15.augusta līdz 1.martam pēc Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiskas atļaujas saņemšanas;~~

12.13. bebru dambju, koku sagāzumu un sanesumu izvākšana no ūdensnotekām, kas attēlotas šo noteikumu 1. pielikumā, laikā no 1.septembra līdz 1.martam vai bebru aizsprostu regulēšana ar caurteku;

~~12.14-5.~~ vides monitoringa, nacionālā meža monitoringa un meža inventarizācijas veikšana.

(Grozīts ar MK 28.08.2012. noteikumiem Nr.593)

13. Dabas lieguma zona ir izveidota, lai ~~mazinātu mežsaimnieciskās darbības ietekmi uz regulējamā režīma zonu~~ saglabātu īpaši aizsargājamo sugu atradnes un Eiropas nozīmes aizsargājamās biotopus, kā arī lai veidotu vienlaidu mežaudzes ar nozīmīgu bioloģiskās daudzveidības potenciālu.

14. Dabas lieguma zonā ir aizliegts:

14.1. veikt mežsaimniecisko darbību no 1.marta līdz ~~15.augustam~~ 31.augustam, izņemot meža nekoksnes vērtību ieguvī, meža ugunsdrošības pasākumus un bīstamo koku ciršanu un novākšanu;

14.1.¹ veikt mežsaimniecisko darbību ES nozīmes aizsargājamās biotopos, kas reģistrēti Dabas datu pārvaldības sistēmā "Ozols", izņemot speciālus biotopu apsaimniekošanas pasākumus saskaņā ar sertificēta meža biotopu aizsardzības jomas eksperta atzinumu;

14.2. medīt no 1.marta līdz 31.augustam, izņemot bebru medības no 15.augusta līdz 15.aprīlim, ~~izņemot medņu medības. Medņu medības atļautas saskaņā ar medības regulējošiem normatīvajiem aktiem, medņa aizsardzības plānu un Valsts meža dienesta noteiktajiem nometīšanas apjomiem;~~

14.3. veikt darbības, kuru rezultātā tiek mainīta zemes lietošanas kategorija, izņemot:

14.3.1. dabiski apmežojušās zemes lietošanas kategorijas maiņu uz zemes lietošanas kategoriju "mežs" vai "krūmājs";

14.3.2. šo noteikumu 8.12.4.apakšpunktā minētās darbības;

14.3.2. ar Dabas aizsardzības pārvaldes rakstisku atļauju:

14.3.2.1. meža ieaudzēšanu stādot vai sējot lauksaimniecībā izmantojamās zemēs;

14.3.2.2. īpaši aizsargājamo biotopu un īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu atjaunošanu;

Dabas parka "Vecumu meži" dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

~~14.3.2.3. ceļu rekonstrukciju, ja tiek mainīts ceļa platums vai novietojums (ievērojot šo noteikumu 17.punktā minētos nosacījumus);~~

~~14.3.2.3-4. citu inženierkomunikāciju vai inženierbūvju pārbūvi rekonstrukciju,~~ ja tiek mainīts trases platums vai novietojums;

14.4. cirst kokus galvenajā cirtē un rekonstruktīvajā cirtē;

14.5. cirst kokus kopšanas cirtē, ja mežaudzes vecums pārsniedz:

14.5.1. priežu un ozolu audzēm - 60 gadus;

14.5.2. egļu, bērzu, melnalkšņu, ošu un liepu audzēm - 50 gadus;

14.5.3. apšu audzēm – 30 gadus;

14.6. atzarot augošus kokus mežaudzēs, izņemot koku atzarošanu skatu punktu ierīkošanai un uzturēšanai, kā arī satiksmes drošībai uz ceļiem;

14.7. mežaudzēs cirst nokaltušus kokus un izvākt kritušus kokus, kritalas vai to daļas, kuru diametrs resnākajā vietā pārsniedz 25 centimetrus, izņemot bīstamo koku nociršanu. Kaltušie un bīstamie koki pēc nociršanas atstājami mežaudzē, izņemot 20 metrus platu joslu gar takām, ceļiem, stigām, atpūtas vietām un dabas parka infrastruktūras objektiem. Pieļaujams izvākt svaigi vēja gāztos ošus un egles, ja to apjoms pārsniedz piecus kubikmetrus uz hektāru;

14.8. ierīkot purvos dzērveņu plantācijas;

14.9. ierīkot nometnes un celt teltis;

14.10. kurināt ugunscurus;

14.11. rīkot autosacensības, motosacensības, ūdensmotosporta un ūdensslēpošanas sacensības, kā arī rallijus, treniņbraucienus un izmēģinājuma braucienus;

14.12. (svītrots ar MK 28.08.2012. noteikumiem Nr.593);

14.13. bojāt vai iznīcināt (arī uzarot vai kultivējot) palieņu, terašu un meža pļavas un lauces, izņemot mēģinājumu dzīvnieku piebarošanas lauces;

14.14. sadalīt zemes īpašumus zemes vienībās, kas mazākas par 10 hektāriem. Šis nosacījums neattiecas uz zemes vienībām, kas tiek atdalītas infrastruktūras un inženierkomunikāciju būvniecībai vai uzturēšanai un kuru apbūves nosacījumus nosaka vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā, kā arī uz gadījumiem, ja no īpašuma tiek atdalīta zemes vienība ar dzīvojamām un saimniecības ēkām, pagalmu un zemi, kas nepieciešama saimniecības uzturēšanai;

14.15. veikt darbības, kas izraisa augsnes eroziju;

14.16. ierīkot iezogotas savvaļas dzīvnieku sugu brīvdabas audzētavas;

14.17. iegūt derīgos izrakteņus;

14.18. lietot ūdensputnu medībās šāviņus, kas satur svinu;

14.19. bez Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiskas atļaujas:

14.19.1. (svītrots ar MK 28.08.2012. noteikumiem Nr.593);

14.19.2. (svītrots ar MK 28.08.2012. noteikumiem Nr.593);

14.19.3. vākt dabas materiālus kolekcijām;

14.19.4. veikt zinātniskos pētījumus;

14.19.5. organizēt brīvā dabā publiskos sporta, izklaides un atpūtas pasākumus, kuros piedalās vairāk nekā 50 cilvēku;

14.19.6. (svītrots ar MK 28.08.2012. noteikumiem Nr.593);

14.19.7. (svītrots ar MK 28.08.2012. noteikumiem Nr.593).

(Grozīts ar MK 28.08.2012. noteikumiem Nr.593)

14.¹ Dabas lieguma zonā sanitārā cirte atļauta tikai gadījumos, ja meža slimību, kaitēkļu, dzīvnieku vai citādi bojātie koki rada masveidīgas kaitēkļu savairošanās draudus un var izraisīt mežaudžu bojāeju ārpus dabas lieguma zonas un ir saņemts Valsts meža dienesta sanitārais atzinums. Veicot cirti, saglabā visus augtspējīgos kokus.

(MK 28.08.2012. noteikumu Nr.593 redakcijā)

Dabas parka "Vecumu meži" dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

14.² Lai novērstu apdraudējumu dabas parka apmeklētājiem un infrastruktūras objektiem, dabas lieguma zonā meža slimību, kaitēkļu, dzīvnieku vai citādi bojātos, vēja gāztos un laužtos kokus cērt citā cirtē. Šādā gadījumā Valsts meža dienests koku ciršanas apliecinājumu izsniedz pēc Dabas aizsardzības pārvaldes pozitīva atzinuma saņemšanas.

(MK 28.08.2012. noteikumu Nr.593 redakcijā)

15. Meža materiālu izvešana no cirmām (pievešana pie ceļa) caur regulējamā režīma zonu un dabas lieguma zonu atļauta tikai no ~~16.augusta~~ 1.septembra līdz 29.februārim.

15.¹ Bioloģiskās daudzveidības veicināšanai mežaudzē kokus citā cirtē cērt atbilstoši sertificēta meža biotopu aizsardzības jomas eksperta atzinumam.

16. ~~Regulējamā režīma zonā un d~~Dabas lieguma zonā aizliegtas ~~bebru medības un~~ bebru dambju un to mītņu bojāšana, izņemot šādus gadījumus ~~pēc Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiskas atļaujas saņemšanas~~:

16.1. bebru darbība traucē saimniecisko darbību dabas parkam piegulošajās teritorijās;

16.2. bebru darbība apdraud īpaši aizsargājamo sugu vai biotopu saglabāšanu;

16.3. bebru darbības dēļ tiek bojāti vai appludināti ceļi;

16.4. bebru darbības dēļ tiek appludinātas agrāk bebru neskartas mežaudzes dabas parka zonā; (Grozīts ar MK 28.08.2012. noteikumiem Nr.593)

17. Dabas lieguma zonā ceļu ~~atjaunošana~~ ~~renovācija un rekonstrukcija~~ atļauta no 15.augusta līdz 1.martam.

(MK 28.08.2012. noteikumu Nr.593 redakcijā)

18. Dabas parka zona ir izveidota, lai veicinātu visu dabas vērtību kompleksu saglabāšanu un nodrošinātu teritorijas ilgtspējīgu izmantošanu.

19. Dabas parka zonā aizliegts:

19.1. ieaudzēt mežu lauksaimniecības zemēs, izņemot:

19.1.1. gadījumus, kad par mežu tiek atzīta ar mežu dabiski apaugusi lauksaimniecības zeme saskaņā ar normatīvajiem aktiem par meža ieaudzēšanu;

19.1.2. meža sēklu plantācijas ierīkošanu zemesgabalā ar zemes kadastra numuru 38920020066;

19.2. aizliegts bojāt vai iznīcināt (arī uzarot vai kultivējot, ieaudzējot mežu vai aizaudzējot ar krūmiem) īpaši aizsargājamās zālāju biotopus, kas reģistrēti Dabas datu pārvaldības sistēmā "Ozols";

19.3. kurināt ugunsiskus ārpus speciāli ierīkotām vietām, kuras nodrošina uguns tālāku neizplatīšanos, izņemot ugunsiskus pagalmos un ugunsiskus ciršanas atlieku sadedzināšanai atbilstoši ugunsdrošību un ugunsdzēsību regulējošajiem normatīvajiem aktiem;

19.4. sadalīt zemes īpašumus zemes vienībās, kas mazākas par pieciem hektāriem. Šis nosacījums neattiecas uz zemes vienībām, kas tiek atdalītas infrastruktūras un inženierkomunikāciju būvniecībai vai uzturēšanai un kuru apbūves nosacījumus nosaka vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā, kā arī uz gadījumiem, ja no īpašuma tiek atdalīta zemes vienība ar dzīvojamām un saimniecības ēkām, pagalmu un zemi, kas nepieciešama saimniecības uzturēšanai;

19.5. izsniegt jaunas zemes dzīļu izmantošanas atļaujas (licences) derīgo izrakteņu ieguvei, izņemot derīgo izrakteņu izstrādes pabeigšanai Badnovas un Šlepķines atradnēs;

19.6. bez Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiskas atļaujas:

19.6.1. veikt darbības, kuru rezultātā tiek mainīta meža, krūmāja, purva vai lauksaimniecībā izmantojamās zemes lietošanas kategorija, izņemot:

19.6.1.1. dabiski apmežojušās zemes lietošanas kategorijas maiņu uz zemes lietošanas kategoriju "mežs" vai "krūmājs" (tai skaitā šo noteikumu 19.1.1.apakšpunktā minētajos gadījumos);

19.6.1.2. šo noteikumu 19.1.2.apakšpunktā minēto darbību;

Dabas parka "Vecumu meži" dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

19.6.2. ierīkot jaunas iežogotas savvaļas dzīvnieku sugu brīvdabas audzētavas;

19.6.3. rīkot autosacensības, motosacensības, ūdensmotosporta un ūdensslēpošanas sacensības, kā arī rallijus, treniņbraucienus un izmēģinājuma braucienus;

~~19.5.4. cirst kokus galvenajā cirtē;~~

19.6.4. organizēt brīvā dabā publiskos sporta, izklaides un atpūtas pasākumus, kuros piedalās vairāk nekā 50 cilvēku;

19.6.6. (svītrots ar MK 28.08.2012. noteikumiem Nr.593);

19.7. veikt mežsaimniecisko darbību periodā no 1.marta līdz 31.augustam;

19.8. cirst kokus rekonstruktīvajā cirtē;

19.9. cirst kokus kailcirtē, izņemot gadījumus, ja starp kailcirtēm tiek saglabāta vismaz 90 m plata josla un ja:

19.9.1. kailcirtes maksimālā platība silā, mētrājā un lānā nepārsniedz trīs hektārus;

19.9.2. kailcirtes maksimālā platība damaksnī, viršu ārenī, mētru ārenī, viršu kūdrenī un mētru kūdrenī nepārsniedz divus hektārus;

19.9.3. kailcirtes maksimālā platība gāršā, vērī, grīnī, slapjajā mētrājā, slapjajā damaksnī, slapjajā vērī, slapjajā gāršā, purvājā, niedrājā, dumbrājā, lieknā, šaurlapu ārenī, platlapju ārenī, šaurlapu kūdrenī un platlapju kūdrenī nepārsniedz vienu hektāru;

19.10. sanitārajā cirtē cirst augtspējīgos kokus;

19.11. bojāt vai iznīcināt (arī uzarot vai kultivējot) palieņu, terašu un mežu pļavas un lauces, izņemot medījamo dzīvnieku piebarošanas lauces;

19.12. veicot koku ciršanu galvenajā izlases cirtē:

19.12.1. izlases cirtes maksimālā platība silā, mētrājā, lānā, damaksnī, viršu ārenī, mētru ārenī, viršu kūdrenī un mētru kūdrenī nepārsniedz piecus hektārus, citos meža tipos – divus hektārus;

19.12.2. samazināt mežaudzes pirmā stāva biezību zem 0,4, neskaitot sausus stāvošus kokus;

19.12.3. mežaudzē veidot atvērumus, kas lielāki par 0,1 hektāru, izņemot priežu audzes silā, mētrājā, lānā un damaksnī, kur pieļaujams veidot līdz 0,3 hektāru lielus atvērumus,

19.12.4. starp izlases ciršu vai kailciršu, kas veiktas pēdējo 10 gadu laikā, platībām saglabājama vismaz 90 metru plata josla, kurā ciršana atļauta ne agrāk kā pēc 10 gadiem pēc ciršanas pabeigšanas.

(Grozīts ar MK 28.08.2012. noteikumiem Nr.593)

20. Dabas parka zonā mežaudzēs uz hektāru saglabā ne mazāk kā 20 kubikmetru sausu stāvošu koku, svaigi vēja gāztu koku un kritalu, kuru diametrs resnākajā vietā pārsniedz 25 centimetrus. Ja to kopējais apjoms ir lielāks, vispirms saglabā resnākos kokus. Pieļaujams izvākt svaigi vēja gāztos ošus un egles, kuru apjoms pārsniedz piecus kubikmetrus uz hektāru.

(MK 28.08.2012. noteikumu Nr.593 redakcijā)

21. Dabas parka zonā galvenajā un kopšanas cirtē saglabā vismaz 15 dzīvotspējīgus vecākos un lielāko izmēru kokus (ekoloģiskos kokus) uz cirsmas hektāru, vispirms saglabājot resnākos (koku caurmērs lielāks par valdošās koku sugas koku vidējo caurmēru) ozolus, liepas, priedes, ošus, gobas, vīksnas, melnalkšņus un kļavas. Ja šādu koku mežaudzē nav, vispirms saglabā apses un bērzus, kā arī kokus ar lieliem un resniem zariem, dobumainus kokus un kokus ar deguma rētām.

(MK 28.08.2012. noteikumu Nr.593 redakcijā)

21.¹ Sausos kokus, kritalas un nocirstos bīstamos kokus šo noteikumu 20.punktā minētajā apjomā, kā arī nocirsto koku celmus atstāj mežaudzē, lai nodrošinātu trūdošo (atmīrušo) koksni kā dzīvesvietu meža ekosistēmā svarīgām sugām.

(MK 28.08.2012. noteikumu Nr.593 redakcijā)

Dabas parka "Vecumu meži" dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

21.² Uz mežaudzēm, kurās vējgāzes, vējlauzes, slimību infekcijas vai kaitēkļu invāzijas rezultātā mežaudzes šķērslaukums kļuvis mazāks par kritisko šķērslaukumu un vēja gāztie, bojātie, sausie stāvošie koki un kritālas netiek izvākti, neattiecināta meža atjaunošanas un jaunaudžu kopšanas prasības.

(MK 28.08.2012. noteikumu Nr.593 redakcijā)

22. Konstatējot dabas lieguma vai dabas parka zonā apdzīvotu ligzdu, kuras diametrs lielāks par 50 cm, nekavējoties jāpārtrauc mežsaimnieciskā darbība 200 m rādiusā ap ligzdu un par atrasto ligzdu jāinformē Valsts meža dienests. Mežsaimnieciskā darbība pārtraucama līdz brīdim, kamēr Valsts meža dienests mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un izmantošanas regulējošos normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā pieņem lēmumu par mikrolieguma izveidošanu vai noraida mikrolieguma izveidošanas nepieciešamību.

22.¹ Neitrālā zona izveidota Latvijas valsts robežas aizsardzībai un apsaimniekošanai, tajā ir spēkā visā dabas parkā noteiktie aprobežojumi..

23. Šie noteikumi attiecas arī uz šādiem dabas parka dabas pieminekļiem:

23.1. aizsargājамie ģeoloģiskie un ģeomorfoloģiskie dabas pieminekļi;

23.2. aizsargājамie koki - vietējo un citzemju sugu dižkoki (koki, kuru apkārtmērs 1,3 m augstumā no koka sakņu kakla vai augstums nav mazāks par šo noteikumu 3.4.pielikumā noteiktajiem izmēriem).

(Grozīts ar MK 28.08.2012. noteikumiem Nr.593)

24. Dabas pieminekļu teritorijā un 10 m rādiusā ap aizsargājамiem kokiem (mērot no aizsargājамā koka vainaga projekcijas ārējās malas) aizliegts:

24.1. veikt jebkādu saimniecisko vai cita veida darbību, kura bojā vai varētu bojāt vai iznīcināt dabas pieminekli vai mazināt tā dabisko estētisko nozīmi;

24.2. iegūt derīgos izrakteņus;

24.3. ierīkot atpūtas vietas un nometnes, celt teltis un kurināt ugunsiskus ārpus īpaši norādītām vai speciāli ierīkotām vietām;

24.3.¹ veikt darbības, kuru rezultātā tiek mainīta zemes lietošanas kategorija;

24.4. bez Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiskas atļaujas:

24.4.1. veikt dabas pieminekļu apsaimniekošanas pasākumus to turpmākai aizsardzībai un saglabāšanai, ja šie pasākumi nav paredzēti dabas aizsardzības plānā;

24.4.2. celt un ekspluatēt pazemes būves, kuras nav saistītas ar derīgo izrakteņu ieguvu;

24.4.3. (svītrots ar MK 28.08.2012. noteikumiem Nr.593).

(Grozīts ar MK 28.08.2012. noteikumiem Nr.593)

25. Papildus šo noteikumu 24.punktā noteiktajām prasībām aizsargājамo ģeoloģisko un ģeomorfoloģisko dabas pieminekļu teritorijā aizliegts:

25.1. rakstīt, zīmēt un gravēt uz dabas pieminekļiem un tos pārvietot;

25.2. cirst kokus kailcirtē;

25.3. bez Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiskas atļaujas:

25.3.1. tīrīt dabas pieminekļus;

25.3.2. rīkot nodarbības un sacensības klinšu kāpšanā;

25.3.3. (svītrots ar MK 28.08.2012. noteikumiem Nr.593);

25.3.4. cirst kokus galvenajā cirtē.

(Grozīts ar MK 28.08.2012. noteikumiem Nr.593)

26. (Svītrots ar MK 28.08.2012. noteikumiem Nr.593)

27. Papildus šo noteikumu 24.punktā noteiktajām prasībām 10 m rādiusā ap aizsargājамiem kokiem aizliegts:

27.1. veikt jebkādas darbības, kas var negatīvi ietekmēt aizsargājамo koku augšanu un dabisko attīstību;

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

27.2. apkraut aizsargājamās kokus;

27.3. mainīt vides apstākļus - ūdens un barošanās režīmu;

27.4. *(svītrots ar MK 28.08.2012. noteikumiem Nr.593);*

27.5. iznīcināt dabisko zemsedzi.

27.6. *(svītrots ar MK 28.08.2012. noteikumiem Nr.593)*

(Grozīts ar MK 28.08.2012. noteikumiem Nr.593)

27.¹ Ja aizsargājamo koku nomāc vai apēno jaunāki koki un krūmi, atļauta to izciršana aizsargājamā koka vainaga projekcijā un tai piegulošā zonā, izveidojot no kokiem brīvu 10 metrus platu joslu, mērot no aizsargājamā koka vainaga projekcijas līdz apkārtējo koku vainagu projekcijām, saskaņā ar normatīvajiem aktiem, kas regulē koku ciršanu mežā un ārpus tā.

(MK 28.08.2012. noteikumu Nr.593 redakcijā)

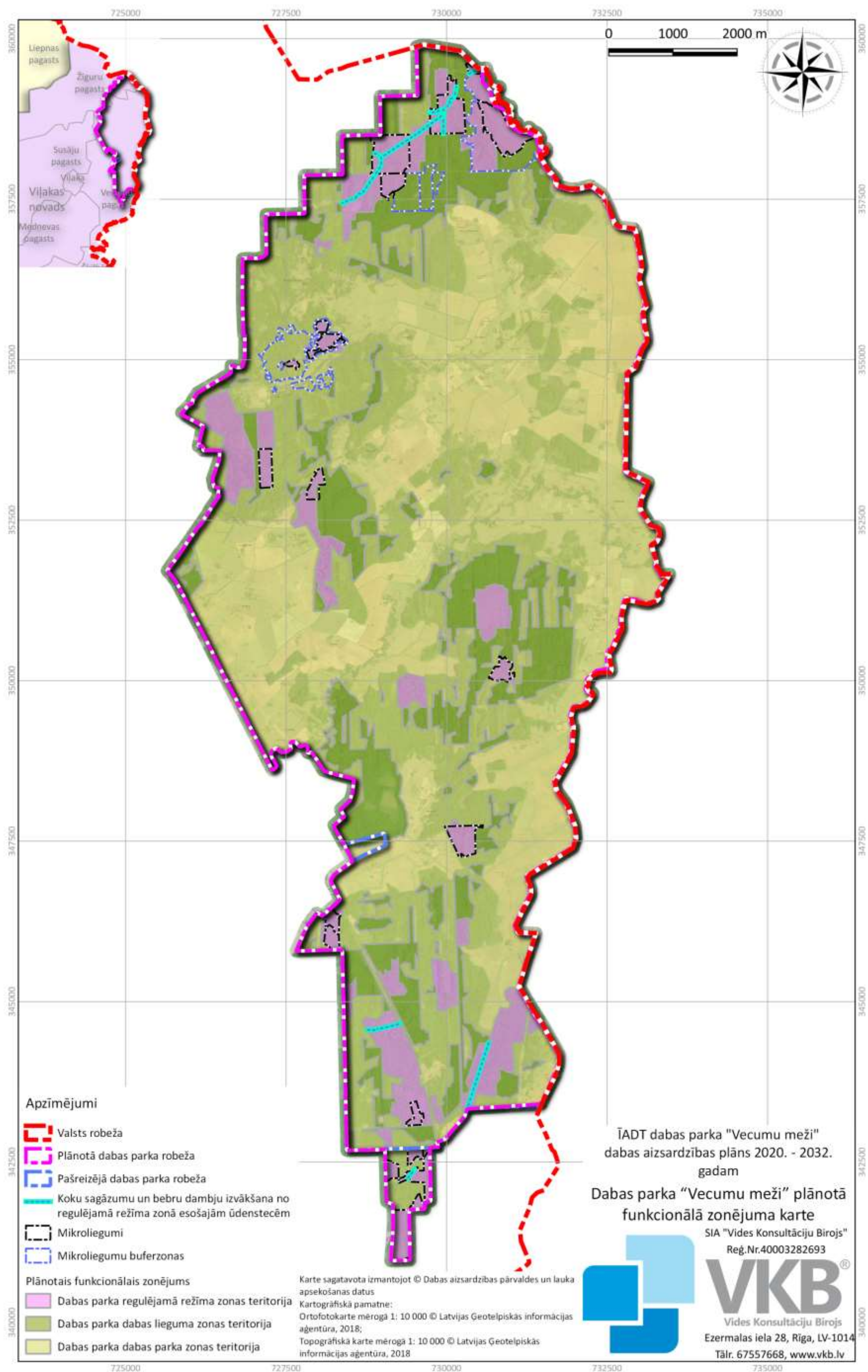
28. Aizsargājamā koka nociršana (novākšana) pieļaujama tikai gadījumos, ja tas kļuvis bīstams (apdraud cilvēku dzīvību un veselību, tuvumā esošās ēkas vai infrastruktūras objektus) un saņemta Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiska atļauja.

(Grozīts ar MK 28.08.2012. noteikumiem Nr.593)

1. pielikums Ministru kabineta 2005.gada 22.novembra noteikumiem Nr.886

Dabas parka “Vecumi” funkcionālo zonu shēma

Speciālās informatīvās zīmes paraugs, tās lietošanas un izveidošanas kārtība

1. Informatīvā zīme dabas parka apzīmēšanai (turpmāk- zīme) ir zaļš kvadrātveida laukums baltā ietvarā ar stilizētu ozollapas piktogrammu.

2. Zīmes krāsas (krāsu standarti norādīti *PANTONE*, *CMYK* un *ORACAL* sistēmās) ir šādas:

2.1. kvadrātveida laukums (ozollapas piktogrammas fons) - gaiši zaļā krāsā (*PANTONE* 362C vai *C70M0Y100K0*, vai *ORACAL ECONOMY 064 (yellow green)*);

2.2. ozollapas piktogramma - baltā krāsā;

2.3. ozollapas piktogrammas kontūra un ozollapas dzīslējums - tumši zaļā krāsā (*PANTONE* 3425C vai *C100 M0 Y78 K42*, vai *ORACAL ECONOMY 060 (dark green)*);

2.4. zīmes ietvars - baltā krāsā.

3. Zīmes lietošanas kārtība:

3.1. uzstādot zīmi dabā, izvēlas vienu no šādiem izmēriem:

3.1.1. 300x300mm;

3.1.2. 150x150mm;

3.1.3. 75x75mm;

3.2. poligrāfiskajos izdevumos zīmes izmēru, saglabājot kvadrāta proporcijas, izvēlas atbilstoši lietotajam mērogam, bet ne mazāku kā 5x5mm;

3.3. pārējos gadījumos, kas nav minēti šī pielikuma 3.1. un 3.2. apakšpunktā, var lietot dažādu izmēru zīmes, saglabājot kvadrāta proporcijas;

3.4. zīme nav uzstādāma uz ceļiem (arī sliežu ceļiem).

4. Zīmju izveidošanu (sagatavošanu) un izvietošanu nodrošina Dabas aizsardzības pārvalde sadarbībā ar attiecīgo pašvaldību.

**Aizsargājамie koki – vietējo un citzemju sugu dižkoki
(pēc apkārtmēra vai augstuma)**

Nr. p.k.	Nosaukums latviešu valodā	Nosaukums latīņu valodā	Apkārtmērs 1,3 m augstumā (m)	Augstums (m)
I. Vietējās sugas				
1.	Āra bērzs (kārpainais bērzs)	<i>Betula pendula</i> (<i>Betula verrucosa</i>)	3,0	33
2.	Baltalksnis	<i>Alnus incana</i>	1,6	25
3.	Blīgzna (pūpolvītols)	<i>Salix caprea</i>	1,9	22
4.	Eiropas segliņš	<i>Euonymus europaeus</i>	1,0	6
5.	Hibrīdais alksnis	<i>Alnus x pubescens</i>	1,5	32
6.	Melnalksnis	<i>Alnus glutinosa</i>	2,5	30
7.	Meža bumbiere	<i>Pyrus pyraeaster</i>	1,5	13
8.	Meža ābele	<i>Malus sylvestris</i>	1,5	14
9.	Parastā apse	<i>Populus tremula</i>	3,5	35
10.	Parastā egle	<i>Picea abies</i>	3,0	37
11.	Parastā goba	<i>Ulmus glabra</i>	4,0	28
12.	Parastā ieva	<i>Padus avium</i>	1,7	22
13.	Parastā (ogu) īve	<i>Taxus baccata</i>	0,6	8
14.	Parastais kadiķis	<i>Juniperus communis</i>	0,8	11
15.	Parastā kļava	<i>Acer platanoides</i>	3,5	27
16.	Parastā liepa	<i>Tilia cordata</i>	3,5	33
17.	Parastais osis	<i>Fraxinus excelsior</i>	3,5	34
18.	Parastais ozols	<i>Quercus robur</i>	4,0	32
19.	Parastais pīlādzis	<i>Sorbus aucuparia</i>	1,5	21
20.	Parastā priede	<i>Pinus sylvestris</i>	2,5	38
21.	Parastais skābardis	<i>Carpinus betulus</i>	1,5	20
22.	Parastā vīksna	<i>Ulmus laevis</i>	4,0	30
23.	Purva bērzs (pūkainais bērzs)	<i>Betula pubescens</i> (<i>Betula alba</i>)	3,0	32
24.	Šķetra	<i>Salix pentandra</i>	1,6	22

Dabas parka "Vecumu meži" dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

25.	Trauslais vītols	<i>Salix fragilis</i>	4,0	–
II. Citzemju sugas				
26.	Baltais vītols	<i>Salix alba</i>	4,5	20
27.	Baltā robīnija	<i>Robinia pseudoacacia</i>	1,9	20
28.	Balzama baltegle	<i>Abies balsamea</i>	1,5	24
29.	Eiropas baltegle	<i>Abies alba</i>	2,7	32
30.	Eiropas ciedrupriede	<i>Pinus cembra</i>	1,6	22
31.	Eiropas lapegle	<i>Larix decidua</i>	3,2	39
32.	Holandes liepa	<i>Tilia x europaea</i>	2,8	26
33.	Kalnu kļava	<i>Acer pseudoplatanus</i>	2,2	20
34.	Lēdebūra lapegle	<i>Larix ledebourii</i>	3,0	34
35.	Krimas liepa	<i>Tilia x euchlora</i>	1,9	20
36.	Lauku kļava	<i>Acer campestre</i>	1,5	18
37.	Mandžūrijas riekstkoks	<i>Juglans mandshurica</i>	1,6	18
38.	Melnā priede	<i>Pinus nigra</i>	1,9	23
39.	Menzīsa duglāzija	<i>Pseudotsuga menziesii</i>	2,4	30
40.	Papele	<i>Populus spp.</i>	5,0	35
41.	Parastā zirgkastaņa	<i>Aesculus hippocastanum</i>	3,0	23
42.	Eiropas dižskābardis	<i>Fagus sylvatica</i>	3,8	30
43.	Pensilvānijas osis	<i>Fraxinus pennsylvanica</i>	2,0	23
44.	Platlapu liepa	<i>Tilia platyphyllos</i>	3,1	27
45.	Pelēkais riekstkoks	<i>Juglans cinerea</i>	2,8	20
46.	Rietumu tūja	<i>Thuja occidentalis</i>	1,5	16
47.	Saldais ķirsis	<i>Cerasus avium</i>	1,6	12
48.	Sarkanais ozols	<i>Quercus rubra</i>	1,9	27
49.	Sarkstošais vītols	<i>Salix x rubens</i>	3,1	25
50.	Sibīrijas baltegle	<i>Abies sibirica</i>	1,8	30
51.	Sibīrijas ciedrupriede	<i>Pinus sibirica</i>	1,9	22
52.	Sudraba kļava	<i>Acer saccharinum</i>	3,2	26
53.	Veimuta priede	<i>Pinus strobus</i>	2,7	36
54.	Vienkrāsas baltegle	<i>Abies concolor</i>	1,7	32

IZMANTOTIE INFORMĀCIJAS AVOTI

- Andrušaitis G., (red.) 2003. Latvijas sarkanā grāmata: retās un apdraudētās augu un dzīvnieku sugas. 3.sejums Vaskulārie augi. Rīga, LU Bioloģijas institūts.
- Auniņš A. (red.), 2013. Eiropas Savienības aizsargājami biotopi Latvijā. Noteikšanas rokasgrāmata. 2. papildināts izdevums. Latvijas Dabas fonds, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, Rīga, 320 lpp.
- Baroniņa V. 2001. Latvijas vaskulāro augu flora: Grīslis – Carex (Cyperaceae). Atb. red. V. Šulcs. – Rīga: Latvijas Universitāte, 100 lpp.
- Bergmanis U. 2012. “Lauku attīstības plāna 2007 –2013 pasākumu ietekme uz mazā ērgļa *Aquila pomarina* barošanās biotopiem monitoringa parauglaukumos.”
- Bergmanis U. 2019. Mazā ērgļa *Clanga pomarina* aizsardzības plāns Latvijā. Latvijas Dabas fonds, Rīga (1. versija)
- BIOR 2015. Zivju, nēģu un vēžu monitorings Natura 2000 teritorijās (2015.-2017.gads). Atskaite par 2015. gadu
- BIOR 2016. Zivju, nēģu un vēžu monitorings Natura 2000 teritorijās (2015.-2017.gads). Atskaite par 2016. gadu
- BirdLife International 2004. Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status. Cambridge, UK.
- BirdLife International 2014. Annex 2: Bird species' status and trends reporting format for the period 2008-2012
- Brangulis, Kuršs u.c. 1998. Mudavas zemene – Gr.: Kavacs G. (red.). Enciklopēdija „Latvijas daba”. – Rīga: Latvijas enciklopēdija, – 6. sēj.
- Butler R., Angelstam P., Schlaepfer R. 2004. Quantitative snag targets for the three-toed woodpecker *Picoides tridactylus*. Ecological Bulletins 51: 219-232.
- Carlson A. 2000. The effect of habitat loss on a deciduous forest specialist species: the White-backed Woodpecker (*Dendrocopos leucotos*). Forest Ecology and Management 131: 215-221.
- Celmiņš A. 2004. Dabas parka “Vecumi” dabas aizsardzības plāns 2004.-2008. gadam, Latvijas Ornitoloģijas biedrība, LR Vides ministrija, Rīga.
- Cepurīte B. 2005. Latvijas vaskulāro augu flora: Orhideju dzimta (Orhidaceae). Atb. red. V. Šulcs. – Rīga: Latvijas Universitāte, 73 lpp.
- Council Directive 92/43/EEC of 21 May 1992 on the conservation of natural habitats and of wild fauna and flora. Brussels.
- Czeszczewik D., Walankiewicz W. 2006. Logging affects the White-backed woodpecker *Dendrocotos leucotos* distribution in the Białowieża Forest. Annales Zoologici Fennici 43: 221 – 227.
- Delforge P., 2006. Orchids of Europe, North Africa and the Middle East. 3rd edition, A. & C. Black, p.118 (640).
- Eglīte Z., Šulcs V., 2000. Latvijas vaskulāro augu flora: Lycopodiophyta, Equisetophyta, Polypodiophyta. – Rīga: Latvijas Universitāte. – 88 lpp.
- Fatare I., 1992. Latvijas floras komponentu izplatības analīze un tās nozīme augu sugu aizsardzības koncepcijas izstrādāšanā. Vides aizsardzība Latvijā 3.sējums. Vides aizsardzības komiteja, Rīga.
- Fleishman E., Murphy D. D., Brussard P. F. 2000. A new method for selection of umbrella species for conservation planning. Ecological Applications 10: 569 – 579.

- Gavrilova Ģ., Šulcs V. 1999. Latvijas vaskulāro augu flora: Taksonu saraksts. – Rīga: Latv. Akad. B-ka, 136 lpp.
- Gorman G. 2011. The Black Woodpecker. A monograph on *Drycopus martius*. Lynx editions. 184 lpp.
- Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z., 2002. *Glyceria lithuanica* (Poaceae) in Lithuania. *Botanica Lithuanica*, 2002 8(3): 239-246.
- Gudžinskas Z., 2005. Case studies on the alien flora of the vicinity of cemeteries in Lithuania. Kapsētu apkārtnes adventīvā flora Lietuvā. Latvijas Universitātes raksti Nr.685., Zemes un vides zinātnes. Latvijas Universitāte, Rīga, 21.-37.lpp.
- Hofmanis H., Strazds M. 2004. Medņa Tetrao urogallus L. aizsardzības plāns Latvijā. Latvijas Ornitoloģijas biedrība, Rīga
- Hermý M., Honnay O., Firbank L., Grashof-Bokdam C., Laweson J. E. 1999. An ecological comparison between ancient and other forest plant species in Europe, and the implication for forest conservation. *Biological Conservation* 91: 9-22.
- Hermý M., Verheyen K. 2007. Legacies of the past in the present-day forest biodiversity: review of past land-use effects on forest plant species composition and diversity. *Ecological Restoration* 22: 361-371.
- Ikauniece S. (red.) 2017. Aizsargājamo biotopu saglabāšanas vadlīnijas Latvijā. 6.sējums. Meži. Dabas aizsardzības pārvalde, Sigulda.
- Ikauniece S., Pikšena I., Priede A. (red.) 2017. Natura 2000 teritoriju nacionālā aizsardzības un apsaimniekošanas programma 2018.-2030. gadam. Sigulda: Dabas aizsardzības pārvalde. – 800 lpp., 697.-700.lpp.
- Järvet A. 2014. Morphological assessment of the quality of running water bodies for the water management planning. Department of Geography, University of Tartu, Estonia. *Publicationes Instituti Geographici Universitatis* 110: 5 – 32.
- Jõgar U., Moora M., 2008. Reintroduction of a Rare Plant (*Gladiolus imbricatus*) Population to a River Floodplain—How Important is Meadow Management? *Restoration Ecology* Vol. 16, No. 3, September 2008, pp. 382–385.
- Kalniņš M. 2007. Protected aquatic insects of Latvia – *Leucorrhinia pectoralis* (Charpentier, 1825) (Odonata: Libellulidae). *Latvijas entomologs*, 44: 26-32.
- Kalniņš M., Bernard R., Miķelsons I. 2011. Protected aquatic insects of Latvia – *Nehalennia speciosa* (Charpentier, 1840) (Odonata: Coenagrionidae). – *Latvijas entomologs* 50: 41-54.
- Kalniņš M., Vahruševs V. 2013. Broadest Diver *Dytiscus latissimus* Linnaeus, 1758 (Coleoptera: Dytiscidae) in the Baltic States: a rare or little known species, *Zoology and Ecology*, DOI: 10.1080/21658005.2013.811906: 3-14
- Kawata Y., Baumanis J., Ozoliņš J. 2011. Eirāzijas bebrs (*Castor fiber* L.) Latvijā un tā apsaimniekošanas ekonomiskais pamatojums. *Mežzinātne* 23(56): 41-57.
- Krumenacker T., Hirschfeld A. 2018. Fatal Flight. *Der Falke* 12: 28-31
- Kuusk V., Tabaka L., Jankevičiene R. 1996. Flora of the Baltic countries 2. Eesti Loodusfoto AS, Tartu, 372 pp.
- Kuusk V., Tabaka L., Jankevičiene R. 2003. Flora of the Baltic countries 3. Tartu, 406 lpp.
- Laasimer L., Kuusk V., Tabaka L., Lekavičius A. 1993. Flora of the Baltic countries 1. Tartu, 362 lpp.

Dabas parka "Vecumu meži" dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

Laiviņš M. (zin. red), 2017. Platlapju mežaudžu stabilizējošā loma ilgtspējīgā mežsaimniecībā Latvijā. Pārskats par pētījuma 2017.gada rezultātiem. Latvijas Valsts mežzinātnes institūts „Silava”, AS “Latvijas valsts meži”, Salaspils.

Latvijas Botāniķu biedrība, 2016. Vaskulāro augu monitorings un izpēte (2016. gadam), Rīga, 30 lpp.

Latvijas putni. 2019. Interneta publikācija - <http://www.putni.lv>.

Latvijas Sarkanā grāmata. Retās un apdraudētās augu un dzīvnieku sugas. Vaskulārie augi. – Rīga: LU Bioloģijas institūts, 2003.- 3. sēj.- 692 lpp.

Latvijas virszemes ūdeņu kvalitātes pārskats. 2008. Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs, Rīga, 32 lpp.

Lebuss 2014. Natura 2000 vietu monitoringa, putnu monitoringa rezultāti. Latvijas Ornitoloģijas biedrība.

Lipsbergs 1990. Populārzinātniskā Latvijas Sarkanā grāmata. Zinātne. 190. lpp.

LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga.

LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga.

LOB 2002. Latvijas meža putni. Otrais izdevums. Rīga.

Martikainen P., Kaila L., Haila Y. 1998. Threatened beetles in White-Backed Woodpecker habitats. Conservation biology 12-2: 293-301.

Martinsone S. 2007. Melnā dzilna – 2007. gada putns. Putni dabā 46, 3 – 4.

Mikusinski G., Roberge J.-M., Fuller R.-J. 2018. Ecology and conservation of forest birds. Cambridge University press, 552 lpp.

Nikodemuss O., Klaviņš M., Krišjāne Z., Vitālijs Z. (zin. red.), 2018. LATVIJA. ZEME, DABA, TAUTA, VALSTS. Rīga: Latvijas Universitātes akadēmiskais apgāds, 752.lpp. Autoru kolektīvs. V nodaļa Dzīvības sfēra, 2. Biota. 365-485.lpp.

Ozoliņš et al. 2017a. Eirāzijas ūdra *Lutra lutra* sugas aizsardzības plāns. LVMI Silava, Salaspils: 1-57.

Ozoliņš et al. 2017b. Pelēkā vilka *Canis lupus* sugas aizsardzības plāns. LVMI Silava, Salaspils: 1-75.

Ozoliņš et al. 2017c. Eirāzijas lūša *Lynx lynx* sugas aizsardzības plāns. LVMI Silava, Salaspils: 1-70.

Ozoliņš et al. 2017d. Brūnā lāča *Ursus arctos* sugas aizsardzības plāns. LVMI Silava, Salaspils. 1-60.

Ozols G. 1994. Bebrs. – Grām.: Latvijas daba, Rīga, Latvijas enciklopēdija: 138-139.

Pasinelli G. & J. Hegelbach 1997. Characteristics of trees preferred by foraging Middle Spotted Woodpecker *Dendrocopos medius* in northern Switzerland. Ardea 85: 203-209.

Pechacek P. 2004. Spacing behavior of Eurasian three-toed woodpeckers (*Picoides tridactylus*) during the breeding season in Germany. The Auk 121(1): 58-67.

Petriņš A. 2003. Mazā un vidējā ērgļa teritoriju un citu īpaši aizsargājamo putnu sugu inventarizācija Balvu rajona Žīguru un Vecumu pagastos, nepubl. mater.

Priedītis N., 2014. Latvijas augi. Enciklopēdija. – Rīga: Gandrs. –888 lpp.

Priednieks J., Strazds M., Strazds A., Petriņš A. 1989. Latvijas ligzdojošo putnu atlants (1980-1984). Rīga.

- Račinskis E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga. LOB.
- Ramans K., Zelčs V., 1995. Fizioģeogrāfiskā rajonēšana. – Gr.: Kavacs G. (red.). Enciklopēdija „Latvijas daba”. – Rīga: Latvijas enciklopēdija, – 2. sēj., 74. – 76. lpp.
- Roberge J.-M., Mikusinski G., Svensson S. 2008. The white backed woodpecker: umbrella species for forest conservation planning? *Biodiversity Conservation* 17: 2479 – 2494.
- Rueda M., Hawkins B. A., Morales-Castilla I., Vidanes R. M., Ferrero M., Rodriguez M. A. 2013. Does fragmentation increase extinction thresholds? A European-wide test with seven forest birds. *Global Ecology and Biogeography* 22: 1282–1292
- Rūsiņa S. (red.) 2017. Aizsargājamo biotopu saglabāšanas vadlīnijas Latvijā. 3. sējums. Dabiskās pļavas un ganības. Dabas aizsardzības pārvalde, Sigulda
- Rutkovska, S., Pučka, I., & Novicka, I., 2015. Analysis Of Invasive Flora In Cemetery Territories Of The City Of Daugavpils. *Environment. Technology. Resources. Proceedings of the International Scientific and Practical Conference*, 2, 344-351.
- Spuris Z. 1998. Latvijas Sarkanā grāmata. 4. sējums. Bezmugurkaulnieki. LU Bioloģijas institūts, Rīga: 388
- Strazds M., Ķerus V. 2017. Mežirbes (*Bonasa bonasia*) aizsardzības plāns 2017.–2026. gadam. Latvijas Ornitoloģijas biedrība, Rīga.
- Strom H., Sonerud G. A. 2001. Home range size and habitat selection in the Pygmy Owl *Glaucidium passerinum*. *Ornis Fennica* 78: 145-158.
- Suško U. 1997. Latvijas dabiskie meži: pētījums par meža vēsturi, bioloģiskās daudzveidības struktūrām un atkarīgajām sugām. WWW-Pasaules dabas fonda projekts LV0004. WWW Latvijas programmas birojs, 184 lpp.
- Tabaka L. et al., 1985. Ziemeļaustrumu ģeobotāniskā rajona flora un veģetācija. Rīga, Zinātne. (Krievu valodā – Табака Л.В., Гаврилова Г.Б., Фатаре И.Я. и др. 1985. Флора и растительность Латвийской ССР: Восточно-Латвийский геоботанический район. Рига, Зинатне.)
- Turlajs J. (red.), 2012. Lielais Latvijas atlants. – Rīga: Karšu izdevniecība Jāņa sēta. – 129. – 130. lpp.
- Urtāns A. V. (red.). (2017). Aizsargājamo biotopu saglabāšanas vadlīnijas Latvijā. II Upes un ezeri. Dabas aizsardzības pārvalde. Sigulda. 208 lpp.
- Zelčs V., 1994. Austrumlatvijas zemiene. – Gr.: Kavacs G. (red.). Enciklopēdija „Latvijas daba”. – Rīga: Latvijas enciklopēdija, – 1. sēj., 96. lpp.
- Zelčs V., 1995. Jersikas līdzenums. – Gr.: Kavacs G. (red.). Enciklopēdija „Latvijas daba”. – Rīga: Latvijas enciklopēdija, 2. sēj., 189. – 191. lpp.
- Zīverts A., 1997. Niedrupīte – Gr.: Kavacs G. (red.). Enciklopēdija „Latvijas daba”. – Rīga: Latvijas enciklopēdija, – 4. sēj., 39. lpp.
- Zorenko T. 1995. Meža sicista. – Grām.: Latvijas daba, Rīga, Latvijas enciklopēdija: 238.

Inetneta vietnes:

Balvu reģiona kultūrvēstures datubāze. Pieejama:
<http://www.balvurcb.lv/kb/?View=entry&EntryID=176>

Dabas aizsardzības pārvaldes mājaslapa. Pieejama: www.daba.gov.lv. Monitoringa dati - https://www.daba.gov.lv/public/lat/dabas_aizsardzibas_plani/dati1/valsts_monitoringa_dati/

Dabas parka “Vecumu meži” dabas aizsardzības plāna projekts sabiedriskajai apspriešanai

Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūras mājaslapa. Pieejama: www.lgia.gov.lv

Meliorācijas kadastra informācijas sistēma. Pieejama: <https://www.melioracija.lv/>.

Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes informācijas sistēma. Pieejama: https://is.mantojums.lv/?id=&title=lavo%C5%A1nieku&type_group=1&value_group=&dating=&address=&region=, <https://is.mantojums.lv/map/>

Ziņojums EK saskaņā ar Putnu direktīvas 17.pantu. Pieejams šeit: http://cdr.eionet.europa.eu/Converters/run_conversion?file=lv/eu/art12/envuuf5cg/LV_birds_reports-14331-211040.xml&conv=343&source=remote#A038-A_B.

Ziņojums EK, 2019. Ziņojums Eiropas Komisijai par ES nozīmes biotopu (dzīvotņu) un sugu aizsardzības stāvokli Latvijā. Novērtējums par 20013.-2018. gada periodu. Ziņojuma kopsavilkums par sugu aizsardzības stāvokli. Dabas aizsardzības pārvalde, pieejams: https://www.daba.gov.lv/upload/File/Publikācijas/REP_EK_2019_1_ES_sugu_stavoklis_LV.pdf, Eiropas Vides aģentūras mājaslapā: http://cdr.eionet.europa.eu/Converters/run_conversion?file=lv/eu/art17/envxwalvg/LV_habitats_reports-20190829-115432.xml&conv=589&source=remote, http://cdr.eionet.europa.eu/Converters/run_conversion?file=lv/eu/art17/envxwalvg/LV_species_reports-20190829-115440.xml&conv=593&source=remote, skatīts 10.01.2019.